ἨΠΕΙΡΩΤΙΚΗ
ἙΣΤΙΑ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΣ ΣΤ΄ ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 57ον ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1957

ΙΔΙΟΚΤΗΤΑΙ — ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ
ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΡ. ΜΑΝΟΣ
ΔΗΜΟΣΘ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

'Επιτροπὴ ἐπιμελείας ὕλης:
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΛΛΑΣ
ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΐΔΗΣ
ΓΕΩΡ. Ι. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜ. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑΣ
ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΟΣ Γ. ΦΑΝΤΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ :

'Εσωτερικοῦ : 'Ετησία Δραχ. 150.—
Νομικῶν προσώπων Δραχ. 200.—
'Εξάμηνος κ.λ.π. ἀναλόγως
'Εξωτερικοῦ : 'Ετησία Δολλ. 10.—
ἢ Λίραι 'Αγγλίας 3½
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 12.50

'Αντεπιστέλλοντα μέλη τῆς 'Επιτροπῆς:
ΚΩΝ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ (Βενετία)
ΛΕΑΝΔΡΟΣ Ι. ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ ('Αθῆναι)
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ (Θεσ/νίκη)
ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ ('Αθῆναι)
Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ('Αθῆναι)

'Εμβάσματα : «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΣΤΙΑΝ» 'Οδὸς 28ης 'Οκτωβρίου 60, 'Ιωάννινα — Τηλ. 6-59

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γιάννη Δέλτα :	Τουρκομερίτης Πρόγονος, Κύπριος 1956 . . .	Σελ. 1
Χρυσάνθης Ζιτσαίας :	'Η μεγάλη Εὐεργέτις 'Ελισσάβετ Καστρισίου . .	» 3
'Ιωάν. Ν. Νικολαΐδου :	Παλαιογραφικὰ Ζαγορίου	» 9
Σερ. Ξενοπούλου :	Δοκίμιον περὶ 'Αρτης (Πρόλογος-Σχόλια: Γ. Τσιούτσινου)	» 18
Θεοφ. Μέντζιου :	Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς Σινᾶ	» 24
Φιλαρ. Βιτάλη :	'Ο Κῶδιξ Α.' τῆς Μητροπόλεως Πρεβέζης . . .	» 28
Κων. Διαμάντη :	Πηγαὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Βορειοηπ. ἀγῶνος . .	» 35
Εὐριπίδου Σούρλα :	'Η ξυλογλυπτικὴ τέχνη στὴν ἐπαρχία Κονίτσης . .	» 39
Δημ. Σαλαμάγκα :	Τὸ Γιαννιώτικο στιχοπλάκι	» 44
Γιάννη Σαραλῆ :	'Αρίστη—Βοϊδομάτης	» 53
'Αθηνᾶς Ταρσούλη :	'Ο Ἅγιος 'Ερμογένης	» 56
Χρυσ. Ζιτσαίας :	Τὸ φῶς τ' ἀνέσπερο (ποίημα)	» 58
Χριστ. Μηλιώνη :	Τὰ νήματα (διήγημα)	» 59
'Ανθούλας Ζόλδερ :	Χειμώνας — *Una furtuna lacrimae*	» 62
Κώστα Ζηλεμένου :	'Ο σύγχρονος ἄνθρωπος καὶ ἡ ποίηση . . .	» 63
Ὄλγας Βότση :	Σ' ἀγαπῶ, τὰ χέρια σου, Ὥρα ἀνοιχτὴ (ποιήματα) .	» 68
Κίμωνος Τζάλλα :	'Ακίνδυνη μάχη (διήγημα)	» 69
Βασ. Κραψίτη :	'Ενατένιση στὸ πνεῦμα (ποίημα)	» 72
'Αποστ. Σπυροπούλου :	'Απαλὸ μοτίβο (ποίημα)	» 73
Ι. Γκαῖτε :	'Η μνηστὴ τῆς Κορίνθου (Μετ. Α. Γεροντικοῦ) .	» 74
Δημ. Κόκκινου :	'Αναχώρηση—'Επιστροφὴ (ποίημα)	» 79
Θάνου Αὔρα :	'Αγωνία (ποίημα)	» 79
Τάκη Σιωμοπούλου :	Τὰ βιώματα στὴ νεοελληνικὴ ποίηση . . .	» 80
Γιάννη Καραβίδα :	Φυγὴ (ποίημα)	» 88
Σοφοκλῆ :	Οἰδίποδας τύραννος (ἀπόσπασμα: Μετ. Τ. Καρβέλη)	» 89

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ: ***Σημειώματα:*** 'Επιστολή—'Εμεῖς καὶ ἡ Ξενία—Εὐρ. Σούρλας. Γ. Παπανικολάου. Γ. Παπαγεωργίου, Κ. Μπουκουβάλας—'Ερωτήματα καὶ ἀπαντήσεις—'Η εὐημερία τοῦ 'Ελληνικοῦ χωρίου καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία — Τὸ σπίτι τοῦ Νεομάρτυρά μας—'Ο ὀργανισμὸς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ ἡ ἐκλογὴ τῆς 'Ηπείρου ὡς ὑποαναπτύκτου περιοχῆς—***Κριτικὴ τοῦ βιβλίου*** Νίκου Κοσμᾶ: Τὸ 'Ηπειρωτικὸ λαϊκὸ σπίτι—'Αντιγόνης Γαλανάκη—Βουρλέκη: Πέρ' ἀπ' τὰ σύνορα: Σπύρου Κατσίμη: 'Ο Νάρκισσος. Γιώργου Κοτζιούλα: Ἅπαντα—Γιάννη Μπενέκου: 'Ηπειρωτικὰ διηγήματα.—***'Επιστολαί:*** 'Η «'Ηπειρωτικὴ 'Εστία» Θεσσαλονίκης.—'Επιστροφὴ εἰς τοὺς κλασσικούς—Πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις—'Αθλητισμὸς—'Αλληλογραφία—Βιβλία περιοδικὰ καὶ 'Εφημερίδες—Παροράματα.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΕΝ ΙΩΑΝΝΙΝΟΙΣ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ ΣΤ΄ • ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1957 • ΤΕΥΧΟΣ 57ον

ΓΙΑΝΝΗ ΔΕΛΤΑ

ΤΟΥΡΚΟΜΕΡΙΤΗΣ ΠΡΟΓΟΝΟΣ

Εἶχα ἕνα μπάρμπα ντουφεξῆ στὰ τουρκοχώρια,
φοροῦσε φέρμελη καὶ κράταγε ἀσικλίκι.
Πέθανε... Κἰ οὔρλιαζαν τοῦ λόγγου οἱ ἄγριοι λύκοι,
μαῦρες παντιέρες ἀνεμίζαν τὰ βαπόρια.

Γἰ αὐτὸν ὁ ἦχος τοῦ λυράρη δὲν τοῦ στέκει,
μονάχα τὸ ἆσμα ἀπὸ τ' ἀσίγαστα ρουμάνια·
θὰ πάρω ἀκόμα ἀπ' τ' οὐρανοῦ τ' ἀστροπελέκι
κι' ἀπὸ τὰ σμπάρα τοὺ ποὺ ἐσκιάζαν τὰ καπλάνια.

Δοκάρια ρέμπελα κι' αὐτὰ μπαρουτιασμένα
γέρναν ἀπάνω του. Κι' ἀνάμεσα σὲ γκράδες
τά'χε κρεμάσει νὰ βογκᾶνε στοὺς βοριάδες
κάτι ντουφέκια μὲ τὴ στάμπα τοῦ Εἰκοσένα.

Μιὰ νύχτα ξέπεσαν μ' ἀνάλαφρη πατούσα
ληστοφυγόδικοι, σὰν πρόσωπα ἄλλου θρύλου,
ποὺ εἶχαν νὰ λὲν γιὰ τὰ μεγάλα τους γιουρούσια
κ' ἕνας τραβοῦσε ἀπανωκούμπουρα τ' ἀψήλου.

Ἔρριχνε πίσσα, χαλαζόπετρες θανάτου,
σὰν πᾶν αὐγὴ νὰ τὸν χαλάσουν τὰ γκουβέρνα·
τρεῖς νύχτες ἔτρεχε τὸ αἷμα ἀκέρια στέρνα,
τὴν τέταρτη ἔβαλε φωτιὰ στὸν ταρσανά του.

Πῶς νὰ σὲ κλάψουν, λυγερέ, τὰ παλληκάρια,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μὲς στὴ χαράδρα ξαπλωμένος ποὺ ἔχεις μείνει,
'Εσὺ στὰ στέρνα σου κι' ἀπάνω στὰ δοκάρια
σου εἶχες κονέψει τὴν αἰώνια Ρωμιοσύνη.

Νά 'ταν νὰ σ' ἔθαβαν μὲ στάσιμα τοῦ Αἰσχύλου
καὶ μιὰ κυρὰ μοιρολογήτρα ἀπὸ τὴ Μάνη·
νά 'ρχονται ἀγνάντια σου οἱ παλιοί σου καπετάνοι
κι' ἕνας νὰ ρίχνει ἀπανωντούφεκα τ' ἀψήλου.

ΚΥΠΡΙΟΣ 1956

Σὲ τὶ ἀκρογιάλια ἀπόκρημνα σ' εἶχα ἀνταμώσει ἐσένα
στῆς νιότης τὴν ἀρένα,
τώρα ποὺ ἡ λύκαινα κι' αὐτὴ ἀπ' ὥρα ἔχει σωπάσει
μὲς στὰ παρθένα δάση;

(Κ' ἐμένα πιὰ πῶς μοῦ 'γινε ἀρχαίου σκοποῦ δρολάπι
πλατωνικιά σου ἡ ἀγάπη,
μέγα νησί, ποὺ σ' ἤθελα στὴν πολεμίστρα ἀπάνου
ρήμαγμα τοῦ τυράννου!)

Στὴ μάχη ὀρθός. Καὶ χώνευε τὸ χρέος σου κάθε βράδυ,
σὰν σὲ βαθὺ πηγάδι.
Κι' ἐγὼ ψηλὰ ἀπ' τὰ μέρη μου μ' ἀντικρυσμένην ὄψη
στοῦ ἀγρίου καιροῦ τὴν κόψη,

στὴ μελτζανιὰ φοράδα μου εἶδα πῶς εἶχα ἀνέβει,
κι' ἀπ' τῶν δρυμῶν τὰ ἐρέβη
κάλπαζα τάχα νὰ σὲ βρῶ στὰ κυπριανὰ λημέρι,
μὲ δυὸ κομμένα χέρια.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΕΡΓΕΤΙΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΑΣΤΡΙΣΙΟΥ

«Θνάσκει δὲ σιγαθὲν καλὸν ἔργον.»
Τὰ καλὰ ἔργα ξεχνιοῦνται ἂν δὲν ὑμνηθοῦν.
Πίνδαρος

Ἐλισάβετ Καστρισίου. Εἶνα τ' ὄνομα ποὺ ἑκατοντάδες Ἑλληνόπουλα τὸ προφέρανε μ' εὐγνωμοσύνη, γιατὶ χάρις σ' αὐτό, εἴδανε τὸ φῶς τῆς παιδείας στὴν ἐποχὴ τῆς μαύρης σκλαβιᾶς. Εἶναι ἡ γυναίκα, ποὺ ἑκατοντάδες φτωχοὶ κι' ἄρρωστοι ὁρκίζονταν στ' ὄνομά της, γιατὶ χάρις σ' αὐτὸ νοσηλεύονταν δωρεὰν σὲ νοσοκομεῖα καὶ βρίσκανε κάθε βοήθεια ἀπὸ τὶς πλούσιες δωρεές της.

Τὶ ἦταν ὅμως αὐτὴ ἡ μεγάλη εὐεργέτιδα καὶ γιατὶ πῆρε τέτοια θέση στὴν καρδιὰ τῶν ἀνθρώπων τοῦ περασμένου αἰῶνα ἐλάχιστοι τὸ γνωρίζουν σήμερα. Τότε τὴν τιμοῦσαν καὶ τὴ λάτρευαν σὰν ἁγία.

Τὰ νεώτερα χρόνια—ἀλίμονο—τὴν τύλιξαν μὲ τὸν πέπλο τῆς λήθης.

Ἂς προσπαθήσουμε τώρα, ὅσο μᾶς εἶναι δυνατό, ν' ἀνασύρουμε αὐτὸ τὸν πέπλο καὶ νὰ προβάλουμε τὴ φωτεινὴ μορφή της σὰν ἕνα εὐλαβικὸ μνημόσυνο ἀλλὰ καὶ σὰν χρέος Ἐθνικό, κι' ἀκόμα σὰν δίδαγμα στὶς νεώτερες γενιές. Γιατὶ πίσω ἀπὸ τὴ μοιραία λησμονιὰ τῶν ἀνθρώπων, στ' ἄδυτα τῆς ψυχῆς τοῦ Ἔθνους, στὰ Ἠλύσια τῶν ὡραίων καὶ εὐγενικῶν πράξεων, ζῆ ἀθάνατη ἡ μορφὴ τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἑλληνίδας.

Οἱ ἄνθρωποι ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα τους ζοῦν αἰώνια, ἢ πεθαίνουν γιὰ πάντα... Ὅμως, ἂς πάρουμε τὴν ἱστορία μας ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Πολλὲς φορὲς ἡ ζωὴ μοιάζει μὲ παραμύθι, καὶ τὸ παραμύθι μὲ ζωή. Ἔτσι κι' ἐδῶ, σὰν κάποιος παληὸς θρύλος κι' ὡραῖος, ξετυλίγεται τούτη ἡ ζωή, ἡ γιομάτη ἀρετὴ κι' ἀνωτερότητα. Ἡ ὡραιότητα τῆς μορφῆς, ἡ μεγαλωσύνη τῆς ψυχῆς, τὸ φωτεινὸ πνεῦμα κι' ἡ ἐξαιρετικὴ εὔνοια τῆς Θεᾶς τύχης, ἑνώνονται καὶ συνθέτουν τὴν ἁβρὴ καὶ γλυκειὰ φυσιογνωμία, τῆς ξεχωριστῆς αὐτῆς γυναίκας τοῦ περασμένου αἰῶνα. Στεκόμαστε μπροστὰ στὴν εἰκόνα της θαμπωμένοι. Εἶναι μία ἐλαιογραφία, πορτραῖτο γυναίκας ἐξαίσιας καλλονῆς. Τὴν ἀνακαλύψαμε ὕστερα ἀπὸ πολλὲς ἀναζητήσεις στὰ ὑπόγεια ἑνὸς φιλανθρωπικοῦ ἱδρύματος τῆς Θεσ/νίκης, σὰν κἄτι παληὸ κι' ἄχρηστο ἀντικείμενο, ποὺ δὲν τὸ χρειαζόμαστε πιὰ καὶ ποὺ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μᾶς πιάνει οὔτε μιὰ θέση πάνω σ' ἕναν ἄδειο τοῖχο, ἔστω καὶ γιὰ νὰ τὸν ὀμορφαίνει. Τὸ ἀτενίζουμε μὲ θαυμασμό, μ' ἔκσταση. Τὸ πρόσωπο ὑπέρκαλλο μὲ γλυκύτατη ἔκφραση. Τὸ μέτωπο πλατύ, φωτεινό. Τὰ μάτια γαλάζια, ἤρεμα. Τὰ μαλλιὰ πλούσια, καστανά, χτενισμένα ὡραιότατα σὲ πολλὲς μποῦκλες κι' ἐπάνω ῥιγμένη μὲ χάρη, μιὰ λεπτὴ χρωματιστὴ γάζα. Τὰ φρύδια ἔντονα, ἑνωμένα. Ἡ αἰσθῆτα ἔξωμη, σὲ μόδα κρινολίνων, στολισμένη μὲ δαντέλες καὶ χρυσᾶ κεντήματα. Κἄτι τὸ ἀνείπωτα μεγαλόπρεπο κι' εὐγενικὸ μαζὶ τὴ διακρίνει. Μαργαριτάρια κοσμοῦν τὸν ὡραῖο λαιμό, διαμάντια στολίζουν τὰ κρινένια δάχτυλα. Αὐτὰ πέφτουν στὴν προσοχὴ τῶν ματιῶν μας. Τ' ἄλλα, τὰ μεγάλα, κι' αἰώνια διαμάντια, αὐτὰ ποὺ δὲν χάνονται ποτὲ κι' ἡ λάμψη τους δὲν θολώνει, τὰ ξανοίγουμε μὲ τὴ σκέψη μας κρυμμένα βαθειὰ στὴν ψυχή της.

Ὁ φίλος ζωγράφος, ποὺ παρεκλήθη νὰ γνωματεύσῃ γιὰ τὸ ἔργο, μᾶς λέει, πὼς εἶναι ἐλαιογραφία ἐκλεκτῆς τέχνης, πὼς φιλοτεχνήθηκε στὴ Βιένη, πρὶν ἀπὸ ἑκατὸ κι' ἀπάνω χρόνια, πὼς τὄνομα τοῦ καλλιτέχνη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

—ποὺ θὰ ἦταν κάποιος μεγάλης ἀξίας— δὲν εἶναι γραμμένο καὶ πώς... Τὶ νὰ ζητήσης καὶ νὰ μάθης περισσότερα γιὰ ἕνα «ἔργο τέχνης» ὅταν πίσω ἀπ' αὐτὸ μᾶς μιλάει μιὰ ζωή, ποὺ γι' αὐτὴ πρέπει νἆναι περήφανο ὅλο τὸ Ἔθνος;

Μιὰ βαθειὰ συγκίνηση μᾶς κατέχει. Ἕνα ρῖγος μᾶς διατρέχει. Μᾶς συνεπαίρνει τ' ὅραμα καὶ γυρίζουμε πίσω, πολὺ πίσω.

Τότε ποὺ τιμοῦσαν καὶ λάτρευαν τὴ μνήμη της καὶ στεφάνωναν τούτη τὴν εἰκόνα μὲ δάφνες. Ὄχι ... πιὸ πίσω ... Τότε ποὺ ἡ ὄμορφη ἀρχόντισα, θὰ πῆγε στὴ Βιένη καὶ θὰ ποζάρισε μπροστὰ στὸν ἄγνωστο κι' ἄξιο καλλιτέχνη. Ὄχι, πάλι... πιὸ πίσω ἀκόμα. Τότε ποὺ μιὰ φτωχὴ κόρη....

... Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ—ἄς ἀρχίσουμε ἔτσι, καθὼς στὰ παραμύθια—ἐκεῖ περὶ τὰ 1820 μιὰ νεαρὴ Γιαννιωτοποῦλα, κόρη ἑνὸς φτωχοῦ ἱερέα, πῆγε γιὰ νερὸ στὴ βρύση τοῦ μεγάλου πλάτανου κοντὰ στὸ κάστρο. Ἔτυχε τότε νὰ περνάει ἀπὸ κεῖ ὁ Θεσσαλονικιὸς γαιοκτήμονας κι' ἔμπορας σιτηρῶν Γεώργιος Καστρίσιος. Λένε πὼς πέρασε γιὰ ἐμπορικές του ὑποθέσεις. Λένε πὼς πῆγε νὰ γνωρίσει τὸν ἡρωϊκὸ τόπο με τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ τοὺς σοφοὺς διδασκάλους. Λένε πάλι, πὼς ὁ δρόμος θὰ τὸν ἔφερε, πηγαίνοντας ἢ γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Βλαχιά. Μπορεῖ καὶ τὄνα μπορεῖ καὶ τἄλλο. Ἔξω ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ θὰ τὸν ἔφερε στὴν ξακουστὴ ἐκείνη πόλη ποὺ ἦταν «πρώτη στ' ἅρματα καὶ στὰ γράμματα» μιὰ τύχη ἀγαθὴ καὶ τὸν σταμάτησε στὴ μαρμαρένια βρύση τὴν ὥρα ποὺ ἡ πεντάμορφη παρθένα γέμιζε τὴν ὑδρία της, ὅπως ἄλλοτε ἡ Ρεβέκα τῆς παλαιᾶς διαθήκης. Γοητεύτηκε ἀπὸ τὴν ὀμορφιά της ὁ ἄρχοντας μὲ τὰ δεκατέσσερα τσιφλίκια στὴ Βλαχιὰ καὶ τὴ ζήτησε σὲ γάμο.

Οἱ γάμοι ἔγιναν ἀμέσως μὲ πλούσια δῶρα καὶ χαρὲς περίσσιες κι ὁ Καστρίσιος παίρνοντας μαζὺ καὶ τὴ νεαρή του σύζυγο πάνω—ἀσφαλῶς—στὸ καλύτερο ἄλογο τοῦ Ρόβα θὰ συνέχισε τὸ δρόμο του.

Τὰ ταξίδια ἐκεῖνον τὸν καιρὸ δὲν ἦταν εὔκολα. Ἑβδομάδες ὁλόκληρες καὶ μῆνες ἀκόμα διαρκοῦσαν, ἀνάμεσα σὲ κακοτοπιὲς κι' ἀμέτρητους κινδύνους. Τὸ περίφημο καραβάνι τοῦ χιλιοτραγουδισμένου Ρόβα ποὺ ζῆ κι' αὐτὸς σήμερα, σὰν θρύλος, χάρις στὸ τραγοῦδι ποὺ τοῦ ἀφιέρωσε ὁ λαός, θὰ πῆρε καὶ τοῦτο τὸ νέο ζευγάρι γιὰ τὰ ξένα τὰ μακρυνά.

Κι' ὅταν ὕστερα θὰ τὸν ρώτησαν τὸ Ρόβα στὴ Βλαχιά, καθὼς μᾶς λέει τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι «Ρόβα μου τί μᾶς ἔφερες ἀπὸ τὰ μαῦρα Γιάννα;» αὐτὸς δὲν θ' ἀπάντησε μόνο—σύμφωνα μὲ τὸ δημοτικὸ τραγούδι «σᾶς ἔφερα ἑκατὸ παιδιὰ ὅλα Γιαννιωτοπαίδια» ἀλλὰ θὰ πρόσθεσε μέσα του καὶ τοῦτο. «Σᾶς ἔφερα τ' ἄστρο τῆς γῆς καὶ τῆς αὐγῆς τὴν πούλια». Τώρα, ὁ χρόνος ποὺ πέρασε—αἰώνας κι' ἐπάνω—προσθέτει καὶ τοῦτο ἀκόμα.

—Σᾶς ἔφερα μιὰ μεγάλη Ἑλληνίδα.—

Ἔτσι ἡ κόρη τοῦ ταπεινοῦ λευΐτη βρέθηκε ξαφνικὰ στὸ Βουκουρέστι χωσμένη στὰ μετάξια καὶ στὰ χρυσᾶ. Ἡ τύχη ἄλλαξε. Δὲν ἄλλαξε ὅμως κι' ἡ ψυχή. Ἡ μικρὴ Ἐλισάβετ δὲν ξιπάστηκε ἀπὸ τὰ πλούτη. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα. Τὰ πλούτη τῆς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία νὰ φανερώσει ὅλα τὰ ἀνώτερα αἰσθήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἦταν προικισμένη.

Ἀπὸ τότε κι' ὕστερα ἡ ζωή της ὑπῆρξε μιὰ φωτεινὴ γραμμή, ἀγάπης, ἀλτρουϊσμοῦ καὶ μεγαλωσύνης.

«Ζήλῳ χριστιανικῷ κοσμουμένη, διετέλεσε καθ' ὅλον τὸν βίον ἀγαθοεργοῦσα» θὰ γράφουν μετὰ οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης της.

Ἡ Ἐλισάβετ στὸ Βουκουρέστι ζῆ τὴ ζωὴ τῆς μεγάλης ἀρχόντισας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνάρετης συζύγου καὶ πιστῆς χριστιανῆς.

Ὅλη ἡ ζωή της ἦταν γεμάτη ἀγαθοεργίες. Ἀμέτρητα ποσὰ ἔστελνε στὴ Θεσσαλονίκη τὴν πατρίδα τοῦ συζύγου της καὶ στὴ δική της πατρίδα τὴν Ἤπειρο. Γιὰ ὅλα φρόντιζε καὶ γιὰ ὅλα μεριμνοῦσε. Ἀπὸ τὰ μεγάλα ὡς τὰ ἐλάχιστα. Σὰν δροσιὰ τ' οὐρανοῦ καὶ σὰν φῶς ἔφταναν τὰ βοηθήματά της στοὺς φτωχοὺς καὶ πονεμένους. Οὔτε τὰ «φιλανθρωπικὰ καταστήματα» λησμονοῦσε, οὔτε τὶς προῖκες τῶν ὀρφανῶν κοριτσιῶν, οὔτε τοὺς φτωχοὺς νέους ποὺ εἶχαν ἔφεση γιὰ γράμματα, οὔτε τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια.

Ἔτσι ζῆ ἡ Ἐλισάβετ στὸ Βουκουρέ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στι, μὲ τὴν καρδιά της στραμένη στὸν τόπο της. Ἡ ξένη γῆ δὲν τὴν ἔκανε δική της.

Ὁ σύζυγός της, Γεώργιος Καστρίσιος ἦταν ἀπόγονος Βυζαντινῆς οἰκογενείας. Πρόγονός του ἦταν ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης Καστρίτης, φρούραρχος στὴ Θεσσαλονίκη, τὴν ἐποχὴ τῆς ἁλώσεως τὸ 1430. Ἐπωνομάσθη δὲ Καστρίτης, ἐπειδὴ φρουροῦσε τὸ Κάστρο. Μετὰ τὴν ἅλωση συνελήφθη ἀπὸ τὸν Μουράτ Β΄ καὶ πέθανε στὴ φυλακή. Στὴν παληὰ κι' ἔνδοξη αὐτὴ οἰκογένεια ἀνῆκε καὶ ὁ Βυζαντινὸς ναὸς «Μέγας Σωτὴρ» ἰδιοκτησία τῆς οἰκογενείας, στὴν Ἐγνατία, ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Καμάρα, ποὺ σώζεται μέχρι σήμερα καὶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 14ον αἰῶνα. Ἡ ἐκκλησοῦλα αὐτή, ποὺ θεωρεῖται ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα Βυζαντινὰ μνημεῖα, ἀναστηλώθηκε τὰ νεώτερα χρόνια καὶ δωρήθηκε ἀπὸ τοὺς ἓξ ἀνεψιᾶς ἀπογόνους τοῦ Καστρισίου στὴν ἐνορία τῆς Παναγούδας.

Ὁ Γεώργιος Καστρίσιος μεταναστεύει ἀπὸ νεαρὸς στὴ Ρουμανία, τὴ λεγόμενη Βλαχιά. Ἐκεῖ, χάρις στὸ ἐμπορικό του δαιμόνιο—χαρακτηριστικὸ ἄλλωστε τόσων ὁμοεθνῶν μας σὲ ξένες χῶρες — δημιούργησε μεγάλη περιουσία. Δεκατέσσερα τσιφλίκια θρυλεῖται ὅτι εἶχε. Τὸ μεγαλύτερο τὸ «Μόγουρα» ἦταν κοντὰ στὸ Βουκουρέστι. Αὐτὸ καὶ μερικὰ ἄλλα ὀνόματα τῶν τσιφλικιῶν του τὰ βρίσκουμε στὰ μόνα διασωθέντα στὴν ἱερὰ Μητρόπολι Θεσσαλονίκης τρία ἔγγραφα. Αὐτὰ εἶναι ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μόγουρα, τὸ Πλόσκα, Γρόσο, Γουκὸ καὶ Βοκοῦ. Σ' ὅλα διατηροῦσε ἐκκλησίες καὶ σχολεῖα. Σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ κτήματά του, ἐπιστατοῦσε ὁ ἀνεψιός του, Β. Παπᾶς, καὶ γύριζε καθὼς λένε, καβάλλα σ' ἄσπρο περήφανο ἄλογο. Τὸν ἀνεψιόν του αὐτὸν τὸν ὑπεραγαποῦσε καὶ τὸν εἶχε μορφώσει στὴν Εὐρώπη. Ὁ Καστρίσιος ἦταν ἀφωσιωμένος στὸ ἐμπόριο καὶ στὰ κτήματα.

Ἡ δὲ Ἐλισάβετ στὶς ἀγαθοεργὲς πράξεις. Ἀπὸ τὴν Ἤπειρο, εἶχε πάρει μαζί της τὴν πατριδολατρεία καὶ τὰ μεγάλα παραδείγματα τῆς γενιᾶς της. Εἶχε κληρονομήσει κι' αὐτὴ τὴ μοῖρα καὶ τὴν παράδοση τοῦ τόπου της. Τὴν ξενητιὰ καὶ τὸν ἀλτρουϊσμό. Ὡραῖα ἰδανικὰ φλογίζουν τὴν ψυχή της.

Πόσα χρόνια ἔζησε ἡ Ἐλισάβετ μὲ τὸ σύζυγό της δὲν μᾶς εἶναι γνωστό. Οἱ λίγοι μακρυνοὶ ἀπόγονοι ποὺ ζοῦνε στὴ Θεσσαλονίκη, λίγα γνωρίζουν κι' αὐτοί. Ἄλλα ἀπὸ προφορικὴ οἰκογενειακὴ παράδοση κι' ἄλλα σὰ θρύλο.

Τὸ οἰκογενειακὸ ἀρχεῖο, ποὺ μέσα στ' ἄλλα, φύλαγε κι' ὁλόκληρη σειρὰ ἐπιστολῶν τῆς ἴδιας τῆς Ἐλισάβετ—τόσο πολύτιμα γιὰ τὴ φτωχή μας ἔρευνα—κάηκε στὴν πυρκαϊά τοῦ 1917.

Ἀλλὰ τί σχέση ἔχει αὐτό; Ἂν ἡ πυρκαϊὰ ἔκαψε τὰ χαρτιά, τὄνομά της εἶναι γραμμένο μὲ χρυσὰ γράμματα στὸ βιβλίο τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἁπλῆ ἐκεί η Ἠπειρωτοποῦλα, ἔκλεινε στὴν ψυχή της μεγάλα ἰδανικά. Στάθηκε μιὰ γνήσια κι' ἄξια κόρη τῆς Ἠπείρου.

Φιλοδοξοῦσε κι' αὐτή, ὅπως τόσοι καὶ τόσοι μεγάλοι συμπατριῶτες της —καὶ πρὶν ἀπ' αὐτὴ καὶ κατόπι— νὰ μεταβάλη τὸ χρῆμα σὲ ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ κεφάλαιο. Τὸ χρῆμα τότε, δὲν σκλάβωνε τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἦταν σκοπός, ἀλλὰ μέσον ποὺ θὰ τοὺς ἔδινε τὴν ἱκανότητα νὰ πραγματοποιήσουν ἔργα κοινωφελῆ κι' ἀνθρωπιστικά. Βάδισε κι' αὐτὴ στὸν ἴδιο δρόμο καὶ συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στὸ πάνθεο τῶν μεγάλων δωρητῶν. Τ' ἀκριβό της ὄνειρο ἦταν νὰ φανῇ χρήσιμη στὸ Ἔθνος, νὰ βοηθήσῃ τὰ σκλαβωμένα ἀδέρφια της. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συζύγου της μένει ἡ μοναδικὴ κληρονόμος τῆς τεράστιας περιουσίας.

Φημολογεῖται, πὼς τὸν Καστρίσιο τὸν δηλητηρίασαν οἱ Ρουμάνοι, γιατὶ ἀσκοῦσε Ἑλληνικὴ προπαγάνδα στὸν τόπο τους. Πότε ἀκριβῶς δὲν μᾶς εἶναι γνωστό.

Ἡ πρώτη φροντίδα της, ἦταν νὰ γράψῃ τὴ διαθήκη της. Ἡ εὐεργέτιδα, δὲν ἦταν φιλόδοξη. Οὔτε σκέφτηκε τὴν ὑστεροφημία. Ἦταν μιὰ μεγάλη ψυχὴ κι' ἕνα φωτισμένο πνεῦμα, μὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἦταν μιὰ γυναίκα συναισθηματικὴ καὶ χριστιανή, μὲ τὴν πλατειὰ σημασία τῆς λέξης. Δὲν φιλοδόξησε νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσία της γιὰ καλλιμάρμαρα κτίρια καὶ παρόμοια ἔργα, ποὺ θὰ πλούτιζαν βέβαια τὸν τόπο της, ἀλλὰ θὰ διαιώνιζαν καὶ τὄνομά της στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. Κύτταξε νὰ ἐξυ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πηρετήση ἀνάγκες ἐπιτακτικές, ποὺ ζητᾶνε τὴ βοήθεια καὶ τὴ συμπόνια κι' ἂς εἶναι τούτες ἐφήμερες. Νὰ βοηθήση περισσότερον ὅσο γίνεται κόσμο. Τρέχουσες, ἐπείγουσες ἀνάγκες.

Αὐτὸς ἴσως εἶναι κι' ὁ λόγος, ποὺ τὄνομά της, σβύστηκε τόσο γρήγορα ἀπὸ τὴ ζωή. Ἡ μνήμη τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει κίνητρο.

Ἡ Ἐλισάβετ δὲν εἶχε παιδιά. Παιδιά της ὅμως ἔγιναν πλῆθος σκλαβωμένα Ἑλληνόπουλα. Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα σκέφτηκε τὴν παιδεία. Πίστευε κι' αὐτή, πὼς γιὰ νὰ ξαναγεννηθῆ τὸ Ἔθνος, ἦταν ἀνάγκη νὰ μορφωθῆ ἡ νέα γενιά. Ὅπως πίστευαν ὅλοι οἱ μεγάλοι Εὐεργέτες. Ὅπως δίδασκε κι' ὁ προφήτης Κοσμᾶς στὰ χωριὰ τῆς Πατρίδας. «Σχολεῖα καὶ πάλι Σχολεῖα». Γι' αὐτὸ καὶ στὴ διαθήκη της, τὴν πρώτη καὶ κύρια θέση ἔχει ἡ ἐκπαίδευση.

Ὁρίζει τὸ ἕνα τέταρτον ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα καὶ τοὺς τόκους τοῦ κληροδοτήματος «εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσαλονίκης, εἰς μνήμην τοῦ συζύγου της» γιὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ νοσοκομεῖα. Ἐπίσης «ἴσον μερίδιον εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων εἰς μνήμην τῶν γονέων της» γιὰ τοὺς ἴδιους σκοπούς. 1400 χρυσᾶ εἰκοσόφραγκα ἐρχότανε στὴ Θεσ)νίκη τὸ χρόνο κι' ἄλλα τόσα πήγαιναν στὰ Γιάννινα. Καθὼς καὶ χίλιες λίρες στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Ἔπειτα, ἀφοῦ ἐξετέλεσε τὸ μεγάλο καὶ ἱερὸ αὐτὸ χρέος, ποὺ τὸ εἶχε τάξει σὰν σκοπὸ τῆς ζωῆς της, ἔφυγε ἀπὸ τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωὴ σὲ ἡλικία περίπου 60 ἢ 65 ἐτῶν. Ἡ ξένη γῆ, σκέπασε τὸ φθαρτὸ σῶμα, ἡ ψυχὴ ὅμως μένει ἀθάνατη, ἀνήκει σὲ μᾶς, κι' ἐμᾶς, εἶναι χρέος νὰ τὴν τιμοῦμε καὶ νὰ τὴ θυμόμαστε.

Ἦταν ἡ 31η Ὀκτωβρίου τοῦ 1863, ὅταν ἦρθε ξαφνικὰ ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου της καὶ μαζὶ τὸ ἀντίγραφο τῆς διαθήκης, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὰ Γιάννινα. Τὰ συνώδευε καὶ μία ἐπιστολή. Τὴν ὑπογράφουν οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς διαθήκης, Μ. Ξανθός, *B. Toydaurt*, Γ. *Paapas*, καὶ τὴν ἀπευθύνουν «πρὸς τὸν πανιερώτατον Ἅγιον Μητροπολίτην καὶ πρὸς τοὺς εὐγενεστάτους κυρίους, τοὺς προύχοντας τῆς πόλεως καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων».

Κι' ἔγραφε ἡ ἐπίσημη αὐτὴ ἐπιστολή.

«Ἡ μακαρίτις Ἐλισάβετ Καστρισίου [1] ζήλῳ χριστιανικῷ κοσμουμένη, ἀφοῦ διετέλεσε καθ' ὅλον τὸν βίον ἀγαθοεργοῦσα, προνοητικῶς διέθετο ἵνα καὶ μετὰ τὸν θάνατον γένηται ἡ χρῆσις τῶν προσόδων τῆς περιουσίας αὐτῆς εἰς διηνεκῆ ἐκτέλεσιν τοῦ καλῶς χορηγουμένου ἐν τῷ μέτρῳ τῶν ἱερῶν καθηκόντων . . . .

. . . ἔκρινεν ἀπαραίτητον τὴν μετάδοσιν τῆς ὠφελείας καὶ πρὸς τὴν γεννέτειραν τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ ὁμοίως πρὸς τὴν τῶν γονέων της . . . Διὰ τὸ ὁποῖον μετ' ἐγκωμίων ἔσται ἡ μνήμη τῆς μακαρίτιδος».

. . . .

. . . «Μετ' ἐγκωμίων ἔσται ἡ μνήμη αὐτῆς» ψιθυρίζουμε κι' ἐμεῖς σήμερα μὲ βαθειὰ συγκίνηση. Τὴν ἐπιστολὴ αὐτή, μαζὶ μὲ τρία ἔγγραφα, —σχετικὰ μὲ τὸ κληροδότημα— τὰ μόνα διασωθέντα ἀπὸ τὴν πυρκαϊὰ τοῦ 1891, ποὺ ἀποτέφρωσε τὴν Μητρόπολη Θεσσ)νίκης κι' ἔκαψε ὅλους τοὺς κώδικας, τὰ ἔφερε στὸ φῶς, ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Γενάδιος, δημοσιεύοντάς τα στὸ θρησκευτικὸ περιοδικὸ «Γρηγόριος Παλαμᾶς» τεῦχος ΞΒ' ἔτος Ε.' Φεβρουάριος 1921.

Στὰ πολύτιμα αὐτὰ ἔγγραφα βρίσκουμε καὶ συνοπτικὸ ἰσολογισμό, ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κληροδοτήματος καὶ μαθαίνουμε, πὼς τὸ ποσὸν ποὺ ἀναλογοῦσε «εἰς τὴν πόλιν τῆς Θεσσ)νίκης» κατὰ τὸ ἔτος 1864 ἦταν Γρ. 45,338,7. «ὅσα ὁμοίως καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων».

Τὰ μετέπειτα χρόνια τὸ ποσὸν λιγόστεψε. «Ἐκφράζω ἐν τῇ παρούσῃ τὴν λύπην μου, διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν ἀρενδῶν [2] τῶν κτημάτων» γράφει τὸ 1879 ὁ Μ. Ξανθός. Αὐτὸν τὸν χρόνο ἡ Θεσσ)νίκη ἔλαβε 22,134 φράγκα. Τὴν ἴδια ἀναλογία πῆραν καὶ τὰ Γιάννινα.

Ὁ ἀείμνηστος Γενάδιος, ποὺ δημοσίευσε —καθὼς ἀναφέραμε— τὰ ἔγγραφα αὐτὰ τὸ 1921, τὰ συνοδεύει καὶ μὲ δική του εἰσήγηση.

Ἀπὸ τὴν εἰσήγηση αὐτή, τὴν τόσο δια-

1. Ρουμ. Καστρισόγια. 2. *arente*=εἰσόδημα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

φωτιστικὴ γιὰ τὸ κληροδότημα καὶ τὴν τύχη του, παραθέτουμε τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ σημεῖα. «Ὡς γνωστὸν πᾶσιν τοῖς παρακολουθοῦσι τὰ τῆς Ἑλλ. Ὀρθοδόξου Κοινότητος Θεσσ)νίκης, ἡ ἀείμνηστος Ἐλισάβετ Γεωρ. Καστρισίου, διὰ διαθήκης, ἐκληροδότησεν χάριν τῶν ἐκπαιδευτηρίων καὶ νοσοκομείων αὐτῆς τὸ ἓν τέταρτον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐν Ρουμανίᾳ περιουσίας αὐτῆς, εἰς μνήμην τοῦ συζύγου της. Τὸ ἐν λόγῳ κληροδότημα κατεβάλλετο τακτικῶς μέχρι τὸ 1884, ὅτε κατηργήθη ταῖς ἐνεργείαις τοῦ τότε διορισθέντος ἐνταῦθα πρώτου προξένου τῆς Ρουμανίας Δέντε Ἕλληνος τὴν καταγωγήν, ὑποδείξαντος εἰς τὴν Ρουμανικὴν Κυβέρνησιν —τῇ ὑποκινήσει τοῦ Ἀποστόλου Μαργαρίτου καὶ ἄλλων προπαγανδιστῶν— ὅτι τὸ κληροδότημα πρέπει νὰ διατεθῇ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τῆς Ρουμανικῆς γλώσσης ἐν Μακεδονίᾳ. Ἡ κοινότης διαμαρτυρήθη καὶ διὰ τοῦ Πατριαρχείου Κων)πόλεως καὶ διὰ τῆς ὑψηλῆς Πόλης, κατόπιν δὲ ἐν συνεννοήσει καὶ μετὰ τῆς Κοινότητος Ἰωαννίνων —γενετείρας τῆς ἀειμνήστου καὶ ἐνδιαφερομένης, δι' ἴσον κληροδότημα— ἐκίνησεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ δικαστηρίων κατὰ τοῦ Ρουμανικοῦ Δημοσίου. Ἀτυχῶς τὸ δικαστήριον δίδον ὀπισθενεργὸν δύναμιν εἰς τὸν γνωστὸν νόμον «περὶ διαθέσεως ἀκινήτων ἐν Ρουμανίᾳ κτημάτων ὑπὲρ νομικῶν προσώπων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ» ἀπέρριψε τὴν ἀγωγήν. Ἔκτοτε ἡ Κοινότης δὲν ἔπαυσε ἀνακινοῦσα τὸ ζήτημα καὶ ἐπιδιώκουσα τὸ δίκαιον αὐτῆς ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσεν . . . ».

. . . .

Κατόπιν αὐτῶν, ἐμᾶς δὲν μᾶς πέφτει λόγος γιὰ κανένα σχόλιο. Σκεφτόμαστε μόνο μ' ἄφατη θλίψη. Τόσο λοιπὸν τραγικὰ πικρὴ ἦταν ἡ τύχη τῶν ὡραίων ἰδανικῶν καὶ τῶν Ἐθνικῶν αἰσθημάτων τῆς μεγάλης Εὐεργέτιδας; Καὶ βρέθηκαν ἄνθρωποι «Ἕλληνες τὴν καταγωγὴν» νὰ κατοβαραθρώσουν, ὅτι ὡραῖο καὶ ὑψηλὸ εἶχε θεμελειώσει καὶ νὰ κηλιδώσουν ἔτσι τὴν ἱστορία μας;

. . . Ἐπὶ εἴκοσι χρόνια τὸ κληροδότημα ἦρθε κανονικά. Μέσα σ' αὐτὰ τὰ χρόνια λειτουργοῦσαν ἀπὸ τὸ κληροδότημα, στὰ Γιάννινα τρία παρθεναγωγεῖα μὲ ἰσάριθμα νηπιαγωγεῖα, ἕνα σχολαρχεῖο, μία ὑφαντικὴ σχολὴ κι' ἕνα νοσοκομεῖο. Τὰ παρθεναγωγεῖα τὰ ὠνόμαζαν τιμῆς ἕνεκεν Ἐλισαβέτεια. Στὴ Θεσσαλονίκη πάλι, λειτουργοῦσε, τὸ Ἀνώτερο Παρθεναγωγεῖο, ποὺ στεγάζονταν στὸ παληὸ ἀρχοντικὸ τῆς οἰκογενείας Καστρισίου, ἕνα Γυμνάσιο ἀρρένων, ἐνισχύονταν δέ, γενικά, ὅλα τὰ σχολεῖα, τὸ νοσοκομεῖο καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα.

Στὰ Γιάννινα, καθὼς καὶ στὴ Θεσσαλονίκη, τὴ λάτρευαν σὰν ἁγία. Ὅλες οἱ γυναῖκες γνώριζαν τ' ὄνομά της καὶ τὴν ὑμνοῦσαν. Ἡ ὡραία φωτογραφία της, ἦταν ἀνηρτημένη σ' ὅλα τὰ σχολεῖα καθὼς καὶ στὰ γραφεῖα τῆς Δημογεροντίας. Ἡ Θεσ)νίκη, ἔδωσε σ' ἕνα δρόμο της τ' ὄνομα τῆς Εὐεργέτιδας. Κοντὰ στὴν πλατεῖα Ἁγίας Σοφίας, ὑπάρχει μιὰ πινακίδα μὲ τὸ τιμημένο ὄνομα. «Ὁδὸς Καστριτσίου». Γιατὶ ὅμως νὰ μὴν εἶναι καὶ τὸ «Ἐλισάβετ;» Ἔτσι ὅπως εἶναι μόνο τὸ ἐπίθετο, ἡ θύμησή της, ξεφεύγει ἀπὸ τὴν προσοχὴ τῶν σημερινῶν κατοίκων.

Κάθε χρόνο σ' ὅλο τὸ διάστημα ποὺ λειτουργοῦσε τὸ κληροδότημα, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἀργότερα, στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὰ Γιάννινα, τελοῦσαν πάνδημο μνημόσυνο. Στὴ Θεσ)νίκη ἡ τελετή, γινότανε στὸ ἀνώτερο Παρθεναγωγεῖο. Ἡ εἰκόνα της στεφανώνονταν μὲ δάφνες κι' οἱ μαθήτριες μὲ τοὺς μαθητάς, ἔψαλλαν ἐν χορῷ τὸν εἰδικὸ γιὰ τὴν Εὐεργέτιδα ὕμνο.

Μιὰ συγκινητικὴ καὶ ζωντανὴ περιγραφὴ τοῦ μνημοσύνου, διαβάζουμε στὴν πρώτη ἐφημερίδα τῆς Θεσσαλονίκης, τὸν «Ἑρμῆ» τοῦ Καρπουλᾶ καὶ στὸ φύλλο τῆς 4ης Ἀπριλίου τοῦ 1880.

Μεταφέρουμε ἐδῶ μερικὲς περικοπές.

«Μεγαλοπρεπὲς ἐτελέσθη τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, τὸ ἐπέτειον μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς ἀοιδίμου μεγάλης Εὐεργέτιδος τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων, Ἐλισάβετ Καστρισίου, ἱερουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Καλλινίκου, ὅστις καὶ διδακτικὸν ὡμίλησεν λόγον, θέμα ἔχοντα τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων.

. . . .

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ἅπαντες οἱ ἐκκλησιαζόμενοι μετέβησαν εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον ἔνθα ὁ χορὸς τῶν μαθητῶν, ὡραῖα ἔψαλλεν ἄσματα . . . . . .

Τὸ σύνθημα τῆς λήξεως ἔδωκεν ἡ Α.Ε. γενικὸς διοικητής, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων. . . «εὐδαίμονα αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν παρευρισκόμενος ἐν ἑορτῇ μνημοσύνου τῆς Εὐεργέτιδος, ἥτις ἀπέθανεν μὲν φυσικῶς, ζῇ ὅμως βίον ἠθικὸν ὡς ἄλλος ἄγγελος διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Εὔχομαι δὲ τῷ ὑψίστῳ Θεῷ, νὰ κοσμῇ τὸ ἀνθρώπινον γένος διὰ τοιούτων ἀθανάτων θνητῶν, καὶ διὰ τελετῶν ὡς ἡ παροῦσα. . . . . »

Ὅπως βλέπουμε ἀπὸ τὶς γραμμὲς αὐτές, ἀκόμα κι' ὁ Τοῦρκος Διοικητής, αἰσθάνθηκε τόσον θαυμασμὸν ἀπὸ τὴν ἐπίσημη καὶ συγκινητικὴ ἐκείνη τελετή, ὥστε νὰ ἐξαίρει μὲ τὰ ἐμπνευσμένα αὐτὰ λόγια, τὶς ἀνώτερες πράξεις τῶν «ἀθανάτων θνητῶν», ὅπως ἦταν ἡ Εὐεργέτιδα.

Ἔτσι τὴν τιμοῦσαν τότε καὶ μὲ τέτοιες ἐκδηλώσεις ἔδειχναν τὴν εὐγνωμοσύνη τους. Μὲ παρόμοιες συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις τὴν τιμοῦσαν καὶ σιὰ Γιάννινα.

Ἔπειτα ὅμως φαίνεται, σιγά, σιγά, ἄρχισαν νὰ ἀτονοῦν.

Τὸ κληροδότημα δὲν ἔρχονταν, καὶ μοιραία ἔπεφτε στὴ λησμονιὰ κι' ὁ δωρητής. Μετὰ ἀπὸ 27 χρόνια, στὴν ἐφημερίδα «Ἀλήθεια» 1906 διαβάζουμε τοῦτα.

«Ἐπαινοῦμεν θερμότατα τὴν πρωτοβουλίαν τῶν ἁρμοδίων, μεριμνησάντων νὰ ἀναστηλώσωσι τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐπιμνημοσύνου τελετῆς πρὸς τιμὴν τῆς ἀειμνήστου μεγάλης Εὐεργέτιδος τῆς κοινότητος ἡμῶν Ἐλισάβετ Καστρισίου. . . .»

Ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφὴ τῆς τελετῆς. Ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἡ προσπάθεια, δὲν εἶχε συνέχεια. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἡ μνήμη της ἀρχίζει νὰ σβύνη. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση δὲ γίνεται πιὰ λόγος γι' αὐτή.

Εὐτυχῶς, ποὺ δὲ συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ στὰ Γιάννινα. Ἐκεῖ ἡ μνήμη της εἶναι ἀκόμα ζωντανή. Τὸ τιμημένο ὄνομα ζῇ ἀκόμα καὶ προφέρεται ἀπὸ τὰ παιδάκια. Τρία μικτὰ τώρα δημοτικὰ σχολεῖα ὀνομάζονται ἀκόμα Ἐλισαβέτεια, ὅπως καὶ τότε ποὺ λειτουργοῦσαν μὲ τὸ κληροδότημα. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομά της μνημονεύεται, μαζὶ μὲ τῶν ἄλλων Εὐεργετῶν στὸ μνημόσυνο ποὺ τελεῖται κάθε χρόνο.

Ὁ ὕμνος ποὺ εἶχε ἀφιερωθῆ στὴν Ἐλισάβετ καὶ ψάλλονταν ἀπὸ τοὺς μικροὺς μαθητάς, σώζεται εὐτυχῶς ἀκόμα.

Τὸν κρατοῦν στὴ θύμησή τους, κάποιες ἡλικιωμένες κυρίες τῆς Θεσσαλονίκης μαθήτριες τότε τοῦ Ἀνωτ. Παρθεναγωγείου.

Τὸν ψάλλουν ἀκόμα μὲ συγκίνηση καὶ τὸν ἀντιγράφουμε μ' εὐλάβεια, σὰν προσευχή, γιὰ νὰ μὴ χαθῇ ὁλότελα μαζὶ μὲ τοὺς τελευταίους φορεῖς τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Παναγία μου προστάτις
τῶν ἀθώων μας ψυχῶν
Σὺ γνώριζεις τ' ὄνομά της
ἐκ τῶν τόσων μας εὐχῶν

Ἐλισάβετ τ' ὄνομά της
αἱ μητέρες εὐλογοῦν.
Δι' αὐτὴν τὰ ὀρφανά της
εἰς ναοὺς τὰ ὁδηγοῦν.

Καὶ ἄς ἴδη, ὤ, ἄς ἴδη
ἡ ἁγία της ψυχὴ
Ποίαν δόξαν θὰ μᾶς δίδη
ἡ μεγάλη της εὐχή.

Μόνη μας εὐγνωμοσύνη
εἶναι ἄσμα ὀρφανῶν.
Παναγία μου ἐκείνη
ἄς χαρεῖ τὸν οὐρανόν.

Πηγές:

«Γρηγόριος Παλαμᾶς» Θρησκευτικὸ περιοδικό.
«Παλαιὰ Θεσσαλονίκη» Ἀγγελικῆς Μεταλλινοῦ.
Πληροφορίες ἀπὸ τὸν ἀπόγονο τῆς οἰκογενείας Γ. Καστρισίου κ. Αἰμ. Κόπανον.
Πληροφορίες ἀπὸ τὸν Ἠπειρώτη Θεολόγο—Καθηγητὴ κ. Γ. Οἰκονόμου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΖΑΓΟΡΙΟΥ*

14) Μητροπολιτικὸν ἔγγραφον διὰ τὰς προσόδους (1870)

Τοῖς Εὐλαβεστάτοις Ἱερεῦσι καὶ τιμιωτάτοις Προκρίτοις τοῦ χωρίου Ἄνω Βίτσης Τέκνοις ἐν Κῳ λίαν Ἡμῖν ἀγαπητοῖς. Εὐχετικῶς

Εἰς Ἄνω Βίτσαν

† Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς οἱ ψάλλοντες εἰς Χωρίον Ἄνω Βίτσα. Τιμιώτατοι Δημογέροντες καὶ Μουχτάριδες καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τοῦ αὐτοῦ Χωρίου, τέκνα ἐν Κυρίῳ Ἡμῖν ἀγαπητά, πατριωτικῶς εὐχομεθά σας. Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν Ἐγκυκλίου γράμματος σᾶς εἰδοποιοῦμεν ὅτι, πρὸς ἀποσόβησιν τῶν τυχὸν ἀναφυομένων διενέξεων, προερχομένων, ἔστιν ὅτε, εἴτε ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσόδων καὶ Σχολιακῶν ἀγαθῶν, δι' ὧν ταῦτα συντηροῦνται, εἴτε ἐκ τοῦ διορισμοῦ Διδασκάλων, τῇ Ἡμετέρᾳ προτάσει καὶ τῇ ἐγκρίσει τῶν ἀξιοτίμων ἀντιπροσώπων τῶν Τμημάτων τῆς καθ' Ἡμᾶς Θεοσώστου Παροικίας, συνετάχθησαν καὶ εἰς τύπον ἐξεδόθησαν ὁδηγίαι, ἀφορῶσαι τῶν ὡς εἴρηται κοινῶν ὑμετέρων μελημάτων, καθ' ἅς ὀφείλεται τοῦ λοιποῦ συμμορφοῦσθαι, φυλάττοντες τὸ περιέχον αὐτὰς συναποστελλόμενον ἀντίτυπον, σεσημασμένον τῇ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως σφραγίδι, ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ὑμετέρας Κοινότητος. Οὕτως οὖν γινώσκοντες ποιήσατε· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος σὺν τῇ παρ' Ἡμῖν εὐχῇ καὶ εὐλογίᾳ εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Ἐν Ἰωαννίνοις τὴν 20 Δεκεμβρίου 1870

Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

υ. Γ. Εἰδοποιῆσθε πρὸς τούτοις οἱ Ἱερεῖς ὅτι, ἀπὸ τῆς αης τρέχοντος μηνὸς αἱ ἐκδιδόμεναι ἄδειαι τῶν γάμων θὰ εἶναι ἔντυποι, καὶ προσέχετε νὰ μὴ χαθῇ καμμία, διότι ἐνδέχεται νὰ ζητηθῶσιν. Ὁ ἴδιος

15) Προικοσύμφωνον (1872)

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ τοῦ εὐλογήσαντος τὸν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας γάμον.

Ι.Σ. Χ.Ρ.
Ν. Κ.

Διὰ τοῦ παρόντος προικοσυμφώνου ἡ ὑποφαινομένη εὐχαρίστως ἐσυμφώνησα μὲ τὸν Ἀλέξιον Μάνθου Λούλου νὰ δώσω τὴν κόρην μου Οὐρανία διὰ νόμι-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 993 καὶ τέλος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μόν του σύζυγον, ἀφορῶντες καὶ οἱ δύο οὗτοι νεόνυμφοι εἰς τὸν πρῶτον γάμον καὶ ἀπολαμβάνοντες τὴν παρὰ Θεοῦ εὐλογίαν καὶ τὴν εὐχήν μου, δίδω πρὸς ταύτην τὴν κόρην μου διὰ προίκα της τὰ ἀκόλουθα. Εἰς μετρητὰ γρόσια ἀριθμὸν 8,000 ἤτοι ὀχτὼ χιλιάδες γρόσια, εἰς φορέματα πρῶτον ὅλην τὴν νυμφικὴν φορεσιὰν συγκειμένην ἀπὸ ἕνα φλοκάτο κεντησμένον καὶ μὲ σπατέλαν καλόν, ἕνα φουστάνη κορδόνι μὲ τὸ κοντό του, μία σαλταμάρκα ρουχένια γουνιασμένη, μία ζώστραν μεταξωτὴν, ἕνα μανδύλι μὲ τὰ ἄνθη του, ἕτερον μανδύλι μεταξωτὸν τῆς τζέπης καὶ ἀκολούθως ἕνα ροῦχο σκοτριάνικο μὲ κοντὸν—ἕνα φουστάνη κασμέρη μὲ τὸ κοντό του, μίαν φλοκάταν γαϊτανένια καλή, ἕνα ὑποκάμισο νυμφικὸ σκοτριάνικο λεπτῆς ποιότητος, δύο ἕτερα ὑποκάμισα σκοτριάνικα, τρία μανδύλια Βιέννης ἕνα ἡμερόκαμα χωράφι εἰς Λεύκα Σουδενῶν καὶ τὸ συνηθισμένον κρεββατοστρῶσι περιέχον δύο παπλώματα Σερασιώτικα σινδονιασμένα, ἕνα στρῶμμα μοσκόβικον, μιὰ βελέντζα Σαμαρίνας, δύο προσκέφαλα Δαμασκοῦ μὲ χορτάρι, δύο μικρὰ Ἰνδιάνας μὲ βαμβάκη καὶ μιὰ κασσέλα κάρινην. Ταῦτα δίδω τῆς κόρης μου Οὐρανίας εὐχαρίστως καὶ ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς προκόψῃ τὸ ἀνδρόγυνον αὐτό, ἔχοντες τὴν εὐχὴν τὴν Ἀβραμιαίαν καὶ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Προκοπίου καὶ πάντα τὰ ἀγαθά· μένοντας ὅθεν σύμφωνα καὶ τὰ δύα μέρη καὶ εὐχαριστημένα ἔγειναν δύο παρόμοια προικοσύμφωνα ἵνα βαστᾷ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀνὰ ἕνα καὶ ὑποφαινόμεθα. Κάτω Βεῖτσα 1872 Αὐγούστου 19

Δημητράκηνα Πέτσηνα βεβαιῶ τὰ ἄνωθεν καὶ ὡς ἀγράμματος παρεκάλεσα τὸν Π. Α. Οἰκονόμου καὶ μὲ ὑπέγραψεν ἐκ στόματός μου, ὅστις καὶ μαρτυρῶ.

Ἀλέξιος Μάνθου Λούλου στρεχτὸς
Κώνστας Παγούνης μαρτυρῶ
Τόλης Γ. σεΐδης μάρτηρας
Κώστας Α. Βαταβάλης μαρτυρὸ
κόστας Λ: Τζόγη μαρτηρὸ
Ἀλέξιος Δ. Βοραζάνη μαρτυρὸ

Ἀπὸ τὰ ὄπισθεν μετρητὰ ἔλαβα ἐπὶ χεῖρας Γρ. 4,000=τέσσαρας χιλιάδας καὶ τὰ ὑπόλοιπα 4,000 τέσσαρες χιλιάδες ἔγειναν ὁμόλογον, ὁμοίως ἔλαβα τὰ φορέματα καὶ λοιπὰ ὡς διαλαμβάνει τὸ προικοσύμφωνον καὶ τὸ παρὸν μένει ἐξοφλησμένον καὶ ἀκαταζήτητον διὰ πάντα. Κάτω Βεῖτσα 1872 Αὔγουστος 20.

Ἀλέξιος Μ. Λούλου ὁμοῦ μὲ τὴν μητέραν μου βεβεόνομεν τὰ Ἄνωθεν.
Οἰκονόμος Παπᾶ—Ἀναστάσιος μαρτυρῶ
Κώνστας Παγούνης μαρτυρῶ
Τόλης Γ. σεΐδης μαρτυρῶ
Ἀλέξιος Δ. Βοραζάνη μαρτυρο
Κόστας Α. Βαταβάλης μαρτυρὸ
γηόργη ἄρτοζη μαρτυρο
Δημήτριος Κ. Βρουζόπουλος μαρτυρῶ

16) Τὸ κληροδότημα Ἰωάννου Χριστοφόρου Βεϊτζινοῦ ἢ Τσογκόγια (1873)

Ὁ Ἰωάννης Χριστοφόρου ἐξ Ἄνω Βίτσης καταγόμενος καὶ εἰς Ὀδησσὸν ἐγκατασταθεὶς καὶ ἐμπορευόμενος κατέλιπε διὰ διαθήκης του — 12 Ἰανουαρίου 1872—μεγάλα χρηματικὰ ποσά, ἑκατοντάδας χιλιάδας ρουβλίων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τόσον εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα Βίτσαν— διὰ πάσης φύσεως σκοπούς,— ὅσον καὶ εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολήν, τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα καὶ ἀγαθοεργὰ καταστήματα. Δυστυχῶς ἡ τελευταία θέλησις τοῦ μεγάλου τούτου Ἠπειρώτου Εὐεργέτου οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθη, ἡ δὲ κολοσσιαία περιουσία του ἀπωλέσθη διὰ τὴν Ἑλλάδα. Πολλὰ εἶναι τὰ αἴτια τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως καὶ πολλοὺς βαρύνουν αἱ εὐθῦναι. Καὶ ὁ μέγας ὑπεύθυνος κυρίως εἶναι ὁ ἐν Ὀδυσσῷ πρόξενος τότε τῆς Ἑλλάδος Ι. Βουτσινᾶς, ὅστις συνεβλήθη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ διαθέτου—μόνης κληρονόμου του—ἐξηπάτησε τοὺς ἐν Ἑλλάδι κληροδόχους καὶ ἐπέτυχε νὰ προσβάλῃ τὴν εὑρεθεῖσαν διαθήκην, ὡς κείμενον συνταχθὲν ὑπὸ ἀνθρώπου παράφρονος, στηριχθεὶς εἰς τὸ περιστατικὸν τῆς αὐτοκτονίας τοῦ εὐεργέτου. Εὐθύνη βαρύνει ἐπίσης καὶ τὸν πληρεξούσιον τῆς Κοινότητος Βίτσης Μ. Βελογιάννην, δι' ὃ καὶ ἠναγκάσθη εἰς τὸ τέλος ἡ Κοινότης νὰ τὸν παύσῃ ἀπὸ πληρεξούσιόν της, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς ἐν Ἑλλάδι κληροδόχους διὰ τὴν ἀδιαφορίαν ἣν ἐπέδειξαν ἔναντι τοῦ ζητήματος. Οὕτω ἀπὸ τὴν κολοσσιαίαν περιουσίαν τοῦ Ἰωάννου Χριστοφόρου οὐδὲ εἷς ὀβολὸς διετέθη ἐν Ἑλλάδι, συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ διαθέτου.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τὴν ἀπόφασιν τῶν κατοίκων Ἄνω Βίτσης δι' ἧς διορίζεται πληρεξούσιος τῆς Κοινότητος ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένων Μ. Βελογιάννης, ὡς καὶ ἐπιστολὰς τῶν κατοίκων πρὸς τὸν ἴδιον. Ἡ ἐν συνεχείᾳ καταχωρουμένη ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Δ. Ζηκίδου [1] ἀναφέρεται εἰς τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς ὅλης ὑποθέσεως, καθ' ἣν ὁ Βουτσινᾶς ὑπεχρεώθη—δεσμευθεὶς δι' ἐπιστολῆς του—νὰ διαθέσῃ ποσὸν 50.000 ρουβλίων εἰς τὴν Κοινότητα Βίτσης καὶ Ριζάρειον Σχολήν. Ὑπαναχωρήσας ὅμως πάλιν ἔδιδεν εἰς τὰς δύο κληροδόχους κατὰ τὸ 1889, μόνον 9.000 ῥούβλια. Ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὐδέποτε ἐχορηγήθησαν!..

α) Ἡ ἀπόφασις τῆς Κοινότητος

Οἱ ὑποφαινόμενοι Ἱερεῖς Προεστῶτες, Πρόκριτοι, Δημογέροντες καὶ Μουχτάριδες, ἐκπροσωποῦντες κατὰ τὰ κείμενα τὴν Κοινότητα τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Βίτσης, κειμένης εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἤπειρον Ζαγόριον, τμῆμα τῆς Ἐπαρχίας τοῦ Ἁγίου Ἰωαννίνων, σήμερον τὴν εἰκοστὴν ὀγδόην τοῦ μηνὸς Ἰουνίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ τρίτου ἔτους, συνήλθομεν ἐπ' ἐκκλησίαις, ἔνθα συνήθως συνερχόμεθα προκειμένης συσκέψεως περὶ κοινῶν πραγμάτων, ἀποτελοῦντες οὕτω μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων καὶ ἐκπροσωποῦντες, κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ Ζαγορίου τὴν ὅλην Κοινότητα Βίτσης, καὶ λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὑπὸ χρονολογίαν 12 Ἰανουαρίου, τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ δευτέρου ἔτους διαθήκην τοῦ ἐν Ὀδησσῷ τῆς Ρωσσίας ἀποβιώσαντος ἀειμνήστου συμπατριώτου ἡμῶν Ἰωάννου Χριστοφόρου Βεϊτζινοῦ, ἐγκρίνομεν καὶ ἀποκαθιστῶμεν ὁμοφώνως καὶ ἐλευθέρως ἀπόλυτον πληρεξούσιον ἐπίτροπόν μας τὸν ἀξιότιμον κύριον Μιχαὴλ Βελογιάννην δημότην Βίτσης, παρέχοντες αὐτῷ τὴν ἐντολὴν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ μεταβῇ εἰς Ὀδησσόν, ἀπαιτήσῃ παρ' οὗτινος δεῖ καὶ λάβῃ διὰ παντὸς ἁρμοδίου μέσου τὰ παρὰ τοῦ ἀποδήμου Ἰωάννου Χριστοφόρου ἡμῖν διατεθέντα κληροδοτήματα καὶ τοποθετήσῃ ταῦτα κατὰ τὴν διαθήκην.

Ἐν περιπτώσει δὲ διενέξεως δίδομεν αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἐμφανίζεται εἰς δικαστήρια παντὸς βαθμοῦ καὶ παντὸς τόπου, νὰ ἐκλέγῃ δικηγόρους ἐν παντὶ δικαστηρίῳ νὰ κάμνῃ ἀνακοπὰς καὶ χρῆσιν παντὸς ἄλλου ἐνδίκου μέσου, νὰ λαμβάνῃ ὑποχρεώσεις μὲ συμφερούσας συμφωνίας, νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ὀνομάζῃ ἀντιπρόσωπόν του, καὶ ἐν γένει νὰ κάμνῃ ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν δικαιωμάτων μας. Προσέτι δίδομεν εἰς τὸν ἴδιον πληρεξούσιον ἅπαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ κάμνῃ συμβιβασμὸν ἐν πάσει περιπτώσει, ἀκυροῦντες διὰ τοῦ παρόντος μας πᾶσαν ἄλλην προηγουμένην πληρεξουσιότητα τούτου γενησομένου.

Τούτων ἀποφασισθέντων κοινῶς καὶ ὁμοφώνως ἐγένετο τὸ παρὸν πληρεξού-

1. Ἐγεννήθη εἰς Βίτσαν τῷ 1850 καὶ ἀπέθανε τῷ 1920. Ἐδίδαξεν ὡς φιλόλογος εἰς πλείστας πόλεις τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος, Ὑπῆρξε πολυγραφώτατος. Πλεῖστα ἔργα του, κυρίως γλωσσολογικὰ ἔχουν βραβευθῆ, ἐξακολουθοῦν δὲ καὶ σήμερον νὰ ἀποτελοῦν πολύτιμα βοηθήματα τῆς σπουδαζούσης νεολαίας. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γ. Ζηκίδου, θέλομεν ἀσχοληθῆ ἐν καιρῷ ἐκτενῶς.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σιον συνοδευόμενον μὲ ἰδιαιτέραν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ σημερινὴν ἡμερομηνίαν ἐπιστολήν μας.

Ἐν Βίτσῃ τῇ 28 Ἰουνίου 1873

β) Αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς Μ. Βελογιάννην

I

Ἀξιότιμε συμπατριῶτα Κύριε Μ. Βελογιάννη

Συνωδὰ τῇ ὑπὸ τὴν 8 τοῦ ἤδη φθίνοντος τελευταίᾳ πρὸς ἡμᾶς ἐπιστολῇ Σας ἀποστέλλοντες ὑμῖν τὸ ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν τῆς παρούσης μας πληρεξούσιον παρακαλοῦμεν ὅπως μεταβάντες ἐν Ὀδησσῷ διαπραγματευθῆτε συμβιβασμὸν μετὰ τῶν ἐκεῖ φροντίζοντες παντὶ σθένει τὰ συμφερότερα τῇ Πατρίδι ἡμῶν. Ἐν ἐπιμόνῳ δὲ δυστροπίᾳ τοῦ λεγομένου κληρονόμου καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον λέγομεν ὅτι δύνασθε νὰ ἐνδώσητε εἰς τὸν συμβιβασμὸν μὲ 37 τοῖς ο)ο καὶ μὲ χιλίας ἔτι τουλάχιστον λίρας Ἀγγλίας· ἄλλως μὴ κλείητε συμβιβασμόν. Πιστοποιητικὸν δὲν ἐνεκρίναμεν νὰ σᾶς συναποστείλωμεν κατὰ τὸ γράφειν σας, διότι ἂν ἠθέλαμεν ἐκδώσῃ τοιοῦτον τι ἐξάπαντος ἤθελε ἐπικυρωθῆ καὶ καταχωρηθῆ εἰς τὰ βιβλία τοῦ Ρ. Προξενείου ὅθεν οἱ περὶ τὸν κληρονόμον καὶ ἀπόντων ἡμῶν ἠδύνατο νὰ λάβωσι καὶ διαστρέψωσι τὰ δίκαιά μας. Ἐσμὲν δ᾽ ἕτοιμοι νὰ ἐκδώσωμεν ὁποῖον ἤθελον ζητήσει ἀφοῦ πρῶτον ὁρισθῇ ἀσφαλῶς ὁ συμβιβασμός. Ἐνεκρίναμεν δὲ νὰ σᾶς συναποστείλωμεν μετὰ τοῦ πληρεξουσίου ἐγγράφου δύο ἐπιστολὰς ἵνα διὰ μὲν τῆς μιᾶς πρὸς ὑμᾶς ἐκφράσωμεν τὴν τελευταίαν συγκαταθεσίν μας, διὰ δὲ τῆς ἄλλης τοὺς περὶ τὸν κληρονόμον πειθαναγκάσωμεν ὡς εἰπεῖν νὰ δεχθῶσι γενναιότεροι διὰ τὴν Βίτσαν, ὑπομιμνήσκοντες δι᾽ ὑμᾶς τὸν ὕπουλον χαρακτῆρα τῶν περὶ τὸν κληρονόμον, Σᾶς ἐπιστῶμεν τὴν προσοχὴν κρίνοντες περιττὸν νὰ ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς πρὸς ὑμᾶς παρακλήσεις μας ὅπως ἐνεργήσητε ὅ,τι δεῖ τὸ συμφερώτερον τῇ ὑμετέρᾳ πατρίδι, ὡς γινώσκοντες ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ὑφ᾽ ὑμῶν διαπραχθέντων αὐτῇ, τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ἀκέραιον χαρακτῆρα ὑμῶν.

Ἐν τούτοις σημειούμεθα οἱ ὁλοπρόθυμοι συμπατριῶται ὑμῶν.

Ἐν Βίτσῃ τῇ 28 Ἰουνίου 1873

II

Ἀξιότιμε συμπατριῶτα Κύριε Μ. Βελογιάννη.

Συνῳδά τῇ ὑπὸ 8ην τοῦ ἤδη φθίνοντος τελευταίᾳ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ Σας καὶ τῇ πρὸς τὸν κύριον Μ. Σάρρον Σᾶς ἐσωκλείομεν ἀπόλυτον πληρεξούσιον ἔγγραφον, ὅπως μεταβῆτε εἰς Ὀδησσὸν καὶ ἐνεργήσητε τὰ συμφέροντα διὰ τὴν δυστυχῆ Πατρίδα μας, ἣν ὁ ἀείμνηστος συμπατριώτης μας Ἰωάννης Χριστοφόρου Βεϊτζινὸς διὰ τῆς ὑπὸ 12 Ἰανουαρίου τοῦ 1872 ἔτους διαθήκης του ηὐεργέτησε. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ μεταβῆτε ἐκεῖσε καὶ ἐνεργήσητε τὰ δέοντα κατ᾽ αὐτό. Δύνασθε δὲ νὰ διαπραγματευθῆτε καὶ συμβιβασμὸν ἐπὶ τῷ ὅρῳ 37 τοῖς ο)ο καὶ πρὸς τούτοις δύο ἢ τουλάχιστον χιλίας πεντακοσίας λίρας Ἀγγλίας δι᾽ ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς διαθήκης τοῦ εὐεργέτου μας. Ἐν τούτοις ὑποσημειούμεθα ὁλοπροθύμως.

Τῇ 28 Ἰουνίου 1873 ἐν Βίτσῃ

Κώνστας Παπαρούσης	Ἀλέξανδρος Δάνος
σόλος παπαρούσης	Γεώργιος Μ. Πέτσα
Ἀναστάσιος Σακελλαρίου	Θεόδωρος Σφάγγος
Ξενοφῶν Καραβίδας	Δ. Κυράτσης
Γεώργιος Κ. Καραγεόργου	Χριστόδουλος Σπάνιας
Δημήτριος Ἰω	

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

γ) Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Ζηκίδου

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Αὐγούστου 1889

Ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι συνδημόται κύριοι Βειτσηνοί,

Ἐλάβομεν τὰς ὑμετέρας ἐπιστολὰς τὰς περὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἰ. Βουτσινᾶ πραγματευομένας. Θέλομεν φροντίσῃ μετὰ πάσης προθυμίας περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἥτις κατέστη τοσοῦτον δυστυχὴς καὶ σχεδὸν διηωνίσθη, ὡς μὴ ὤφελεν. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον ἀναγγέλλομεν ὑμῖν ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἡ Ῥιζάρειος σχολὴ παραιτεῖται τὰ δικαιώματα αὐτῆς. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη ἵνα ἐκ τῶν προσφερομένων 9.000 ῥουβλίων ἡμεῖς λάβωμεν περίπου τὰς 5000, τῶν 4000 ἄλλων ἀφηνομένων διὰ τὴν Ῥιζάρειον σχολήν. Ἀλλ' ὁ κ. Χασιώτης εἶναι γνώμης νὰ μὴ δεχθῶμεν τοιοῦτον συμβιβασμόν, ὅστις πράγματι εἶναι εὐτελέστατος. Νομίζει δ' ἀναγκαῖον νὰ ληφθῇ παρὰ τοῦ κ. Βελλογιάννη ἡ ἰδιόγραφος ἐπιστολή τοῦ Ἰ. Βουτσινᾶ, ἐν ᾗ ὑπισχνεῖται ὅτι ἐξησφαλίσθη διὰ 50 χιλ. ῥούβλια. Ἐπειδὴ δὲ καὶ πρὸ τριετίας ἐζητήθη ἡ τοιαύτη ἐπιστολή, ἣν ὁ κ. Βελλογιάννης ἠρνήθη νὰ δώσῃ καλὸν εἶναι νὰ ἀνενεχθῶσιν αἱ κοινότητες εἰς τὰ πατριαρχεῖα καὶ ζητήσωσι νὰ δοθῇ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη. Ὁ καθηγητὴς τῶν Νομικῶν κ. Ψαρᾶς ἐρωτηθεὶς εἶπεν ὅτι διὰ τοιαύτης ἐπιστολῆς δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ Ἰ. Βουτσινᾶς νὰ δώσῃ ὅλον τὸ ποσόν. Ὁ δὲ Χασιώτης ἀπαιτεῖ νὰ δοθῇ αὐτῷ ἡ τοιαύτη ἐπιστολή, ὑπισχνεῖται δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν δίκην κατὰ τοῦ Βουτσινᾶ ἄνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης τῶν κοινοτήτων.

Ἐγὼ δὲ εἶμαι τῆς ἑξῆς γνώμης. Ἐάν τε δικασθῶμεν, ἐάν τε μή, ἡ ἰδιόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ Ι. Βουτσινᾶ ἡ παρὰ τῷ Βελλογιάννῃ εὑρισκομένη εἶναι ἀναγκαιοτάτη, καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ προσπαθήσητε νὰ ληφθῇ αὕτη· διότι ἄνευ ταύτης οὐδὲ αἱ 5000 ῥούβλια δύναται νὰ δοθῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ παύετε τοῦ λοιποῦ τὸν Βελλογιάννην τῆς πληρεξουσιότητος, εἶναι ζήτημα, ἂν θὰ θελήσῃ ὁ Ι. Βουτσινᾶς νὰ ἀπαντήσῃ κατ' εὐθεῖαν εἰς τὴν κοινότητα Βείτσης· διότι ὁ ἄνθρωπος αἰσθανόμενος τὴν ἐνοχὴν αὐτοῦ δὲν θὰ θέλῃ νὰ ἐκτίθηται ἀπέναντι κοινότητος ὅλης ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του. Ὅταν ὅμως ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἰδιόγραφον αὐτοῦ ἐπιστολήν, ἀναγκάζομεν αὐτὸν νὰ συνεννοῆται ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Βεῖτσαν· καὶ συμβουλευόμενοι τοὺς καλλιτέρους ἐνταῦθα νομικοὺς ἐὰν μὲν ἴδωμεν συμφέρον, κάμνομεν, ὡς ὁ κ. Χασιώτης λέγει, εἰ δὲ μή, συμβιβαζόμεθα. Ἐγὼ ἤθελον προτιμήσει τὸν συμβιβασμόν, ἐὰν πως ἐδίδετο πλειότερον ποσόν· ἀλλ' ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει καὶ αὐτὸ καλὸν εἶναι, ἀφ' οὗ δυστυχῶς ὁ πληρεξούσιος ἡμῶν εἶχε τὴν μωρίαν πρὸς βλάβην τῶν κοινοτήτων νὰ δώσῃ τὸ πιστοποιητικὸν ἄνευ τῶν χρημάτων.

Αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις ὀφείλουσι νὰ τελειώνωνται γρήγορα· ὅσον ὅμως παλαιοῦνται, τοσοῦτον βλάπτονται οἱ ἔχοντες νὰ λαμβάνωσιν. Καλὸν βεβαίως θὰ ἦτο νὰ ἐδίδετο τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ νὰ μὴ ἐζητεῖτο καὶ ἐξόφλησις τοῦ δικαιώματος ἡμῶν, ὅπερ δὲν πιστεύω. Ἀλλ' ἕως ἴδωμεν, ἂν θὰ ἀπαντήσῃ ὁ Ι. Βουτσινᾶς εἰς τὴν Βεῖτσαν καὶ τί θὰ ἀπαντήσῃ καλὸν εἶναι σεῖς νὰ ἀπαιτήσητε διὰ τῶν πατριαρχείων καὶ διὰ τῆς ἐν Ἰωαννίνοις μητροπόλεως νὰ ἐπιστραφῇ ἡ ἐπιστολή τοῦ Βουτσινᾶ ἡ ἰδιόγραφος ἢ τοὐλάχιστον νὰ κατατεθῇ ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ σταλῇ ἀντίγραφον ἐπικεκυρωμένον διὰ τοῦ πατριαρχείου καὶ τῆς ἐν Κ)πόλει Ἑλλ. Πρεσβείας εἰς ἡμᾶς.

Ἐπὶ τούτοις προσαγορεύων πάντας ὑμᾶς ἀδελφικῶς διατελῶ μεθ' ὑπολήψεως ἄκρας.

Ὁ ὑμέτερος

Γ. Δ. Ζηκίδης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

17) Μέριμναι διὰ τὴν σύστασιν σχολείων (1882)

«Παραδειγματικὴ εἶναι ἡ τάσις τῶν Ζαγορισίων πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας» σημειοῖ ὁ Λαμπρίδης ἐν τοῖς «Ζαγοριακοῖς» του. Οὗτος γράφων εἶχεν ὑπ' ὄψιν του τὴν πρὸ τοῦ 1880 κατάστασιν. Μεταγενέστερος ἱστορικὸς μελετῶν τὸ γενονὸς θὰ ἦτο περισσότερον ἐνθουσιώδης εἰς τὰς κρίσεις του. Καθ' ὅλον τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ Εἰκοστοῦ, οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν ἀνήρχοντο εἰς τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ συνόλου τῶν μαθητῶν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἰδίως μετὰ τὴν σύστασιν τῆς Ριζαρείου Σχολῆς τὸ ποσοστὸν τῶν εἰς αὐτὸ φοιτώντων Ζαγορισίων ἦτο σημαντικόν. Καὶ ἐτρέποντο οἱ Ζαγορίσιοι πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ ἐξήρχοντο ἐκ τῶν σχολῶν ἄριστοι ἐπιστήμονες καὶ κατέκλυζον τὴν ἐλευθέραν καὶ ὑπόδουλον Ἑλλάδα καὶ διεσπείροντο εἰς ὅλας τὰς κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐγίνοντο φάροι ἐκπέμποντες πνευματικὸν φῶς, κοινωνικοὶ παράγοντες καὶ δημιουργοὶ πολιτισμοῦ. Ποῦ ὀφείλεται αὐτὴ ἡ ἔφεσις τῶν Ζαγορίων πρὸς τὰ γράμματα; Εἰς πολλοὺς λόγους, ἰδιαιτέρως ὅμως εἰς τὴν δημιουργηθεῖσαν ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ παράδοσιν.

Διὰ τὸν Ζαγορίσιον ἡ κοινωνικὴ ζωή, ἡ κοινοτικὴ συγκρότησις εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ὕπαρξιν Ἐκκλησίας καὶ Σχολείου. Καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτῶν καταβάλλει πᾶσαν προσπάθειαν, ἐξαντλεῖ ὅλην του τὴν δραστηριότητα, διότι γνωρίζει ὅτι οἱ δύο οὗτοι παράγοντες εἶναι οὐ μόνον οἱ φορεῖς τῆς ἱστορικῆς συνεχείας ἀλλὰ καὶ οἱ δημιουργοὶ τῆς μελλοντικῆς εὐτυχίας του. Διὰ νὰ συγκεκριμενοποιήσωμεν τὸ συμπέρασμα σημειοῦμεν ὅτι εἰς τον Μεσαῖον μαχαλᾶν Βίτσης—μικρὸν τουτέστι συνοικισμὸν—εἰς ὃν ἀναφέρονται καὶ τὰ κατωτέρω ἔγγραφα—ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν ὑπηρέτουν τρεῖς Ἱερεῖς, ἐλειτούργουν δὲ τρία Σχολεῖα, Δημοτικόν, Ἑλληνικὸν καὶ Παρθεναγωγεῖον! Αἱ Σχολαί, Δημοτικὸν καὶ Παρθεναγωγεῖον, περὶ ὧν διαλαμβάνει ὁ δημοσιευόμενος Κανονισμὸς συστάσεως ἐπιτροπῆς πρὸς συλλογὴν ἐράνων, συνέστησαν πράγματι καὶ ἐλειτούργησαν ἐπὶ δεκαετηρίδας. Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν Κανονισμὸν ὀνόματα τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν, ἐν τῷ συνόλῳ των λαμπρῶν διδασκάλων καὶ ἐπιστημόνων καὶ ὁ τόπος τῆς ἐγκαταστάσεώς των ἀποτελοῦν μίαν εἰσέτι ἀπόδειξιν τῶν ὅσων προηγουμένως ἐτονίσαμεν: Ὅτι δηλαδὴ δὲν ὑπῆρχε ἑλληνικὴ κοινότης τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὁποίας νὰ μὴν ἔπαιζον πρωτεύοντα ρόλον οἱ Ζαγορίσιοι.

Ἡ Ἀγγελικὴ Παπάζογλου, πρὸς ἣν ἀπευθύνεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς συσταθείσας Ἐπιτροπῆς, εἶναι σύζυγος τοῦ ἐξ Ἄνω Βίτσης προύχοντος καὶ εὐεργέτου Ἀλεξίου Παπάζογλου (1), μεγάλως καὶ αὐτὴ εὐεργετήσασα καὶ τὴν γενέτειράν της καὶ τὰ Ἰωάννινα.

Κανονισμὸς

τῆς ἐν Βήτσῃ τοῦ Μεσαίου μαχαλᾶ τμήματος τοῦ Ζαγορίου Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς.

Προτιθεμένη ἡ Ἡμετέρα κοινότης νὰ συστήσῃ Δημοτικὴν Σχολὴν καθάπερ καὶ παρθεναγωγεῖον, ἅτε στερηθεῖσα εὐεργετικῶν χρημάτων πρὸς συντήρησιν τοιούτων καταστημάτων καὶ συσκεφθεῖσα ὅτι, ἂν καθ' ἑαυτὴν ἀδυνατεῖ, ὑπάρχουσιν ὅμως φιλοπάτριδες, φιλόμουσοι, φιλογενεῖς πανταχόσε, οἵτινες ἀφορμὴν ἐπιζητοῦντες προθυμοποιοῦνται ἵνα δείξωσι τὰς εὐεργετικὰς αὐτῶν διαθέσεις, προάγεται νὰ συστήσῃ κατὰ τοὺς ἐφεξῆς τοῦ Κανονισμοῦ ὅρους Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν σκοπὸν ἔχουσαν νὰ ἀποταθῇ πρὸς ἅπαντας τοὺς φιλογενεῖς τούτους ἄνδρας, εὐελπιζομένη ὅτι αἱ προσδοκίαι αὐτῆς θ' ἀποβῶσι χρήσιμοι καὶ καθόλου συντελοῦσαι εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

---

1. Περὶ Ἀλεξίου Παπάζογλου βλ. καὶ Ι. Λαμπρίδου «Ζαγοριακὰ» τομ. Β. σελ. 18 καὶ Ι. Ν. Νικολαΐδου «Μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλεξίου Παπάζογλου» «Ἠπειρ. Ἑστία» τομ. Δ' σελ. 250.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αον. Ἐκλέγει μέλη μὲν τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοὺς συμπατριώτας αὐτῆς κυρίους Ζώην Λιούλιον, Θεόδωρον Σφάγγον, Κώνσταν Καραγεώργου, γραμματέα δὲ τὸν κ. Φίλιππον Δαουδῆν.

Βον. Αἱ ἐργασίαι τούτων θὰ γίνωνται δὶς τοῦ μηνὸς κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς δεκάτης πέμπτης καὶ τριακοστῆς.

Γον. Ἀντεπιστέλλοντα μέλη μετὰ προηγουμένων ἱκεσιῶν αὐτῆς ἐκλέγει τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι συμπατριώτας αὐτῆς. Ἐν Ἰωαννίνοις μὲν τὴν φιλογενεστάτην κυρίαν Ἀγγελικὴν Παπάζογλου ἐν Ἀθήναις δὲ τὸν φιλόπατριν ἡμῶν συμπατριώτην κ. Δημήτριον Χασιώτην· ἐν Παρισίοις τὸν ἀξιότιμον κ. Γεώργιον Χασιώτην· Ἐν Σμύρνῃ τὸν ἀξιότιμον γυμνασιάρχην κ. Μ. Παρανίκαν· ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀξιότιμον συμπατριώτην ἡμῶν κ. Μ. Βελογιάννην· Ἐν Βλαχίᾳ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Δημήτριον Λαζάρου· ἐν Φιλιππουπόλει τὸν διευθυντὴν τῶν Ζαφειρείων διδασκαλείων κ. Φίλιππον Σακελλαρίου· Ἐν Καβάλλᾳ τοὺς κυρίους Στέφανον Πουλίδην ἰατρὸν σὺν τῷ αἰδεσιμωτάτῳ κ. Παπᾶ—Δημητρίῳ Κυράτσῃ· ἐν Θεσσαλονίκῃ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Μιλτιάδην Λιούλιον· ἐν Βιτωλίοις τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Γεώργιον Μῖμον· ἐν Ξάνθῃ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Ματθαῖον Σακελλαρίου· ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Καΐρῳ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Χρῆστον Μαντρίδην· ἐν Καστορίᾳ τοὺς συμπατριώτας ἡμῶν ἀδελφοὺς Πέτρον καὶ Ἀλέξανδρον Δάνου· ἐν Βελιγραδίῳ τὸν συμπατριώτην ἡμῶν κ. Ματθαῖον Βελογιάννην.

Δον. Ἡ παροῦσα ἐπιτροπὴ διορίζεται δι' ὁλόκληρα τρία ἔτη ἐκ τῆς σήμερον, δικαιουμένη, καθ' ἣν περίστασιν ἀπουσιάσει ἓν τῶν μελῶν ν' ἀντιπροσωπεύῃ ἕτερον τῇ ἐγκρίσει τοῦ ἀπουσιάζοντος μέλους.

Εον. Τὰ συλλεχθησόμενα χρήματα τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν ἐκ τῶν φιλογενῶν ἀνδρῶν θ' ἀποστέλλωνται παρὰ τῶν ἰδίων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐθνικὴν τράπεζαν, ἅμα τὸ ποσὸν γείνῃ ταύτῃ παραδεκτὸν καὶ οἵτινες θὰ λαμβάνωσιν ἀπόδειξιν ἐπ' ὀνόματι τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων τοῦ Μεσαίου μαχαλᾶ Βήτσης.

Στ'ον. Αἱ ἀποδείξεις αὗται τῆς Ἑλ. ἐθνικῆς τραπέζης θ' ἀποστέλλωνται παρὰ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν εἰς τὴν Κεντρικὴν ἐπιτροπήν.

Ζον. Τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ δαπανῶσιν ἐκ τῶν συνδρομῶν τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα καὶ τὰ τῆς συναλλαγῆς διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν εἰς τὴν ἐθνικὴν Ἑλ. Τράπεζαν ποσοτήτων.

Ηον. Τὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη θὰ ἔχωσιν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς περὶ ὅλων τῶν πράξεών των δυνάμενα καὶ νὰ κάμωσι παρατηρήσεις εἰς πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν.

Θον. Πᾶν εὐεργέτημα ἢ συνδρομὴ τὴν ὁποίαν θὰ κάμῃ πᾶς φιλόπατρις καὶ φιλογενὴς θὰ γράφῃ ἰδιοχείρως ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, φερούσης τὰς ὑπογραφὰς αὐτῆς τὴν σφραγῖδα καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Σ. Ἁγίου Ἰωαννίνων.

Ιον. Ἡ σφραγὶς θὰ ἔχῃ ὑπογραφὴν «Ἅγιος Νικόλαος Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ μεσαίου μαχαλᾶ Βήτσης» διῃρημένη εἰς τέσσαρα μέρη, ὅπως κρατῇ ἕκαστον μέλος μετὰ τοῦ γραμματέως ἀνὰ ἕν.

ΙΑον. Ἡ Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ὅσα χρήματα συλλέξει ἰδίως τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτῆς ἔχει τὸ δικαίωμα ἀπὸ τὴν σήμερον νὰ δαπανᾷ εἰς χρῆσιν τῶν μισθῶν τοῦ Δημοδιδασκάλου, τοῦ ὁποίου τὴν ἐκλογὴν θὰ ἀποφασίζῃ ἡ ἰδία, εἰς ὅλα τὰ ἔτη τῆς ἐπιτροπείας της, δίδουσα καὶ ἡ ἰδία συμφωνητικὸν τοῦ Δημοδιδασκάλου χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνῃ κανὲν ἄλλο μέλος τῆς κοινότητος.

ΙΒον. Πᾶν ἔγγραφον εἴτε ἐπιστολὴ ἵνα φέρῃ τὴν γνησιότητα, δέον νὰ ὑπογράφηται παρὰ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, νὰ σφραγίζηται διὰ τῆς σφραγῖδος της

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καὶ νὰ ἐπικυροῦται παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἁγίου Ἰωαννίνων.

ΙΓον. Ταμίας ἐκ τῶν μελῶν ἔσται ὁ κ. Ζώης Λιούλιος.

ΙΔον. Τὰ βιβλία θὰ κρατῇ ὁ γραμματεὺς καθὼς καὶ ἁπάσας τὰς ἐπιστολὰς τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν.

ΙΕον. Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἐπιστολῶν θὰ διαλαμβάνῃ τὰ ὀνόματα τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ συστάσει: πρὸς τοὺς κυρίους ἀδελφοὺς Κωνσταντῖνον καὶ Ἀθανάσιον Ἀλιεῖς.

ΙΣον. Ὁ κανονισμὸς θὰ ὑπογράφηται παρ' ὅλης τῆς κοινότητος ἡμῶν, θὰ σφραγισθῇ διὰ τῶν Βασιλικῶν σφραγίδων καὶ θὰ ἐπικυρωθῇ παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἁγ. Ἰωαννίνων.

ΙΖον. Τὰ ἐκδοθησόμενα ἔγγραφα καὶ ἐπιστολαὶ πρὸς τὰ ἀντεπεστέλλοντα μέλη θὰ ὑπογράφωνται παρὰ τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ γραμματέως θὰ σφραγίζωνται διὰ τῆς ἰδίας σφραγῖδος καὶ θὰ ἐπικυροῦνται παρὰ τοῦ Σ. Ἁγ. Ἰωαννίνων.

ΙΗον. Ὡς ἓν ἐκ τῶν κυρίων μελῶν τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ὡς παρομοίως καὶ ἀντεπιστέλλον προστίθεται καὶ ὁ κ. Μ. Παπαρρούσης, ἵνα συνεργάζηται μετὰ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς· ἐν περιπτώσει δὲ ἀπουσίας αὐτοῦ ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀντικαθιστᾷ ἑαυτὸν διά τινος ἱερέως τῆς αὐτῆς χώρας ὅστις θὰ φέρῃ ἐγγράφως τὴν ἀντιπροσωπείαν.

ΙΘον. Ἂν κατ' εὐτυχίαν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ χρόνου τῆς διαμονῆς τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἐξαρκέσωσιν οἱ τόκοι διὰ τὴν σύστασιν καὶ παρθεναγωγείου, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συνιστᾷ καὶ παρθεναγωγεῖον, προσκαλοῦσα μόνη της καὶ συμφωνοῦσα παρθεναγωγόν, ἧς τὸ Συμβόλαιον θὰ ἐπικυροῖ καὶ ὁ Σ. Ἅγιος Ἰωαννίνων. Ὅταν δὲ ἀπ' ἐναντίας οἱ τόκοι δὲν ἐξαρκέσωσιν, τότε ὀφείλει τοὺς τόκους νὰ ἐπιτοκίζῃ εἰς τὴν ἰδίαν Ἑλ. Ἐθνικὴν Τράπεζαν.

Κον. Ἄρχονται σὺν Θεῷ αἱ ἐργασίαι αὐτῆς κατὰ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου 1882 (δύο), ὁπόταν θὰ γείνῃ ἱερὰ τελετὴ ἐν τῇ Ἑλ. Σχολῇ δεομένων ἁπάντων τῶν κατοίκων ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀγαθοῦ τούτου σκοποῦ.

ΚΑον. Κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐμπροθέσμου ἐπιτροπείας ὀφείλουσι τὰ μέλη τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς νὰ ἀποδώσωσιν λογοδοσίαν ἐνώπιον τῶν Ἱερέων καὶ ἁπάσης τῆς κοινότητος καθ' ὃν χρόνον θὰ γίνηται νέα ἐκλογὴ διὰ πλειοψηφίας, ὁπόταν δέον νὰ γίνωνται καὶ προσθῆκαι εἰς τὸν παρόντα κανονισμὸν συνῳδὰ καὶ μὲ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν.

Ὅθεν ἐγένετο ὁ παρὼν κανονισμὸς ἐπὶ παρουσίᾳ ἁπάσης τῆς κοινότητος δηλωσάσης τὴν πλήρη εὐχαρίστησιν αὐτῆς καὶ ὁμοθυμίαν ἐπὶ τῇ συστάσει τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, ὅστις ὑπογράφεται παρ' ἡμῶν σφαγίζεται διὰ τῶν Βασιλικῶν σφραγίδων τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ἐπικυροῦται παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἁγίου Ἰωαννίνων.

Ἐγένετο ἐν Μεσαίῳ μαχαλᾷ τοῦ χωρίου Βήτσης, τμήματος τοῦ Ζαγορίου,

τῇ 12ῃ Σεπτεμβρίου 1882
Ἡμέρᾳ Κυριακῇ

Οἱ Ἱερεῖς
ἕπονται τρεῖς ὑπογραφαὶ
τῶν Ἱερέων

οἱ κάτοικοι τοῦ Μεσαίου μαχαλᾶ Βήτσης
ἕπονται δέκα ἐννέα ὑπογραφαὶ
τῶν εὑρεθέντων χωριανῶν

Αἱ Βασιλικαὶ σφραγῖδες καὶ ἐπικύρωσις παρὰ τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων.

Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον
Ἐν Βήτσῃ τῇ 12ῃ Ἀπριλίου 1884
Ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ
» Ζώης Ἀν. Λιούλιου
» Νηκόλαος Ἰ. Βελογηάνης
» Ἰωάννης Δ. Καραγιώργου

Ὁ γραμματεὺς
Φίλιππος Δαουδῆς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Πρὸς τὴν Εὐγενεστάτην κυρίαν Ἀγγελικὴν Παπάζογλου
Εἰς Ἰωάννινα

Εὐγενεστάτη Κυρία,

Ἐπειδὴ συνέστη ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν Βήτση Μεσαίου μαχαλᾶ φέρουσα τὄνομα «Κεντρικὴ ἐπιτροπή», ἐν ᾗ ἐξελέγημεν παρὰ τῆς Ἡμετέρας Κοινότητος οἱ συμπατριῶται ὑμῶν, σκοπὸν ἔχουσα αὐτόθι τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς καὶ τῶν ἐν διαφόροις πόλεσιν ἀντεπιστελλόντων μελῶν νὰ συλλέξῃ πόρους πρὸς συντήρησιν τῆς δημοτικῆς σχολῆς καὶ σύστασιν παρθεναγωγείου, εὐαρεστήθητε, παρακαλοῦμεν, ν' ἀποδεχθῆτε τὴν τιμὴν ταύτην τοῦ ἀντεπιστέλλοντος μέλους καὶ νὰ ἐνεργήσητε πρὸς τοὺς φιλογενεῖς, μεγαθύμους καὶ φιλομούσους εὐπάτριδας, ὅπως εὐαρεστηθῶσι καὶ συνδράμωσι δι' ἐπίτευξιν τοῦ ἱεροῦ τούτου σκοποῦ, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι πᾶσα τῶν φιλομούσων τούτων ἀνδρῶν συνδρομὴ θὰ δαπανηθῇ οὐχὶ εἰς ἀνωφελὲς ἔργον, ἀλλ' εἰς θεάρεστον διὰ τὰ ἱερὰ ταῦτα καταγώγια, ἐν οἷς καὶ τὸ ὄνομα τῶν φιλογενῶν συνδρομητῶν θὰ ἐγγραφῇ καὶ ἀειννάως παρὰ τῆς μαθητευούσης νεολαίας θὰ δοξάζηται.

Ἐπισυνημμένως δ' ἀποστέλλομεν καὶ ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ κανονισμοῦ τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, ἵνα ἄμφω συμμορφωθῶμεν πρὸς τὸν ἱερὸν τοῦτον σκοπόν.

Εὐαρεστηθήτωσαν ὅθεν οἱ φιλογενεῖς καὶ φιλόμουσοι εὐπάτριδες, ἵνα σημειώσωσι παρακατιόντως ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ τὰς οἰκείας των συνδρομάς.

Εἴθε δὲ νὰ εὐοδοθῶσιν οἱ ἱεροὶ σκοποὶ ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ τῆς πατρίδος Ἡμῶν.

Δεόμενοι τελευταῖον ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ μακροβιότητος ὑμῶν καὶ ἁπάντων τῶν εὐεργετῶν καὶ φιλομούσων εὐπατριδῶν ὑποσημειούμεθα πρόθυμοι συμπατριῶται μετὰ τῆς πρὸς τὴν Ὑμετέραν Εὐγενίαν ἐξόχου ὑπολήψεως μεθ' ἧς διατελοῦμεν.

Ἐν Βήτση Μεσαίῳ μαχαλᾷ
τῇ 10ῃ 8βρίου 1882 δύο.

Οἱ ὑμέτεροι ἀδελφοὶ
τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς
» ζώης Ἀ. λιούλος
» θεόδωρος Σφάγκος.
» κόνστας Γ. καραγηόργου

ὁ γραμματεὺς
Φίλιππος Δαουδῆς.

Ὁ Ἰωαννίνων Σωφρόνιος βεβαιοῖ
τὸ γνήσιον τῶν ὑπογραφῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ἱστορικῆς τινὸς περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου ἠπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης

ΠΡΟΛΟΓΟΣ – ΣΧΟΛΙΑ : *ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ*

Τὸ «Δοκίμιον ἱστορικῆς τινος περιλήψεως τῆς ποτὲ ἀρχαίας καὶ ἐγκρίτου ἠπειρωτικῆς πόλεως Ἄρτης» τὸ πρωτοδιάβασα στὰ πικρὰ χρόνια τῆς κατοχῆς. Ἦταν ἕνα βιβλίο κίτρινο ἀπ' τὸν πολυκαιρισμό, ποὺ τοῦλειπαν πολλὲς σελίδες. Τὸ χαρτί του κατώτερης ποιότητας, ἡ ἐκτύπωση κακή, τὰ τυπογραφικὰ σφάλματα πολλά. Κι' ὅμως, ἀπ' τὶς πρωτες του σελίδες, μοῦδωσε τὴ σιγουριὰ πῶς κρατάω στὰ χέρια μου ἕναν ἀνεκτίμητο γιὰ τὴν Ἄρτα θησαυρό, ἕνα βιβλίο μόχθου κι' ἐπιμελημένης δουλειᾶς.

Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, θέλησα νὰ τὸ ξαναβρῶ νὰ τὸ ξαναδιαβάσω. Δυσκολεύτηκα πολύ. Ἡ εὐγενικιὰ κυρία ποὺ μοῦ τὄδωσε στὴν κατοχή, δὲν τὸ εἶχε πιά. Ἀναγκάστηκα νὰ χτυπήσω πόρτες πολλές. Στὸ τέλος κατάφερα νὰ πετύχω ἕνα ἀντίτυπό του, ἕνα ἀπ' τὰ λιγοστὰ καὶ δαχτυλομετρούμενα ἀντίτυπα, ποὺ διασώθηκαν ἀπ' τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου. Ἦταν ὅμως κι' αὐτὸ σὲ θλιβερὴ κατάντια, ἕτοιμο λὲς νὰ διαλυθῆ στ' ἀλαφρότερο ἄγγιγμα.

Ἔκανα τότε τὴ σκέψη, πῶς καλὸ θᾆταν, ν' ἀνατυπωθεῖ τὸ πολύτιμο καὶ σπάνιο αὐτὸ βιβλίο, γιὰ νὰ σωθεῖ ἀπ' τὸν τελειωτικὸ χαμὸ καὶ γιὰ νἆναι εὐκολόβρετο ἀπὸ κείνους ποὺ θέλουν νὰ γνωρίσουν τὴν ἱστορία τῆς Ἄρτας. Τὴ σκέψη μου αὐτὴ τὴν ἐκμυστηρεύτηκα σ' ἕνα κύκλο καλῶν φίλων, ποὺ ἀγαποῦν τὴν Ἄρτα καὶ τὴν ἱστορία της, ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία. Μὲ συγκίνηση διαπίστωσα πῶς τὴν ἴδια σκέψη εἶχαν κάνει ἀπὸ καιρὸ καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτούς. Ἔτσι πῆρα θάρρος καὶ ξεκίνησα, πιστεύοντας πῶς ἡ ἀνατύπωση τοῦ «Δοκιμίου» καλύπτει ἕνα κενὸ καὶ μιὰ ἀνάγκη.

***

Τὸ «Δοκίμιο» κυκλοφόρησε στὰ 1884, τρία χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἄρτας καὶ τὴν ἕνωσή της μὲ τὴν Ἑλλάδα. Συγγραφέας του—ἢ ἀκριβέστερα «συλλογεὺς» καὶ «συντάκτης» του, ὅπως ἀρέσκονταν ν' αὐτοαποκαλεῖται—ἦταν ὁ τότε μητροπολίτης τῆς Ἄρτας Σεραφεὶμ Ξενόπουλος, ὁ Βυζάντιος.

Ἀδίσταχτα μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς τὸ «Δοκίμιον» εἶναι λιγώτερο ἱστορία καὶ περισσότερο συλλογὴ «ἱστορικῶν περιστατικῶν», ἀπ' τὴν πολυαίωνη, πολυκύμαντη καὶ πολυσήμαντη ζωὴ τῆς Ἄρτας. Συλλογὴ ὅμως ποὺ τὴν κάνει πολύτιμη καὶ περιζήτητη, ἡ φιλοτιμία, ἡ εὐσυνειδησία κι' ἡ ἐπιμέλεια τοῦ «συλλογέα» της. Ἀναμφισβήτητα ὁ Σεραφεὶμ Ξενόπουλος μόχθησε πολὺ γιὰ νὰ συγκεντρώσει τὰ «περιστατικὰ» αὐτά, δυσεύρετα τὰ πιὸ πολλά. Τὸ λέει κι' ὁ ἴδιος: «μετὰ κόπων οὐ μικρῶν καὶ πολυχρονίων περιοδειῶν συλλέξαντες συναρμολογήσαμεν ἐπιτόμως τὰ ἀσυνάρτητα καὶ κεχηνότα ἱστορικὰ περιστατικά...»

Τὰ «ἱστορικὰ περιστατικὰ» ποὺ παραθέτει στὸ «Δοκίμιό» του ὁ Ξενόπουλος, μποροῦν νὰ καταταχθοῦν σὲ τέσσερες κατηγορίες: α) Σ' ἐκεῖνα ποὺ πάρθηκαν ἀπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄλλους συγγραφεῖς, ἀρχαίους καὶ νεώτερους, ἕλληνες καὶ ξένους. Αὐτὰ κυρίως ἀναφέρονται στὴν Ἄρτα τῶν ἀρχαίων καὶ μέσων χρόνων. 6) Σ' ἐκεῖνα ποὺ ἀντλήθηκαν ἀπὸ διάφορα ἀρχεῖα, κρατικά, ὅπως τῆς Βενετίας καὶ τῆς Πόλης ἢ ἰδιωτικά. Αὐτὰ ἀναφέρονται κατὰ κανόνα στὰ χρόνια τῆς ἐνετοκρατίας καὶ τῆς τουρκοκρατίας. γ) Σ' ἐκεῖνα ποὺ βρέθηκαν στὰ «σποράδην σωζόμενα ἀνωμάλως χειρόγραφα σημειώματα» δηλαδὴ σὲ «ἐνθυμήσεις» καὶ ἔγγραφα μοναστηριῶν, κοινοτήτων κ.λ.π. Τὰ πιὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἀναφέρονται στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας καὶ δ) Σ' ἐκεῖνα ποὺ διασώθηκαν «στοματικὰ» ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ λαὸ κι' ἀναφέρονται στὴν Ἄρτα τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνα.

Ἡ ἀξία τῶν «ἱστορικῶν περιστατικῶν» τοῦ «Δοκιμίου» εἶναι μεγάλη κι' ἀναμφισβήτητη. Μειώνεται ὅμως αἰσθητὰ ἀπ' τὴν ἀταξία μὲ τὴν ὁποία τὰ παραθέτει ὁ «συλλογέας». Ἀταξία ποὺ προδίδει ἔλλειψη πείρας ἢ βιασύνη. Γιὰ παράδειγμα: Πληροφορίες ποὺ σχετίζονται μὲ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἱστορικὸ γεγονός, δὲν παραθέτονται συνεχόμενες, ἀλλὰ κομματιαστά, σὲ ἄσχετα κεφάλαια. Ἔτσι, ποὺ γιὰ νὰ τὶς συγκεντρώσει ὁ ἀναγνώστης, πρέπει νὰ διαβάσει ὁλόκληρο τὸ «Δοκίμιο» κρατῶντας σημειώσεις. Ἤ, πληροφορίες ποὺ σχετίζονται μὲ καθαρὰ πολεμικὰ γεγονότα, παραθέτονται στὸ κεφάλαιο «περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς» κ.λ.π.

Εἶν' ἀλήθεια πὼς σκέφθηκα νὰ κάνω μιὰ γενικὴ ἀνακατάταξη τῆς ὕλης τοῦ «Δοκιμίου», τηρῶντας χρονολογικὴ σειρὰ στὴν παράθεση τῶν γεγονότων καὶ χωρίζοντάς τα κατὰ «εἶδος». Γρήγορα ὅμως παράτησα αὐτὴ τὴ σκέψη. Καὶ τοῦτο γιατὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀνακατάταξη θ' ἄλλαζε ὁλότελα ἡ μορφὴ τοῦ «Δοκιμίου». Ἄλλωστε μιὰ τέτοια δουλειὰ θ' ἀπαιτοῦσε χρόνο πολύ, ποὺ ἐγώ, μὴ ὄντας ἱστορικὸς καὶ ἀπασχολημένος μὲ τὴν καθημερινὴ «βιωτικὴ μέριμνα», δὲν θὰ μποροῦσα νὰ διαθέσω.

Ἡ ἀνατύπωση θἄταν ἄσκοπη, ἂν εἶχε ἐκδοθῆ μιὰ γενικὴ ἱστορία τῆς Ἄρτας ἢ ἐποχιακὲς ἱστορίες, ποὺ θὰ περιλάβαιναν καὶ τὶς πολύτιμες πληροφορίες τοῦ «Δοκιμίου». Κάτι τέτοιο ὅμως δὲν ἔγινε, οὔτε ὑπάρχει προοπτικὴ νὰ γίνει γρήγορα. Μὲ ἐξαίρεση τὴ χρονογραφικὴ «Ἀμβρακία» τοῦ διαλεχτοῦ συμπατριώτη μας λογοτέχνη Μιχαὴλ Περάνθη, ἀπ' τὰ χρόνια τοῦ «Δοκιμίου» μέχρι σήμερα, δὲν κυκλοφόρησε ἄλλο ἔργο σχετικὸ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἄρτας. Ἔτσι τὸ «Δοκίμιο» μοναδικὸ στὸ εἶδος του γιὰ τὴν Ἄρτα, κρατάει ὅλη τὴν ἀξία του κι' οἱ πληροφορίες του παραμένουν πολύτιμες καὶ πολλὲς φορὲς πρωτοφανέρωτες.

Δὲν χωράει καμμιὰ ἀμφιβολία, πὼς ὁ σχολιασμὸς τοῦ κειμένου τοῦ «Δοκιμίου» ποὺ ἐπιχείρησα, εἶναι ἐλλειπέστατος. Πολλὰ ἀκόμα θὰ μποροῦσαν νὰ γραφοῦν, ἔτσι ὥστε, τὸ κείμενο φωτισμένο καὶ μὲ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς σύγχρονης ἱστορικῆς ἐπιστήμης, νἆναι ἕνα σημαντικὸ βοήθημα, γιὰ τὸν μελλοντικὸ μελετητὴ τῆς ἱστορίας τῆς Ἄρτας. Τὰ μέσα ὅμως ποὺ προσφέρει ἡ ἐπαρχία εἶναι φτωχά. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσπάθειά μου νὰ σχολιάσω τὸ «Δοκίμιο», πρέπει νὰ κριθεῖ μὲ ἐπιείκεια. Τὸ κείμενο συνοδεύεται μ' ἕνα δικό μου περιληπτικὸ σημείωμα, σχετικὸ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἄρτας ἀπ' τὸ 1881—ποὺ σταματάει τὸ «Δοκίμιο»—μέχρι σήμερα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΣ

ΣΗΜ. Σχ|στή: Ἀπ' τὰ σχόλια, ὅσα ἀκολουθοῦν ἀρίθμηση, εἶναι δικά μου. Ὅσα ἀκολουθοῦν ἀλφαβητικὴ σειρά, εἶναι τοῦ συγγραφέα. Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ «Δοκιμίου» ποὺ ἀναφέρεται στὴν Πρέβεζα, παραλείπεται.

Τὸ ἀντίτυπο, ἀπ' τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ ἀνατύπωση προσφέρθηκε εὐγενικὰ ἀπ' τὸν ἀρτινολάτρη πρεσβύτη κ. Μιχ. Νικάκη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΩΣ ΑΡΤΗΣ

Κεφάλαιον πρῶτον

1. Ἡ ἐν τῇ Πολαιᾷ Ἠπείρῳ (1) ἐπαρχία αὕτη συνορεύει πρὸς Ἀνατολὰς μέν, τοῖς τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ὁρίοις (2), διὰ τοῦ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ χωρίου Κομπότι ὑπάρχοντος χειμάρρου, Λαγκάδι καλουμένου: πρὸς Δυσμὰς τῷ Πρεβεζαίῳ τμήματι τῆς Λακκοπούλας : πρὸς Ἄρκτον, τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Ἰωαννίνων, διὰ τῶν ὀρέων Τσουμέρκων, καὶ τῇ τῆς Θεσσαλίας, διὰ τοῦ Ἀχελώου καὶ τοῦ τμήματος Ραδοβισδίου: καὶ πρὸς Μεσημβρίαν διὰ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ταῖς παραλίοις ἑλληνικαῖς πόλεσι Βονίτσης καὶ Καρβασαρᾶ, ἧς πρωτεύουσα ἡ Ἀμφιλοχικὴ πόλις Ἄρτα, (α') κειμένη περίβουνος, ἐν πεδινῷ τόπῳ, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας τινὸς Πολίχνης (3), περὶ ἧς διάφοραι γνῶμαι φέρονται, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀλκμαίωνος (4) ἡγεμόνος τοῦ Ἄργους, μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ἤτοι μετὰ τὸ π.χ. 1183 (5) ἔτος, καὶ συνορεύουσα ἐξ Ἀνατολῶν μέν, τῷ Πετροβουνίῳ, ἐκ Δυσμῶν δὲ Ἄρκτου καὶ Μεσημβρίας περιβρεχομένη ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Ἰνάχου ἢ Ἀράχθου. Αὕτη ἦν ποτὲ τετειχισμένη (6), ἐκ τῆς ἐποχῆς ἴσως τοῦ Βασιλέως τῆς

---

1. Ἡ διαίρεση σὲ Νέα Ἤπειρο *(EPIRUS NOVA)* καὶ σὲ Παλαιὰ Ἤπειρο *(EPIRUS VETUS)* εἶναι πολὺ παληά, τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνα. Ἀργότερα, τὸν ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνα, βρίσκουμε στὸν «Συνέκδημο» τοῦ Γραμματικοῦ Ἱεροκλέα τὴ διαίρεση τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους σὲ ἐπαρχίες, ὅπου ἀναφέρεται: «Δωδεκάτη ἐπαρχία Παλαιᾶς Ἠπείρου ὑπὸ ἡγεμόνα πόλεις δώδεκα. Δεκάτη τρίτη ἐπαρχία Νέας Ἠπείρου, ὑπὸ Κονσουλάριον, πόλεις ἐννέα κ.λ.π.».

Κατὰ τὸν Ι αἰῶνα, μὲ τὴ διαίρεση τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους σὲ θέματα, ἡ Παλαιὰ Ἤπειρος ἀποτέλεσε τὸ ὄγδοο θέμα τῆς Νικόπολης καὶ ἡ Νέα Ἤπειρος τὸ θέμα τοῦ Δυρραχίου. Ἡ διαίρεση αὐτὴ κράτησε μέχρι τὴ Φραγκοκρατία.

Ἡ Παλαιὰ Ἤπειρος περιλάμβανε τὶς πόλεις Χειμάρρα, Ἀργυρόκαστρο, Δέλβινο, Δρυϊνόπολη, Βουθρωτό, Φωτικὴ (Βελλά), Μέτσοβο, Φιλιάτες, Γιάννενα, Καλαρρύτες, Ἅγιο Δονάτο (Παραμυθιά), Ρωγούς, Ἄρτα, Πρέβεζα, Νικόπολη, Βόνιτσα, Ναύπακτο καὶ Καρπενῆσι.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΒ' αἰῶνα, ἀπ' τὶς παραπάνω πόλεις ἡ Ἄρτα ὑπερεῖχε τόσο πολὺ ὥστε ἔδωσε τ' ὄνομά της στοὺς κατοίκους ὅλης τῆς γύρω περιφέρειας, ἔτσι, ὥστε ὁ Νικήτας Χωνιάτης νὰ γράφει: «Ἀκαρνᾶνάς τε καὶ Αἰτωλοὺς τοὺς νῦν λεγομένους Ἀρτηνούς».

2. Δηλαδὴ μὲ τὰ ὅρια ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ Τουρκία, ὅπως τὰ καθώρισαν τὰ ἄρθρα 1 καὶ 6 τῆς συνθήκης τοῦ Καλεντὲρ Κιόσκ, τῆς 21ης Ἰουλίου 1832.

α) Ἡ Ἀμφιλοχία ἐστὶ χώρα τῆς Ἠπείρου παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, συγκειμένη ἐκ τῶν ἐνδοτέρων μερῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης, ἐξαιρουμένων τῶν Τσουμέρκων καὶ τοῦ Ραδοβιζίου, ὡς διαχωριζομένη τῆς Ἀκαρνανίας διὰ τοῦ Μακρυνόρους (Θυάμου πάλαι) ἧς πρωτεύουσα Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικόν, ἐξ οὗ καὶ Ἀργεία ἐκαλεῖτο (Θουκυδ II 68), ἐνοικισθεῖσα ὑπὸ Ἀμφιλόχου υἱοῦ τοῦ Ἀμφιάρεω, ὅστις ἦλθε καὶ κατῴκησεν ἐν αὐτῇ (Θουκυδ).

3. Γιὰ τὸ ποιὰ πόλη ἦταν χτισμένη στὴ θέση τῆς σημερινῆς Ἄρτας καὶ τὶς σχετικὲς ἀντιγνωμίες, κοίταξε παρακάτω στὴ σημείωση 11.

4. Τὰ περὶ Ἀλκμαίωνος δὲν εὐσταθοῦν, ἀκόμα κι' ἂν δεχθοῦμε τὴν ἀπίθανη ἐκδοχὴ πὼς στὴν ἀρχαιότητα τὴ θέση τῆς Ἄρτας κατεῖχε τὸ Ἀμφιλοχικὸ Ἄργος.

5. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος, κατὰ τὸν Ἐρατοσθένη, ἔγινε στὴ δεκαετία 1193—1183 π.χ. Ὑπάρχουν βέβαια κι' ἄλλες πιθανολογούμενες γνῶμες.

6. Γιὰ τὸ τεῖχος τῆς Ἄρτας, κοίταξε: Α. Ὀρλάνδου «Βυζαντινὰ Μνημεῖα τῆς Ἄρτης», ἔκδ. 1937, σ. 151—160, ὅπου καὶ πλούσια σχετικὴ βιβλιογραφία, ἀπ' τὴν ὁποία πρέπει ν' ἀναφέρουμε τὰ βιβλία:

—*Leake: Travels in northern Greece, London 1835*, τ. I, σ. 206 (περιέχει καὶ διάγραμμα τῆς ὀχυρώσεως τῆς Ἀρχαίας Ἀμβρακίας).

—*Buchon: Recherces historiques, Paris* 1845, τ. Β' σ. 330, στ. 7813, 7646 καὶ τ. Α' σ. 458, 460, ὅπου ἀναφέρεται καὶ ἡ ἀποτυχία τῆς πολιορκίας τοῦ φρουρίου τῆς Ἄρτας ἀπ' τὰ στρατεύματα τοῦ Καρόλου II *d' Anjou*, ὑπὸ τὸν λοχαγὸ *Raymondas*, «*pour ce que il estoit si fors*».

—Κανταχουζηνοῦ «Ἱστορίαι» 1, 151, 7, ἔκδ. Βόννης.

—*Gerland: Neue Quellen zur Geschichte des lateinischen Ergbistums Patras, Leipzig*, 1903, σ. 227, ὅπου ἀναφέρεται ἔγγραφο τοῦ Καρόλου II *Tocco* τῆς 6—3—1441, γραμμένο «*in castro civitatis nostr(a)e Art(a)e*».

Ὁ Ὀρλάνδος δέχεται πὼς ἡ Ἀκρόπολη τῆς ἀρχαίας Ἀμβρακίας ἦταν στὴν Περάνθη καὶ ἀποκρούει τὴν ἄποψη τοῦ Θεοχ. Τσούτσινου (κοίτ. «Ἡ Ἀμβρακία, ἡ θέσις καὶ τὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἠπείρου Μ. Πύρρου, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν πολλαχοῦ ἀνακαλυπτομένων στερεωτάτων ἐρειπίων, ὧν λείψανα σώζονται ἐκ κυκλωπείων λίθων πλησίον τοῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, οὗ καὶ πρωτεύουσα ὑπῆρξεν (7), ὥςπερ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, (σημειωτέον δὲ ὅτι, ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ ὑπῆρχε πάλαι ἐπαρχία τις ἐνΠερσίδι, παρὰ τῷ ποταμῷ Ἀρίῳ (Πλίνιος), Ἄρτα καλουμένη, ἧς πρωτεύουσα ἡ πόλις Ἀρκτόανα (Στράβ. καὶ Ἀρριαν.) πλησίον τῆς νῦν Ἀρὰν λεγομένης πόλεως: οἱ δὲ κάτοικοι Πέρσαι, ὑπὸ τῶν πλησιοχώρων ἐθνῶν ἐκαλοῦντο Ἀρταῖοι. (Ἡροδ. 7:61) καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Αὐλῶνος ὑπάρχει Πολίχνη, Παλαιὰ Ἄρτα καλουμένη, ἐν ᾗ λαλεῖται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, κειμένη τρία τέταρτα τῆς ὥρας μακρὰν τῆς ἀκτῆς, ὅπου ὅρμος τις ὀνομαζόμενος, Πόρτο Νόβο, ἐν ᾧ σώζωνται ἐρείπια ἀρχαίας Ἀκροπόλεως τῆς πάλαι πόλεως Ἀρνίσης, ἐξ ἧς καὶ τὸ Ὀρεστικὸν τοῦτο Ἄργος ἐπωνομάσθη Ἄρτα).

2. Κατὰ τὸν χρονογράφον τῆς Ἠπείρου (8), ὁ ἐξ Ἀγκῶνος τῷ 1336 (9) ἐπισκεψάμενος αὐτὴν Κυριακός, ὀνομάζει Ἀκαρνανικὴν Ἀράχθειαν: ὁ δὲ Πουκεβὶλ ἐν τῇ τῆς Πόλεως ταύτης θέσει τίθησι τὴν πάλαι Ἀρχιθέαν, καὶ γνωματεύει ὅτι καὶ τὸ ὄνομα Ἄρτα ἐδόθη αὐτῇ παραφθορᾷ τῆς λέξεως· ἀλλὰ καὶ ὁ Γεωγρ. Ἀθηνῶν Μελέτιος ὀνομάζων τὸν ποταμὸν Ἄρτης Ἄραχθον, κατακρίνει μὲν τοὺς φρονοῦντας ὅτι αὐτόθι ἔκειτο ἡ Ἀρχαία Ἀμβρακία, ἐτυμολογεῖ (10) δὲ τὴν λέξιν Ἄρτα παρὰ τοῦ Ἀράχθου, καὶ διϊσχυρίζεται ὅτι αὐτόσε ἔκειτο τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος.

3. Ὁ χρονογράφος τῆς Ἠπείρου συμφωνεῖ μὲν τῇ γνώμῃ τοῦ Ἕλληνος Γεωγράφου, ἀσυμφωνεῖ δὲ ὡς πρὸς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἀμβρακίας, ἥν ὁ Γεωγράφος ὑποτίθησιν ὡς ἱκανῶς μακρὰν κειμένην νοτιοανατολικῶς τῆς Ἄρτης.

4. Ἐπειδὴ οἱ Γεωγράφοι διαφωνοῦσι περὶ τοῦ ποταμοῦ τῆς Ἄρτης, οἱ μὲν Ἴναχον, οἱ δὲ Ἄραχθον αὐτὸν καλοῦντες, ἐὰν παραδεχθῶμεν τὴν Ἄρταν κειμένην ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους, ὀνομάσαι δέον τὸν ποταμὸν αὐτῆς Ἴναχον καθὰ φησὶν ὁ Στράβων Ζ.΄ Ε.΄ ἐν τῇ Μαρτυρίᾳ τοῦ Ἐφόρου. «Ἴναχον δὲ διὰ τῆς χώρας (τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους) ῥέοντα ποταμόν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Ἀργείαν (τῆς «Πελοποννήσου) προσαγορεῦσαι» καὶ ἀλλαχοῦ. «Διὰ δὲ τούτων τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπὶ τὰ μεσογειότερα τῆς Ἠπείρου, καὶ ποταμοὶ εἰσίν, οἵτε εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον ἐκπίπτοντες, καὶ οἱ ἐπὶ τὰ νοτιώτερα μέρη, ὅτ' Ἴναχος καὶ Ῥατῷ-

---

τεῖχος αὐτῆς» στὸν «Ἐλεύθερο Λόγο» τῆς Ἄρτας, φ. 58, 60, 61 τοῦ 1933) κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἀκρόπολη τῆς Ἀμβρακίας κατεῖχε τὴ θέση τοῦ σημερινοῦ φρουρίου. Στηρίζει δὲ ὁ Ὀρλάνδος τὴν ἄποψή του αὐτὴ στὴ μαρτυρία τοῦ Λίβιου, κατὰ τὴν ὁποία «*Ambracia tumulo aspero subjecta est; Perrhantem incolae vocant. Urbs quam murus vergit in campos et flumen occidentem, arx quae im posita tumulo est, orientem spectat*» (*XXXVIII, 4, 2*, ἔκδ. *Müller*, Λειψία, 1898).

7. Πρωτεύουσα τοῦ Πύρρου ὑπῆρξε ἡ Ἀμβρακία. Ὁ συγγραφέας, μὲ τὸ νὰ δέχεται πὼς ἡ «πολίχνη», ποὺ τὴ θέση της ἀργότερα πῆρε ἡ Ἄρτα, ἦταν πρωτεύουσα τοῦ Πύρρου καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ δέχεται τὴν Ἄρτα στὴ θέση τῆς Ἀμβρακίας, πέφτει ἀναμφισβήτητα σὲ ἀντίφαση.

8. Δηλαδὴ τὸν Π. Ἀραβαντινό, ποὺ ἔγραψε τὸ γνωστὸ ἔργο του «Χρονογραφία τῆς Ἠπείρου τῶν τε ὁμόρων Ἑλληνικῶν καὶ Ἰλλυρικῶν χωρῶν» 1857.

9. Νὰ διαβαστῇ 1436. Ὁ ἐξ Ἀγκῶνος Κυριακὸς ἐπισκέφθηκε τὴ Νικόπολη καὶ τὴν Ἄρτα τὸ 1436, πέθανε δὲ τὸ 1452 στὴν Κρεμόνα. Κοίταξε: *Erich Ziebarth* στὰ «Ἠπ. Χρονικά», Α΄, τ. Β΄ σ. 110—119.—Δ. Καμπούρογλου στὰ «Ἠπ. Χρονικά», Γ΄, Α΄—Β΄, σ. 223.

10. Γιὰ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης Ἄρτα, κοίταξε:

—Ὄλμου Περάνθη «Ἡ ἐτυμολογία τῆς Ἄρτας» ἐφ. «Ἠπειρ. Μέλλον» φ. 44, 14|11|1936.

—Σ. «Ἐτυμολογία τῆς Ἄρτης», ἐφ. «Ἠπειρ. Βῆμα», φ. 121, 20|1|1931.

—Θεοχ. Τσούτσινου «Ἱστορικὴ ἐτυμολογία Ἄρτης καὶ Ἀμβρακίας», ἐφ «Ἠπειρωτικὸν Μέλλον» Ἰαν. 1937.

—Λ Βελλέλη «περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ τοπωνυμικοῦ Ἄρτα» στὸ «Νουμᾶ» φ. 220 τοῦ 1905.

—Γ. Ν. Χατζηδάκη «περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ τοπωνυμικοῦ Ἄρτα» στὴν «Ἀθηνᾶ» ἔτος ΚΒ΄ (1910) σ. 253 καὶ *Glotta* τ. Β΄ (1910) σ. 297.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ος, καὶ ὁ 'Αχελῶος καὶ ὁ Εὔηνος· ὁ μὲν ("Ιναχος) εἰς τὸν κόλπον τὸν 'Αμβρακικὸν ἐκβάλλων, ὁ δὲ ('Ρατῷος) εἰς τὸν 'Αχελῶον» κ.τ.λ.

5. 'Εκ τούτων καὶ ἐξ ἄλλων ἔτι συμπεραίνεται κατὰ τὸν χρονογράφον, ὅτι ἡ "Αρτα οὐκ ἔστιν ἡ 'Αμβρακία ([11]), ὡς ταύτης κατὰ τὸν Στράβωνα, ἀπεχούσης τῆς θαλάσσης, ὀλίγων σταδίων, ἐνῶ ἡ "Αρτα ὑπέρκειται τέσσαρας σχεδὸν ὥρας τῆς θαλάσσης καὶ ὁ ποταμὸς αὐτῆς ἔστι πλώϊμος ἐν μικρῷ διαστήματι· βεβαιοῦται ὅθεν ὅτι ἡ "Αρτα κατέχει τὴν θέσιν τοῦ 'Αμφιλοχικοῦ "Αργους, καὶ ποταμὸς αὐτῆς ἐστὶν ὁ δι' αὐτῆς ῥέων "Ιναχος, ἔχων τὰς πηγὰς ἐκ δύο ποταμίσκων, διὸ καὶ Διπόταμος λέγεται, τοῦ μὲν πηγάζοντος ἐκ τοῦ ὄρους Λάκμωνος, κοινῶς Λαζάρου, τοῦ διαχωρίζοντος τὰς 'Επαρχίας Κονίτζης καὶ Ζαγορίου, (β) τοῦ δὲ ἐκ Ζαγορίου καὶ ὀνομαζομένου Αὔου, ἢ Βωβούσης, καὶ 'Αῴου παρ' ἄλλων. Τὸ αὐτὸ ὄνομα φέρει καὶ ὁ ἐν "Αργει ποταμός, "Ιναχος καλούμενος, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκ Φοινίκης ἐλθόντος εἰς 'Ελλάδα καὶ συστήσαντος τὸ Βασίλειον τοῦ "Αργους τῷ 1856 π.χ. 'Ινάχου (γ). Οὕτως ὀνομάζει τὸν ποταμὸν τοῦτον καὶ ὁ 'Αναστάσιος Γούδας εἰς τοὺς Παραλλήλους Βίους.

'Αλλ' ἡ γνώμη αὕτη ἀληθῶς ἐναντιεῖται εἰς τὰς πληροφορίας τοῦ ἱστορικοῦ Θουκυδίδου, ἀναφέροντος τὸ 'Αμφιλοχικὸν "Αργος, ὡς πόλιν ἐπιθαλαττίαν (Βιβλ. Α' Κεφ. 26, 27, 29, καὶ 55. Βιβλ. Β' Κεφ. 68,80, καὶ 81, Βιβλ. Γ' Κεφ. 111, 112, 113 καὶ 114 καὶ Βιβλ. Ζ' Κεφ. 58) φαίνεται δὲ ὅτι ὁ περίδοξος αὐτὸς ἀνὴρ ἐστερεῖτο ἀκριβοῦς πληροφορίας. Τὸ δέ, ἐν τῷ συγγράμματι «ἡ Χριστιανικὴ 'Ανατολή» ἀναφερόμενον, ὅτι τὸ 'Αμφιλοχικὸν "Αργος ἔκειτο εἰς τὸ ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ πρῶτον, κατοικηθὲν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἐς τῷ τμήματι Ποταμιᾶς, χωρίον Νεοχώριον, οὐκ ἔχεται ἀληθείας, ὡς μὴ ἔχον σημεῖα κατοικησίμου ποτὲ γῆς, μᾶλλον δὲ γεωργησίμου.

6. 'Η πόλις αὕτη, κατὰ τὸν χρονογράφον, ἔλαβεν, ἀπὸ ἐποχῆς προγενεστέρας τοῦ δεκάτου αἰῶνος, τὴν κλῆσιν "Αρτα διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν σιτηρῶν καὶ λοιπῶν αὐτῆς προϊόντων, δι' ὧν προεμηθεύοντο ἢ ἠρτίζοντο καὶ διάφοροι Πόλεις καὶ Κῶμαι τῆς 'Ακαρνανίας καὶ 'Ηπείρου, ὡς ἄχρι τοῦ νῦν ἀρτίζονται· διὸ καὶ ᾄδεται παρὰ τῶν 'Αρταίων τὸ παρὸν δίστιχον.

---

11. 'Ο Μελέτιος (Γεωγρ. 285) κι' ὁ 'Αραβαντινὸς ὑποστηρίζουν πὼς στὴ θέση τῆς "Αρτας ἦταν ἄλλοτε τὸ 'Αμφιλοχικὸ "Αργος. 'Ο Πουκεβὶλ τοποθετεῖ στὴν "Αρτα τὴν 'Αθαμανικὴ 'Αργιθέα. 'Ο συγγραφεὺς δέχεται τὴν ἄποψη τοῦ 'Αραβαντινοῦ. 'Απὸ ὅλους ὅμως τοὺς ἄλλους ἱστορικοὺς καὶ τὰ στοιχεῖα ποὺ ὑπάρχουν, προκύπτει πὼς ἡ "Αρτα κατέχει τὴ θέση τῆς 'Αμβρακίας. 'Ο 'Ορλάνδος γράφει: «ἡ σημερινὴ "Αρτα κατέχει ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας 'Αμβρακίας». 'Η ἄποψη αὐτὴ εἶναι ἡ ἐπικρατέστερη κι' ἡ ἀληθοφανέστερη. 'Ο Περάνθης κλείνοντας τὸ ὅλο θέμα, στὸ βιβλίο του «'Αμβρακία γράφει:

«"Ωσπου ἡ ἐπιστήμη νὰ πῇ τὴν ὁριστικὴ της λέξη, πρέπει νὰ παραδεχθοῦμε τὴν 'Αμβρακία στὴ θέση τῆς σημερινῆς "Αρτας».

β) Ζαγόριόν ἐστι περιοχὴ τῆς 'Ηπείρου πρὸς τὸ Α. Β. τῶν 'Ιωαννίνων περιοριζομένη ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Μιτσικελίου (ὄρος) τῆς Μολοσσίας, ὑφ' ὃ κεῖται ἡ λίμνη τῶν 'Ιωαννίνων ἐξ οὗ καὶ τὰς πηγὰς ἔχει, καλούμενον παρ' ἄλλοις μὲν Τόμαρον, πάρ' ἄλλοις Λύγκος, ὅπου ὑπάρχει θέσις τις καλουμένη 'Ρογκοβόν, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι κυκλώπειά τινα ἐρείπια. 'Εὰν ἡ λέξις αὕτη Ζαγόρε ἐστὶ Σλαβική, σημαίνει θέσιν, ὀχυράν, κειμένην ὄπισθεν ὄρους. 'Εὰν δὲ 'Ελληνικὴ πορεφθαρμένη, οἷον Ζυγόρειον, δηλοῖ ὅτι τὰ βουνὰ αὐτοῦ εἰσὶ διακλαδισμὸς τοῦ ὄρους Πίνδου, τοῦ πρὸ πολλῶν χρόνων ὀνομαζομένου Ζυγοῦ. Αὐτόθι ὑπάρχουσι 46 Κοινότητες ὀρθόδοξοι, πλέον τῶν 20 χιλιάδων λαὸν ἀριθμοῦσαι, ὑφ' ὧν καλλιεργοῦνται αἱ μοῦσαι καὶ ἡ παιδεία ἀρκούντως.

γ) 'Επειδὴ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας εἶναι βέβαιον ὅτι, οἱ τὸν τοῦ "Αργους θρόνον κατασχόντες δὲν ἦσαν αὐτόχθονες, ἀλλ' ἀπὸ 'Ανατολῆς ἐληλυθότες, 'Εναχίδες καλούμενοι ὡς ἐκ τῆς πατριᾶς τοῦ 'Ενὰχ καταγόμενοι, ὧν ὁ πρῶτος ἄρξας "Αργους υἱὸς ἦν τοῦ 'Ενὰχ ὀνόματι "Ιναχος, διὰ τοῦτο εἰκάζομεν ὅτι καὶ ὁ ἐν "Αργει καθάπερ καὶ ὁ ἐν τῷ 'Αμφιλοχικῷ "Αργει, ποταμὸς "Ιναχος ἐπεκλήθη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

« *ἡ Ἄρτα' ναι χρυσὸς Μπαξές, κλουβὶ μὲ πέντ' ἀηδόνια*
» *καὶ ὅποιος τὴν κατηγορεῖ νὰ τῷ κοποῦν τὰ χρόνια».*
ὥς περ καὶ ἕτερον. *«Ἄρτα, ἀρτιμὴ τοῦ Κόσμου».*

7. Κατὰ τὸ ἔτος 1081 Ἄννα ἡ Κομνηνὴ ὀνομάζει αὐτὴν διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ([12]). Ἐν δὲ τῷ τοῦ Μοναχοῦ Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ χρονικῷ, κατὰ τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα, ὀνομάζεται καὶ Ἀκαρνανία ([13]). «Ἀκαρνανία κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς», ὅτε ὁ Τύραννος Μπογκόης ([14]) κατεκτήσατο αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς ΙΖ ἑκατονταετηρίδος κατὰ τὸν Μοναχὸν Ἰώβ, ὠνομάζετο εἰσέτι Ἀκαρνανία. «Καὶ ταύτην τὴν Θεοδώραν νομίμῳ γάμῳ λαβὼν (Μιχαὴλ ὁ Β') εἰς Ἀκαρνανίαν, ἀτείχιστον τότε οὖσαν, σὺν αὐτῇ λαμπρῶς ἐπανεύζευξεν ([15])».

8. Κατὰ τὰς πληροφορίας ταύτας τοῦ χρονογράφου εἰκάζεται ὅτι, πρὸ τοῦ 552 μ. Χ. ἔτους, ἐν τῇ θέσει τῆς νῦν Ἄρτης, μετὰ τὴν παντελῆ ὑπὸ Αἰμιλίου Παύλου τοῦ Ρωμαίου καταστροφὴν αὐτῆς, ὡς ἀκολούθως, ὑπῆρχε κώμη τις· καταληφθείσης δὲ τῆς Νικοπόλεως, οὔσης ἕδρας τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου, ὑπὸ τῶν Γότθων τῷ 552, ([16]) μετετέθη εἰς Ἄρταν προσωρινῶς ἡ ἡγεμονικὴ ἕδρα, εἰς ἣν πολλοὶ τῶν Νικοπολιτῶν μετέβησαν ἐνοικήσοντες: ἔκτοτε δὲ ἔλαβε πόλεως μορφήν, ἕως οὗ καταστραφείσης τελείως τῆς Νικοπόλεως τῷ 1034 ([17]) ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὡς λέγεται, ἐγένετο αὕτη διάδοχος τῆς πολιτικῆς Ἀρχῆς, ἢ κατὰ τὸν Ταγματάρχην Ἄγγλον Ληκίαν, κατὰ τὴν ΙΔ' ἑκατονταετηρίδα.

(Συνεχίζεται)

---

12) Στὸ *Livre de la Conqueste* «ποὺ γράφτηκε στὰ 1334—1341 καὶ ἀναφέρεται σὲ γεγονότα τοῦ 13ου αἰῶνα, γίνεται ἐπανειλημμένα χρήση τοῦ ὀνόματος Ἄρτα, μάλιστα κι' ὁ Ἀμβρακικὸς κόλπος ὀνομάζεται κόλπος τῆς Ἄρτας. Κατὰ συνέπεια καὶ στὴν Εὐρώπη εἶχε ἐπικρατήσει ἀπόλυτα τὸν 13ον αἰῶνα τὸ ὄνομα Ἄρτα (κοίτ. *Liv. d. l. Conq.* σ. 312 ὅπου «*soixante gallies estoient venues au golfe de l' Arte...*», σ. 320 καὶ ἑπ.

Πρβλ. *Kraus, Studien zvr byz-Judischen Geschichte, Wien* 1914, σ. 78 καὶ Βέην, *Byz. Neugr Jahrb. II* 161 σημ. 2.

13) Μὲ τὸ ὄνομα Ἀκαρνανία ἀποκαλοῦν τὴν Ἄρτα καὶ οἱ:
—*Miklosich—Müller* στὸ *Acta et Diplomata*, τόμ. Α', 493.
—Χαλκοκονδύλης, Β' δ' 112.
—Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος, *Itinerarium, Florentiae, MDCCXL II, ep. III*, σ. 63.

14) Ὁ Μογκόης, σερβοβλάχος ἡγεμόνας, κατέλαβε τὴν Ἄρτα ἀνάμεσα στὰ 1400 καὶ 1450. Κατὰ τὸν Ὀρλάνδο στὰ 1450.

15) Κοίταξε σχετικά: *S. Petrides «Le moine job»* στὴν «*Echos d' Orient*», *r. IE'*, 1912, σ. 40—48. Α. Μουστοξύδη «Βίος τῆς ὁσίας Θεοδώρας ὑπὸ Ἰώβη στὸ «Νέο Ἑλληνομν», 1843, σ. 41—59.

16) Κατὰ τὸν Προκόπιο (Προκ. Β' Γοτθ. Πόλ. ΙΥ. 22) ἡ Νικόπολη λεηλατήθηκε ἀπ' τοὺς Γότθους στὶς ἀρχὲς τοῦ 6ου αἰῶνα μ. Χ.

17) Τὸ 1034, τὴν ἐποχὴ τοῦ Μιχ. Παφλαγόνα, οἱ Βούλγαροι μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἰλλυριὸ Δολιανό, κατέλαβαν καὶ κατέστρεψαν τὴ Νικόπολη. Αὐτὴ ἦταν ἡ δεύτερη καὶ τελειωτικὴ καταστροφή της ἀπ' τοὺς Βουλγάρους. Κατὰ τὸν Κεδρηνὸ (σ. 529, 23 Βόννης), ἡ καταστροφὴ αὐτὴ ἔγινε τὸ 1040.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΘΕΟΦ. Γ. ΜΕΝΤΖΟΥ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΣΙΝΑΪΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΩΝ ΕΝ ΗΠΕΙΡΩ ΜΟΝΩΝ ΤΟΥ ΣΙΝΑ*

Ἡ ἀναμορφωτικὴ πορεία τοῦ Σεραφεὶμ Β. ἐξελίσσετο ἐν τούτοις ἐν μέσῳ τριβόλων καὶ ἀκανθῶν. Ἡ Πατριαρχεία του ὑπενομεύετο ἀπὸ σκευωρίας φιλοδόξων Φαναριωτῶν. Θλιβερὰς ἐν προκειμένῳ λεπτομερείας εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης εἰς «Τὰ μετὰ τὴν Ἅλωσιν»... «Ἄρχοντες, γράφει ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης (1), ὁποὺ κατὰ χρέος πρέπει νὰ προμάχωνται τοῦ κέρδους τῆς Ἐκκλησίας θέλουν νὰ τὴν ζημιώσουν ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τῶν Γανοχώρων. Καὶ προσέτι κινοῦνται *νὰ τὴν ζημιώσουν ἐπαπειλοῦντες διὰ τὸ πεῖσμα τους πτῶσιν τοῦ Πατριάρχου Σεραφείμ, ἡ ὁποία τουλάχιστον ἀκολουθεῖ νὰ κοστίσῃ πουγγεῖα ὀγδοήκοντα.* Ἔργα ταῦτα ἀλλόκοτα, ἐπίψογα καὶ τῷ Χριστιανισμῷ ἀντικείμενα. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔγιναν. Καὶ τώρα καὶ πρότερον. Καὶ ἄλλοτε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς. Γένοιτο οὖν ἵλεως ὁ Θεὸς καὶ πᾶσιν ἡμῖν καὶ ὑ μ ῖ ν».

Οἱ σκευωροὶ ἐχρησιμοποίησαν ὡς καλοὶ μαθηταὶ τὴν μέθοδον τῶν Ἰησουϊτῶν: «Ἔτει σωτηρίῳ 1760 εἶχεν ἑορτάσῃ ὁ Πατριάρχης τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Ἀποστόλου *Ἀνδρέου ὡς θεμελιωτοῦ τῆς ἐν Βυζαντίῳ* Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐστάθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Κληρικοὶ (οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄρχοντες) εἰς τὰς συνηθισμένας ἕδρας των (στασίδια). Ἐξεφώνησε δὲ καὶ ὁ διδάσκαλος Εὐγένιος (ὁ Βούλγαρις) τὸν πανηγυρικὸν τοῦ Ἁγίου. Ὁ σπαθάρης Γεώργιος μνησικακῶν κατὰ τοῦ Πατριάρχου μὲ τὸ μὴ εἰσηκούσθη διὰ τὰ Γανόχωρα, δίδωσιν ἔγγραφον *τῇ αὐταδέλφῃ τοῦ Ἄνακτος (Μουσταφᾶ Β.) Ζεϊνὲπ Σουλτάνη*, γράφων χωρὶς φόβον Θεοῦ καὶ ἐντροπὴν ἀνθρώπου, τὸ ὅτι *ὁ Πατριάρχης ἑορτάζων τὴν ἑορτὴν τῶν Μοσχόβων (ἔτσι ἐχαρακτήρισε τὴν ἑορτὴν τοῦ Πρωτοκλήτου) προσεκάλεσεν εἰς αὐτὴν τὸν Πρέσβυν τους καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ἐλθόντι ἔξωθι τῆς θύρας μετὰ λαμπάδων*, θυμιαμάτων, σταυροῦ τε καὶ ἐξαπτερύγων. Ὅπερ ἀναγνοὺς ὁ Ἄναξ προσέταξε τῷ Ἐπιτρόπῳ *ἀ ν α σ κ ο λ ο π ί σ α ι τὸν Πατριάρχην εἰς τὴν σ κ ά λ α ν τ ο ῦ Φ α ν α ρ ί ο υ*»(2)

Συνήθης ἦτο τότε διὰ τοὺς ρ α γ ι ά δ ε ς ὁ ἀνασκαλοπισμός. Δύο Χριστιανοὶ εἶχαν ἀνασκαλοπισθῇ πρό τινων ἐτῶν (τῷ 1753) εἰς τὴν σκάλαν τοῦ Φαναριοῦ(3). Ἀλλ' ἡ μυσαρὰ ἐκείνη συκοφαντία ἀπέτυχε. Διότι «μετὰ βαθεῖαν ἐξέτασιν γνοὺς ὁ Μεγ. Βεζύρης Ραγὴπ πασσᾶς ὅτι συκοφαντία τὸ πρᾶγμα ἀφῆκε τὸν Πατριάρχην ἀνενόχλητον».

Ἀλλ' ἐν τέλει ὑπέκυψε. «Θῦμα συνωμοσίας εἰς τὴν ὁποίαν συμμετεῖχον καὶ Ἀρχιερεῖς ἀμείλικτοι: ὁ Σερρῶν, ὁ Καισαρείας ὁ Δρύστρας καὶ ὁ κατόπιν Πατριαρχεύσας περιώνυμος Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος. Αὐτοὶ διέθεσαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των πουγγεῖα 80...» Δὲν εἶχε πλέον ὑπόληψιν εἰς τὸν Πατριάρχην Σεραφεὶμ ὁ Ἐπίτροπος μαθὼν (ἀσφαλῶς ἀπὸ τοὺς συνωμότας) τό... φιλοχρήματον αὐτοῦ. «Ἐσηκώθη οὖν εἰς τὸν Τσαουσλὰρ Ἐμινῆ διὰ νὰ

---

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 1001.
1. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 381.
2. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 383.
3. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 370. Παρβαλ. αὐτόθι σ. 382 καὶ ἀλλαχοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐξορισθῇ εἰς τὸ Ὄρος. Καὶ λαβὼν ὁ μὲν Καισαρείας πουγγεῖα 9 ὁ δὲ Δρύστρας πουγγεῖα 6, ὁ δὲ Σερρῶν ὑπόσχεσιν τοῦ νὰ τοῦ δοθῇ ἡ Χαλκηδὼν τῇ ὑστεραίᾳ συνελθόντες εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἐπροβλήθη τὸ ὄνομα τοῦ Χαλκηδόνος Ἰωαννικίου καὶ ἐξελέχθη ὁ Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιος τῇ 25 Μαρτίου 1761[1]».

«Λίαν ἐντίμως διελθὼν διὰ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ὁ Σεραφεὶμ ἀπῆλθε τότε διὰ ξηρᾶς εἰς τὸν τόπον τῆς ἐξορίας του» κατὰ τὸν Κομνηνὸν Ὑψηλάντην εἰς Βατοπέδιον τοῦ Ἄθωνος.

***

Εἰς τὸν Μέγαν Βεζύρην κατηγορήθη ὁ Σεραφεὶμ ὡς... φιλοχρήματος. Τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἐπανέλαβον, ὅλως ἀβασανίστως, καὶ οἱ νεώτεροι βιογράφοι του. Ἀλλ' ἡ κατηγορία ἀποδεικνύεται ἀπολύτως ἀβάσιμος ἀπὸ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἀπολογίαν του καὶ ἀπὸ τὸ ἑπόμενον περιστατικόν.

«Ἁδρᾷ δαπάνῃ τοῦ θείου του Πατριάρχου Σεραφείμ,—γράφει ὁ Σάθας[2],—ἐπέμφθη εἰς Πίζαν πρὸς ἐκπαίδευσιν ὁ ἀνεψιός του Στέφανος Νικολαΐδης, ὁ κατόπιν περίφημος ἐν Ἀγγλίᾳ, διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς. Μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ὅμως τοῦ θείου του ἀπὸ τοῦ θρόνου ὁ δυστυχὴς Στέφανος περιελθὼν *εἰς ἀμηχανίαν διὰ τὴν παντελῆ στέρησιν τῶν ἀναγκαίων* ἦλθεν εἰς Λιβόρνον καὶ προσελήφθη ὑπό τινος συμπατριώτου του ὡς γραμματεύς...» Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἐπὶ φιλοχρηματίᾳ κατηγορηθεὶς ἦτο ἀχρήματος.

***

Λυπηρότατα ἦσαν τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Σεραφεὶμ διὰ τὰ γράμματα. «Δὲν ἐτελεσφόρησε καὶ τὸ Σχολεῖον αὐτό,—γράφει διὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν ὁ ἐκ τῶν Ἐπιτρόπων της Κομνηνὸς Ὑψηλάντης[3],—ὡσὰν ὁποῦ οἱ Ἐπίτροποι τοῦ Σχολείου λαϊκοὶ ἐσυγχίσθησαν διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ συνεπιτρόπου των Ἀδριανουπόλεως Διονυσίου. Μετ' οὐ πολὺ συνέβη καὶ ἡ πτῶσις τοῦ Πατριάρχου Σεραφείμ. Ὁ δὲ διάδοχός του Ἰωαννίκιος πατριαρχεύσας, *τὸν διδάσκαλον Εὐγένιον (τὸν Βούλγαριν) ὑποδοχῆς καὶ περιθάλψεως οὐκ ἠξίωσε καὶ ὁ μισθός του δὲν ἐπληρώνετο. Ὅθεν ἀπάραντος αὐτοῦ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἑξῆς (1762) ἔτους διελύθη καὶ τὸ φιλοσοφικὸν* αὐτὸ Σχολεῖον μόλις παραταθὲν μῆνας 17 καὶ ἔμεινεν μόνον τὸ γραμματικόν».

Εἶναι πράγματι ἀνερμήνευτοι οἱ νεώτεροι βιογράφοι τοῦ Σεραφεὶμ διότι παρὰ τὴν λεπτολόγον ἀναδίφησίν των ἀφῆκαν τὴν ἀποδοθεῖσαν περὶ φιλοχρηματίας συκοφαντίαν νὰ πλανᾶται μετέωρος ὑπὲρ τὴν σεπτὴν μνήμην του. Τὸ διονυχιστικὸν τάλαντόν τους ἐδῶ ἐσταμάτησε. Ἐνῷ εἶχαν ὑπ' ὄψει τους σαφῆ καὶ αὐθεντικὰ κείμενα. Θεωροῦμεν ἱερὸν καθῆκον νὰ παραθέσωμεν μερικά. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸν θησαυρὸν ποὺ τιτλοφορεῖται «τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν». Καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰ χρονικὰ τοῦ διαδεχθέντος τὸν Σεραφεὶμ Ἰωαννικίου Καρατζᾶ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ὁ ὁποῖος ἐξ οἴκτου πρὸς αὐτὸν τοῦ Μεγάλου Βεζύρου διέφυγεν ἀποκαλυφθεῖσαν σύμπραξίν του μὲ τὸν βοεβόδαν Γαλατᾶ εἰς πλαστογραφίαν ἐπὶ χρηματισμῷ:

«Τῷ 1762, θεωρεῖ ὁ Ἰωαννίκιος μὲ τοὺς Ἐπιτρόπους τοὺς λογαριασμοὺς τῆς δοσοληψίας τοῦ πρώην Πατριάρχου Σεραφεὶμ παρόντων καὶ ἀρχόντων... *πάθει οὖν φερόμενος ὁ Ἰωαννίκιος ἔστειλεν ἀνθρώπους εἰς τὸ ὄρος (ὅπου διέμενεν ἐξόριστος ὁ Σεραφείμ)... μὲ ὁρισμὸν Βασιλικὸν προστάττων τε καὶ γράφων τοῖς ἐκεῖσε πατρᾶσι τοῦ Βατοπεδίου νὰ τὸν βάλουν κάτω εἰς τὸν Πῦργον καὶ ὁλόγυμνον νὰ τὸν ἐξαπλώσουν εἰς τὰ χώματα καὶ νὰ τὸν βρέχουν μὲ νερὰ ἕως οὗ νὰ πληρώσῃ τὰ ἄσπρα.*

»Τρόπον γλυκύτερον ἐὰν ἐμεταχειρίζετο ἤθελε τὰ πληρώσῃ καθὼς καὶ ἔγινεν ὕστερον ἐπὶ τοῦ (Πατριάρχου) Σαμουήλ. Ἀλλὰ τὸ τυραννικὸν αὐτὸ βεβαιωθεὶς *ἐφυγαδεύθη ἐκεῖθεν, τῇ εἰδήσει καὶ βοηθείᾳ τῶν Πατέρων τοῦ Μοναστηρίου* καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Πόλιν ἐκρύβη εἰς τὸ Σταυροδρόμι... *Ἀκολουθεῖ μὲ πολλὴν ζημίαν νὰ ζῇ ὁ Ἰωαννίκιος προχέων καὶ χρήματα καὶ πράγματα καὶ εἰς τοὺς προύχοντας τῶν Τούρκων καὶ ἁπλῶς εἰς κάθε γνώριμον Τοῦρκον*».

1. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σ. 382, 388
2. Κ. Σάθα, Νεοελλην. Φιλολογία σελ. 527
3. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 387.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οὐδὲν καινὸν λοιπὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον. . .

Συνεχίζομεν ἀπὸ τὰ ἴδια χρονικά: «Ἔτος 1762. Ὁ Σεραφεὶμ ἀπὸ τὸ Σταυροδρόμι ἔγραφε πᾶσι τοῖς προύχουσι τῶν Ρωμαίων προσκλαιόμενος διὰ τὴν κακίαν τοῦ Ἰωαννικίου καὶ *δηλοποιῶν τὸ ψεῦδος καὶ τὰς συκοφαντίας τοῦ θεωρηθέντος λογαριασμοῦ* καὶ κατηγορῶν τὸν τρόπον ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη διὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῶν ἐπιφορτισθέντων *χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἀπολογίαν του*»(1).

Ὁ συγγραφεὺς διηγεῖται περαιτέρω τὰς σπατάλας τοῦ Ἰωαννικίου Καρατζᾶ. Καὶ εἰς τὰ Χρονικὰ τοῦ ἔτους 1764, ἐπὶ Πατριαρχείας Σαμουήλ, γράφει ὅτι «ὁ πρώην Πατριάρχης Σεραφεὶμ *ἀναφανεὶς καὶ ἀπολογηθεὶς εἰς τὰ ψεύδη τοῦ προθεωρηθέντος λογαριασμοῦ καὶ ἀποδείξας αὐτὰ συκοφαντίας* πληρώνει εἰς τὸ Κοινὸν τὰ ὅσα εὑρέθησαν νὰ ἔλαβε παρὰ κανόνας 30 πουγγεῖα καὶ λαβὼν ἐξοφλητικὸν ἀπῆλθεν εἰς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος δοθείσης αὐτῷ ἀδείας νὰ ἀπέρχεται τὸ θέρος καὶ εἰς τὸ Μοναστήριον τοῦ ἁγίου Προδρόμου κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Σερρῶν». (Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 397).

***

Κλείομεν τὰ περὶ τοῦ λησμονημένου ἀλλὰ μεγάλου Σεραφεὶμ πενιχρὰ σημειώματά μας *μὲ τὴν λίαν ἐκφραστικὴν φιλοφρόνησιν* ποὺ ἔκαμεν ὁ Μέγας Βεζύρης Ραγὴπ πασσᾶς εἰς τὸν ἀπὸ Χαλκηδόνος Ἰωαννίκιον. «Ἀπελθόντας λοιπόν, – γράφει ὁ Κομνηνὸς Ὑψηλάντης (τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 388),— τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς τὴν Πόρταν διὰ τὸ Καββάδι (διὰ τὴν γούναν πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀναγνωρίσεως τῆς ἐκλογῆς του) τοῦ νεωστὶ ἐκλεγέντος Πατριάρχου Ἰωαννικίου τοὺς ἠρώτησεν ὁ Ἐπίτροπος *«ἂν κοινῇ γνώμῃ ἔγινεν ἡ ἐκλογή;»* Εἰπόντας δὲ τὸ «Ναὶ» *ὁ Ἐπίτροπος ἐν τῷ ἀναχωρεῖν τοὺς ἐμούντζωσε»*...

Ζ΄.

Τὰ ἐν Ἠπείρῳ Σιναΐτικα μετόχια

Εἰς τὰ σπάργανά της εὑρίσκεται ἀκόμη ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα διὰ τὰ Μετόχια ποὺ εἶχε τὸ Θεοβάδιστον Ὄρος εἰς τὴν Ἤπειρον. Κανεὶς δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἀγκιστρωθῇ χάριν τοῦ θέματος τούτου εἰς τὴν ταλαιπωρίαν τῆς ἀναδιφήσεως. Ὡμίλησαν ἐν παρέργῳ καὶ οἱ περισσότεροι ἀπ' ὅσους ἠδυνήθημεν νὰ ἀναγνώσωμεν «ἐπὶ τὰ ἑτοῖμα» ἐτράπησαν. Παρέθεσαν χωρὶς περιστροφὰς καὶ πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς ὅσα ηὗραν καὶ αὐτὰ τυχαίως καὶ μοιραίως καὶ ἀβασάνιστα.

Ἀτυχῶς καὶ ἡμεῖς θὰ ὁμιλήσωμεν πολὺ συνοπτικά. Παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν ποὺ μᾶς προτρέπει νὰ ἐνδιατρίψωμεν κάπως εὐρύτερον εἰς τὴν λησμονημένην σήμερον ὑπέροχην ἐθνικὴν δρᾶσιν τῶν Σιναϊτῶν καὶ τῶν Μετοχίων των. Πολλὰ ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ ἐξετέλεσαν τὴν ἐθνοσωτήριον ἀποστολήν των καὶ ἀφοῦ ἐστάθησαν σὰν βράχοι ἀτράνταχτοι εἰς τὰ μανιασμένα κύματα τοῦ μωαμεθανικοῦ καταποντισμοῦ, ἔπαυσαν νὰ εἶναι σήμερα Σκηνώματα Σιναϊτικά. Ἔχομεν λοιπὸν καθῆκον νὰ μὴ ἀντιπαρέλθομεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὴν πρόχειρον δικαιολογίαν ὅτι δὲν ὑπάρχουν πληροφορίαι, διότι ὁ χρόνος τὰς ἐξηφάνισε. Θὰ μεταδώσωμεν εἰς τοὺς νεωτέρους ἐρευνηνὰς ὅσα γνωρίζομεν.

—διὰ τὸ Μετόχιον τῆς Πάργας,

—διὰ τὰ Μετόχια τῆς Ἄρτης,

—δι' ἄλλα τρία Μετόχια ἱδρυμένα κατὰ σύμπτωσιν εἰς ἱερὰ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος: εἰς τὴν Βέρτζιναν, τὸ ὄρος τῆς Μητρὸς τῶν Θεῶν Διώνης, τὸ *Ἀέροπον* τῆς Παλαιᾶς Πωγωνιανῆς, εἰς τὸ *Νεκρομαντεῖον τῆς Ἀχερουσίας*, παρὰ τὸ Φανάριον τῆς Θεσπρωτίας—καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸ *Μαντεῖον τῆς Δωδώνης* παρὰ τοὺς Δραμεσούς.

—καὶ τέλος διὰ τὸ Μετόχιον Ἁγίας Αἰκατερίνης εἰς Ἰωάννινα.

α) Σιναϊτικὰ Μετόχια Ἄρτης

Ἡ γνωστή μας ἐπιστολὴ τοῦ Σιναΐτου πρωτοσυγκέλου Γρηγορίου μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχήν του, τῷ 1777 ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἄρταν Σιναϊτικὰ Μετόχια. Πόσα; Ἀσφαλῶς περισσότερα τοῦ ἑνός. Μᾶς πληροφορεῖ ἐπὶ πλέον ὅτι τὰ Μετόχια ἐκεῖνα ἦσαν κατοχυρωμένα μὲ ἐπισήμους τίτλους ἰδιοκτησίας. Μὲ «χοτζέτια» «Ὁ τότε Μητροπολίτης Ἰωαννίνων κρατεῖ καὶ τὰ χοτζέτια τῶν Μετοχίων τῆς Ἄρτης καὶ δὲν τὰ παραδίδει, καθὼς γράφουν οἱ Πατέρες» ἀνέφερεν εἰς τὸν ἐν

1. Τὰ Μετὰ τὴν Ἅλωσιν σελ. 393.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Κων)πόλει Ἐπίτροπον διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς του ὁ Γρηγόριος.

Τόσα μόνον γνωρίζομεν.

Ἀλλ' ἄς ὑπομνήσωμεν ὅτι τὰ Σιναϊτικὰ αὐτὰ Μετόχια ὑπῆρχον ἐν ἐνεργείᾳ πρὸ τοῦ ἔτους 1777 καὶ διοικοῦντο ἀπὸ Σιναΐτας «Πατέρας», κατὰ τὴν μαρτυρίαν ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπιστολήν.

Ἄς ὑπομνήσωμεν ἐπίσης διὰ τὴν πρὸ τοῦ 1777 ἐποχὴν τὸ περὶ Ἐπισκοπῶν Βονδίτζης, Ἀετοῦ, Ἀχελώου, Ρωγῶν καὶ Φωτικῆς Πατριαρχικὸν ἔγγραφον τοῦ ἔτους 1755. (Πατριαρχ. Κῶδιξ Ε. σελ. 122). Τὸ ἔγγραφον αὐτὸ ἀναφέρεται εἰς γεγονότα ποὺ συνέβησαν 40 ἔτη πρότερον. Ἤτοι κατὰ τὸ 1705. Ἀπὸ τὸ ἔγγραφον αὐτὸ προκύπτει ὅτι αἱ ἐν λόγῳ Ἐπισκοπαὶ τῆς Μητροπόλεως Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης ἤνθουν ποτέ. Ἀλλ' ἄς ἀντιγράψωμεν τὴν σημείωσιν ποὺ ἐκρατήσαμεν μελετῶντες τὸ ἀνέκδοτον αὐτὸ πατριαρχικὸν ἔγγραφον:

«... εἶτα, τῶν πραγμάτων ἐναλλαγέντων τῇ δυστυχεῖ τοῦ ἐπελθόντος ἐς ὕστερον τοῦ χρόνου φθορᾷ, *διὰ τὸν τῆς δουλείας ζυγὸν καὶ τὴν ἄμαχον τῆς τυραννίδος βίαν, ναὶ μὴν καὶ διὰ τὰς ληστρικὰς ἐφόδους καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν κινδύνους οἱ μὲν ἐνοικοῦντες αὐταῖς Χριστιανοὶ ἤρξαντο μετανᾶσται γενέσθαι καὶ μεταβαίνειν εἰς ἄλλους ἀσφαλεστέρους τόπους* ...» ... τῶν δὲ Ἐπισκοπῶν εἰς ἐρημίαν κλπ ... ».

Τότε λοιπόν, ὅπως προκύπτει σαφῶς ἀπὸ τὸ Πατριαρχικὸν ἔγγραφον τοῦτο τοῦ Πατριάρχου Κυπριανοῦ, ἐσημειώθη «*ἡ πρὸς ἀσφαλεστέρους τόπους*» πρὸς τὰ Βενετοκρατούμενα τότε Ἑπτάνησα, καταναγκαστικὴ διασπορὰ τῶν Ἠπειρωτῶν, φευγόντων τὰς ληστρικὰς κακουργίας τῶν Τουρκαλβανῶν.

Ἡ μελέτη τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου θὰ συντελέσῃ διὰ τὴν τότε δρᾶσιν τῶν Μετοχίων τῶν Σιναϊτῶν.

Ἄς ὑπομνησθῇ ἐπίσης καὶ τὸ ἔγγραφον τοῦ Πατριάρχου Σεραφεὶμ Β. «περὶ ἑνώσεως τοῦ Γηρομερίου μὲ τὴν Ἐπισκοπὴν Βουθρωντοῦ καὶ Γλυκέως».

«Ἀνηνέχθη, — γράφει τὸ ἐπίσης ἀνέκδοτον τοῦτο ἔγγραφον (Πατριαρχ. Κῶδιξ Κριτίου β., σελ. 473), — καὶ ἐδηλοποιήθη ἡμῖν διὰ κοινῆς ἀναφορᾶς τοῦ ... Ἰωαννίνων καὶ τῶν ἀρχόντων Χριστιανῶν τῆς πολιτείας ταύτης *διὰ τὴν καταδυνάστευσιν καὶ τυραννικὴν ἐπικράτειαν κυριευθεῖσα τυραννικῶς ὑπὸ τοῦ περιέχοντος αὐτὴν Ἀλβανικοῦ ἔθνους καὶ τὰς συνεχῶς ἐπιγενομένας αὐτοῖς αἱματοχυσίας καὶ στάσεις καὶ ἐμφυλίους πολέμους τῶν ἐνοικούντων αὐτῇ Χριστιανῶν οἱ μὲν πλείους φυγῇ χρησάμενοι μετανᾶσται ἐγένοντο τῇδε κἀκεῖσε διασπαρέντες*... ὁ δὲ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύων ἤδη θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βουθροντοῦ καὶ Γλυκέος κὺρ Παρθένιος διὰ τὸν ὑφορώμενον κίνδυνον καὶ αὐτὸς μετανάστης ἐγένετο κλπ .....»

Αὐτὰ τὰ ὀλίγα μποροῦμε σήμερα νὰ συνεισφέρωμεν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ Α. ΒΙΤΑΛΗ, Ἀρχιμ. Ἱεροκήρυκος

Ο ΚΩΔΙΞ Α'

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ (1854-1869)

Ὁ ἀρχαιότερος κῶδιξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πρεβέζης, ὅστις διασώζεται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν καὶ ἀποτελεῖ σπουδαιότατον μέρος τοῦ ἐν αὐτῇ πολυτίμου ἱστορικο-εκκλησιαστικοῦ Ἀρχείου, ἔχει τὴν ἀρχήν του εἰς τὸ ἔτος 1854.

Ἡ Πρέβεζα καὶ ἐν γένει ἡ περιοχή της μέχρι τοῦ Ι' μ. Χρ. αἰῶνος διαλαμψάσης περιφήμου Μητροπόλεως τῆς Νικοπόλεως κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον εὑρίσκετο ὑπὸ τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης, ἐνῷ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπὶ μακρὰ ἔτη διετέλει ὑπὸ τὸν Ναυπάκτου «ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον Νικοπόλεως» ἐπί τι δὲ διάστημα ἐπὶ τῆς σατραπείας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων. Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1881 ἀποφάσει τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπανασυνέστη ἡ Μητρόπολις Νικοπόλεως προστεθείσης ἤδη καὶ τῆς «Πρεβέζης», ὡς ἕδρας τοῦ Μητροπολίτου.

Ὁ διασωζόμενος Κῶδιξ τῆς ὑπ' ὄψιν ἐπαρχίας ἐνέχει μ γίστην σπουδαιότητα. Ἀποτελούμενος ἐκ 437 σελίδων περιλαμβάνει πρωτότυπα ἔγγραφα καὶ ἀντίγραφα διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν πράξεων καὶ ἀποφάσεων τῆς ἐν Πρεβέζῃ Ἀρχιερατικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ἀοιδίμων Μητροπολιτῶν Ἄρτης καὶ Πρεβέζης Σωφρονίου καὶ Σεραφεὶμ ἀπὸ 9 Ὀκτωβρίου 1854 ἕως 20 Ἰουνίου 1869.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς καθόλου ζωῆς τῶν ἐν στυγνῇ Τουρκικῇ δουλείᾳ τελούντων εἰσέτι Ἑλλήνων Χριστιανῶν ὑπῆρξε σημαντικωτάτη, καθ' ὅσον ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ Κώδικος καταδείκνυται πασιφανέστατα ἡ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν στροφὴ καὶ ἀπόλυτος ἐμπιστοσύνη τῶν Χριστιανῶν —Ἑλλήνων δι' οἱονδήποτε ἀναφυόμενον μεταξὺ αὐτῶν ζήτημα, τὸ ὁποῖον Ἐκείνη, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, ἐπέλυε κατὰ τὸν πλέον δίκαιον καὶ ὀρθὸν τρόπον.

Ἐπιβάλλεται ὡς ἐκ τούτου, φρονοῦμεν, ὅπως λαμβάνουν γνῶσιν οἱ μεταγενέστεροι τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ μὲ τὸν ὁποῖον ἐπροίκησε τὴν ἔνδοξον φυλήν μας ὁ Θεὸς καὶ νὰ ἐκτιμοῦν καὶ νὰ σέβωνται τὰ ὑπέροχα κειμήλια τοῦ Ἔθνους μας, εἰς τρόπον ὥστε εἰς πάντας νὰ καταστῇ βίωμα καὶ συνείδησις, ὅτι εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας ὀφείλομεν ὄχι μόνον τὴν ἠθικὴν ἀναγέννησιν καὶ ψυχικήν μας σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιβίωσιν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μας ἐκ τῆς Τουρκικῆς καταδυναστεύσεως καὶ ἐπομένως δέον εὐγνωμόνως νὰ προσβλέπουν πρὸς αὐτὴν τὴν Κιβωτὸν τοῦ Ἔθνους μας.

Ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι ἤχθημεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρουσιάσωμεν εἰς κάθε δυνατὴν συντομίαν τὰ περιεχόμενα τοῦ ἐν Ἱ. Μητροπόλει Πρεβέζης ἀξιολόγου Κώδικος, ὥστε καὶ ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του καὶ τὴν πηγὴν ταύτην, ἰδιαιτέρως ὅμως οἱ Χριστιανοί μας νὰ ἴδουν διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὁποῖον ρόλον διεδραμάτισε κατ' ἐξοχὴν κατ' αὐτὴν τὴν δυσχερεστάτην περίοδον τῆς φυλῆς μας ἡ ὀρθόδοξος ἁγία Ἐκκλησία μας.

1) Διάλυσις ἀρραβῶνος.

Ἐν τῇ σελίδι 1 καὶ ὑπ' ἀρ. πρ. 1 καταχωρεῖται ἐκκλησιαστικὸν γράμμα, ἐν ᾧ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Χαράλαμπος Παρσάμις

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Σπυρίδωνος καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Μυλωνᾶ, διότι ἀρραβωνισθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σπυρίδωνος ἀπὸ τοῦ 1849 καὶ ἀποδημήσας ἔκτοτε, νῦν δ' ἐπανελθών, ἐζήτησε νὰ τελεσθῇ ὁ γάμος, ἀλλ' οἱ γονεῖς ἀπήντησαν, ὅτι ἠρραβώνισαν αὐτὴν μεθ' ἑτέρου, ὡς μὴ λαβόντες παρ' αὐτοῦ κατὰ τὸ διάστημα τῆς πενταετοῦς ἀπουσίας του οὐδεμίαν θετικὴν ἀπάντησιν. Κληθέντες ὅθεν, ἀμφότεροι ἐν τῷ 'Αρχιερατικῷ καταστήματι καὶ ἐπιβεβαιώσαντες ταῦτα, ὁ ῥηθεὶς Χαράλαμπος «ἐζήτησεν ἵνα λάβῃ τὰ ἔξοδα, ὅσα ἐν καιρῷ τοῦ ἀρραβῶνος ἔκαμεν, ὡσαύτως καὶ τὰ μετὰ ταῦτα κανίσια . . . ὁμοίως καὶ οἱ γονεῖς τῆς κόρης ...». Διόπερ «ἀποφασίζομεν ὅτι ἡ διάλυσις τοῦ ἀρραβῶνος ἡ ἐκ συμφώνου τῶν μερῶν γενομένη, καθὼς καὶ τὰ ἀντεπιστρεφόμενα χαρίσματα, ὡς ὁμολόγησαν εἰς τὴν παρουσίαν μας, εἶναι λελυμένα καὶ ἀκαταζήτητα, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδεμίαν συνάφειαν δὲν θέλουσιν ἔχει ἀμφότερα τὰ μέρη, τόσον εἰς τὴν λύσιν τοῦ ἀρραβῶνος, ὅσον καὶ εἰς τὰ χαρίσματα... ὑποχρεοῦνται δὲ οἱ Γονεῖς τῆς κόρης νὰ ἀποδώσουν γρόσια ἑκατόν: 100 εἰς τὸν εἰρημένον Χαραλάμπην πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν . . .

9 8)βρίου 1854: ἐν Πρεβέζῃ
Οἱ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροποι
καὶ οἱ πρόκριτοι.

2) Σύστασις ἐπιτροπῆς κηδεμονίας ἀνηλίκων

Ἐν τῇ σελ. 2, ὑπ' ἀρ. πρ. 2 παρατίθεται ἔγγραφον, ἐν ᾧ διαλαμβάνονται τὰ ἑξῆς: Ἀποθανόντος ἀδιαθέτως τοῦ Ἀν. Κλοντζάρη καὶ ἀφήσαντος γυναῖκα χήραν καὶ δύο ἀνήλικας θυγατέρας οἱ ἐπίτροποι τοῦ Μητροπολίτου Ἄρτης Σωφρονίου ἐνήργησαν αὐτεπαγγέλτως ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἀσφάλειαν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῶν ἀνηλίκων, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτῶν Ἰω. Κλοντζάρη ἐφεξῆς προέβησαν εἰς τὴν νόμιμον ἐκλογὴν τῶν ἐπιτρόπων, διέταξαν τὴν ἀπαιτουμένην ἀπογραφὴν ἁπάσης τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου τῶν ἀνηλίκων περιουσίας.

Εἰς συμβούλιον δ' ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετέσχον οἱ ἐν Πρεβέζῃ ἐπίτροποι τοῦ Ἀρχιερέως καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ τελευτήσαντος, ἀπεφασίσθη καὶ συνέστησαν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐπιτροπεύουσαν τὰ ἀνήλικα τέκνα καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν «χήρα Μαρούλα τοῦ ποτὲ Ἀναστασίου Κλοντζάρη, μήτηρ τῶν ἀνηλίκων καὶ οἱ Κύριοι Κων)νος Καραμπίνης, ὡς διηνεκῆ φιλίαν τηρήσας μετὰ τοῦ ἀποβιώσαντος πατρὸς αὐτῶν καὶ ὁ πρὸς πάππος Κ Γεώργιος Καπελέτος . . .» «Οὗτοι διορίζονται παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης αὐλῆς ἐπίτροποι τῶν μνησθέντων ἀνηλίκων . . . καὶ ὀφείλουσι νὰ λάβουσι πατρικὴν πρόνοιαν περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλίκων τούτων καὶ περὶ τῆς εὐσυνειδήτου καὶ τακτικῆς διαχειρίσεως καὶ ἀκαμάτου προστασίας τῆς περιουσίας των κινητῆς καὶ ἀκινήτου, ὄντες περὶ πάντων ὑπόλογοι ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην αὐλήν . . .

Πρέβεζα τὴν πρώτην αὐγούστου 1854
Οἱ τοῦ ἁγίου Ἄρτης ἐπίτροποι . . . »

3) Διαμοίρασις προικός.

Ἐν τῇ σ. 3, ὑπ' ἀρ. πρ. 3. καταστρώνεται ἀπόφασις τῆς Ἀρχιερατικῆς ἐπιτροπῆς ἵνα τὸ ὅλον τῆς προικὸς (τῆς ἀποθανούσης Εὐανθίας Σαμουζάκη), καθὼς ὁ νόμος διακελεύει, γίνῃ τριμερὲς καὶ τὸ μὲν λάβῃ ὁ πατήρ, τὸ δὲ ὁ σύζυγος καὶ τὸ τρίτον χρησιμεύσῃ εἰς μνημόσυνον τῶν τεθνεώτων τῆς τε δηλονότι συζύγου τοῦ Ἰω. Σαμουζάκη καὶ τοῦ παιδὸς αὐτῆς ἐπιζήσαντος σχεδὸν ἡμέρας πεντήκοντα μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός. . .

Πρέβεζα 854: 10βρίου 1
(ὑπογραφαὶ)
† Ὁ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ»

4) Ἐξωφλητικὸν ἐκ προικός.

Ἐν τῇ σ. 4, ἀρ. πρ. 4 ἀναγράφεται, ὅτι τῆς Μαρίας Τζόρτζενας, μητρὸς τῆς ἀποθανούσης Θεοδώρας Λάγι, κινησάσης ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ποτὲ γαμβροῦ τῆς Γ. Λάγι, ἐζήτησε τὸ προικίον τῆς ἀποθανούσης ἄπαιδος θυγατρός της. Μετακαλεσάμενος ὅθεν ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ τῶν προὐχόντων τὸν διαληφθέντα Λάγιον ἀνέφερεν πρὸς αὐτὸν τὴν νόμιμον αἴτησιν τῆς Μαρίας «οὗτος δὲ μὴ ἔχων ἀνὰ χεῖρας ὅλον τὸ προικίον ὑπεχρεώθη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

αὐθημερόν, ἵνα ὅλα τὰ διάφορα ἔπιπλα δώσῃ, τὰ δὲ χρήματα μετρήσῃ μετὰ τρεῖς μῆνας...»

Πρέβεζα 854 10βρίου 13
ὑπογραφαί...
† Ὁ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ»

5) Διαζύγιον (προσωρινὸν—τοπικόν).

Ἐν τῇ σ. 5, ὑπ' ἀρ. πρ. 5. παρατίθεται πρᾶξις, καθ' ἣν ἡ Αἰκ. Βαλεντίνη παραστᾶσα ἐνώπιον τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὸν Σεβ. ἅγιον Ἄρτης καὶ τῶν προκρίτων ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀνδρός της Β. Κιτζίλη, ὡς μὴ δυναμένη νὰ συζῇ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἑξῆς. Ἀμφότεροι συμβουλευθέντες δεόντως, ἀλλὰ μὴ πεισθέντες, ὅπως εἰρηνεύσωσι «διὸ σήμερον ἐκδίδομεν... διάταξιν ἐπίσημον διαζεύξεως τοπικῆς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης... θέλει δὲ διαρκέσῃ ἕως μικρὸν διάστημα (κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Αἰκ. Βαλεντίνη θέλει διαχειρίζηται ὅλα τὰ προικῶα αὐτῆς κτήματα...) ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ μετανοήσωσιν ἀμφότεροι...

Πρέβεζα '854: 10βρίου 15
† Ὁ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ»
ὑπογραφαὶ τῶν προκρίτων...

6) Συνυποσχετικόν.

Ἐν τῇ σ. 6, ὑπ' ἀρ. πρ. 6 οἱ Περικλῆς Λουρόπουλος, Εὐάγ. Δημολίτσας καὶ Ν. Γραμματικόπουλος παραγγέλλονται ἐκκλησιαστικῶς «ἵνα ἀναλάβητε τὴν φροντίδα νὰ θεωρήσητε τὴν ἐπὶ τῆς περιουσίας τοῦ Κων)νου Ζήνπα δοσοληψίαν κατὰ τὸ ὁποῖον ἔγγραφον καὶ πληροφορίας τῆς ὁποίας ἑκάτερος τῶν ῥηθέντων θέλει σᾶς δώσῃ: τὴν δὲ ἐκκαθάρισιν, ἥτις θέλει προκύψῃ ἐκ τῆς συμπράξεως ὑμῶν ἐν φόβῳ Θεοῦ γενομένην θέλετε ἐγχειρίσῃ εἰς τὴν ἐν Πρεβέζῃ Ἀρχιερατικὴν ἐπιτροπήν, ὡς καὶ τὴν καταγραφὴν τῆς ὅλης περιουσίας τοῦ διαληφθέντος μακαρίτου Κ. Ζήνπα...

Πρέβεζα '854 10βρίου 16
ὑπογραφαὶ
† Ὁ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ»

7) Διαμοίρασις περιουσίας

Ἐν σ. 7, ὑπ. ἀρ. 7 καταγράφεται πρᾶξις, καθ' ἣν ἡ Αἰκ. Π. Κεχρᾶ ἕνεκεν διενέξεώς τινος μετὰ τοῦ προγόνου αὐτῆς Χρ. Π. Κεχρᾶ ἐζήτησεν, ἵνα ἀποδωθοῦν εἰς αὐτὴν παρ' αὐτοῦ «τὸ προικίον της καὶ ἕτερά τινα δικαιώματα». Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἀρχιερατικὴν Ἐπιτροπὴν «παρατηρήσαντες τὸ δισδιάλυτον τῆς διενέξεως ταύτης ἐνέκρινον ὅπως ἀποδώσῃ ὁ Χρῆστος εἰς τὴν Αἰκατερίνην (μητριάν του) μετρητὰ γρόσια τριακόσια ἑξήκοντα, τὰ ὁποῖα εἶχε λάβει διὰ προικίον καὶ ἕτερα ἑκατὸν τεσσαράκοντα διὰ τινα εἴδη τῆς προικός της χαλασθέντων, τὸ ὅλον γρ. 500: ἐν ὅσῳ δὲ ζῇ ἡ Αἰκατερίνη νὰ λαμβάνῃ παρὰ τοῦ Χρήστου κατὰ μῆνα γρόσια εἴκοσι πέντε ἀριθ. 25: ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὁ πατήρ του πρὸ τοῦ θανάτου του διέταξεν ἵνα ἡ Αἰκατερίνη ἐν ὅσῳ ζῇ νέμεται τὸν καρπὸν εἴκοσι ἐλαιοδένδρων καὶ τοῦ ὀσπιτίου καὶ ὑποχρεοῦται νὰ δίδῃ ὡς εἴπομεν μόνον τὰ 25 γρ. εἰς τὴν Αἰκατερίνην Μητρυιὰν ἕως ὅτου ἀποθάνῃ...

Πρέβεζα 1855 Μαΐου 17
ὑπογρ.
† Ὁ τοῦ ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

8) Συνυποσχετικόν.

Ἐν τῇ σ. 8, ὑπ' ἀρ. πρ. 8 οἱ Π. Σκέφερις, Χρ. Σκέφερις καὶ Π. Μαμμάτης «παραγγέλεσθε ἐκκλησιαστικῶς... ἵνα τῇ θελήσει τῶν συνυποφαινομένων Β. Κιτζίλη καὶ Αἰκ. Βουλωντίνη, ἵνα θεωρήσητε τοὺς λόγους αὐτῶν ἀναφορικῶς τῶν ἀπαιτήσεων καὶ διασαφήσεων, τὰς ὁποίας θέλουν σᾶς δώσῃ, καὶ ἀφοῦ συνεργασθῆτε ἐν φόβῳ Θεοῦ... νὰ παρουσιάσητε ἐγγράφως τὰ ἀποτελέσματα τῶν συνεργασιῶν του εἰς τὴν ἐν Πρεβέζῃ ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπήν.

Υ: Γ: κατὰ τὰς ἐργασίας τὰς ἀναφορικῶς τοῦ προικίου τῆς διαληφθείσης Αἰκατερίνης θέλετε φωτίζεσθε καὶ παρὰ τῶν Ἀρχιερατικῶν ἐπιτρόπων... Πρέβεζα 1855 Μαΐου 20.

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

9) Παραχώρησις εἰς χήραν «σπιτοτόπου».

Ἐν τῇ σ. 9, ὑπ' ἀρ. πρ. θ' διαλαμβάνεται ἀπόφασις τῆς Ἀρχιερατικῆς Ἐπιτροπῆς ληφθεῖσα κατ' αἴτησιν τῆς Ἀγγέλω συζύγου τοῦ Ἀν. Σεραφείμ. «... συσκεφθέν-

τες ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ἔγνωμεν καὶ ἀπεφασίσαμεν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὀρφανῶν τοῦ Ἀν. Σεραφείμ· ἵνα ὁ σπιτότοπος ἦναι μὲν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῆς γυναικός, τῆς μητρὸς δηλονότι τῶν ὀρφανῶν, ἀλλὰ κατὰ χρῆσιν· καὶ νὰ ἐνοικιάζηται καὶ τὸ ἐνοίκιον νὰ λαμβάνῃ ἡ γυνὴ πρὸς ζωοτροφίαν τῶν ὀρφανῶν ἕως ὅτου αὐτὰ ἀνδρωθῶσι καὶ τότε ὅπως βούλονται ἂς πράξωσιν ἐπὶ τοῦ σπιτοτόπου ὡς κύριοι τότε γενόμενοι πωλῆσαι ἢ χαρίσαι· καὶ ἐπὶ τούτῳ διωρίσθησαν καὶ δύο ἐπίτροποι...., οἵτινες θέλουσι φροντίζῃ ἐκ συμφώνου νὰ ἐνοικιάζωσι τὸν ρηθέντα σπιτότοπον καὶ νὰ δίδωσι τὸ ἐνοίκιον εἰς τὰς χεῖρας τῆς γυναικός. ἐὰν ὅμως ἡ γυνὴ ἔλθῃ μετὰ τῶν ὀρφανῶν ἐκ Βονίτζης διὰ νὰ κατοικήσῃ εἰς Πρέβεζαν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κατοικῇ εἰς τὸν σπιτότοπον χωρὶς νὰ ὑποχρεοῖ τις εἰς ἐνοίκιον.... Πρέβεζα 1855 Μαΐου 23.

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

10) Διαζύγιον.

Ἐν τῇ σ. 10 ὑπ' ἀρ. πρ. Ι' καταστρώνεται πρᾶξις διαζυγίου. Ἡ Αἰκ. Βαλεντίνη, ἥτις εἶχεν ὑποβάλει ἀγωγὴν κατὰ τοῦ συζύγου της Βασ. Κιτζίλη ἀπὸ καιροῦ καὶ εἶχεν ἐπιβληθῆ εἰς αὐτοὺς τοπικὸν διαζύγιον ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς ἐν καιρῷ συμφιλιώσεως αὐτῶν (βλ. πρᾶξιν 5), ἤδη ἐπαναλαμβάνει τὴν κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν «ζητοῦσα ἐπιμόνως διάζευξιν». Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἀρχιερατικὴν Ἐπιτροπὴν «ἀκούσαντες τοίνυν τοὺς λόγους τῆς γυναικὸς ἐσυμβουλεύσαμεν αὐτὴν κατὰ χρέος ὅπως παύσῃ ἀπὸ τὸν τοιοῦτον αὐτῆς σκοπὸν καὶ εἰρηνεύσῃ μετὰ τοῦ συζύγου της· ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον συγκατετίθετο ἡ γυνὴ ζητοῦσα μάλιστα καὶ ἀσφάλειαν τῆς προικός της ἐπειδὴ ὁ σύζυγός της ἐναντίον ἐκκλησιαστικῆς ἀποφάσεως ἀπαγορευούσης αὐτὸν τοῦ νὰ νέμεται τοὺς καρποὺς τῶν προικῴων κτημάτων τῆς γυναικός του, ἀπελθὼν εἰς Ἁγίαν Μαύραν προεπώλησε τοὺς καρποὺς καὶ ἀνεφαίνετο κύριος τῶν κτημάτων αὐτῆς. διὰ ταῦτα τοίνυν προσεκλήθη ὁ Β. Κιτζίλης καὶ ἡ γυνὴ ἐπανέλαβε τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας καὶ τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ εἰς τὸ εἰσόδημα τῆς προικός της αὐτὸς δὲ ἀκούσας, ἐβεβαίωσε τὰ λεγόμενα τῆς γυναικός... καὶ ἐξέφρασε τὴν συγκατάθεσίν του εἰς συνδιάζευξιν, κατανοήσας σχεδὸν καὶ αὐτὸς τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ ἑνωθῶσι καὶ πάλιν ἐν εἰρήνῃ καὶ συζυγικῇ ἀγάπῃ... Πρέβεζα 1855 Μαΐου 20.

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

11) Συνδιαλλαγὴ ἀνδρογύνου.

Ἐν τῇ σ. 11, ὑπ' ἀρ. ια' ἡ Μαρία σύζυγος τοῦ Β. Γινώπη ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ συζύγου της καταγγέλλουσα ἐνώπιον τῆς Ἀρχιερατικῆς Ἐπιτροπῆς, ὅτι «καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὑπανδρίας ὀκτὼ ἐτῶν σχεδὸν ὑπέφερεν ἀπὸ τὸν ἄνδρα αὐτῆς πολλὰ καὶ ἐπὶ τέλους ἐξυλίσθη παρὰ τοῦ ἀνδραδέλφου της βαρέως». Κατόπιν τούτων, ἅτινα ἱκανῶς ἐβεβαίωσεν ὁ ἴδιος ὁ σύζυγός της, ἡ ἐν λόγῳ Ἐπιτροπὴ δηλοῖ, ὅτι «ἐσυμβουλεύσαμεν τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ αὐτήν, καὶ ἀπεφασίσθη, ἵνα ἡ γυνὴ καὶ πάλιν ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συζύγου της μὲ ἐγγύησιν τοῦ νὰ φέρηται εἰς τὸ ἑξῆς ὁ ἀνήρ της καλῶς πρὸς αὐτὴν καὶ ὁ ἀδελφός του καθὰ ἀποφαίνεται ὁ ἐγγυητής των, καὶ ἡ γυνὴ νὰ μὴν ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἀπέρχηται εἰς τὴν Μητέρα της εἰμὴ μὲ διαταγὴν τοῦ ἀνδρός της. Πρέβεζα 855 Μαΐου 24.

12) Διαζύγιον (τοπικόν).

Ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι καὶ ὑπ' ἀριθ. πρ. ιβ' ὑποσημειοῦται: «Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης ἐπίτροπος ὑποβεβαιοῖ ὅτι συνεπείᾳ τῆς ἄνωθεν ἀποφάσεως, ὑπὸ τὸν ἀρ. ια', βιασθεῖσα ἡ γυνὴ νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός της καὶ μὲ διαφόρους ἀπειλὰς καὶ συμβουλὰς παρακινηθεῖσα δὲν συγκατετίθετο εἰς τοῦτο. διὸ ἀπεφασίσθη τοπικὸς χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης ἐπ' ἀμφοτέρους: καὶ ἡ γυνὴ νὰ παραμένῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Μητρός της, ἕως ὅτου ἐπί τι διάστημα ἴσως μετανοήσῃ... Πρέβεζα 1855 Μαΐου 26».

13) Διάλυσις ἀρραβῶνος.

Ἐν τῇ σ. 12, ὑπ' ἀρ. πρ. ιγ' ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Γ. Ῥέντζος ἐκίνησεν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ Εὐστ. Περδικάρη Λουλούδη καθότι «πρὸ ἔτους ἀρραβωνίσας τὴν θυγατέρα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

του μετὰ τοῦ διαληφθέντος Εὐσταθίου τὸν εἰδοποίησεν ἐσχάτως, ἵνα ἑτοιμασθῇ διὰ νὰ γίνῃ ὁ γάμος. αὐτὸς δε ἀπεποιήθη τὴν τοιαύτην πρότασιν εἰπὼν ὅτι δὲν εὐκολύνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ γάμον... »Ἀπορριφθέντων πασῶν τῶν προτάσεων πρὸς συμβιβασμὸν ἐκ μέρους τῆς Ἀρχ. Ἐπιτροπῆς, αὕτη ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν· «ἀπεφασίσαμεν τὴν διάλυσιν τοῦ ἀρραβῶνος καταδικάσαντες τὸν Εὐστάθιον ἵνα πληρώσῃ ἔξοδα τινα γρ. 750 τοῦ ἀρραβῶνος εἰς τὸν Σπύρο Γεώργη (Ρέντζον) καὶ κατὰ νόμον ζημιωθῇ τὸ δακτυλίδιον τὸ δοθὲν εἰς τὴν αὐτῷ μεμνηστευμένην καὶ εἴ τι ἄλλο δῶρον...

Πρέβεζα 1855 Μαΐου 28.

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἐπ)πος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

14) Διορισμὸς ἐπιτρόπων ὀρφανῶν.

Ἐν τῇ σ. 13, ὑπ' ἀρ. πρ. ΙΔ' παρατίθεται γράμμα, ἐν ᾧ διαλαμβάνεται, ὅτι «ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ ἀναλογοῦντος μέρους ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Μακαρίτου Ἱεροθέου Μητροπολίτου Ἄρτης καὶ τοῦ μακαρίτου αὐταδέλφου του λάμπη Μαγκιόρου εἰς τὰ ἀνήλικα ὀρφανὰ τοῦ λάμπη, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐπίτροποι τῶν ἀνηλίκων ἕως σήμερον, ἡμεῖς σήμερον συμφώνως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων διορίζομεν ἐπιτρόπους τῶν ὀρφανῶν τοῦ ῥηθέντος λάμπη Μαγκιόρα τοὺς τιμίους Β. Μαγκιόραν θεῖον τῶν ὀρφανῶν πατρόθεν καὶ τὸν Ἰω. Κλοντζάρη θεῖον Μητρόθεν τῇ συγκαταθέσει τῆς μητρὸς τῶν ὀρφανῶν Αἰκατερίνης χήρας λάμπη Μαγκιόρα: οἱ ὁποῖοι ῥηθέντες ἐπίτροποι λαμβάνουν ἀπὸ τῆς σήμερον τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐπαγρυπνῶσιν ἐπὶ τῶν ὀρφανῶν περὶ οἱασδήποτε ὑποθέσεως αὐτῶν καὶ ἐξασκῶσι πᾶν δικαίωμα τῆς δικαιοδοσίας των συσκεπτόμενοι καὶ μετὰ τῆς μητρός...

Πρέβεζα '855 Μαΐου 28

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἐπ)πος
Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ».

15) Διορισμὸς προσωρινῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίων Ἀποστόλων.

Ἐν τῇ σ. 14, ὑπ' ἀρ. πρ. ΙΕ' καταστρώνεται πρᾶξις καθ' ἥν, οἱ πρόκριτοι Πρεβέζης προέτειναν εἰς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἀρχιμ. Σωφρόνιον, ὅπως ἀναβληθῇ ἡ ἐκλογὴ Ἡγουμένου εἰς τὴν χηρεύσασαν θέσιν ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων—Σκαφιδάκι μέχρις οὗ «γράψωσιν οἱ κύριοι, οὗτοι ἐξ ὀνόματος τοῦ Χρ)κοῦ λαοῦ τῆς Πρεβέζης πρὸς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην καὶ ζητήσωσιν, ἵνα ἀποκατασταθῇ ἀντ' ἡγουμένου ἐπιτροπὴ τριμελὴς ἐκ πολιτῶν τῆς Πρεβέζης τιμία καὶ οἰκονόμος πρὸς διαχείρησιν τῶν τοῦ ἱεροῦ μοναστηρίου κτημάτων, καὶ αὕτη κατὰ χρέος νὰ καλλιεργῇ ἐπιμελῶς ὅλα τὰ κτήματα, συγκομίζει τοὺς καρποὺς αὐτῶν, τηρεῖ τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἱερᾶς μονῆς ἀναλόγως τῶν ἐτησίων αὐτῆς πόρων, παρέχῃ τὰ πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ἀπαιτούμενα ἐτήσια κανονικὰ καὶ τὰ δίκαια φιλότιμα, λαμβάνῃ πρόνοιαν τῆς τροφῆς τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Μοναστηρίου καὶ διορισθέντος ἑνὸς ἐφημερίου ἐν τῇ Ι. Μονῇ, νὰ πληρώνῃ τὸν ἐτήσιον αὐτῷ μισθὸν καὶ τέλος νὰ παρέχῃ τὸ τυχὸν περίσσευμα ἐτησίως πρὸς ἐπιτρόπους παρὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκλεχθησομένους εἰς συντήρησιν ἑνὸς Παρθεναγωγείου...» Εἰς τὰς προτάσεις ταύτας «ὁ ὁσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης μετά τινος σκέψεως, δεκτὰς γενομένας παμψηφεὶ παρὰ τῶν συνηγμένων, ἐπρόβαλεν, ὅτι ἕως οὗ ἔλθῃ ἡ κατὰ τοῦτο ἔγκρισις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου εἶναι ἐπάναγκες νὰ διορισθῇ προσωρινή τις ἐπιτροπή, ἵνα μὴ μένωσιν ἀπροστάτευτα τὰ κτήματα τοῦ Ἱεροῦ Μοναστηρίου καὶ ἵνα μὴ παρεμποδίζηται ἡ θεία λατρεία ὑπὲρ τῶν προσερχομένων εἰς τὸ Ἱερὸν Μοναστήριον Χριστιανῶν, εἷς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς θέλει εἶσθε Ἱερεὺς ἰδίως διορισθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὅστις καὶ τὰ τοῦ Ἐφημερίου θέλει ἐκτελῇ καὶ συνεπιτροπεύῃ: διὸ καὶ παρὰ τῶν πολιτῶν διωρίσθησαν ἐπίτροποι ἐπὶ τούτῳ οἱ κύριοι Ἀνδρέας Κονεμένος, Ἰωάννης Ἀθανασιάδης, Νικόλαος Γιακουμῆς καὶ Χρῆστος Κατρομουλάκης, ἄχρι τῆς παραλαβῆς τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ἀρχιερέως: παρὰ δὲ τοῦ Ἀρχιμ. Σωφρονίου διωρίσθη ὁ ὁσιώτατος παπᾶ—Παρθένιος...».

16) Χωρισμὸς οἰκογενείας καὶ περιουσίας

Ἐν τῇ σ. 16, ὑπ' ἀρ. πρ. ΙΣΤ' καταχωρεῖται πρᾶξις καθ' ἣν ἡ χήρα Μαρία Β. Νικολάρα «δυσαρεστηθεῖσα μετὰ τῶν (δύω)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

υἱῶν της ἀπεφάσισεν ἵνα χωρισθῇ ἀπὸ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς καὶ ζήσῃ ἰδίως καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐζήτησε τὸ ἐπιβάλλον αὐτῆς μερίδιον καὶ τὸ προικεῖον της· προσκληθέντες δὲ καὶ οἱ υἱοί της καὶ ἀκούσαντες ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς τὰ λεγόμενα εὐχαρίστως συγκατετέθησαν... διὸ καὶ ἀπεφασίσαμεν, ἵνα λάβῃ σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχήν της καὶ κυριότητα πεντήκοντα ρίζας ἐλαιόδενδρα... ὡς ἀντίτιμον τῶν 4,400 γροσ. καὶ ἐξοφλήσῃ ὡς πρὸς τὸ προικεῖον της ἀπὸ τοὺς υἱούς της...

Πρέβεζα 1855 Ἰουνίου: 4

† Ὁ τοῦ Ἁγίου Ἄρτης Ἐπ)πος

Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ὑποβεβαιοῖ»

17) Διαμοίρασις περιουσίας

Ἐν τῇ σ. 17, ὑπ' ἀρ. πρ. ΙΖ' παρατίθεται ἐξοφλητικὸν γράμμα, δι' οὗ δηλοῦται, ὅτι ὁ πάνος παπὰ-Ἀληθείας ἐπίτροπος τῶν κληρονόμων τῆς Κωνσταντινιᾶς Παπαδάτη αἐζήτησεν ἵνα λάβῃ τὸ ἀνῆκον μέρος καὶ τοὺς κληρονόμους τῆς Κωνσταντινιᾶς ἐκ τῆς ὅλης κοινῆς περιουσίας τοῦ μακαρίτου Σταμάτη Ἀργύρη.. Τῆς προτάσεως τοίνυν ταύτης γενομένης δεκτῆς ἐνώπιον καὶ τῶν προκρίτων τῶν παρευρεθέντων, ἐζητήθησαν καὶ οἱ πλησιέστεροι κληρονόμοι τοῦ Σταμάτη παρὰ τῆς ἐκκλησίας... καὶ καταγραφῆς γενομένης τῆς ὅλης περιουσίας, διωρίσθη ἐπιμαρτύρως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ περιουσία τῆς Κωνσταντινιᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τοῦ Σταμάτη καὶ οὕτως ἔλαβεν ἕκαστος τῶν ρηθέντων ἐπιτρόπων τὸ ἐπιβάλλον μέρος καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν ἐπιτροπευομένους... καὶ οὕτως ἐξώφλησαν τέλεον...

Πρέβεζα 855: Ἰουνίου 5».

18) Διορισμὸς κηδεμόνος.

Ἐν τῇ σ. 17, ὑπ' ἀρ. ΙΗ' καταστρώνεται Ἀρχιερατικὸν γράμμα, δι' οὗ διορίζεται ἡ Μαρούβα Ἀπ. Ταρονᾶ ἔννομος κηδεμὼν «τῶν ἀνηλίκιων τέκνων αὐτῆς καὶ τῆς πατρικῆς αὐτῶν κληρονομίας, ἐφ' ὅσον αὕτη ἐμμείνῃ χαίρουσα τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα».

Ἐν Πρεβέζῃ 14 Φεβρουαρίου 1856

ὑπογρ. Ἄρτης Σωφρόνιος».

19) Ἀπονομὴ δικαιοσύνης ἐπὶ κληρονομίας.

Ἐν τῇ σ. 18, ὑπ' ἀρ. πρ. ΙΘ' εὑρίσκεται ἀρχιερατικὸν γράμμα, ὅπερ διαλαμβάνει, ὅτι «παρουσιασθεῖσα ἐνώπιον ἡμῶν καὶ τῶν προκρίτων ἡ Γιαννούλα σύζυγος μὲν τοῦ Κων. Θεοχάρη καὶ θυγάτηρ τοῦ προαποθανόντος Νικ. Μπουτανέλου... ἀνήγγειλεν ἡμῖν δεινοπαθῶς, ὅτι ἀποθανόντος ἐνδιαθέτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς... ἠδικήθη αὕτη παρ' αὐτοῦ, καθόσον οὐ μόνον ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ οὐκ εὐκαταφρονήτου περιουσίας κατὰ τὰ νενομισμένα δὲν ἐδικαίωσεν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπιζῶν ἀδελφὸς αὐτῆς Ζαφείριος κατακρατεῖ καὶ αὐτὴν ἀκόμα τὴν προικῷαν ἰδιοκτησίαν τῆς πρὸ πολλοῦ ἀποβιωσάσης μητρὸς αὐτῆς... καὶ αὕτη ἀδικουμένη ὁλοσχερῶς, ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐθυδικίαν δι' ἐγγράφου ἀποφάσεώς της. Μετακαλεσάμενοι, ὅθεν, τὸν ρηθέντα αὐτάδελφον αὐτῆς Ζαφείριον καὶ ἀμφοτέρων τάς τε ἐγγράφους καὶ στοματικὰς προτάσεις ἀκούσαντες, λαβόντες δ' ἅμα ὑπ' ὄψιν τά τε προικῷα ἔγγραφα αὐτῶν ἅπαντα καὶ τὴν τελευταίαν διαθήκην τοῦ ἀποθανόντος πατρός των καὶ σκεφθέντες ὡρίμως καὶ ἐξετάσαντες ἀκριβῶς τὰ καθ' ἕκαστα αὐτῶν, ἀποφασίζομεν καὶ διατάττομεν ὡς ἑξῆς: ὁ μὲν Ζαφείριος Μπουντανέλος... μένει κύριος καὶ ἐξουσιαστὴς διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἐν γένει κτημάτων καὶ χρημάτων τοῦ μακαρίτου πατρὸς αὐτοῦ, μὴ δυναμένης τοῦ λοιποῦ παρενοχλῆσαι αὐτὸν τῆς διαληφθείσης αὐταδέλφης αὐτοῦ Γιαννούλας, ὡς προικοδοτηθείσης ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς αὐτῆς κατὰ τὸ ἀνὰ χεῖρας προικοσύμφωνόν του; δικαιουμένη δὲ νὰ λάβῃ μόνον τὸ ἥμισυ τῆς μητρώας αὐτῆς περιουσίας...

Πρέβεζα 1856: Φεβρουαρίου 14.

Ὁ Ἄρτης Σωφρόνιος ὑποφαίνεται»

ἕπονται αἱ ὑπογρ. τῶν προκρίτων.

Παρατίθεται ἐν συνεχείᾳ ἄνευ ἀριθ. πρωτ. ἀρχιερατικὸν ἔγγραφον διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς: Ἡ Σμαράϊδο Δ. Βούκουρα ὑπέβαλεν αἴτησιν ἀπὸ 15 Φεβρ. 1856, δι' ἧς «ἐζητήσατο τὴν κυριαρχικὴν ἡμῶν πρὸς ἐκποίησιν τινος χωραφίου κατὰ τὴν Μαργαρόνα κειμένου ἄδειαν». Αὕτη δ' «ἐξετασθεῖσα καὶ οὖσα δικαία καὶ ἀληθής... ὅθεν καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς δυστυχίας των ταύτης παραχωρεῖται ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησιαστικὴ συγκατάβασις καὶ ἄδεια πρὸς ἐκποίησιν μόνον τοῦ περὶ οὗ ἀναφέρει... χωραφίου πρὸς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

διάθρεψιν καὶ περίθαλψιν τῶν ἀνηλίκων ὀρφανῶν τέκνων αὐτῆς...
τῇ 16 Φεβρουαρίου 1856: ἐν Πρεβέζῃ
‘Ο ῎Αρτης Σωφρόνιος ὑποφαίνεται».

20) ’Απονομὴ δικαιοσύνης ἐπὶ κληρονομίας.

’Εν τῇ σ. 20 ὑπ’ ἀρ. πρ. Κ΄ καταστρώνεται ἡ ἀκόλουθος δικαιοπραξία: ‘Ο Θωμᾶς Ν. Παπαδόπουλος παρουσιασθεὶς ἐνώπιον τοῦ Μητροπολίτου ῎Αρτης Σωφρονίου καὶ τῶν προκρίτων Πρεβέζης ἐζήτησε τὴν ἀκύρωσιν τῆς διαθήκης τῆς ἀποθανούσης ἀδελφῆς του Ζαχαρένιας ’Αναστασίου «ἐπὶ λόγῳ ὅτι αὕτη διαθέσασα τὴν περιουσίαν της, δὲν ἐβάδισε ποσῶς εἰς τὸν Νόμον... ἀφήσασα ἅπασαν τὴν περιουσίαν της, εἰς τὸν ἐνταῦθα Ναὸν τοῦ ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ ‘Ελένης... «‘Ο Μητροπολίτης καὶ οἱ πρόκριτοι ἀκούσαντες καὶ τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἐν λόγῳ Ι. Ναοῦ ἀπαιτούντων τὴν πλήρη κύρωσιν τῆς διαθήκης, ἀναγνώσας δ’ ὁ ’Αρχιερεὺς καὶ τὰ παρουσιασθέντα ἔγγραφα καὶ ἀναφορὰν ἀμφοτέρων τῶν δικαζομένων, μελετήσας καὶ τοὺς ‘Ι. Κανόνας καὶ τοὺς σχετικοὺς Νόμους καὶ διατάξεις, ἐπὶ πλέον λαβὼν ὑπ’ ὄψιν τὴν πολυμελῆ οἰκογένειαν τοῦ Θ. Παπαδοπούλου, ἐξ ἧς θήλεα τέκνα ἕτοιμα πρὸς ὑπανδρείαν ἅτινα ὀφείλουν νὰ βοηθοῦν ἐκ φιλανθρωπίας οἱ Ναοί, «ἀποφαίνεται μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν τιμιωτάτων προκρίτων κατ’ ἐπιείκειαν: τὸν μὲν εἰς Σκαμιοῦλα ἐλαιῶνα, συγκείμενον ἐξ ἐλαιοδένδρων ἑκατὸν τριάκοντα... νὰ ἔχῃ καὶ ἐξουσιάζῃ διὰ παντὸς ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐφεξῆς ὁ ἀδελφὸς τῆς Ζαχαρένιας Θ. Παπαδόπουλος... Τὸν δὲ εἰς ῞Αγιον Γεώργιον ἐλαιῶνα συγκείμενον ἐξ ἐλαιοδένδρων τριάκοντα ἕξ... νὰ ἔχῃ καὶ ἐξουσιάζῃ διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς σήμερον καὶ ἐφεξῆς ὁ ‘Ιερὸς Ναὸς τῶν ‘Αγίων Κωνσταντίνου καὶ ‘Ελένης...
Τῇ 22: Φεβρουαρίου 1856: Πρέβεζα
‘Ο ῎Αρτης Σωφρόνιος ὑποφαίνεται»
ἕπονται αἱ ὑπογρ. τῶν προκρίτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΩΝ. ΑΘ. ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΠΗΓΑΙ ΔΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΥ ΑΓΩΝΟΣ*

Ἐπιστολαὶ καὶ ἔγγραφα τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσόντου—Βάρδα πρὸς διαφόρους καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτόν.

52

Κύριε Ἀρχηγὲ

Ἡ διαταγὴ ὑμῶν ἐλήφθη τὴν 6ην ἀπογευματινὴν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο ὥρα νὰ μεταδῶμεν εἰς Γενοδένην ἀναχωρῶμεν σήμερον τὴν πρωΐαν πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς διαταγῆς ὑμῶν. Ὁ δὲ κ. Τζεφριὸς ἀναχωρεῖ μετὰ τῶν ἀνδρῶν διὰ Δρένοβον ὅπου θὰ ἐξετάσῃ καὶ αὐτὸς δι' ἀποθήκην. Σήμερον παρουσιάσθησαν οἱ στρατιῶται ἐν σώματι καὶ ζητοῦσι χρήματα, ἡμεῖς δὲ τοὺς εἴπαμεν ὡς καὶ προηγουμένως ὅτι κατὰ διαταγὴν ἡμῶν προσωρινῶς θὰ λαμβάνωσι ἀνὰ 50 λεπτὰ καθ' ἑκάστην ὡς χαρτζηλίκι ἀλλὰ οὗτοι ὑποκινούμενοι ὑπὸ τοῦ λοχίου Κατσιλίγα Κωνσταντίνου καὶ τῶν στρατιωτῶν Γκόγκα Χρίστου καὶ Χριστάκη Χρίστου συμπαρεσύρθησαν ὅλοι. Ὁ μὲν εἷς ἐξ αὐτῶν πιστεύω νὰ ἦλθεν εἰς συνάντησίν σας καὶ πιστεύομεν ὅτι ὅταν ἔλθῃ αὐτοῦ θὰ τύχῃ τῆς ἀπαιτουμένης παρατηρήσεως ἐκ μέρους σας.

Ἐν Νιστράμι τῇ 14 Ἀπριλίου 1914

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Τμήματος

Ἠ. Λουτσάρης

ἀνθ.

53

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

14 Ἀπριλίου 1914

Κ. Γκιουλέκας καὶ Λούφας δὲν ἔχουν νὰ προσθέσουν τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὰ ἐν τῇ σταλείσῃ ἐπιστολῇ προχθὲς ὑπὸ Γκιουλέκα. Δὲν δύνανται νὰ σᾶς συνδράμουν δι' οὓς λόγους γράφουν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Γκιουλέκα.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Καστορίας

54

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

τῇ 14)4)1914

Κος Δαφιολέας ἐκ Λαψίστης λέγει ὅτι ἀπὸ τὸν ἐκ Γρεβενῶν Δικηγόρον Κον Ζωγράφον νὰ μὴν ἀναμένετε τίποτε καθ' ὅσον οὗτος δεικνύει μεγάλην ἀδιαφορίαν εἰς ἐπανειλημμένας λέξεις του δὲν ἀπήντησεν. Μόνον ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην Γρεβενῶν νὰ ἀναμένητε συνδρομὴν ὁ ὁποῖος ἐργάζεται.

Ἐκ τοῦ Γραφείου Καστορίας

55

Ἀριθ. 226

Ἀθῆναι 16 Ἀπριλίου 1914

Φίλε κ. Γ. Τσόντε.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι ἔρχεται αὐτόσε ὅπως τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγάς σας καὶ μετέσχῃ τοῦ ἀγῶνος ὁ Κρὴς ὁπλαρχηγὸς Ἰωάννης Ἐμ. Κελαΐδῆς μετὰ 15 ἄλλων ἀνδρῶν, ὡς ἡ συνημμένη ὧδε ὀνομαστικὴ κατάστασις.

Οἱ ἀνωτέρω ἔλαβον μισθοτροφοδοσίαν ἑνὸς μηνός.

Μετὰ πάσης τιμῆς καὶ ἀγάπης

Γ. Δούμας

(Ἀκολουθεῖ ἡ κατάστασις):

Ἐθελοντικὸν Σῶμα Ἰωάννου Ἐμμ. Κελαΐδῆ

Κατάστασις

Ὀνοματεπωνύμου, καταγωγῆς καὶ ἀριθμοῦ τοῦ ἀνωτέρω Σώματος

1) Γκίκας Κων)νος ἐκ Μενιδίου τοῦ δημ. Ἀχαρνῶν στρατιώτης, 2) Εὐγενίδης Εὐ-

---

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 989.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

στράτιος ἐκ Μυτιλήνης πολίτης, 3) Ἠλιάδης Χρῖστος ἐκ Κύπρου πολίτης, 4) Καλογερόπουλος Λεωνίδας ἐκ Καλαμῶν πολίτης, 5) Κατσίμπαλης Χρῖστος ἐκ Μενιδίου τοῦ Δήμ. Ἀχαρνῶν πολίτης, 6) Κωνσταντινίδης Χρῖστος Κύπριος πολίτης, 7) Κυριάκου Χρῖστος Κύπριος πολίτης, 8) Λυκούδης Δημήτριος ἐκ Κεφαλληνίας πολίτης, 9) Πουραΐμης Δημήτριος ἐκ Μενιδίου Δημ. Ἀχαρνῶν στρατιώτης, 10) Νικολοῦζος Ἀντώνιος ἐκ Κερκύρας (Κορακιάνα τοῦ δημ. Ἀπυλιωτῶν) στρατιώτης, 11) Δάρας Ἀντώνιος ἐκ Ζακύνθου πολίτης, 12) Παλλαδᾶς Σπυρίδων ἐκ Ναυπλίου πολίτης, 13) Σάββας Γεώργιος ἐκ Κύπρου πολίτης, 14) Τσιριγκούλης Εὐάγγελος ἐκ Λαμίας (Μῶλος δήμου Θερμοπυλῶν) στρατιώτης, 15) Λεμεντίου Ἰωάννης ἐκ Κων)πόλεως πολίτης, 16) Θεόδωρος Σκοτίδας ἐκ Βόλου πολίτης, 17) Κελαΐδῆς Ἐμμαν. Ἰωάννης ἐκ Σφακίων Κρήτης πολίτης Ὁπλαρχηγός.

56

Κύριε Ἀρχηγέ,

Ταύτην τὴν στιγμὴν ἔφεραν τὴν φοράδα σας ἀπὸ τὸ Στίντσικο, τὴν ὁποίαν διηύθυνον εἰς Γιανοβένην καθὼς καὶ μίαν ἐπιστολὴν ἣν σᾶς ἀποστέλλομεν ἐγκλείστως καθὼς καὶ τὴν φοράδα.

Νέον τι δὲν ἐγνώριζε νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ κομιστὴς εἰμὴ μόνον ὅτι τὴν Δευτέραν ἐγένετο σφοδρὰ μάχη εἰς Σάλες καὶ τὰ πέριξ χωρία καθὼς δὲ μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν Δευτέραν καὶ Τρίτην διαρκῶς ἔβλεπον καπνοὺς καὶ ἡ μάχη ἐξηκολούθει καθὼς δὲ μᾶς λέγει καὶ αὐτὸς ἔμαθε ἐκ πληροφοριῶν οἱ ἡμέτεροι κατέλαβον τὰ χωρία. Ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζον παρὰ τίνος ἐκαίοντο καὶ εἶχον στείλει ἄνθρωπον νὰ μάθουν ἀλλὰ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς του δὲν εἶχε φθάσει. Ἐὰν ἐγκρίνετε νὰ στείλωμεν ἕνα ἄνθρωπόν μας ἢ νὰ μεταβῶ ὁ ἴδιος διὰ νὰ μάθω καλύτερα περὶ τῶν ἐκεῖ συμβαινόντων, καθότι ἀπὸ Λιανοτόπι μέχρι Πιλκάτι Κολωνίας ἀπέχει περίπου 5 ὥρας. Τὸ ἰδικόν μας ἄλογον ἐὰν δὲν σᾶς χρειάζετε μοὶ τὸ ἀποστέλλετε εἰς Λιανοτόπι.

Τούχουλι τῇ 16—4—1914

Ὁ Διοικητὴς τοῦ Τμήματος

Ἠλ. Λουτσάρης

ἀνθ.

57.

Ἀριθ. Ἀθῆναι τῇ 16 Ἀπριλίου 1914

Φίλε Κύριε Γ. Τσόντε.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς γνωρίσω ὅτι ἔρχονται αὐτόσε ὅπως τεθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγάς σας καὶ μετάσχωσι τοῦ ἀγῶνος 30 ἄνδρες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κρητὸς ὁπλαρχηγοῦ Ὀδυσ. Μάντακα συμπεριλαμβανομένου καὶ τούτου εἰς τὸν ἄνω ἀριθμόν.

Ἐγκλείστως εὑρίσκετε τὴν σχετικὴν ὀνομαστικὴν κατάστασιν.

Μετὰ πάσης τιμῆς καὶ ἀγάπης

Γ. Δούμας

Υ.Γ. Οἱ ἄνω ἄνδρες ἔλαβον μισθοτροδοσίαν ἑνὸς μηνός.

Γ. Δούμας

57 α

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ὀ δ υ σ σ έ ω ς Μ ά ν τ α κ α ἀναχωρούντων διὰ Κορυτσάν.

Ὀνοματεπώνυμον	Πατρὶς
Ἰωάννης Ν. Μαραγκουδάκης	Κρήτη
Ἐμμαν. Ν. Οἰκονόμου	Ἤπερος
Γεώργιος Γρ. Σαββάκης	Κρήτη
Νικόλαος Δ. Τερζάκης	Κρήτη
Δημήτρ. Β. Γεννηματᾶς	Καλάμαι
Ἀντώνιος Βογιατζάκης	Κρήτη
Χρῆστος Γ. Ναούμης	Ἤπειρος
Εὐάγ. Η. Νικολακόπουκος	Ξυλόκαστρον
Νικόλ. Στ. Χριστοφίδης	Κύπρος
Μιχαὴλ Στ. Βλαχάκης	Κρήτη
Γεώργιος Σπ. Νικολάου	Ἀθῆναι
Γεώργιος Ἰ. Κασιμάτης	Κρήτη
Βασίλ. Γρ. Τσιαπαρλῆς	Γύθειον
Ἀντώνιος Π. Χαχλάκης	Κρήτη
Σπυρ. Θ. Μαργιανὸς	Κων)πολις
Θεόδ. Θ. Καρακατσιάνης	Λαύρειον
Εὐστράτιος Π. Σάμιος	Σμύρνη
Κωνστ. Ἐμ. Βασάνος	Ἀμοργὸς
Χαράλαμπος Μ. Μιχαλογιάννης	Κρήτη
Ἀλ. Χ. Κουτσούκης ἢ Τσέγκος	Βόλος
Λάμπρος Ἀ. Μάκας	Καρπενήσιον
Σπυρ. Σπυριδογιαννάκης	Κρήτη
Γεώργ. Π. Μπατῆς	Ἄνδρος
Γεώργ. Ἰ. Κασμάτης	Χανιὰ
Ἰω. Κ. Χιώτης	Σκῦρος
Λάμπρος Σ. Στεφάνου	Ἤπειρος
Κωνστ. Βασιλομιχαλάκης	Κρήτη
Μιχ. Γδοντάκης	Κρήτη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εὐάγγ. Ἠλιάκος Κρήτη
Ὀδυσ. Μάντακας Ἀρχηγός

58

Καλέβιστα 17 Ἀπριλίου 2 π.μ.

Κύριε Ταγματάρχα.

Ἀφιχθεὶς ἐνταῦθα τὴν 11. 30' π. μ. συνήντησα τὸν κ. Μπινόπουλον ἀμφότεροι προέβημεν εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ χωρίου Βιντόβας εἰς τὸ ὁποῖον στρατὸς ἡμέτερος δὲν διαμένει.

Ἐπληροφορήθημεν ὅτι αὔριον περὶ ὥραν 4ην πρωϊνὴν ὁ Λόχος ὅστις ἑδρεύει ἐν Ρέβανῃ διέταξε περίπολον ἐκ 4 ἀνδρῶν νὰ ἐξέλθῃ μέσῳ Καλιβίστης εἰς Γιαννοβένι καὶ ὁ Λόχος ὁ διαμένων ἐν Σλιμνίστῃ ὁμοίως περίπολον ἡ ὁποία θὰ κατέρχηται μέχρι Γιαννοβένης.

Ἀντελήφθημεν ἰδίοις ὄμμασι τοὺς χωρικοὺς Μπογραδετσίου ν' ἀσχολοῦνται εἰς ὀρύγματα, τοῦτο δὲ μᾶς τὸ διεβεβαίωσαν καὶ οἱ χωρικοὶ τοῦ ἐνταῦθα χωρίου.

Συμφώνως τῇ διαταγῇ ὑμῶν ἐλάβομεν κατεύθυνσιν πρὸς Γράμμον.

Εὐπειθέστατος
Γ. Ἀστέρης

Υ.Γ. Σήμερον ἐνῷ ἤμεθα ἕτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν ἐπληροφορήθημεν ὅτι κατέρχεται ὁ ἀντικατασταθεὶς Λόχος τῆς Σλιμνίστης καὶ ἐκρύβημεν εἰς τὰ καταλύματα ἕως ὅτου διέλθῃ καὶ ἐξακολουθήσωμεν τὴν πορείαν μας.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἦλθεν ὁ κ. Δρίτσας ὅστις μένει ἐν Ρέβανι, ἀμέσως ἐσπεύσαμεν καὶ τὸν ἐκαλέσαμεν νὰ μᾶς εἴπῃ τὶ σχετικὸν μὲ τὴν παράδοσιν· ὄντως ὁ κ. Λοχαγὸς εἶπε τὰ ἑξῆς: ὅτι ἡ Κιουτέζα καὶ ἡ Βιντόβα μένουν ὁριστικῶς εἰς τὴν Ἀλβανίαν. Μᾶς συνέστησε δὲ νὰ μὴ προβῶμεν εἰς ἐπιχείρησιν διότι μὲ τοὺς πρώτους πυροβολισμοὺς οἵτινες ἤθελον πέσει μᾶς τὸ ἐδήλωσε κατηγορηματικώτατα ὅτι θὰ ἐρχόμεθα ἀσφαλῶς εἰς σύγκρουσιν παρὰ τὴν θέλησίν του.

Μᾶς εἶπεν ὅτι τὴν ἐν γένει κατάστασιν σᾶς ἐξέθηκεν δι' ἐπιστολῆς του πρὸς ὑμᾶς.

Ἐφθάσαμεν καὶ ἐπισταθμεύσαμεν ἐνταῦθα κατόπιν συστάσεως τοῦ κ. Δρίτσα ὅπως ἐγκαταλείψωμεν τὴν Καλέβισταν.

Ἀναμένομεν διαταγὰς ἐνταῦθα.

Εὐπειθέστατος
Γ. Ἀστέρης
Μπινόπουλος (;)

59

Ἀξιότιμε κ. Τσόντο.

Μόλις ἀνεχώρησαν διὰ Γιανοβαίνην οἱ κ. κ. Μπενόπουλος καὶ Ἀστέρης τοὺς ὁποίους εἰδοποίησα ἀμέσως δι' ἐπιστολῆς μου· διὰ τὰ πολεμοφόδια μετεφέρθησαν εἰς Γιαννοβαίνην 38 φορτ. ἔμειναν εἰς Λαμπάνιτσαν 10 κιβώτια, αὔριον θὰ στείλω νὰ τὰ μεταφέρω.

Σήμερον ὥραν 9 π. μ. ἦλθεν ὁ κ. Δρίτσας Λοχαγὸς ὅστις μένει εἰς Ρέβανη καὶ συνηντήθησαν. Εἶναι τῆς γνώμης νὰ μὴν καταλάβουν τὴν Βιτόβαν καθότι εἶναι πολὺ πλησίον καὶ μὴν εὑρεθῇ εἰς δύσκολον θέσιν, περὶ Κιουτέζης καμμία ἀπόφασις ἐγένετο.

Καλλέβιστα 17)1914 ὥρα 2 1)2 μ. μ.

Μὲ ἐξαίρετη ὑπόληψη
Ἀ. Εὐαγγελίου

60

Ζαγάρι 17)4)1914

Κύριε Ἀρχηγέ,

Λεπτὰ δὲν ἔχω καὶ φροντίσατε νὰ μοῦ στείλετε. Τὰς ἐλλείψεις εἰς ἱματισμὸν τοῦ σώματος παρακαλῶ λάβετε ὑπ' ὄψιν νὰ γίνῃ ὅ,τι εἶναι δυνατόν, διότι πρέπει νὰ γνωρίζετε ὅτι τοὺς κρατῶ μὲ τὰ δόντια. Εἰς τὰ παράπονα τῶν ἀνδρῶν πλειοδοτοῦν καὶ οἱ Τσιτσιρίδης καὶ Γύπαρης, δεύτερος δὲ ἔρχεται καὶ ὁ Μακρῆς Μαν. Ὁ Λοχίας Καντζουράκης ἴσως θὰ εἶναι αὐτοῦ, κοίταξε τὸν λογαριασμόν του· πλὴν τούτων ἔχω δώσει ἀπὸ δέκα δραχ. εἰς ἕκαστον ὁπλίτην καὶ 50 εἰς τοὺς καπεταναίους ἤτοι: Γύπαρη 200, Μαν. Σεϊμένη 220, Τσιτσιρίδη 250, Ξήρουχα 120, Βρανᾶ 130, Μακρῆ 140, Σερέτη 170, Σταυροπούλου 100. Ἔχω λάβει τὸ ὅλον δραχ. 3,000.

Ἰ. Καραβίτης

61

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ

Ἐκ Θεσσαλονίκης τῇ 17)4)1914, ἀριθ. 3380 ὥρα 13.

Ἀθανάσιον Κοσμᾶν
Διδάσκαλον Καστ(ορίαν)
Διὰ Γεώργιον Β.

Θὰ στείλω Παπαδάκην μόλις ἀφιχθῶσι

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὰ Κρητικὰ πορτοκάλλια ἅτινα θὰ σοῦ φέρῃ μόνος του. Τὰ 100 γουναρικὰ παρηγγέλθησαν μόλις ἕτοιμα Πέμπτην.

Ἀνδρέας Βερύκιος
Ἐπίλαρχος

(Εἰς οὐδὲν κατέληξε) [σημείωμα Τσόντου].

62

Ἱερὰ Μητρόπολις Σινανίου καὶ Σιατίστης

Ἔντυπον Εἰς Ἀθήνας Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν τῷ ἀξιοτίμῳ κυρίῳ Γεωργίῳ Τσόντῳ Βάρδα, Ταγματάρχῃ.

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, Ἐντιμότατοι Ἐφοροεπίτροποι, Πρόκριτοι καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι Χριστιανοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Θεοσώστου ἐπαρχίας.

Εὐχαριστοῦντες καὶ αὖθις ὑμᾶς θερμῶς διὰ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ ἀγῶνος ἐράνους ὑμῶν ἀποστέλλομεν ὑμῖν τὸν ἀπολογισμὸν τῶν εἰσπραχθέντων καὶ δαπανηθέντων ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου ὅπως λάβητε γνῶσιν καὶ τῆς γενναιοδωρίας μιᾶς ἑκάστης κοινότητος καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαθέσεως τῶν ἐράνων αὐτῶν διὰ τὴν τάξιν.

Ἐπὶ τούτοις διατελῶ μετ' εὐχῶν, ἀγάπης καὶ εὐχαριστιῶν.

† Ὁ Σισανίου—Σιατίστης Ἱερόθεος (Τ.Σ.)

ΕΙΣΠΡΑΧΘΕΝΤΕΣ ΕΡΑΝΟΙ
Διαφόρων Κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας
ΣΙΣΑΝΙΟΥ καὶ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ
ὑπὲρ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ ἀγῶνος

Ἔρανοι
εἰς δραχμὰς εἰς γρόσια

α) Ἡ Σιάτιστα προσέφερεν ἐν ὅλῳ δρ. 1356,95
β) Τὸ Κοντσικὸν » » » 60
καὶ γρόσια 417,20
γ) Ἡ Κίναμις » » δραχ. 40
δ) Τὸ Κωνστάντσικον » » 100,60
ε) Τὸ Δρυάνοβον » εἰς γρ. 890
στ) Τὸ Λιμπόχοβον » εἰς γρ. 1045
ζ) Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Τριάδος δρ. 100
η) Τὸ Κριμήνιον » δραχ. 80
θ) Ἡ Ρέσνα προσέφερεν εἰς δραχμὰς 20
ι) Ὁ Ἀλέξανδρος Λέτσας ἐκ Βογατσικοῦ εἰς δραχμὰς 50
ια) Ὁ Ἰωάννης Σαρρῆς ἐκ Πέλκας δρ. 20
ιβ) Ἡ Μπόρσια προσέφ. ἐν ὅλῳ γρ. 339,20
ιγ) Τὸ Χουτούριον » » γρ. 330,30
ιδ) Ἡ Δραβουντάνιστα » » 216,20
ιε) Τὸ Ρόκαστρον » » » 80
ις) Ἡ Μαγέρη » » » 1733,20
ιζ) Τὸ Σισάνιον » » » 316,20
ιη) Ἡ Βλάτση » » » 2788
ιθ) Ἡ Σέλιτσα » » » 1174,20
κ) Τὸ Βογατσικὸν » » » 250
κα) Ἡ Λόσνιτσα » » » 940
κβ) Ἡ Μοιρασάνη » » » 766,20
κγ) Ἡ Λούντζη » » » 1133
κδ) Ἡ Μοιραλή » » » 380
κε) Ἡ Λατόριστα » » » 162
κς) Τὸ Μπέσοβο » » » 678
κζ) Τὸ Τσοτύλιον » » » 1120,20
κη) Τὸ Ἀηδονοχώριον » » 100
κθ) Τὸ Ραδοβίστιον » » 470
λ.) Ἡ Πλάζουμη » » » 90
λα) Τὸ Τριτσκὸν » » » 188
λβ) Ὁ Ντόλος » » » 245,20
λγ) Ἡ Πέλκα » » » 256
λδ) Οἱ Σιαρμπάδες » » » 231,35
λε) Τὸ Τσιρούσινον » » » 22,20
λς) Ἡ Βρογκίτστα » » » 76
λζ) Ἡ Σβόλιανη » » » 212
λη) Τὸ Βρατήνιον » » » 85

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγοῦ

Η ΞΥΛΟΓΛΥΠΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Μέσα στὰ λείψανα τῶν διαφόρων
μορφῶν τῆς λαϊκῆς τέχνης
βρίσκομε τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν μας

I

Στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης κατέχει θέση ξεχωριστὴ καὶ ἡ Ξυλογλυπτική.

Ἡ Ξυλογλυπτικὴ τέχνη, εἶναι ἡ *μορφὴ ἐκείνη τῆς λαϊκῆς καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεως* ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὴν σμίλευση εἰς βάθος τεμαχίων ξύλων—εἰδικὰ ἀπὸ κορμοὺς καρυδιᾶς—καὶ μὲ τὴν προβολὴ τούτων σὲ τέμπλα, σὲ ἄμβωνας, σὲ προσκυνητάρια, σὲ Ἀναλόγια, σὲ Κοβούκλια Ἐπιταφίων καὶ σὲ Βημόθυρα τῆς Ὡραίας Πύλης τῶν Ἐκκλησιῶν μας.

Ἡ Ξυλογλυπτικὴ Τέχνη εἶναι κι' αὐτὴ σὰν κάποια *μορφὴ Ἁγιογραφίας καὶ τέχνης Ἁγιογραφικῆς*, ἕλκει τὴν πρώτη της καταγωγὴ ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴ ἐποχή, συνεχίστηκε ὅμως—ἰδίως ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου—ἀπὸ *Ἠπειρώτας τεχνίτας*—παιδιὰ τοῦ λαοῦ—ποὺ τὴν καλλιεργοῦσαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν γιὰ νὰ τὴν μεταδώσουν σὲ ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους ὑποδούλους.

Οἱ Ἠπειρῶται αὐτοὶ τεχνίτες κατήγοντο ἰδίως ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Γράμμου καὶ τῆς Πίνδου, ἀπὸ περιοχὲς δηλαδὴ ποὺ προμηθεύανε—ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους των—τὴν ξυλείαν ἀπὸ κορμοὺς καρυδιᾶς ἀρίστης ποιότητος καὶ ποὺ ἐχρησίμευεν ὡς ὑλικὸν γιὰ τοὺς ξυλογλύπτας.

Ἡ ἐπάνθηση τῆς ξυλογλυπτικῆς ἀρχίζει ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἐπεκτείνεται ἕως τὰ μέσα τοῦ 19ου.

Τὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι πολυάριθμα καὶ στολίζουν τὲς ἐκκλησίες καὶ τῶν πιὸ μικρῶν Ἠπειρωτικῶν χωριῶν καὶ πόλεων, ἀπὸ τῆς Πρεβέζης μέχρι τῆς Χειμάρρας καὶ ἀπὸ τῶν Γιαννίνων καὶ τοῦ Μετσόβου μέχρι τῆς Σαμαρίνας καὶ τῆς Καστοριᾶς.

Ἡ ἐπάνθησις τῆς τέχνης αὐτῆς ὀφείλεται ἀποκλειστικὰ σὲ Ἠπειρῶτες τεχνίτες ἀπὸ τὸ Μέτσοβο καὶ τὰ Τζουμέρκα εἰδικὰ ὅμως *ἀπὸ τὴν Ἐπαρχία Κονίτσης*, ὅπου τεχνίτες—παιδιὰ τοῦ λαοῦ—τὴν ἐκαλιέργησαν *μὲ πάθος καὶ μὲ εὐσέβειαν* καὶ τὴν μετέδωσαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.

Ἔτσι στοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας καὶ κατ' ἐξοχὴν κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ἐπέτυχαν οἱ λαϊκοὶ αὐτοὶ τεχνίτες καὶ οἱ ἁπλοϊκοὶ Χριστιανοί, *οἱ θρεμμένοι μὲ ὁδηγὸ τὴν εὐσέβεια*—ποὺ δὲν εἶναι γνώση—ἀλλὰ αἴσθημα καὶ ζωὴ καὶ ἔκφραση, ἐπέτυχαν τονίζομεν οἱ τεχνίτες αὐτοί, *σκυμμένοι μὲ ἀφοσίωση ἐπάνω στοὺς ξύλινους κορμούς*, νὰ φέρουν εἰς φῶς καὶ νὰ πραγματοποιήσουν διὰ τῆς ξυλογλυπτικῆς, ἕνα ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀνθηροὺς κλάδους καὶ τοὺς πιὸ καλλιτεχνικοὺς καὶ τῆς χειροτεχνικῆς ἐπαγγελματικότητος *μιὰ μορφὴ τέχνης λαϊκῆς μὲ ἀναγωγικὸ χαρακτῆρα καὶ μὲ προσωπικὴ καλλιτεχνικὴ δημιουργία*.

Ἡ μορφὴ αὐτὴ τῆς λαϊκῆς τέχνης δὲν ἤτανε ἀντιγραφὴ τῆς φύσεως, ἀλλὰ συνδυάζει στὸ βάθος της κάτι τι τὸ διακοσμητικὸν καὶ τὸ συναρπαστικὸν ἀπὸ αἰσθητικῆς ἀπόψεως, γι' αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς λέγεται καὶ διακοσμητικὴ τέχνη.

Εἶναι δηλαδὴ μὲ ἄλλα λόγια—ἡ ξυλογλυπτικὴ *μιὰ τέχνη λειτουργική*, μιὰ τέχνη δηλαδὴ μὲ πνευματικὸν χαρακτῆρα, *μιὰ τέχνη μὲ ζωηρότατη θρησκευτικὴ ἔκφραση*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ... ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τοῦ περίφημου ἐκείνου 'Αλβανοῦ φυλάρχου.

Γενικὰ οἱ ξυλογλύπται τῆς 'Επαρχίας Κονίτσης ἤτανε ὑπερήφανοι γιὰ τὴν τέχνη τους καὶ θεωροῦσαν τὸν ἑαυτόν τους ἀνώτερον καὶ ἀπὸ τοὺς μαραγκοὺς καὶ ἀπὸ τοὺς χρυσοχόους.

Κάποια 'Ιέρεια τῆς Λαογραφίας—ποὺ μὲ πόνο καὶ ἀφοσίωση ἔσκυψε γύρω ἀπὸ τὴν λαϊκὴ 'Ηπειρωτικὴ τέχνη καὶ διακοσμητική—ἡ *'Αγγελικὴ Χατζημιχάλη*—ἀναφέ-

'Ο Εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος
καὶ ἡ Θεοτόκος προσευχομένη
Ξυλόγλυπτοι εἰκόνες φιλοτεχνηθεῖσαι ὑπὸ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΣΚΑΛΙΣΤΗ 1939
(Τὸ ἔργον ἐπωλήθη εἰς τὴν 'Ιταλίαν)

('Εκ τοῦ 'Αρχείου τοῦ 'Ακτινολόγο ἰατροῦ κ. Βασιλείου Χρήστου)

ρει σὲ μιὰ μονογραφία της (1) γιὰ τὴν ξυλογλυπτικὴ τέχνη γενικὰ στὴν 'Ελλάδα, ἀναφέρει λέγομεν μὲ ξεχωριστὴ ἔξαρση τόσον τοὺς Ταλιαδόρους τοῦ Τουρνόβου, *ὅσον καὶ τὸν Γιώργη Χρήστου ἀπὸ τὸ Λισκάτσι,* καθὼς καὶ ἄλλους ξυλογλύπτας ἀπὸ τὴν Βούρμπιανη καὶ τοὺς Χιονάδες.

Εἰδικώτερα γιὰ τοὺς Ταλιαδόρους τεχνίτες θὰ μποροῦσε νὰ διατυπωθῇ ὅτι εἰργάζοντο μὲ ἀφοσίωσιν, μὲ συνείδησιν καὶ μὲ ἔρωτα πραγματικὸν στὴ λεπτὴ δουλειά τους.

'Ενέκλειαν μιὰ ψυχὴ καλλιτεχνική, ἐγνώριζαν κατὰ βάθος τὴν ἀποστολή τους εἰργάζοντο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν καλλιτεχνική τους προσπάθεια, εἰργάζοντο γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸ ὡραῖον.

Οἱ ἀπόγονοί τους δικαίως καὶ σήμερα ἀκόμη θεωροῦν τοὺς παληοὺς ἐκείνους παποῦδες καὶ προπάπους τους ὄχι μονάχα καλλιτέχνες ἀλλὰ καὶ σὰν ἀνθρώπους προικισμένους πρὸ παντὸς μὲ μιὰ ζωντανὴ εὐσέβεια.

III

'Ετελειώσαμε. . . .

'Η *Ξυλογλυπτικὴ* μὲ τὴν *'Αγιογραφία* ἀποτελοῦν τὲς δυὸ καλλιτεχνικὲς προβολές, ποὺ ἐσημείωσαν μιὰ ξεχωριστὴ καὶ χτυπητὴ ἐπάνθηση στὴν 'Επαρχία Κονίτσης.

Εἶναι τὰ δυὸ διαμάντια—μαζὺ μὲ *τὴν λαϊκὴ 'Αρχιτεκτονική*, ποὺ ἄνθισε ἐπίσης κι' αὐτὴ στὰ χώματα ἐκεῖνα, εἶναι τονίζομεν τὰ δυὸ διαμάντια μέσα στὸν ἀκάνθινο στέφανο τῆς ἱστορικῆς καὶ θρυλικῆς αὐτῆς γωνιᾶς τῆς 'Ηπείρου μας, ἡ ὁποία εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν *'Εποποιΐα τῆς Πίνδου* κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν 'Ιταλῶν καὶ ἀργότερα μὲ τὴν ἀπόκρουση τῶν συμμοριτῶν.

Τὸ τεράστιο ὑλικὸ ὅλων τῶν δημιουργημάτων τῆς ξυλογλυπτικῆς τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος θὰ ἤτανε δύσκολο γιὰ τὴν ὥρα νὰ ταξινομηθῇ καὶ χρονολογηθῇ γιὰ τὸν ἐπιπρόσθετο λόγο ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων αὐτῶν εἶναι ἀχρονολόγητα.

'Υπάρχουν ἀναμφιβόλως παραδείγματα καὶ *ξενικῶν ἐπιδράσεων* στὴν κατασκευὴ

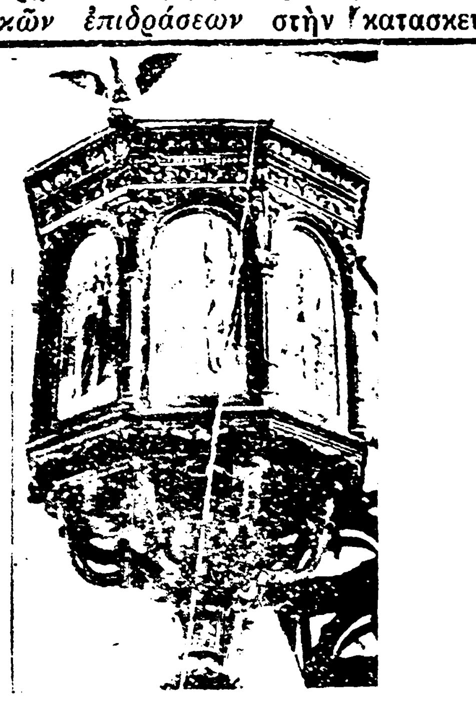

Ξυλόγλυπτος 'Αμβων
'Αγίου Γεωργίου Πυρσόγιαννης (1923)
'Εργον ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΣΚΑΛΙΣΤΗ

('Εκ τοῦ 'Αρχείου τοῦ 'Ακτινολόγου 'Ιατροῦ κ. Βασιλείου Χρήστου)

1. *A. Hadzimichali, la sculture sur bois Athènes 1950* σελ. 19—20. *(Collection de l' Hellenisme contemporain)*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τῶν τέμπλων, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι στὸν *ξυλόγλυπτο τέμπλο τῆς Μητροπόλεως τῶν Γιαννίνων*, σμιλευμένον μὲ φωτοσκιάσεις καὶ μὲ ἐξέχοντα ἀνάγλυφα μοτίβα ποὺ προδίδουν ἔκδηλο τὴν ἐπίδραση ρυθμοῦ τῆς Δύσεως, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα περιστρέφονται μέσα στὰ πλαίσια *τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως*.

Καὶ ἰδοὺ εὐρύτατον πεδίον ἐρεύνης γιὰ τοὺς Ἠπειρώτας δασκάλους μας γύρω ἀπὸ τὴ βαθύτερη σπουδὴ τῆς λαϊκῆς αὐτῆς μορφῆς τῆς τέχνης.

Ἄς μὴ ξεχνοῦμε ἐπίσης πῶς ἀπὸ *τὰ λείψανα τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς λαϊκῆς τέχνης ἀναδίδεται ἡ φωνὴ τοῦ παρελθόντος μας*.

Μέσα στὰ λείψανα αὐτὰ τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς λαϊκῆς τέχνης, *ἀπὸ τῆς λαϊκῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῶν περιφήμων πρωτομαστόρων τῆς Πυρσόγιαννης μὲ τὸν Ζιόγαν καὶ τὸν Λάμπρον Μπέτσαν*, μέχρι τῆς Ἁγιογραφικῆς τῶν Χιονάδων μὲ τοὺς *Ζωγράφους καὶ τοὺς Μαρινάδες* καὶ τῆς Ξυλογλυπτικῆς τοῦ Τουρνόβου καὶ τοῦ Λισκατσίου *μὲ τοὺς Σκαλιστάδες καὶ τὸν Γιώργη Χρήστου*, μέσα στὰ λείψανα τῶν μορφῶν αὐτῶν τῆς λαϊκῆς τέχνης βρίσκομε τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτόν μας.

Ἐν τέλει—ἄς ἔχομε πάντοτε ὑπ' ὄψη μας—ὅπως τονίζουν ὅλοι οἱ σύγχρονοι Εὐρωπαῖοι διάσημοι μελετηταὶ τῆς περὶ τὴν λαϊκὴν τέχνην κινήσεως—ὅτι ἡ πρόοδος ἑνὸς λαοῦ εἶναι ἐξησφαλισμένη, ἐφόσον οὗτος μελετάει βαθειὰ τὸ ἑαυτόν του καὶ βασίζεται στὸν ἑαυτόν του.

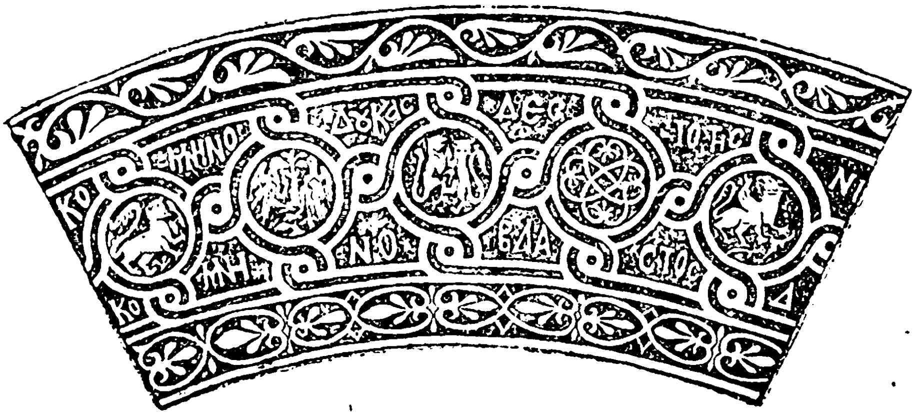

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Δ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ

ΤΟ ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΟ ΣΤΙΧΟΠΛΑΚΙ

ΚΙ ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΟΥ*

ΣΤ.'—ΜΠΑΝΤΙΔΟΙ ΚΑΙ ΚΑΡΑΜΠΕΡΗΔΕΣ

8.—Ἡ «Καραμπεριά». Τὸ τρικούβερτο γλέντι.

Εἶχαν

λοιπόν, οἱ Καραμπέρηδες,

μεζέδες λογιαστούς, ἀγγούρια καὶ ντομάτα.
καὶ κολοκύθι ἄγουρο καὶ ρεπανοσαλάτα.

Στὴν παραλλαγὴ ὅμως τοῦ Ἀραβαντινοῦ, τὸ δεύτερο μισόστιχο τοῦ β' στίχου, εἶναι : .. *σὲ τόπο ἀπὸ σαλάτα.*

Εἶναι δυσεξήγητο, τὶ τάχα εἶδος λαχανικοῦ νὰ ἦταν αὐτὸ τὸ *ἄγουρο* ἢ *ἄγγουρο* τοῦ λαϊκοῦ στιχοπλόκου. Τὸ μικρὸ τάχα καὶ τρυφερὸ ἀκόμα κολοκυθάκι; ὅμως, ποτὲ δὲ θυμᾶμαι, οὔτε καὶ ἀκουσμένο ἔχω παρόμοιο μεζέ. Κορόμηλο (κούμπλο(υ) κατὰ τὸ Γιαννιώτικο ἰδίωμα, καρπὸ δηλ. τῆς (κορομηλιᾶς, κουρουμλιᾶς, κουρούμπλιᾶς, κουρμπλιάς) κουμπλιᾶς, ἀγίνωτο ἀκόμα, μὲ ἁλατάκι, μάλιστα. Ὑπάρχει λαχανικὸ *ξυλάγγουρο*· δὲν κηπεύεται ὅμως—τοὐλάχιστο στὰ χρόνια μας—στὰ Γιάννινα· ποὺ δὲν ἀποκλείει νὰ κηπευόταν τὴν ἐποχὴ ποὺ γεννήθηκε ὁ θρῦλος· καὶ σὲ παρόμοια περίπτωση, ὁ στῖχος πρέπει νὰ ἦταν ἀρχικά . . . *καὶ κολοκύθ' ξυλάγγουρο καὶ ρεπανοσαλάτα.* Μ' αὐτὴ τὴν ἐκδοχή, θὰ πρέπει νὰ συμπεράνουμε ὅτι, ὅλα αὐτὰ τὰ μεζεδικά, θ' ἀποτελοῦσαν μέρη μιᾶς τουρσιοποιημένης ποικιλίας, στὴν ὁποία θὰ περιελαμβανόταν, ἐκτὸς ἀπὸ ἀγγοῦρι, καὶ ξυλλάγγουρο· ἀλλὰ ἐπίσης καὶ κολοκύθι. Ὅμως, πιὸ κάτου, ὁ στιχοπλόκος, κάνει λόγο γιὰ λάδι καὶ γιὰ ξύδι ποὺ ζήτησαν οἱ Καραμπέρηδες ἀπὸ τὸ Χαν(ι)τζή—τὸν πανδοχέα θὰ λέγαμε σήμερα—τοῦ Πόρου. Θὰ πρέπει λοιπόν, καὶ *φρέσκα* ἀκόμα (ὄχι μονάχα *τουρσί*), λαχανικὰ τῆς ἐποχῆς—ποὺ χρειαζόταν λαδόξυδο, γιὰ νὰ γίνουν σαλάτα—νὰ εἶχαν μαζή τους οἱ Καραμπέρηδες.

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτό, εἶναι ἀναγκαῖο νὰ γίνουν μερικές... λαχανοκηπουρικὲς ἀναπτύξεις:—Στὰ Γιάννινα, ὅλα αὐτὰ τὰ κηπευτικὰ προϊόντα, ἀργοῦν νὰ ὡριμάσουν. Οὔτε καὶ ἦταν τότε δυνατὸ νὰ μεταφέρονται ἐδῶ παρόμοια λαχανικὰ ἀπὸ—ὅπως π.χ. σήμερα—θερμότερες περιοχὲς τῆς Ἠπείρου (Ἄρτα, Πρέβεζα), γιὰ τὸν κυριώτερο λόγο ὅτι ἡ συγκοινωνία, γινόταν τότε μὲ ταλῖκες, ποὺ χρειαζόταν τρεῖς καὶ τέσσερες μέρες γιὰ τὴν ἀντίστοιχη διαδρομή· οἱ δρόμοι ἦταν ἄσχημοι, τὰ τροχοφόρα, χωρὶς ἀνασχετικὰ ἐλάσματα (σιοῦστες), καὶ τὰ προϊόντα αὐτά, θὰ ἔφταναν ἐδῶ, ὄχι μόνο, σχεδὸν πολτοποιημένα, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλη ἐπιβάρυνση κόστους. Καὶ πρώϊμες καλλιέργειες δὲ γινόταν.

---

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 1010.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στὰ Γιάννινα, πρῶτα-πρῶτα ἐμφανιζόταν —τὴν Ἄνοιξη— ἡ σαλάτα (μαροῦλι), τὰ σκορδάκια καὶ τὰ κρεμμυδάκια μὲ τὰ μυρωδικά τους (ἄνηθο, ἀγιόσμο, μακεδονήσι), καὶ τὰ «καρδάματα γιὰ σαλάτα». Σύγχρονα σχεδόν, ἐμφανιζόταν καὶ τὸ μαροῦλι (τὸ κοκκινόφλουδο πιπεράτο ρεπανάκι). Πολὺ ὅμως ἀργοῦσαν τὰ καστραβέτσια (ἀγγούρια), τὰ κολοκυθάκια, τὰ ρεπάνια, οἱ πιπεριές, οἱ ντομάτες, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὅλα φέρονται ἐφοδιασμένοι οἱ Καραμπέρηδες. ὅσο κι' ἂν τὸ γλέντι τους ἄρχισε, σχεδὸν χειμῶνα ἀκόμα: τὴν Καθαρὴ Δευτέρα· κι ὅσο κι ἂν βάσταξε, δὲν ξεπέρασε τὴ Μεγ.Βδομάδα. Καιρὸ δηλ., ποὺ ἀκόμα, δὲν ἐμφανιζόταν κἂν κανονικὰ στὴ Γιαννιώτικη ἀγορά, τὰ λαχανικὰ ποὺ προμνημονεύσαμε.

Ἔβγαιναν, βέβαια, πάντοτε τὴ Μεγ. Σαρακοστὴ ἀγγούρια, πιπεριὲς καὶ ντομάτες, ὅμως πάντα τουρσίοποιημένα. Καὶ τὰ ρεπάνια, καταναλισκόταν μόνον ὠμά, σὲ σαλάτα συνήθως, μὲ λάδι καὶ μὲ ξύδι. Καὶ γιὰ τέτοια σίγουρα ρεπανοσαλάτα, κάνει λόγο ὁ στιχοπλόκος.

Ὅμως στὴν «Καραμπεριά», γίνεται πιὸ κάτου λόγος γιὰ γ ι ν ο μ έ ν ε ς πιπεριές· ἀλλὰ καὶ γιὰ σ ά π ι ε ς ἀκόμα ντομάτες. Τὸν χαρακτηρισμὸ δὲ ἰδιαίτερα αὐτό, δὲ βολεῖ νὰ τὸν ἐφαρμόσουμε σὲ ντομάτες τ ο υ ρ σ ί. Πῶς λοιπὸν μπορεῖ νὰ συμβιβαστῆ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία διεξήχτηκε τὸ γλέντι, μὲ τὶς σ ά π ι ε ς ντομάτες, ποὺ μόνο καλοκαῖρι θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ἐμφανιζόταν στὴν ἀγορὰ τῶν Γιαννίνων;

Ἡ ἀντινομία αὐτή, θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ τακτοποιηθῆ, μόνο ἂν τὸ ἀρχικὸ δίστιχο τῆς Καραμπεριᾶς, ἐμφανιζόταν στὴ μορφὴ ποὺ παίρνει, μόνο μὲ τὴ πιὸ πάνου ποὺ ἀναφέραμε παραλλαγὴ τοῦ Ἀραβαντινοῦ : ... *ἀγγούρια καὶ ντομάτα καὶ κολοκύθ', ξυλάγγουρο, σὲ τ ό π ο ἀπὸ σαλάτα.* Τὰ δὲ κατοπινὰ δυὸ δίστιχα, νὰ τὰ θεωρούσαμε μεταγενέστερες, γιὰ περισσότερη σάτιρα καὶ διακωμώδηση προσθῆκες, καμωμένες ἀπὸ στιχοπλόκους, ποὺ δὲν εἶχαν προσέξει ὅτι, τὸ παραγέμισμά τους αὐτό, βρισκόταν σὲ ἀντίφαση μὲ τὸ κεντρικότερο σημεῖο τοῦ θρύλου τῶν Καραμπέρηδων.

Ἐπικουρικὰ πάντως, δὲ μποροῦμε παρὰ νὰ παραθέσουμε —σχολιάζοντας τα — καὶ τὰ κατοπινὰ αὐτὰ δίστιχα, μιὰ ποὺ κι' αὐτὰ εἶναι προϊόντα λαϊκῆς στιχοπλασίας:

Μὲ τὶς σακκούλες

λοιπόν,

ἀνοιχτὲς καὶ τὸν παρὰ στὸ χέρι,
τὸ Γοῦλα Σιάκα φώναξαν, ξυλόλαδο νὰ φέρη

Ὁ χαν(ι)τζῆς τοῦ Πόρου, δὲν ἦταν σὰν τὸν Πέτρο τὸ Τζαβέλλα, ποὺ δεχόταν νὰ πληρώνεται σὲ ὁμόλογα. Τρέχα γύρευε!... Ὁ Τζαβέλλας, ἔμενε στὰ Γιάννινα· καὶ μποροῦσε νὰ σφίγγη ὅσες φορὲς ἤθελε τοὺς Καραμπέρηδες. Ὁ χαντζῆς ὅμως τοῦ Πόρου, ἤθελε τὸν παρὰ μπροστά.—Πεσίν!..

Σημειώνουμε μὲ τὴν εὐκαιρία, ὅτι τὸν καιρὸ ἐκεῖνο, τὰ νομίσματα ἦταν ὅλα μεταλλικά: ἀσῆμι, χρυσάφι καὶ μῖγμα χαλκοῦ γιὰ τὰ κέρματα. Πορτοφόλι τότε γιὰ χρήματα, ἦταν ἡ σακκούλα, πού, μικρὴ ἢ μεγάλη, κρεμόταν μ' ἕνα σχοινὶ ἀπ' τὸ λαιμό, συνήθως κατάσαρκα. Ὅποιος ἤθελε νὰ πληρώση κάπου, ἔβγαζε ἔξω τὴ σακκούλα, τὴν ξετύλιγε ἀπὸ μία θηλειὰ ποὺ κλειοῦσε τὸ λαιμό της, τὴ φούσκωνε μὲ τὸ στόμα, κι ἔβγαζε ἀπὸ κεῖ τὰ μεταλλικὰ ποὺ χρειαζόταν. Τὸ ξυδόλαδο ἐπίσης —πραγματικὸ μῖγμα λαδιοῦ καὶ ξυδιοῦ— τὸ βάζαν μέσα 'σ' ἕνα εἶδος ἀχλαδόσχημα, ξερὰ μεγάλα κολοκύθια, καὶ τὸ ἀνακατεύαν, ἀναταράσσοντας το, πρὶν τὸ χρησιμοποιήσουν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μὲ τὸν παρὰ λοιπὸν στὸ χέρι—καὶ τώρα ὁ στιχοπλόκος εἰρωνεύεται ἐντονότερα τοὺς Καραμπέρηδες.

τρεῖς γενομένες πεπεριὲς καὶ μιὰ σάπ{ι}α ντομάτα
τοῦ Γούλα Σ{ι}άκα ἔδωκαν, νὰ φκειάσουνε σαλάτα.

Φυσικά, τόσες μέρες ποὺ βαστοῦσε τὸ γλέντι, ὄχι μονάχα οἱ ντομάτες μποροῦσαν νὰ σαπίσουν, ἀλλὰ κι οἱ πιπεριὲς ἀκόμα νὰ κοκκινίζουν καὶ... νὰ φλογίζουν.

Τὸ ρακὶ τότε ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ· οἱ μεζέδες, οἱ σαλάτες, κι αὐτὰ ἀκόμα τὰ κολοκύθια τ' ἄγουρα, ἐρέθιζαν ὅσο πάει προοδευτικὰ τὸν οὐρανῖσκο καὶ τὸ στομάχι. Ὅσο γιὰ τὸ φαγητό, οἱ Καραμπέρηδες, δὲν φαίνεται νὰ νοιαζόταν καὶ πολύ· θὰ μποροῦσες μάλιστα νὰ πῇς, πὼς τὰ ἐδέσματά τους, δὲν ἦταν ποτὲ τόσο ἐκλεκτά, ἀπὸ φόβο, λές, ἢ ἀπὸ λύπη νὰ θυσιάζουν χρήματα, γιὰ κάθε ἄλλο ποὺ δὲν ἦταν ρακὶ καὶ κρασί: —Λοιπόν,

Παίρνουν φαΐ μιὰ σ{ι}κοταριά, γκιόσσα μιὰ παλιογίδα·

πρέπει αὐτὸ νὰ πιστέψετε:

ὅρκο σᾶς κάνω, βρὲ παιδιά, στεγνότερη δὲν εἶδα.

Καὶ κατὰ τὶς λαϊκὲς παραλλαγές:

Παίρνουν φαΐ μιὰ σ{ι}κοταριά, γκ{ι}όσα μιὰ παλ{ι}ογίδα·
ὅρκο σᾶς κάνω στὸ Θεό, χειρότερη δὲν εἶδα.

Εἶχαν φαΐ ποὺ τρώγανε ψημμένη παλ{ι}ογίδα·
ὅρκο σᾶς κάνω βρὲ παιδιὰ χειρότερη δὲν εἶδα.

Εἶχαν μαζῆ ποὺ τρώγανε κρέας μιὰ παληογίδα·
ὅρκο σᾶς κάνω βρὲ παιδιὰ παληότερη δὲν εἶδα.

Μὰ κι' αὐτὴ ἀκόμα ἡ παληόγρ{ι}α, ἡ γκ{ι}όσα γίδα, μποροῦσε καὶ νὰ λείπη. Καμμιὰ φορὰ μποροῦσαν ν' ἀρκεστοῦν καὶ σὲ πιὸ λιτὸ φαΐ. Ἦταν περιπτώσεις πού,

εἶχαν μαζῆ ποὺ τρώγανε, σκόρδα καὶ χλωροτύρι,

καὶ μ' αὐτὰ μονάχα νὰ κάνουν κέφι· καὶ τόσο μάλιστα, πού,

κι' ὁ κουτσο—Χούσιος φώναζε γιομῖστε τὸ ποτῆρι.

Μπῆκε λοιπὸν τελικὰ στὴ μέση ἡ γκ{ι}όσα, ἡ σκοταριά, τὰ σκόρδα, τὸ χλωρὸ τυρί· καὶ τὸ παλιὸ λιαστὸ κρασί, ἄρχιζε ν' ἀνάφτη τὰ μεράκια.

Ὁ κουτσο-Χούσ{ι}ος —ἡ καταβόθρα— ἄρχισε τὶς φωνές, ζητώντας νὰ τοῦ κρατᾶν πάντα γεμάτο τὸ ποτῆρι.

Τὸ κέφι κόρωνε: Κι' ἄρχισαν τὰ βακχικὰ στιχοπλάκια:

ἀρχίνησαν νὰ τραγουδοῦν ὅλοι μὲ τὴν ἀράδα, (6)
τραγούδια καραμπέρικα ὅλα μὲ νοστιμάδα.

Εἶχεν ἔρθει τώρα ἡ σειρὰ τῶν βακχικῶν στιχοπλακιῶν (7) καὶ τῶν στιχοπλαστικῶν ἀγώνων· (8) κι' ἀκολούθησαν οἱ στιχουργημένες ἐντολές: (9)

—Γειά μας κρασοπατέρηδες νὰ ζήση τὸ κρασί μας,
καὶ τὴν ἀμέθυγη ζωὴ νὰ χαίρωνται οἱ ὀχτροί μας.

—Ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου, στὸν ὑπνονόνειρό μου,
πὼς θἄρθη τὸ κρασὶ φτηνό, νὰ πιοῦμε καὶ τοῦ χρόνου.

—Ἀπόψε εἶδα στὸν ὕπνο μου, πὼς πνῆκα στὸ βαένι·

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ὅρκο σᾶς κάνω βρὲ παιδιά, πολὺ κρασὶ θὰ γένη.

κι ἡ παραλλαγή του:

—Εἶδα προψὲς στὸν ὕπνό μου, πὼς πνίγ(η)κα στὸ βαένι·
νὰ ξέρετε μωρὲ παιδιά, πολὺ κρασὶ θὰ γένη.

—Τὸ εἴνορο ποὺ εἶδες ἐσύ, ἐγὼ νὰ στὸ ξηγήσω:
φέτο θὰ γέν' πολὺ κρασί, νὰ πιῶ καὶ νὰ μεθύσω.

—Εἶδα κι ἐγὼ πῶς βρέθηκα μέσα σὲ μιὰ νταβέρνα
καὶ κολυμποῦσα στὸ κρὰσί, σὲ μιὰ μεγάλη στέρνα.

—Μπομπό!.. τ' ἀμπέλια στέγνωσαν, κρασὶ δὲ θὰ λα κάνουν·
κι ὅσοι μπεκρῆδες τῶμαθαν, ἔπεσαν νὰ πεθάνουν.

—Θεὲ μεγαλοδύναμε, ριτζιὰ μεγάλο σ'κάνω:
σ' ἕνα βαένι μὲ κρασί, ἀπάνω νὰ πεθάνω.

—Θεέ μου, φέτο τὰ κρασιά, χιλιάδες ν' ἀβγατίσουν·
βαένια, στέρνες καὶ κàδιά, ὅλα νὰ ξεχειλίσουν·

—Θεὲ μεγαλοδύναμε, μιὰ χάρη σοῦ ζητάω.
νὰ γίνη ἡ Λίμνη μας κρασί, κι ἐγὼ νὰ κολυμπάω.

Κι ἀρχίζουν κατόπι οἱ «ἐντολές»:

—Καλῶς νὰ σ' εὕρω Φρίγκα μου,
—Καλὸ στὸ Μπιλιμπίλη.
κορώνα τῆς Καραμπεριᾶς, τῶν κρασοπούλων στήλη.

κι ἡ παραλλαγὴ (ἡ πιὸ σωστὴ):

—Καλή μερά σου Φρίγκα μου
—Καλὸ στὸ Μπιλιμπίλη.
κορώνα τῆς Καραμπεριᾶς καὶ μπιστεμμένε φίλε

Οἱ Καραμπέρηδες τώρα, ἀρχίζουν νὰ πλέουν σὲ πελάγη οἰνοπνευματικῆς εὐδαιμονίας:

Χαλασιά σ' Καραμπεριά,
μὲ τὰ γλέντια τὰ πολλά.

Γυρτοὶ δῶθε - κεῖθε, μέσα σὲ μιὰ ναρκωτικὴ ζάλη, ἔχουν ξεχάσει ὅλες τὶς ἀθλιότητες καὶ τὶς κακοτοπιὲς τῆς ζωῆς. Τὰ ταχίμι μὲ τὰ βιολιὰ—λαοῦτο, κλαρῖνο, ντέφι—καὶ τὰ τραγούδια τῶν γύφτων, ἁπλώνονται θριαμβικὰ στὴ μεθυσμένη ὕπαιθρο, καθώς, σὰ ν' ἀπαντοῦσε, λές, ἀντιλαλώντας, ἔπαιρνε κι' αὐτὴ μέρος στὸ τρικούβερτο γλέντι.

Τὸ κρασί, μπαίνει στὸ αἷμα, στὸ μυαλό, στὶς καρδιὲς τῶν Καραμπέρηδων, κι ἀναταράζει, κι αὐτό, θαρρεῖς, τὸ κακοτράχαλο κι ἀσάλευτο βουνό.

Ὅμως, τ' ἀσκιά, ἔχουν πιὰ ξεφουσκώσει. Οἱ σακοῦλες, εἶναι ἄδειανές.

—Ἄειστε παιδιά, νὰ φύγουμε, νὰ πᾶμε σ' ἄλλον τόπο·
νὰ βροῦμε τὸ κρασὶ φτηνό, κι ἄς κάνωμε καὶ κόπο.

—Τὶ νὰ σᾶς πῶ μωρὲ παιδιά· στοῦ Ψαλίδα τὸ σοκκάκι
εἶναι ἕνα κρασοπουλειό, μ' ἕνα γλυκὸ κρασάκι.
Ξεκίνησαν σὰν τἄκουσαν πῆγαν γιὰ νὰ τὸ σώσουν

. . . .

—Χάϊ Καραμπεριὰ γλεντζάρα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πώμεινες χωρὶς πεντάρα
—Χαλασιά σ' Καραμπεριά
πώμεινες χωρὶς παρά:

Ἐκεῖ στὰ μαγικὰ τοπία της Γιαννιώτικης περιοχῆς: στὶς καλαμιὲς καὶ τὶς βρυσοπηγές τῆς Λίμνης καὶ τοῦ Νησιοῦ, στὸ βαθυπράσινο καὶ ἄγριο περιβάλλον τῆς Ντουραχάνης καὶ τοῦ Πόρου, στὶς μαλακὲς καμπύλες τοῦ Ντρίσκου, ἀπ' ὅπου ἀντίκρυζαν μπροστά τους ὅλη τὴ Λίμνη καὶ τὴ θρυλικὴ πόλη, τοὺς κάμπους της καὶ τὶς ἀλπικὲς κορυφογραμμὲς ποὺ τὴν περικλείνουν, ἐκεῖ γλεντοῦσαν, ξένοιαστοι οἱ Καραμπέρηδες, οἱ μποέμ τῶν Γιαννίνων:

Κι ἐκεῖ, στὸν ὕπνο τώριξαν, ἀπανουθειὸ στὶς φτέρες.

Μά,

πάλι στουπὶ ν ἐξύπνησαν, σὰν πέρασαν τρεῖς μέρές.

Κατὰ τὸ στάδιο αὐτὸ τοῦ γλεντιοῦ, τόσο ἀπὸ τὸ Λάππα καταγράφεται:

ἐκίνησαν καὶ πήγαιναν, στὸ Ντρῖσκο τὸν ἀν(η)φόρο·
κι ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλά, ἦρθαν τὸν κατηφόρο,

ὅσο κι ἀπὸ τὸ λαϊκὸ στιχοπλόκο ἀπομνημονεύεται, σειρὰ ἀπὸ δίστιχα:

Καραμπεριὰ ξεκίνησε τὸ Ντρῖσκο τὸν ἀν' φόρο
κι ἀπὸ τὸ μεθύσι τὸ πολύ, γύρσαν τὸν κατηφόρο.

μὲ παραλλαγὴ τοῦ δεύτερου στίχου:

... κι' ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ κρασιοῦ, κίν'σαν τὸν κατηφόρο.

Σὰν ἔκαναν καὶ κίνησαν, στὸ Ντρῖσκο, πέντε μέρες
χάλασαν τὰ παπούτσια τους, χάλασαν καὶ τὶς φτέρνες.

Φόντας κάναν καὶ γύρισαν στὸ Μῦλο καὶ στὸν Πόρο,
κύτταξαν τὶς σακοῦλες τους δὲν εἴχανε κοτόρο,

ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι νεώτερες μεταπλάσεις, ἀρχικῶν περιστατικῶν καὶ τῶν ἀρχικῶν γι' αὐτὰ στίχων. Αὐτὸ ὅμως, φαίνεται ὄχι καὶ τόσο πιθανό, μιὰ ποὺ μ' αὐτὰ προσθέτονται στὸ γλέντι τῶν Καραμπέρηδων, καὶ καινούργια τοπικὰ στοιχεῖα (Ντρῖσκος, Μῦλος). Ἡ στιχουργική τους μολαταῦτα ὑφή, δὲν ἐπιτρέπει, μὲ πρέπουσα σειρὰ ν' ἀναπλάσης, τὰ παρενθετόμενα σ' αὐτὰ νέα τυχὸν ἐπεισόδια, καὶ νὰ παρακολουθήσης τοὺς Καραμπέρηδες στὶς, πιθανότατα, καινούργιες ἐξορμήσεις τους—ἴσως, περισσότερο, γιὰ νέες προμήθειες—πρὸς κατωκημένους τόπους τῆς περιοχῆς τοῦ Πόρου, βάσης ξεκινήματός τους.

Θὰ προσπαθήσουμε μ' ὅλα ταῦτα νὰ τοὺς παρακολουθήσουμε στὰ ἀνήσυχα καὶ ἐρευνητικά, ὄχι ὅμως καὶ τόσο σταθερὰ καὶ σίγουρα βήματά τους.

Γιὰ σκεφθῆτε !.. Νὰ ξεκινᾶς ἀπὸ τὸν Πόρο· νὰ παίρνης τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι ποὺ σκίζει τὶς ἐκεῖ πλαγιὲς τοῦ Μιτσκελιοῦ, μὲ τελικὴ κατεύθυνση τὸ φημισμένο ἀπὸ παλιὰ Ντρίσκο, κι' ἀντίς, νὰ κουτρουβαλᾶς παραπαίοντας τὸν κατήφορο!... Φαντάσου πιὰ ὁμαδικὸ μεθύσι!..

Ὑπάρχει ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη παραλλαγὴ τοῦ δεύτερου στίχου τοῦ ἀρχικοῦ δίστιχου, κατὰ τὴν ὁποία, δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ πολὺ μεθύσι ποὺ οἱ καραμπέρηδες κουτρουβαλοῦσαν τὴν κατηφοριά, νομίζοντας ὅτι ἀνεβαίνουν! Ὄχι !.. Ἀλλὰ σὲ μιά, κάπου, μεσάζουσα στάση τοῦ γλεντιοῦ τους, ἀντελήφθηκαν ὅτι εἶχαν στραγγίσει τὶς προμήθειές τους:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

...Κι' ἀπὸ τὸν πόνο τοῦ κρασιοῦ,

λέει ἡ παραλλαγή,

κίν'σαν τούν κατηφόρου.

Γι' αὐτό, τὴ φορὰ αὐτή, δὲν κατόρθωσαν νὰ φτάσουν στὸ θρυλικὸ αὐχένα.

Εἶναι λιγάκι δύσκολο νὰ μαντέψης, σὲ ποιὸ εἰδικὸ γλέντι, ἢ σὲ ποιὸ τμῆμα αὐτοῦ ποὺ περιγράφουμε, ἀναφέρεται τὸ ἄλλο δίστιχο, ποὺ κάνει λόγο γιὰ πέντε ἐκεῖ ἡμερῶν περιπλανήσεις τους. Ὁ Κρυστάλλης, κάνοντας λόγο—στὸ πεζό του «Αἱ Ἀπόκρεω ἐν Ἰωαννίνοις»— γιὰ τοὺς Καραμπέρηδες, ποὺ τοὺς χαρακτηρίζει «εὐτράπελους», προσθέτει ὅτι, οἱ πρόγονοί τους, «κινήσαντες ποτε διὰ ταξείδιον, μόλις μέχρι τοῦ βουνοῦ τῶν Ἰωαννίνων ἔφθασαν· κι' ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλά, γύρισαν τὸν κατήφορο, ὅπως ἀναφέρει τῶν τραγούδι των».

Πρέπει πάντως ἐδῶ νὰ ποῦμε, ὅτι, ὁμαδικὸ ταξίδι τῶν Καραμπέρηδων γιὰ γλέντι ἔξω ἀπὸ τὶς γιαννιώτικες περιοχές, εἶνε κάπως δύσκολο νὰ φαντασθοῦμε. Ὁ Καραμπέρης, ἦταν ὁ ἰθαγενὴς τῶν Γιαννίνων, ἀλλὰ ταὐτόχρονα καὶ ὁ σ' αὐτὰ στέρρεα ριζωμένος Γιαννιώτης. Γιὰ μακρυνότερο ταξίδι, θὰ ξεκινοῦσε, μονάχα καὶ κύρια γιὰ τὴν Κόνιτσα, τὰ Γρεβενά, τὴν Παραμυθιά, καὶ καμμιὰ φορὰ καὶ γιὰ τὴν Ἄρτα καὶ Φιλπιάδα, γιὰ νὰ πάρη μέρος, ἀγοραστὴς ταυτόχρονα καὶ πωλητής, στὰ περίφημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πανηγύρια τους. Ἐμποροπανήγυρες, θὰ τὰ λέγαμε σήμερα.

Θὰ ταξίδευε ἐπίσης κι' ἴσαμε τὴν Παληουρὴ καὶ τὴν Κουρσ̌οβίτσα, τὴ Τζ̌όρα καὶ τὴν Καστρίτσα ἢ τὴ Φανερωμένη, γιὰ νὰ πάρη μέρος στὸ γιορτασμὸ τοῦ ἐπέτειου πανηγυριοῦ τους, καὶ νὰ γλεντήση.

Ὅπως κι' ἂν εἶναι, οἱ γιὰ τὸ Ντρίσκο ξεκινημένοι κι' ἐκεῖ φτασμένοι Καραμπέρηδες, ἀπὸ τὸ ἀνέβα καὶ κατέβα, γιὰ προμήθεια σίγουρα ἐφόδιων καὶ πιὸ πολὺ κρασιοῦ, χάλασαν, στὶς κακοτράχαλες πλαγιὲς τοῦ Μιτσ̌κελιοῦ, ὄχι μονάχα τὰ παπούτσια τους, ἀλλὰ καὶ τὶς φτέρνες ἀπὸ τὰ χοντρὰ τῆς ἐποχῆς τσ̌ουράπια τους· μπορεῖ κηόλας κι' ἀπὸ τὰ πόδια τους!—Πέντε μέρες γλέντι εἶνε αὐτό!..

Τὶς περιπλάνησεις τους, φαίνεται, αὐτὲς—μπορεῖ καὶ τὰ γλέντια τους —οἱ ἀνήσυχοι Καραμπέρηδες, τὶς εἶχαν πιθανότατα ἁπλώσει, ἴσαμε τὴ Γαστρίτσα, ἀφοῦ ὁ λαϊκὸς στιχοπλόκος, κάνει λόγο, ὅπως εἴδαμε πιὸ πάνου, γιὰ γύρισμά τους στὸ Μ ῦ λ ο.

Μ ῦ λ ο ἐδῶ χωρὶς ἄλλο ἐννοεῖ ὁ στιχοπλόκος, τὸ ἀντίστοιχο κτίσμα τοῦ Βεὴπ ἐφέντη, μπροστὰ καὶ στὸ κέντρο τοῦ βουνοῦ Καστρίτσας, ἀνατολικὰ τῶν Γιαννίνων, στὶς ἄκρες τῆς Λίμνης. Στὸ μέρος ἐκεῖνο, εἶναι μιὰ μεγάλη καταβόθρα, πρὸς τὴν ὁποία κατηφορίζουν μὲ ὁρμὴ τὰ νερὰ τῆς Λίμνης, ποὺ ὕστερα ἀπὸ μακρυὰ ὑπόγεια διαδρομή, βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸ Γιαννιώτικο λεκανοπέδιο στὶς πηγὲς τοῦ Λούρου. Τὸ χειμώνα ποὺ πλουταίνουν, τὰ νερά, σκεπάζουν ἴσαμε πάνω, ὅλο τὸ κτίσμα τοῦ Μύλου, ποὺ τότε δὲ λειτουργεῖ.

Ἀπὸ τὴ Γαστρίτσα λοιπὸν (τὸ Μοναστῆρι στὶς πλαγιὲς τοῦ ὁμώνυμου βουνοῦ), καὶ —κατεβαίνοντας— τὸ Μῦλο τοῦ Βεὴπ, ἀφοῦ πῆραν ἄκρη - ἄκρη τὸ σκαρὶ καὶ τὴν καλαμιά, ξαναγύρισαν, οἱ μακάριοι, στὸν Πόρο, μὲ διάθεση πάντοτε νὰ συνεχίσουν τὸ γλέντι· μὰ δὲ συμφώνησαν σ' αὐτό,... κι' οἱ σακοῦλες τους.

Χάϊ Καραμπεριὰ γλεντζ̌άρα,
πῶμεινες χωρὶς πεντάρα!...

Κἄποτε ὅμως ἔπρεπε νὰ τελειώση καὶ τὸ τρικούβερτο αὐτὸ γλέντι. Εἶχε μπεῖ πιὰ ἡ Μεγάλη Βδομάδα.—Καὶ... ὅλα κι ὅλα!... οἱ Καραμπέρηδες, ἦταν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

καλοὶ Χριστιανοί. Κι ἐκτὸς ἀπὸ τὴ νηστεία, τὶς μεγάλες αὐτὲς γιὰ τοὺς Χριστιανοὺς ἡμέρες, ἔπρεπε νὰ βρίσκωνται στὰ σπίτια τους, καὶ στοὺς δικούς τους. —Οἱ Καραμπέρηδες γλεντοῦσαν. Μὰ τὰ σπήτια τους, οἱ δικοί τους, ἀνησυχοῦν.—Τί στὸ καλό!... εἶχαν ξεκινήσει τὴν Καθαροδευτέρα γιὰ νὰ σπάσουν τὰ μαχμουρλούκια, καὶ κόντευε τώρα τὸ Πάσχα!... Αὐτὴ τὴ φορά, πάρα τὤχαν κάνει, οἱ εὐλογημένοι, ξενίσαφο!

Στέλλουν λοιπὸν εἰδικοὺς ταχυδρόμους, γιὰ νὰ τοὺς βροῦν.

Οἱ Καραμπέρηδες ὅμως,... τὸ χαβά τους ! Γιὰ τοὺς δικούς τους;

Στέλνουν γραφὴ στὰ σπήτια τους, πὼς βρίσκονται στὸ χάνι,
ὅλοι γεροὶ καὶ σίγουροι καὶ πίνουν καὶ γλεντᾶνε.

—Ὢ οἱ μακάριοι!...

—Κι ἂς τρώγαν παληογκιόσες. Τί νὰ κάνης μόνο ποὺ εἶχαν ἀδειάσει οἱ σακοῦλες!...

Σηκώθηκαν

λοιπὸν

νὰ φύγουνε

καὶ

λογαριασμὸ ζητᾶνε

Τοὺς φέρνει τὸ λογαριασμό, τὰ ἔξοδα τηρᾶνε.

κι ἡ λαϊκὴ παραλλαγή, πιὸ τεχνικὴ ἐδῶ:

... καὶ σὰν τὸν ἔφερε ὁ Χαντζῆς, τὰ ἔξοδα τηρᾶνε.
Ἔπιαν κρασὶ ἕνα φόρτωμα, ρακὶ εἴκοσι ὀκάδες.

Πῶς ὅμως αὐτοὶ μποροῦσαν νὰ εἶχαν συνείδηση, γιὰ ὅσα εἶχαν τόσον καιρὸ ξοδέψει;

Βρίσκουν τὰ ἔξοδα βαρειά, ἀρχίζουν τοὺς καυγάδες·

Ὁ χαντζῆς ὅμως εἶναι ἄτεγκτος· κι ὅλο πλουταίνει τοὺς λογαριασμούς!...

μεζέδες, γκιόσα καὶ ψωμί, ἄλλα τριάντα γρόσια.
καὶ γυαλικοτσακίσματα, σοῦμα, γρόσια τρακόσια!...

Ἤθελαν δὲν ἤθελαν, οἱ Καραμπέρηδες, βρίσκουν φουσκωμένο τὸ λογαριασμὸ τοῦ Χαντζῆ· καὶ τὸ μόνο μέσο γιὰ νὰ καλύψουν τὶς ἀδειανὲς σακκοῦλες τους, ἦταν ὁ καυγᾶς. Ἀρχίζουν λοιπὸν νὰ καυγαδίζουν μὲ τὸ Σιάκα.

Κατὰ μιὰ παραλλαγή, στὸ σημεῖο, σίγουρα, αὐτό, οἱ Καραμπέρηδες, γιὰ λόγους, χωρὶς ἄλλο, πολιτικῆς,

καὶ τὸ Νησιώτ' τὸν φώναξαν, γιὰ νὰ τὸν πληρώσουν.

Ποιὸς θὰ τοὺς ξαναγύριζε στὸ γραῖκι τους;

Κατὰ τὶς ἄλλες ὅμως ἐκδοχές, ὁ σιαματᾶς ποὺ γινόταν ἀνάμεσα Χαντζῆ καὶ Καραμπέρηδες, ἦταν τόσο μεγάλος, ποὺ πῆρε κι ὁ νησιώτης μυρουδιά, κι ἀνήσυχος, σπεύδει κι' αὐτός, γυρεύοντας τὰ καϊκιάτικά του.

Κι' ἀπάνου στὰ μαλώματα κι' ἀπάνω στοὺς καυγάδες,
νὰ κι ὁ Νησιώτης πὤρχεται γυρεύει τοὺς παράδες.

Γιατί, στὸ τέλος,—καὶ μὲ τὸ δίκιο του!...—μαζὶ μὲ τὸ Χαντζῆ, ἀγρίεψε κι ὁ Νησιώτης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οἱ Καραμπέρηδες τότε, ἀναγκάστηκαν νὰ μαζέψουν τὰ ζωνάρια τους: Γιὰ τὸ κρασί, ναί!.. ἦταν γίγαντες!.. μὰ γιὰ αἵματα,.. ἄ!.. ὄχι, ὄχι!..

Ὕστερα, ὁ Νησιώτης ἀπειλοῦσε—κι' εἶχε ξεκινήσει κηόλας—νὰ πάρῃ τὸ καΐκι καὶ νὰ φύγῃ· κι' αὐτούς, νὰ τοὺς ἀφήσῃ ἐκεῖ, ἀμανάτι. Κι' οἱ Καραμπέρηδες δὲ μποροῦσαν ἀκόμα νὰ σταθοῦν στὰ πόδια τους: Ἀφήνουν λοιπὸν κατὰ μέρος τὰ τσαλιμάκια, τὶς ἀπειλὲς καὶ τὶς βρισιές,

καὶ στὸ Νησιώτ' καὶ στὸ Χαντζῆ, γιὰ νὰ τοὺς ἡσυχάσουν,
ὑπόσχονται ἀπ' τὰ Γιάννινα, τὰ χρήματα νὰ μπάσουν.

Κι' ἐκεῖνοι; τὶ νὰ κάνουν; οἱ Καραμπέρηδες, δὲν εἶχαν οὔτε τσακιστὴ ἀπάνω τους. Ἤθελαν δὲν ἤθελαν, δέχτηκαν αὐτὴ τὴ διαβεβαίωση, ἀντί... μετρητά. Κατόπι;.. ὅπως θέλει ὁ Θεός!

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτό, ὁ Λάππας, ἀφηγεῖται ὅτι οἱ Καραμπέρηδες,

Ὑπόσχονται ἀπὸ τὸ Μέτσοβο

κι' ὄχι ἀπὸ τὰ Γιάννινα,

τὰ χρήματα νὰ μπάσουν

Γιατὶ ὁ Λάππας, συνεχίζει τὸ τραγούδι τῆς Καραμπεριᾶς, ἀφηγούμενος, (γι' αὐτὴ ὅμως, δὲν περισώθηκε κανένα λαϊκὸ στοιχούργημα), συνέχιση τοῦ ταξιδιοῦ καὶ τῶν περιπετειῶν τῶν Καραμπέρηδων, καὶ πέρα ἀπὸ τὸ Ντρῖσκο', πρὸς τὶς βορειο-ανατολικὲς κατηφοριές του, κι ἴσαμε τὸ Μέτσοβο:

Οἱ Καραμπέρηδες λοιπόν,

Ξεπέφτουν στοῦ Καμπέραγα εἰς ἕνα παλιοχάνι,
τὸ βρίσκουν ἔρμο καὶ κλειστὸ στ' ἀχούρια ξενυχτᾶνε·
Πλευρίτωσαν· δὲν εἴχανε με τὶ νὰ σκεπαστοῦνε.
Ξημέρουσαν, στὸ Μέτσοβο ξεκίνησαν νὰ πᾶνε,
παίζει ἡ κοιλιά τους ταμπουρὰ δὲν ἔχουν τὶ νὰ φᾶνε.
Μαζεύουν λάχανα στεγνὰ τὰ πλένουν στὸ ποτάμι·
νυχτώνουν στοῦ Φεσίμπεη καὶ τἄκαναν σκορδάμι
κι ἀπὸ ντουρβάδες κλέφτουνε πρασονουρές, μπομπότα,
σμίγουν κι' αὐτὰ στὴ σκορδαλιὰ καὶ τἄκαναν μπουρλότα·
Δέκα λεπτὰ δὲν πέρασαν καὶ τὰ παστρέψαν ὅλα·
καὶ τόσο νοστιμεύτηκαν, σὰ νἄφαγαν μπριζιόλα.
Τὴν ἄλλη μέρα ὕστερα στὸ Μέτσοβο ἐμπῆκαν
καὶ σὲ δυὸ μέρες ὕστερα,

οἱ Καραμπέρηδες, μπῆκαν ξανὰ στὸ καΐκι καὶ ξεκίνησαν γιὰ τὸ ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς.

—Ὅμως..., τὶ γυρισμός!.. χωρὶς ἀσκιὰ κρασί, χωρὶς βαρέλλες ρακί, χωρὶς φαΐ, χωρὶς δεκάρα!

—Κρασί!.. ἄχ! κρασί! τώρα χρειαζόταν τὸ λιαστό!..

Μὰ ποῦ νὰ τὧβρουν; ῥίχτηκαν λοιπὸν κι' αὐτοὶ στὰ ξεπλύμματα τῆς βαρέλλας τοῦ ρακιοῦ καὶ στό... νερὸ τῆς Λίμνης.

Καὶ τὸ νερὸ τὸ πάντεχαν, κρασάκι ξεβαμμένο
καὶ τὸ νερένιο τὰ ρακὶ σὰ γάλα βαρεμμένο.

Ἔτσι ἄδοξα καί... νηστήσιμα, τελείωσε τὸ θρυλικὸ ἐκεῖνο πολυήμερο γλέντι. Οἱ Καραμπέρηδες, ἐπὶ τέλους,

στὰ σπήτια τους βρεθῆκαν,

καὶ τελείωσε πιὰ τὸ θρυλικὸ ἐκεῖνο πολυήμερο γλέντι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Όταν πρωτοξεκίνησαν ήταν θρεμμένοι χοίροι (10)
καὶ γύρισαν στὰ σπήτια τους ξεροί, στεγνοὶ σὰν τσῖροι.

Αὐτά, περίπου, σὲ μιὰ ἀνάμικτη περιγραφή, ἦταν τὰ γλέντια τῶν παλιῶν Καραμπέρηδων, ποὺ ἦταν ὅλοι τους παιδιὰ τῆς ψάθας.

Πῶς λοιπὸν αὐτοὶ νὰ μὴν εἰρωνευόταν τοὺς ἄψογους λιμοκοντόρους, τάχα γλεντζέδες τοῦ γλυκοῦ νεροῦ τῆς ἐποχῆς τους; Μὲ τὴ φαντασία, παρακολουθοῦμε τὸν καγχασμὸ τοῦ παλιοῦ Καραμπέρη, καθὼς διηγόταν κάποτε στοὺς μακαντάσηδές του :

Εἶδα, παιδιά, ποὺ γλένταγαν μὲ μιὰ ἄδειανὴ λαένα·
σικώτι καὶ μισολάϊνο, δὲν εἶχαν τὰ καϋμένα.

Καὶ γύρισε, λέει, τότε αὐτὸς καὶ καὶ τοὺς εἶπε:

ἀπὸ τσιμπούσ(ι) δὲν ξέρετε, χρειάζεται ὀνίδα·

Γιὰ νὰ τοὺς ξυλοφορτώση, τάχα μ' αὐτή; ἢ ἤθελε μ' αὐτὸ νὰ ὑπονοήση τὰ μακρουλά, ξύλινα, κοινὰ καθίσματα καὶ τοὺς ξυλένιους μπάγκους τοῦ κρασοπουλιοῦ καὶ τῆς φάμπρικας τῆς ἐποχῆς, ποὺ τὰ περιφρονοῦσε ὁ λιμοκοντόρος μὲ τὰ στενὰ καὶ τὰ φράγκικα;

—Ποιὸς τάχα νὰ μαντέψη ;

Ἀπὸ τότε, πέρασαν, οὔ!.. οὔ!.. οὔ!.. τόσα χρόνια!..

(Συνεχίζεται)

6, 7, 8, 9. Τὰ κείμενα τῶν δεκατριῶν σχετικῶν δίστιχων ποὺ ἀκολουθοῦν, εἴτε στὰ κείμενα τῶν Ἀραβαντινοῦ, Λάππα. Σάρρα, περισώζονται, εἴτε μεταγενέστεραέχουν περισυλλεγεῖ, δὲν παρουσιάζουν μεταξύ τους ἀξιοπρόσεχτες παραλλαγές· καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο δὲν διαχωρίζονται ἐδῶ εἰδικότερα ὅπως τὰ προηγούμενα.

10. Ἀμφιβάλλουμε ἂν ὁ Γιαννιώτης λαϊκὸς στιχοπλόκος θὰ χρησιμοποιοῦσε τὴ λέξη αὐτὴ τῆς καθαρεύουσας.

Σημ.—Ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς σελίδας 34, στίχ. 10 (λέξη τ σ α κ ι σ μ έ ν ο) καὶ 12 (λέξη ν τ ο ύ π ι ε ς), παραλείφτηκαν οἱ ὑποσημειώσεις 4 καὶ 5, τὶς ὁποῖες καὶ παραθέτουμε:

4. Τσακίζω, λέγαμε παλιά, τὴν ἔννοια: κάνω ψιλά, λιανά, χαλῶ ἕνα μεγάλο νόμισμα, ἀλλάζοντάς το μὲ μικρότερα. Ὅλα αὐτά, ἀπὸ τὸν καιρὸ φαίνεται, ποὺ τὸ νόμισμα, δὲν ἦταν παρὰ κομμάτια ἀπὸ μέταλλα, τὰ ὁποῖα σποῦσαν, χαλοῦσαν, τὰ τσάκιζαν σὲ μικρότερα, ἀνάλογα μὲ τὴν ποσότητα καὶ τὴν ἀξία τοῦ εἴδους ποὺ ἤθελαν μ' αὐτὰ νὰ τὰ ἀνταλλάξουν.

5. Ἀπὸ τὸ ἰταλ. *doppia*, διπλό, δίλιρο.

Προσθέτουμε ἐπίσης ὅτι: — Στὸ Γιαννιώτικο ἰδίωμα, ἡ χρησιμοποίηση τοῦ π η γ α ί ν ω μὲ ὑποταχτικὴ ἄλλου ῥήματος (π. χ. π ῆ γ ε νὰ πέση... νὰ σκοτωθῆ· π ῆ γ α ν νὰ τὸν... πεθάνουν, νὰ τὸν... σκοτώσουν, (δὲς σελ. 35. στίχ. 18 καὶ 20), εἶναι δηλωτικὸ τῆς ἔννοιας: π α ρ ὰ - λ ί γ ο νὰ... κ ό ν τ ε ψ α ν νὰ... —Ἡ λέξη κ ι τ τ ό ρ ο, κ υ τ ό ρ ο ἢ κ ο τ ό ρ ο (δὲς ὑποσ. 2, σελ. 31 κι' ὅπου ἀλλοῦ), δυνατὸν νὰ ἐτυμολογῆται ἀπὸ τὰ γαλλικά, *quot, quotité*, ποὺ σημαίνουν, π ο σ ο σ τ ά, μ ε ρ ί δ α, καὶ τὸ ἰταλικό: *quota*, ποὺ σημαίνει εἰσφορά, ἔρανος, ἀ ν α λ ο γ ο ῦ σ α μ ε ρ ί δ α.

Τῆς «Καραμπεριᾶς», μοῦ ἀνακοινώνει καὶ ἄλλες παραλλαγές, ὁ φίλτατος Γιαννιώτης λαογράφος Εὐ. Μπόγκας· ἀναφέρω ἐδῶ τὶς σπουδαιότερες:

Μιὰ Κυριακή, μιὰ Πασχαλιὰ καὶ μιὰ καλὴν ἡμέρα,
Καραμπεργιὰ συνάχτηκε στὸν Πέτρο τὸ Τζαβέλλα.

Τὸ πρῶτο ὅμως δίστιχο, εἶναι φανερὰ δανεισμένο ἀπὸ ἄλλο Γιαννιώτικο τραγούδι, ποὺ ἀνήκει στὸν κύκλο τῆς «Φεγγαροπρόσωπης» (δὲς «Ἠπειρ. Ἑστία» 1955, σελ. 1017 καὶ «Δόντια πυκνά», σελ. 1018, δυὸ πρώτους στίχους τῆς πρώτης στροφῆς).

...Στὸ δρόμο ὅπου πάαιναν, γιά!... τρεῖς ἀνατολῖτες·
Ὀβραίους τοὺς ἐπάντεχαν καὶ τ'ς ἔκοψαν τὶς μῦτες.

...Τὸ εἶχαν πάρει ἀπόφασι στὸ Ντρῖσκο νὰ γλεντήσουν
κι' ἀπὸ τὰ μέθια τὰ πολλά, ἀλησμόνσαν νὰ γυρίσουν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΓΙΑΝΝΗ ΣΑΡΑΛΗ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΑΓΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΟΡΦΙΕΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

ΑΡΙΣΤΗ - ΒΟΪΔΟΜΑΤΗΣ

['Από τὸ θαυμάσιο ὁδοιπορικὸ ποὺ ἐξέδωκε τελευταῖα ὁ Ζαγορίσιος φιλόλογος καὶ λογοτέχνης κ. Γιάννης Σαραλῆς μὲ τὸν τίτλο «Ζαγόρι—ἕνας ἀπίθανος κόσμος» δημοσιεύουμε τὸ πιὸ κάτου ἀπόσπασμα, ποὺ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μας καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ καλλίτερα κομμάτια τοῦ βιβλίου].

. . . .

Ἡ 'Αρίστη, κρυμμένη στὴν ἀγκαλιά, ποὺ σχηματίζει ὁ Ροϊνίκος μὲ τὴν Κουδουνάτα, σὲ ὑποδέχεται μέσα στὴν ἄφατη γαλήνη της, ἀμέτοχη στὴ συγκίνηση ποὺ σοῦδωκε.

Ἡ πρώτη ἐπαφή σου μὲ τὸ χωριὸ σ' ἀφήνει κάπως ἀδιάφορο, σαστισμένος καθὼς εἶσαι, ὅταν ἕνα τσοῦρμο παιδιῶν σὲ τραβάει ἀπὸ τὶς σκέψεις σου. Ὅλ' αὐτὰ τὰ παιδιά, ὑποδέχονται τ' αὐτοκίνητο μὲ ξεφωνητὰ χαρᾶς, σὰ γεγογὸς τῆς ἡμέρας καὶ περισφίγγουν μὲ τὸ χαρούμενο κλοιό τους τοὺς ταξιδιῶτες, ποὺ κατεβαίνουν βιαστικὰ καὶ ξεφορτώνονται τὰ ἐμπορεύματα μὲ μιὰν ἀσυνήθιστη βιασύνη. Τὸ αὐτοκίνητο σὲ λίγα λεφτὰ θὰ ξεκινήσει γιὰ τὸ Πάπιγκο, ποὺ θὰ διανυκτερεύσει.

Σὰν κοπάσει ὅμως ὅλη τούτη ἡ φασαρία, τὸ χωριὸ ἀρχίζει νὰ ξετυλίγει μπρὸς στὰ μάτια σου τὶς μυστικές του πτυχές.

Ἄνετη πλατεῖα μὲ τὰ δροσερά της πλατανάκια, συμπαθητικὰ καφενεδάκια, ἐπιβλητικὴ παλιὰ ἐκκλησιά, παρόμοιες μὲ κεῖνες ποὺ βλέπει ὁ ταξιδιώτης στὸ ἄλλο Ζαγόρι, δρόμοι σχετικῶς καλοί, σπίτια χτισμένα μὲ ἄσπρη πέτρα, πλακοσκεπασμένα, σύνολο ἐγκάρδιο, Ζαγορίσιο.

Τὸ χωριὸ ὅμως, δὲ βιάζεται, οὔτε ἔχει πρόθεση νὰ σὲ προδιαθέσει καὶ νὰ σὲ πείσει γιὰ τὶς ὀμορφιές του μὲ μεγαλόστομες ἐπικλήσεις. Εἶναι βέβαιο πὼς γρήγορα θὰ σὲ κατακτήσει, ὅπως καὶ τὸν καθένα ποὺ περνᾶ, μὲ τὸ δικό του τρόπο, μὲ τὴν προθυμία τῶν κατοίκων, μὲ τὴν εὐγένεια, μὲ τὴ ζωντάνια, ποὺ δὲ συναντᾶς πουθενὰ ἀλλοῦ.

Ἕνας περίπατος ὥς τὸ Πηγαδούλι σοῦ ἐπαναφέρει στὴ μνήμη καὶ σοῦ προβάλλει, ἥρεμα τώρα, ὅτι ἀγνάντεψες ἀπὸ κεῖ ψηλὰ κατηφορίζοντας ἀπὸ τὴν Ἁγία Παρασκευή. Ἥμερες καταπράσινες πλαγιές, μ' ἕνα βελούδινο πράσινο, χυμᾶνε καὶ χάνονται στὸ ὀργιαστικὸ ξεφάντωμα τῶν πλατανιῶν τοῦ Βοϊδομάτη. Διάφανος κι ἀπέραντος ὁρίζοντας, πρὸς τὴν ἀλύτρωτη Βόρειο Ἤπειρο, ποὺ πλέει στὴ συννεφιὰ τῆς μαύρης σκλαβιᾶς της, χωριὰ ὁλόγυρα γραμμένα, μὲ τὸ Βῖκο στὴν ἀνατολή, ἀπερίγραπτη ὀμορφιὰ μοναδικῆς ἄγριας μεγαλοπρέπειας.

Ὅλη τούτη ἡ μαγευτικὴ λεκάνη, ποὺ κλείνεται ὁλόγυρα τόσο φροντισμένα μὲ πανύψηλα βουνά, εἶναι ἕνα πράσινο ποίημα, ποὺ σὲ σκλαβώνει καὶ ζητᾶς νὰ γνωρίσεις τὴν κάθε πτυχή του, ν' ἀναπνεύσεις τὸ διάφανον ἀέρα της, νὰ μπεῖς στὸ ὕφος της. Τότε πιά, ἀφοῦ δεχτεῖς ὅλη ἐκείνη τὴν ἀπαραίτητη προσαρμογὴ καὶ σπουδάσεις τὸ τοπίο σου καὶ πιστέψεις πὼς τέλειωσε ἴσαμε δῶ ἡ συμμετοχή σου, γιατὶ δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ χαρίσει τὸ χωριό, τότε θὰ μάθεις πὼς ἐκεῖ κοντά, κρυμμένο σ' ἕνα πανέμορφο πλατανῶνα, βρίσκεται κάποιο ποτάμι, ὁ Βοϊδομάτης, μὲ τὸ παράξενο ὄνομα, ποὺ κανένα μάθημα Γεωγραφίας δὲ σοῦ τὸ δίδαξε ποτέ, μήτε καταδέχτηκε κανεὶς ν' ἀσχοληθεῖ μαζί του, οὔτε καὶ κεῖνοι ποὺ καταπιάνονται μὲ τουριστικὰ θέματα, μακριὰ καθὼς βρισκεται, ἐδῶ στὸ τελευταῖο ἄκρο τῆς Ἑλλάδας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Γι αὐτὸ τὸ ποτάμι θὰ σοῦ μιλήσει κάθε Ἀριστινός. Εἶναι ὁ ἀγιάτρευτος καημὸς τῶν ξενητεμένων, ποὺ τοὺς μαγνητίζει μὲ μιὰν ἀφάνταστη ἕλξη καὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὸ λησμονήσουν, ἐκεῖ μακριὰ στὴν πικρὴ ξενητειά. Ὅποιος πίνει τὸ νερό του, νοιώθει γιὰ πάντα τὴ γλυκιά του θύμηση.

Τοῦτο τὸ ἀπερίγραπτο ποτάμι θὰ σ' ἀναγκάσει ὁ Ἀριστινὸς νὰ πᾶς νὰ τὸ ἐπισκεφθεῖς. Εἶναι ἡ δόξα του καὶ ὅλων τῶν γύρω χωριῶν.

Εἴκοσι λεφτὰ δρόμο ἔχεις νὰ διανύσεις ἄλλωστε, μέσα σ' ἕνα θαλερὸ πράσινο, ποὺ ξεχύνεται ἀπ' τὶς πλαγιὲς τοῦ Ζουμπεριοῦ καὶ τῆς Φτέρης, σὰ συμφωνικὴ μελῳδία καὶ φτάνει στὴν πράσινη λαχτάρα τῶν πλατανιῶν του, ποὺ τὸ κρύβουν κάτω ἀπ' τὰ βαθύσκια φύλλα τους.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ μιὰ πινακίδα θὰ σὲ πληροφορήσει καθὼς διχάζεται ὁ δρόμος. Ἀριστερά σου ἔχεις τὴ μονὴ τῆς Σπηλιώτισσας καὶ δεξιά σου τὸ δρόμο γιὰ τὸ Πάπιγκο.

Ἀκολουθοῦμε τὸ δρόμο τοῦ Μοναστηριοῦ. Λίγα βήματα καὶ τὰ πλατάνια μᾶς προλαβαίνουν πιὸ πυκνὰ τώρα, μ' ὅλο τὸ ἐκπληκτικό τους ξάφνιασμα.

Γιγάντια ἀφήνουν τὰ χλωρά τους κλωνάρια νὰ συμπλέκωνται τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο, ν' ἀνακατεύωνται μεταξύ τους σ' ἕνα ἀξεδιάλυτο ἀγκάλιασμα, σ' ἕνα σφίξιμο ζωντανῶν δράκων, σὲ φοβερὸ παιχνίδισμα, σὲ χαροκόπι μιᾶς ὀργιαστικῆς μέθης. Ἕνας ἀβασίλευτος ἥσκιος ρίχνει τὶς δροσερὲς φτεροῦγες του κι ἀναδεύεται μέσα στὰ κλαδιὰ καὶ τρελλοπαίζει μὲ τὰ φύλλα καὶ κυνηγάει τὸ φῶς, ποὺ διστακτικὸ ἀγγίζει τὶς κορφὲς τῶν πλατανιῶν, καὶ πάλι κατεβαίνει γιὰ νὰ κρυφτεῖ στὰ σκοτεινά του ἐνάερα δρομάκια καὶ χάνεται μέσ' στὸ βοερὸ ἀναφοφούλιασμα, ποὺ ξεσηκώνουν τὰ κλαδιά, καὶ στὸ σούρσιμο τῶν ξερῶν φύλλων, ποὺ ἀφήνουν τὰ βήματά μας.

Τὸ ποτάμι ἐντελῶς ἀθέατο μᾶς στέλνει τὰ μηνύματα τῆς θριαμβευτικῆς του παρουσίας μὲ τὸν πολύβουον ἀχό του, ἀνεκλάλητο ξέσπασμα φουρτουνιασμένης ψυχῆς, ποὺ διαλαλεῖ τοὺς χαρούμενους καημούς του.

Τὸ μοναστήρι τῆς Σπηλιώτισσας, σκαρφαλωμένο στὸ βράχο, εἶναι μιὰ ἀπίθανη ζωγραφιά, ποὺ ξεπροβάλλει ἀπ' τ' ἀπόκρημνα ὕψη της, μὲ τὸν ἐξαίσιο διάκοσμο τῶν κρεμάμενων πουρναριῶν καὶ τὴ μετέωρη ἁψῖδα τοῦ καμπαναριοῦ. Μπαίνουμε ἀπ' τὴν αὐλόπορτα μὲ τὰ ἐρειπωμένα ὀλόγυρα οἰκήματα γιὰ νὰ φτάσουμε στὴ μικρή του εἴσοδο, ποὺ τὴ φρουρεῖ ἡ αὐστηρὴ μορφὴ τοῦ ἀρχαγγέλου μὲ τὴ φοβερὴ λόγχη στὸ ἕνα χέρι καὶ τὴ ζυγαριὰ στὸ ἄλλο!

Ἡ ἐκκλησούλα, ἕνας τόσος δὰ χῶρος, ποὺ σὲ καλεῖ γιὰ προσευχή, κρυμμένη μὲ ἐπιμέλεια στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ μοναστηριοῦ, χωρὶς καμμιὰ φανερὴ ἔνδειξη κάποιας ἀρχιτεκτονικῆς προσπάθειας, προσαρμοσμένη ἁπλῶς στὶς δυνατότητες ποὺ ἄφηνε ἡ σύσταση τοῦ ἀπόκρημνου βράχου ποὺ τὴ δέχτηκε.

Τὰ κελιὰ ἐρειπωμένα καὶ σκοτεινά, μὲ κρύπτες καὶ μυστικὴ κάθοδο πρὸς τὸ ποτάμι.

Ἀπ' τὸ κωδωνοστάσιο, ποὺ βρίσκεται στὸ ψηλότερο μέρος τοῦ βράχου, μὲ μιὰ καμπάνα γεμάτη θλιμμένους νοσταλγικοὺς ἀντίλαλους, ἀγναντεύεις κάτω στὰ πόδια σου ὅλο τὸ θαῦμα τῶν πλατανιῶν, ἡμερωμένο τώρα, ν' ἀφήνει τὶς βελούδινες λάμψεις του, νὰ πλέκεται μὲ τὶς ἀσημόφυλλες ἰτιὲς καὶ τὰ σκοτεινὰ σκλῆθρα, ποὺ κυνηγοῦν τὸ ποτάμι στὸ τρελλό του χαροκοπιό. Ἀπὸ δῶ πάνω μπορεῖς μέρες νὰ κοιτᾶς, ν' ἀκοῦς καὶ νὰ ζεῖς, ὅλο τὸ θελκτικό σου κόσμο π' ἀνέστησεν ἡ φαντασία σου καὶ γιγάντωσεν ἡ ψυχή σου, ἀκριβὸ ἀπόχτημα, ποὺ προσδοκοῦσες χρόνια, νὰ σοῦ τὸν προσφέρει τώρα ὁλοζώντανο μπροστά σου ἡ μικρούλα τούτη ζωγραφιά, ποὺ τὴν ἱστόρησε τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ.

Κατεβαίνουμε συνεπαρμένοι ἀπ' τὸ ἀπερίγραπτο θέαμα κοντὰ στὸ ποτάμι ν' ἀκούσουμε πλάϊ του τὸ ἀσώπαστο τραγούδι, νὰ νοιώσουμε τὰ δροσερά του χάδια. Τὸ νερὸ κατρακυλᾶ κρυστάλλινο, καβαλλώντας τὰ ὁλοστρόγγυλα κοτρώνια, παγωμένη ἀνάβρα σ' ἕνα κυνηγητὸ χαρούμενο. Δὲν ξέρω ποῦ ἀλλοῦ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ αἰσθανθεῖ μιὰ ἀνάλογη ψυχικὴ εὐφροσύνη καὶ νὰ βρεῖ ἕνα τόσο εἰδυλλιακὸ τοπίο.

Ἀκολουθοῦμε σὲ λίγο τὸ δρόμο πρὸς τὸ Πάπιγκο, μέσ' ἀπὸ τὴ θάλασσα τῶν πλατανιῶν γιὰ νὰ φτάσουμε ὕστερ' ἀπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πέντε λεφτὰ στὴ γραφικώτατη γέφυρα, ποὺ δρασκελάει μὲ τ' ἀνοιχτό της τόξο καὶ ἀγκαλιάζει τὶς δυὸ ὄχτες τοῦ ποταμιοῦ.

Δεξιὰ στὰ βράχια μᾶς σταματάει τόσο διακριτικὰ ἕνα βέλος καὶ στὴ βάση του μιὰ μαρμάρινη πλάκα, ἐντοιχισμένη στὸ βράχο καὶ μᾶς πληροφορεῖ.

ΕΔΩ ΞΕΚΟΥΡΑΣΤΗΚΕ ΚΑΙ ΨΑΡΕΨΕ ΣΤΙΣ 5, 6, ΚΑΙ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 1955 Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΜΑΣ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΗ.

«Τὴν ἀναμνηστικὴ αὐτὴ πλάκα στήσανε οἱ κάτοικοι τῆς Κοινότητος Ἀρίστης».

Ἡ ἔνδειξη αὐτή, ὅσο κι ἂν εἶναι ἀπροσδόκητη, δὲν μᾶς ξαφνιάζει. Μᾶς αἰφνιδιάζει ἁπλῶς γιὰ λίγο καὶ τὴ βρίσκουμε τόσο φυσικὴ καὶ σύμφωνη πρὸς τὰ συναισθήματα ποὺ μᾶς κατέχουν. Ποῦ ἀλλοῦ στὴν πατρίδα μας θὰ μποροῦσε νὰ βρεῖ κανείς, κι ἂν αὐτὸς ἀκόμα εἶναι βασιλιάς, ἕνα τόσο θαυμάσιο μέρος μ' ἕνα ποτάμι τόσο ἐγκάρδιο μὲ τὰ πιὸ ὑπέροχα ψάρια, τὶς φημισμένες πέστροφες, ποὺ κι ἂν ὑπάρχουν σὲ διάφορα ἄλλα ποτάμια μας, δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν πέστροφα τοῦ Βοϊδομάτη! Οἱ συνοδοί μας συμπληρώνουν πὼς ἡ βασίλισσα ξανᾶρθε καὶ πάλι καὶ μετανοιώνουν ποὺ χάραξαν τὶς ἡμερομηνίες αὐτές. Κάπως διαφορετικὰ θἄπρεπε νὰ διατυπώσουν τὴν προτίμηση τῆς Βασίλισσας.

Περνᾶμε τὴ γέφυρα κι ἀγναντεύουμε τὸ γύρω τοπίο. Κατάφυτες πλαγιὲς μ' ἕνα πράσινο λαμπερὸ σὲ ἄπειρες διαβαθμίσεις ἀστράφτει καθὼς κατηφορίζει ὡς τὶς ὄχθες καὶ καθρεφτίζεται στὰ βαθιὰ διάφανα νερά, σκαρφαλώνει στὰ βράχια, ἀγκαλιάζει τὰ κοτρώνια μὲ τοὺς ἀπίθανους ὄγκους, κρεμιέται ἀπὸ τοὺς γκρεμούς, δροσολογιέται στ' ἀφρισμένο ρέμα τοῦ ποταμιοῦ καθὼς αἰωρεῖται στὸ κενό, σχεδιάζει τὶς πιὸ παράξενες φιγοῦρες μὲ τὰ πελώρια φύλλα τῆς νερόχαρης πλατομαντήλας, ποὺ ἔχει πιάσει τὰ ριζὰ τῶν βράχων, βαλμένη θαρρεῖς ἐκεῖ μὲ μεγάλη περίσκεψη καὶ αἰσθητικὴ γνώση ἀπὸ κάποιο σοφὸ χέρι.

Τὸ ποτάμι, τὸ κρυστάλλινο τοῦτο νάμα ποὺ ἀναβλύζει ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν βουνῶν σὰ θρίαμβος κάποιας νίκης, σὰν ἕνα ξέσπασμα ψυχῆς ποὺ δὲν παύει νὰ διαλαλεῖ τὸν ἀστείρευτο καημό της, εἶναι ἕνα τραγούδι πολυσύνθετο, ἕνα πολύμορφο συμφωνικὸ ποίημα, ποὺ διηγεῖται τὸν ἀνθρώπινο πόνο μὲ τὸ πολύβουο στόμα του καὶ διαλαλεῖ τὸ θρίαμβο τῆς χαρᾶς του στὰ σγουρὰ φαράγγια, θεϊκὸ ξέσπασμα καὶ ἀπολύτρωση. Ὅποιος δὲν ἀκούσει τὸ Βοϊδομάτη, δὲ μπορεῖ νὰ νοιώσει τὸ ἠπειρωτικὸ πονεμένο μοιρολόϊ. Τὸ τραγούδι του εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος καημὸς τῶν ἀνθρώπων, ὁ πολυβασανισμένος καὶ ρημαγμένος, ποὺ σώριασεν ἡ μοῖρα τῶν αἰώνων, η νοσταλγία τῶν ψυχῶν, τῶν ὅσων χάθηκαν καὶ ρήμαξαν, ξεριζωμένοι μακριὰ ἀπ' τὴν ἀκριβή τους πατρίδα καὶ νείρονται τὸν νηπενθῆ ἀχό του, σὰ μπάλσαμο κάποιας παρηγοριᾶς.

Ὁ Βοϊδομάτης δίνει τὰ νερά του στὸ μεγάλο Ἀῶο, μαζὶ μὲ τὸ τραγούδι του, γιὰ νὰ τὸ σκορπίσει στοὺς κάμπους, ποὺ ξεχύνεται ἡ ζωή, ὅμοια θαρρεῖς, μὲ τὸ αἷμα ποὺ ζωογόνησε κάθε ἀκρούλα ἑλληνικῆς γῆς καὶ ξένης, μὲ τὸν ξερριζωμὸ τῶν παιδιῶν τῆς πολυβασανισμένης γῆς του.

Τὸ ἀκριβὸ τοῦτο ποτάμι, ποὺ κυλάει πασίχαρο μέσα σὲ μιὰ κοίτη στρωμένη μὲ τὰ πιὸ λεῖα βότσαλα, μέσα σ' ἕνα παιχνίδι ἀπὸ ἀφροὺς καὶ μπουχίσματα, σὲ ἀναφιλητὰ καὶ γέλια, σὲ ὄχτες ποὺ ξεδιψοῦν οἱ ρίζες τῆς ἰτιᾶς, τῶν σκλήθρων καὶ τῶν πλατανιῶν σὲ βυσσινιὲς ἀνταύγειες, σὲ κόκκινες καὶ πορτοκαλιὲς λαχτάρες, εἶναι ἕνας ζωγραφικὸς πίνακας ἀνεκλάλητης ὀμορφιᾶς καὶ ἀνείπωτης ψυχικῆς εὐφροσύνης.

Κοντά του σὰν ξαποσταίνεις, μὴ ζητήσεις τί θὰ σοῦ δώσει. Ἄφησε τὰ νερά του νὰ σὲ πᾶνε, κουρασμένος σὰν εἶσαι, στὴ Νιρβάνα ποὺ δὲ φτάνει ὁ ἀχὸς τῆς πολύμοχθης ζωῆς: Νοσταλγὸ θὰ σὲ λικνίσει σ' ἕνα κόσμο ποὺ δὲν ἄγγιξεν ἡ φαντασία σου, μὴν ἀντισταθεῖς μ' ἐφήμερες ἀναζητήσεις καὶ ἔννοιες.

«*Ἀνθρώπων ὀλίγων κάρτος ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες*». Θὰ σὲ πάρει στὰ φτερὰ τοῦ τραγουδιοῦ του, ταξιδευτὴν ἀνάλαφρο· κοντά του θὰ πλανηθεῖ ἡ ψυχή σου στὸν κόσμο τῶν ὀνείρων σου. Θὰ σὲ φέρει ἐκεῖ, ποὺ δὲ φτάνει ὁ ἀντίλαλος τῆς τρικυμιασμένης ζωῆς, ὁ καθημερινὸς μόχθος, ἡ κυριαρχία τῆς σκοπιμότητας καὶ ὁ ἀγώνας τῶν ἐφήμερων ἐπιδιώξεων.

Θ' ἀγγίξουν τὰ μάτια σου ὁλοφάνερη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἈΘΗΝΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ο ΑΓΙΟΣ ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ

Στὸν ἅγιον Ἑρμογένην ποὺ κάτου στὴν ἐληὰ
ἐδίουν της (1) γρουσούδηκα (2) τζ'ἐδίεν μου (3) φιλιά

Ὁλόκληρο τὸ μαγικὸ νησὶ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Ἀροδαφνούσας εἶναι κατάσπαρτο ἀπὸ ἐρημοκλήσια ποὺ ξεφυτρώνουν σὲ πλαγιὲς καὶ σὲ κορφὲς βουνῶν, σὲ βαθειὲς χαράδρες καὶ σὲ ἀπλόχωρους κάμπους, κάτασπρα σὰν τὰ κρίνα ποὺ μοσχοβολοῦν ἀπὸ τὴν εὐλάβεια τῆς Χριστιανικῆς ψυχῆς τῶν κατοίκων τῆς μεγαλονήσου. Τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, ἀφιερωμένο σ'ἕναν τοπικὸ ἅγιο ἢ σ' ἕναν ξένο μάρτυρα τῆς θρησκείας μας ποὺ εἶχε δεσμοὺς μὲ τὴν Κύπρο, ἔχει τὸν ξεχωριστό του θρῦλο καὶ τὴν ἰδιαίτερη ἱστορία του.

Ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι καὶ ὁ Ἅγιος Ἑρμογένης μὲ τὸν τάφο τοῦ ὁμώνυμου ἁγίου, στὴν ἐπαρχία τῆς Λεμεσοῦ, ποὺ ἀσπρίζει σὲ μιὰν ἀνωφέρια πρὸς τ' ἀνατολικὰ ἑνὸς τεράστιου βράχου στὴν περιοχὴ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου τοῦ Κουρίου, ὅπου ἄλλοτε ὑψώνονταν περήφανα ὁ ἀρχαῖος ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος Ὑλάτου. Μικρὸ καὶ ἀπέριττο ἐκκλησάκι, χωρὶς κανένα ἐξωτερικὸ στολίδι, μὲ λίγες ξεφτισμένες τοιχογραφίες ἐσωτερικά, στὴν ἀσκητική του ἐκεῖ μοναξιά, συντροφεμένο ἀπὸ ἕνα γέρικο φουντωτὸ μισογερμένο ἐλαιόδεντρο· κάτω ἀπὸ τὸν πυκνό του ἴσκιο ἀναπαύεται τὸ καλοκαίρι κανένα περαστικὸ κοπάδι γιδοπρόβατα, ἢ κάνας ἀραιὸς στρατοκόπος ἢ εὐλαβικὸς προσκυνητὴς ποὺ τυχαίνει νὰ πάη ἀπὸ τάξιμό του ξεπίτηδες ἐκεῖ. Ὑπάρχει καὶ ἡ παράδοση πὼς ἰδιαίτερα οἱ ἐρωτευμένοι καὶ οἱ ἀρραβωνιασμένοι ποὺ τὸν θεωροῦν προστάτη τους τὸν ἅγιο Ἑρμογένη, ἔρχονται συχνὰ σ' αὐτὸν ν' ἀνάψουν τὰ καντήλια του, νὰ γλυκοκουβεντιάσουν καὶ νὰ γλυκοφιληθοῦν κάτω ἀπὸ τὸ σκιερό του δένδρο ὅπως τὸ λέει καὶ τὸ δίστιχο ποὺ σημειώνουμε στὴν ἀρχή.

Καθὼς μαθαίνουμε ἀπὸ παλιὲς φυλλάδες, ὁ Ἅγιος Ἑρμογένης δὲν ἦταν Κύπριος ἀλλὰ καταγόταν ἀπὸ μιὰ χώρα τῆς Ἀνατολῆς ὀνομαζόμενη Φοίνικα τῆς ἐπαρχίας τῶν Μυράκων. Τὸ πῶς ἡ χάρη του ἔφτασε στὴν Κύπρο κι' ἔγινε εὐλαβικὸ προσκύνημα τοῦ λαοῦ της, μᾶς τὸ λέει ἡ πάρα κάτω ἱστορία ποὺ μιλεῖ γιὰ τὴ ζωή του καὶ γιὰ τὸ μαρτυριό του στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅταν ἀκόμα οἱ εἰδωλολάτρες ἐμάχονταν τὸ κήρυγμα τοῦ Ναζωραίου Ἰησοῦ.

Γεννημένος ἀπὸ γονεῖς Χριστιανούς, ὁ Ἑρμογένης μεγάλωνε μὲ νηστεῖες καὶ προσευχές, μελετώντας μὲ βαθύτατο ζῆλο τὰ ἱερὰ γράμματα. Ὅταν ὀρφάνεψε ἀπὸ μάνα καὶ πατέρα, μοίρασε ὅτι κι' ἂν εἶχε στοὺς φτωχούς, ἔφυγε γιὰ τὸ Μισίρι τῆς

1. τῆς ἔδινα, 2. χρυσὰ νομίσματα, 3 καὶ μοῦ ἔδινε.

τὴν ἴδια τὴν ὀμορφιά, τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ζωῆς. Θὰ μιλήσεις πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό!

Κι' ἂν κουραστεῖς σὲ τοῦτο τὸν πρωτόγνωρο δρόμο καὶ νοσταλγήσεις καὶ πάλι τὶς μικροχαρές, ἀσυνήθιστος σὲ τέτοια μακρινὰ πετάγματα, μὴ φοβηθεῖς τὸν ἀτελεύτητο δρόμο του. Κοντά σου καὶ πάλι μὲ χίλιες δυὸ γαλιφιὲς καὶ τσακίσματα, πάντα τραγουδιστό, θὰ σβήσει μὲ τὸ δροσερό του δάκρυ τὴ δίψα τῆς ψυχῆς σου, θὰ ξαποστάσει τὸ κορμί σου, θ' ἀποδιώξει κάθε ἔννοια σου κι εὐτυχισμένος θ' ἀράξεις στὸ χῶρο τῆς τέλειας μακαριότητας.

Ὁ Βοϊδομάτης δὲν εἶναι ἀπ' τὰ σπάνια ποτάμια, εἶναι τὸ μοναδικό. Ἡ Ἀρίστη κι ἂν ἀκόμη δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ δώσει παρὰ μονάχα τοῦτον τὸν κρυμμένο θησαυρό, θ' ἄξιζε νὰ περηφανεύεται γιατὶ σοῦ δωσε μιὰ πρωτόγνωρη χαρά, σοῦ ἀποκάλυψε τὸ θελκτικώτερο δημιούργημα τοῦ θεοῦ μ' αὐτὸ τὸ ποτάμι!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αἰγύπτου ὁπού γνωρίστηκε μὲ Ἕλληνες σοφοὺς καὶ πλούτισε τὶς πνευματικὲς ἱκανότητες καὶ τὶς ψυχικές του ἀρετές. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο πῆγε στὴν Ἀθήνα κι' ἔπειτα στὴν Κωνσταντινούπολη ὅπου χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος τῶν Σαμουταίων, κάμνοντας ὅπως λέει ἡ παράδοση, πολλὰ θαύματα καὶ προσηλητίζοντας στὴ χριστιανικὴ θρησκεία πολλοὺς εἰδωλολάτρες. Ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδραση ποὺ ὁ Ἑρμογένης ἐξασκοῦσε μὲ τὸν λόγο του στὶς ἀνθρώπινες ψυχές, ἦταν τόσο ἀποτελεσματικὴ ὥστε ὁ ἡγεμόνας τοῦ τόπου Σαντορνῖνος ἀνησύχησε σὲ μεγάλο βαθμό, βλέποντας ἕναν ἐπίφοβο ἀντίπαλο στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστιανοῦ ἱεραπόστολου. Γι' αὐτὸ κι' ἔβαλε στὸ νοῦ του νὰ τὸν ἐξοντώσει.

Τὸν καλεῖ στὸ δικαστήριο προτρέποντάς τον ν' ἀρνηθεῖ τὸν Χριστό. Ὅμως τοῦ κάκου. Ὅσες ἀπειλὲς κι' ἂν τοῦ λέει ὁ τύραννος γιὰ τὰ μαρτύρια ποὺ τὸν περιμένουν ἂν δὲν ἀλλαξοπιστήσει αὐτὸς μένει ἀτάραχος καὶ τοῦ ἀπαντάει θαρραλέα μεσ' ἀπὸ τὴν ὀλύμπια γαλήνη του. Καὶ τώρα ἀρχίζει τὸ μαρτύριο. Ὁ δήμιός του διατάζει νὰ τὸν δείρουν σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε νὰ διαλυθοῦν οἱ σάρκες του. Σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ πάλι τὸν ἐρωτάει ἂν ἐσωφρωνίστηκε ἢ ὄχι. Ὁ μάρτυρας δὲν τοῦ δίνει ἀπάντηση μένοντας ἄκαμπτος μ' ὅλη τὴν ἠρεμία τῆς μορφῆς του. Τόσο καὶ περισσότερο ἡ ἐκδικητικὴ λύσσα κυριεύει τὸν αἱμόδηψον ἄρχοντα ποὺ μηχανεύεται τώρα ἄλλους τρόπους σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ μαρτυρίου γιὰ τὸν Ἑρμογένη. Διατάζει καὶ τὸν κρεμοῦν σ' ἕνα ὀρθιο ξύλο, τοῦ γδέρνουν τὰ μέλη μὲ σιδερένιες χειράγρες καὶ τοῦ καῖνε τὶς μασχάλες μὲ ἀναμένες λαμπάδες. «Ἀλλὰ ὁ ἅγιος ἐφαίνετο σὰν νὰ ἔπασχεν ἄλλος» λέει τὸ ἱστορικό του. Ἀφοῦ σφαλίζουν τὰ πόδια του στὸ «τιμωρικὸν ξύλον» καὶ περνοῦν βαρειὰ ἀλυσίδα στὸ λαιμὸ τὸν ρίχνουν στὴ φυλακή. Ἐκείνη τὴ νύχτα γίνεται φοβερὸς σεισμὸς καὶ ξάφνου ἕνα μεγάλο φῶς γεμίζει μὲ τὴ λάμψη του τὸ σκοτεινὸ κελλὶ τοῦ Ἁγίου. Μέσα στὸν ἀκτινόβολο κύκλο του ὁραματίζεται τὸν Ἰησοῦ μὲ τοὺς ἀγγέλους ποὺ τοῦ λύνουν τὰ δεσμὰ καὶ τοῦ ξαναδίνουν τὴν ὑγειά του.

Ὁ κακοῦργος Σαντορνῖνος ταράζεται σύγκορμος καὶ σύψυχος ἔτσι καθὼς τὸν βλέπει τὴν ἄλλη μέρα γερὸν καὶ μὲ ὁλόφωτη ὄψη, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει πῶς ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦτο. Ἡ θηριωδία του ξαναξυπνάει καὶ τὸν σπρώχνει στὴ σκηνοθέτηση νέων βασάνων, ὅσο βλέπει τὸ θῦμα του, ἀδιάφορο στὶς ἀπειλές του, νὰ προσεύχεται στὸν Θεὸ τῶν Χριστιανῶν ποὺ γι' αὐτὸν ὁ Σαντορνῖνος ἔτρεφε ἄσπονδο μῖσος. Ὁ σαδισμὸς δὲν γνωρίζει ὅρια. Δίνει τώρα ἐντολὴ νὰ λιθοβολήσουν τὸν γέροντα, νὰ τοῦ βγάλουν τὰ δόντια καὶ νὰ τὸν λαπαροτομήσουν μὲ ξουράφια, κόβοντας τὶς σάρκες του σὲ λουρίδες. Τότε ὁ ἅγιος ἀποσπάει ἀπὸ τὸ σῶμα του μία ἀπὸ τὶς αἱμοστάζουσες αὐτὲς λουρίδες καὶ τὴν πετάει στὸ πρόσωπο τοῦ τυράννου ποὺ ἀφρίζοντας ἀπ' τὴν ὀργή του προστάζει τώρα νὰ τὸν κάψουν μὲ πυρωμένες σούβλες σὲ ὅλο του τὸ σῶμα καὶ τέλος νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν. Βαδίζοντας στὸν τόπο τῆς καταδίκης του, ὁ Ἑρμογένης ζητοῦσε συχώρεση ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ τοὺς ἐχθρούς του καὶ γιὰ τὸν ἑαυτό του. Τότε μιὰ φωνή, ἴδια μὲ βροντή, ἀκούστηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ποὺ ἔλεγε: «Δοῦλε πιστὲ καὶ ἀγαθέ, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου, καὶ ὡς ἐζήτησας οὕτω ἔστω σοι εἰς αἰώνας αἰώνων». Γεμᾶτος ἀπὸ ὑπερκόσμια κι' οὐράνια χαρά, ὕστερ' ἀπὸ τ' ὅραμά του ὁ Ἑρμογένης ἔσκυψε τὸν λαιμό του κάτω ἀπὸ τὸ μαχαῖρι τοῦ δημίου.

Ἦταν ἡμέρα πέντε τοῦ Ὀχτώβρη. Τὸ ἱστορικὸ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του δὲν ἀναφέρει ποιὸν χρόνον ἔγιναν τὰ ὅσα μᾶς γίνονται γνωστὰ ἀπὸ τὴν παλιὰ φυλλάδα. Μᾶς πληροφορεῖ ὅμως τὸ πῶς ὁ Ἅγιος Ἑρμογένης συνδέθηκε μὲ τὴν Κύπρο μὲ αὐτὰ τὰ λόγια: «Χριστιανοὶ ἐλθόντες νύκτωρ ἔκλεψαν τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου ρίψαντες αὐτὸ ἐντὸς θήκης εἰς τὴν θάλασσαν. Αὐτὸ ὁρμώμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦλθεν εἰς Κύπρον, εἰς τόπον ὀνομαζόμενον Κούριον. Εὑρόντες αὐτὸ τινες πιστοί, ἀνήγγειλον εἰς τοὺς ἐπισήμους τῆς πόλεως οἵτινες ἐλθόντες μετὰ θυμιατῶν καὶ λαμπάδων, προσέθηκαν ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ καὶ ἀνήγειρον αὐτῷ Ναὸν Ἅγιον. Ἐν ᾧ δὲ τόπῳ κεῖται θεραπεύει ἀενάως τοὺς προσερχομένους πιστοὺς μέχρι σήμερον».

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

ΤΟ ΦΩΣ Τ' ΑΝΕΣΠΕΡΟ

Ἑκατὸν τρία χρόνια τὴν περίμενες
παπποῦ μου τὴ μεγάλη τούτη μέρα.
Σώθηκε πιὰ τὸ λάδι ἀπ' τὸ καντῆλι σου·
σὲ ζύγωσεν ἡ ἑσπέρα.

Μονάχα ἡ πίστη σου δὲ σώθηκε
γιὰ τῆς φυλῆς μας τ' ἅγια πεπρωμένα.
Ἦταν παληὰ κι' ἦταν βαθυόρριζη
στὰ χώματα τὰ σκλαβωμένα.

Ἑκατὸν τρία χρόνια ἀκέρια τἄζησες
καὶ πάλι βιάστηκες παπποῦ μου νὰ πεθάνης.
Τρεῖς μέρες μόνο ἀκόμα καὶ θὰ πρόφταινες
ἀνάσταση νὰ κάνης.

Θἄκουγες τὶς καμπάνες τὶς χαρμόσυνες
τῆς λευτεριᾶς θὰ μεταλάβαινες τὴ χάρη.
Ἑκατὸν τρία χρόνια... κι' ὅμως βιάστηκεν
ὁ χάρος νὰ σὲ πάρη.

Θἄηταν πολὺ τρεῖς μέρες νὰ σοῦ χάριζε
στ' ἀδικημένο τῆς ζωῆς σου τὸ μεράδι;
—Ἂς ἦταν—Θεέ μου—μπορετὸ νὰ τοὔδινα
κι' ἀπ' τῆς καντήλας μου τὸ λάδι—.

Νὰ τὤβλεπες παπποῦ τὸ φῶς τ' ἀνέσπερο
—καϋμός σου καὶ μαράζι κι' ἔγνοια πρώτη—
Κι' ἀπὲ νὰ διάβαινες στὴ δίκαιαν ὥρα σου
παληέ μου Ἐσὺ Γιαννιώτη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΧΡΙΣΤΟΦ. Μ. ΜΗΛΙΩΝΗ

ΤΑ ΝΗΜΑΤΑ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

—Δὲ θὰ παω, δὲ θὰ πάω ἐκεῖ ψιθύριζε μὲ πεῖσμα καθὼς ἐδιάβαινε στὸ δρόμο μὲ τοὺς λίγους διαβάτες. Ἐκεῖνα τὰ γκρίζα μάτια ποὺ στηλώνονται πάνω σου θέλοντας νὰ σὲ γυμνώσουν! Ἐκείνη ἡ συγκατάβαση! Θὰ μὲ δεχτῆ μὲ οἰκειότητα βέβαια, ἴσως μοῦ πεῖ καὶ νὰ καθήσω, ἴσως μοῦ προσφέρει καὶ καφέ. Ὤ, ξέρω. Καὶ θὰ μιλήση γιὰ ποίηση. Στὸ τέλος θὰ φέρη τὸ λόγο στὸν Καβάφη καὶ κοιτάζοντας λοξὰ μὲ τὰ γκρίζα μάτια του, τὰ παγερά, θ' ἀπαγγείλη στίχους:

Στὸ πληκτικὸ χωριὸ ποὺ ἐργάζεται—
καὶ ποὺ ἀναμένει
ἀκόμη δυὸ τρεῖς μῆνες νὰ περάσουν,
κι' ἔτσι νὰ μεταβῆ στὴν πόλιν νὰ ριχθῆ
στὴν κίνηση καὶ στὴ διασκέδασιν εὐθύς . .

Κι ὕστερα θὰ σωπάση μιὰν εὔγλωττη σιωπή, σὰ νὰ θέλη νὰ δείξη πὼς δὲν ὑπάρχει περιθώριο γιὰ λόγια, πὼς ὅλα τὰ κατάλαβε.

Οὔτε συζήτηση βέβαια πὼς δὲ θὰ πάει ἐκεῖ.

***

Σὰν κατέβηκε πρὶν ἀπὸ μιὰν ὥρα ἀπὸ τὸ τραῖνο στάθηκε ἀμήχανος στοὺς δρόμους ποὺ διασταυρώνονταν μπροστά του. Κοίταξε τὴ γνώριμη πόλη ποὺ ἕναν καιρὸ κουβαλοῦσε μέσα του καὶ ποὺ τὸν ἐβασάνιζε ἀνηλέητα Τὶς ψηλὲς οἰκοδομὲς ποὺ στὶς ταράτσες τους σήκωσαν ἕναν μαῦρο φθινοπωριάτικο οὐρανό, τὶς δεντροστοιχίες ποὺ ἄφηναν στὸν βραδυνὸ ἄνεμο τὰ στερνά τους φύλλα. Τέλος προχώρησε σ' ἕνα δρόμο. Ἦταν ἡ ὥρα ποὺ ἀνάβουν τὰ φῶτα.

Ἐκεῖ στὴν πάροδο, μπροστὰ σ' ἕνα γκρίζο σπίτι μὲ γρίλλες στάθηκε πολλὴ ὥρα. Κανένας δὲ μπῆκε στὸ σπίτι ὅσο ἔμεινε ἐκεῖ, κανένας δὲ βγῆκε. Ἡ θύρα του ἀπόμενε αἰνιγματικὰ κλειστή.

—Αἰνιγματικά; Ἀνοησίες! σκέφθηκε. Τὄξερε πὼς ἡ θύρα δὲν ἐπρόκειτο ν' ἀνοίξη. Μὰ κι ἂν ἄνοιγε δὲ θἄηταν πιὰ νὰ δείξη τίποτε τὸ ἐνδιαφέρον. Τώρα τέλειωσε αὐτὴ ἡ ἱστορία κι' ὅ,τι περνᾶ εἶναι χαμένο γιὰ πάντα . . .

Μὲ δυσκολία πῆρε ἀπὸ κεῖ τὰ βήματά του. Περιπλανήθηκε στὰ πεζοδρόμια, σκόνταψε πάνω σὲ διαβάτες, ἀκούμπησε στὸν κορμὸ ἑνὸς δέντρου στὴ μικρὴ ἀπόκεντρη πλατεία, τὴ μισοσκότεινη. Τὸ ζευγάρι ποὺ ἀγαπιόνταν στὸ παγκάκι τῆς σκιᾶς θορυβήθηκε ἀπὸ τὴν παρουσία του. Κι ὁ νέος μὲ τὰ μαλλιὰ ποὺ τ' ἀνακάτευε ὁ ἄνεμος, μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, ξαναγύριζε σκεφτικὸς στὸν κεντρικὸ δρόμο τῆς πόλης.

***

Ἡ δυνατὴ μπόρα ποὺ ξέσπασε σὲ λίγο τὸν βρῆκε ἀσφαλισμένο κάτω ἀπὸ μιὰ στοὰ νὰ κοιτάζη τὴ λεωφόρο ποὖχε ἐρημωθῆ. Στὴν πλημμυρισμένη ἄσφαλτο καθρεφτίζονταν οἱ φωτεινὲς ἐπιγραφὲς τῶν καταστημάτων.

Καὶ ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ εἶχε καρφωμένα τὰ θολά του μάτια στὸ βάθος τοῦ δρόμου, τοῦ πέρασε ἡ σκέψη πὼς τώρα δὰ θὰ τὴν ἔβλεπε νἄρχεται τρέχοντας, μὲ γαλάζιο ἀδιάβροχο καὶ κόκκινο μαντήλι δεμένο γύρω στὸ πρόσωπό της. Ἦταν μιὰ σκέψη παράλογη, ποὺ ὅμως μιὰ καὶ πέρασε ἔτσι ξαφνικὰ ἀπ' τὸ νοῦ του τὴν πίστεψε

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα. Τόσο ποὺ γιὰ στιγμὴ κοίταξε τὸ ρολόϊ του.

Ἔβγαλε τσιγάρο, ἔκανε μερικοὺς βηματισμοὺς νευρικὰ πάνω—κάτω κι' ὕστερα ἀκούμπησε τὴν πλάτη του σὲ μιὰ κολόνα. Πίσω ἀπὸ τὶς τζαμόπορτες τῶν καταστημάτων τὰ κορίτσια μὲ τὶς μαῦρες φόρμες καθάριζαν τ' ἀχνισμένα κρύσταλλα καὶ κοίταζαν ἀσάλευτες γιὰ πολλὴ ὥρα τὸ χρυσαφὶ νερὸ ποὺ ἔτρεχε στὸ πεζοδρόμιο. Χείλη σφιγμένα καὶ μάτια μελαγχολικά.

—Ἂς ἦταν νἄρθη· εἶπε μιὰ φωνὴ μέσα του. Ἔκανε πάλι λίγα βήματα. Πίσω του ἀκριβῶς στεκόταν μιὰ ξανθιὰ γυναίκα μὲ ἄσπρο ἀδιάβροχο καὶ βρεγμένες μποῦκλες ποὺ ἔπεφταν στοὺς ὤμους της. Τὴν εἶδε νὰ κοιτάζη τὸ ρολόϊ της κι ὕστερα νὰ στηλώνει τὸ βλέμμα της συλλογισμένα στὴ βροχὴ ποὺ μὲ τὰ νήματά της τοὺς ἀπομόνωσε ἀπ' τὸν ἄλλον κόσμο.

Καὶ τότε ἄκουσε πάλι μέσα του τὴ φωνή:

—Ἔλα ἀπόψε.

Καὶ ξάφνου ἦρθε. Πετάχηκε ἀπ' τὴ γωνία κι' ἐρχόταν πρὸς τὸ μέρος του τρέχοντας καὶ τσαλαβουτώντας στὰ νερά Τινάχτηκε ξαφνιασμένος καὶ πῆγε πρὸς τὸ μέρος της. Μὰ δὲν ἦταν.

Ἐκείνη δίχως διόλου νὰ τὸν ἀντιληφθῆ, μὲ πρόσωπο σκυμένο γιὰ νὰ μὴν τὸ δέρνη ἡ βροχή, διάβηκε δίπλα του καὶ προσπέρασε.

Ἡ κυρία πίσω του μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ χαμογέλασε. Στράφηκε καὶ τὴν εἶδε. Τέλεια ἀπογοητευμένος πιά, μὲ πίκρα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, ταπεινωμένος κιόλας, ἔβλαλε κι ἄναψε ξανὰ τσιγάρο.

Συνῆλθε λίγο κι ἄρχισε νὰ κατηγορῆ τὸν ἑαυτό του, καθὼς τὸ συνήθιζε: Εἶμαι ἀξιοθρήνητος, σκέφτηκε. Νὰ περιμένω κάποιον ποὺ ξέρω πὼς δὲ θἄρθη ποτὲ πιά! Καὶ γιατί φοβήθηκα νὰ πάω στὸ γραφεῖο του; Τὰ μάτια του; Ὤ, τὰ μάτια του εἶναι γκρίζα: τίποτε ἄλλο. Στ' ἀλήθεια ἦταν ἀνοησία μου νὰ μὴν πάω. Θἄηταν ἴσως κι ἄλλοι στὸ γραφεῖο του, θὰ περνοῦσε πολὺ ὄμορφα ἡ βραδιά μας. Καὶ βημάτιζε νευρικὰ πάνω—κάτω. Θὰ ξεκινοῦσε μάλιστα καὶ θὰ πήγαινε καὶ τώρα, ἂν δὲν ἔβρεχε ἀκόμη. Λίγο ἀργὰ βέβαια, μὰ θὰ πήγαινε.

Εἶδε τὴν κυρία νὰ κοιτάζη πάλι τὸ ρολόϊ της.

—Δὲν ἦρθε; Τὴ ρώτησε. Ἐκείνη χαμογέλασε:

—Δὲν ἦρθε... Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο: Μήτε ἡ δική σου.

Σώπασε, προχώρησε λίγο, δίστασε καὶ τέλος πῆγε καὶ στάθηκε δίπλα της. Κοίταζαν ἀμίλητοι κι οἱ δυὸ τὸ νερὸ ποὺ κυλοῦσε ὁρμητικά. Μιὰ—δυὸ βροντὲς ἀκούστηκαν βαθιὰ κι ὕστερα ἀπὸ λίγο ἡ βροχὴ ἔκοψε.

—Δὲ νομίζετε πὼς σταμάτησε λίγο; τῆς εἶπε.

—Θαρρῶ.

Τὴν εἶδε νὰ προχωρῆ πρὸς τὴν ἄκρη τῆς στοᾶς κι ἐκεῖ νὰ στέκεται πάλι. Πῆγε κοντά της. Ἐκείνη γύρισε τὸ πρόσωπο καὶ τὸν ἐκοίταξε παραξενεμένη.

Τῆς ἐξήγησε χαμηλόφωνα:

—Δὲν ἔχω ποῦ νὰ πάω.

Ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Φόρεσε τ' ἄσπρα της γάντια, σήκωσε τοὺς γιακάδες της κι ἐκατέβηκε στὸ πεζοδρόμιο. Δίπλα της βάδιζε αὐτός.

Προχωροῦσαν κάτω ἀπ' τὰ ὑπόστεγα χωρὶς νὰ μιλᾶνε. Ὁ νέος τὴν ἐκοίταζε λοξά. Ἤθελε νὰ τῆς μιλήση μὰ φοβόταν γιὰ τὴν ἀπάντηση. Γι' αὐτὸ προτιμοῦσε ἔτσι.

Μπροστὰ σὲ μιὰ μεγάλη ἀνοιχτὴ πόρτα ἐκείνη σταμάτησε. Κοίταξε μιὰ χάρτινη ταμπέλα κι συλλογίστηκε.

—Πᾶμε; Τῆς ψιθύρισε. Ἡ κυρία σήκωσε τοὺς ὤμους.

Ἀνέβαιναν ἀργὰ τὴ μεγάλη σκάλα.

—Εἶστε καλλιτέχνις; Τὴν ἐρώτησε.

Ἐκείνη χαμογέλασε πάλι μὲ τὸ φίνο της χαμόγελο, τὸ διφορούμενο.

—Ζωγράφος;

—Ναί.

Ἤθελε νὰ τῆς πῆ πὼς κι αὐτὸς ἀγαποῦσε τὴ Ζωγραφική, πὼς τοῦ ἄρεσε πολὺ ὁ *Gauguin*, οἱ Ταϊτινὲς μὲ τὴ ζεστὴ σάρκα καὶ τὰ νυσταλέα μάτια. Μὰ τοῦ φάνηκε πολὺ γελοῖο καὶ δὲν εἶπε τίποτε.

Σὰν ἔφτασαν στὴν αἴθουσα, ὅπου ἦταν ἡ ἔκθεση Ζωγραφικῆς, τὴν ἄφησε νὰ περάση πρώτη κι ἀκολούθησε. Δὲν ἦταν κανεὶς ἐπισκέπτης. Ἕνας κομψὸς κύριος ποὺ καθόταν δίπλα στὸ τραπεζάκι σηκώθηκε,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σὰν τὴν εἶδε, καὶ τὴ χαιρέτησε μὲ οἰκειότητα. Αὐτὸς πῆρε ἀπ' τὸ τραπέζι ἕναν κατάλογο καὶ ξεμάκρυνε διακριτικά.

—Μόνη σου; Ἄκουσε ποὺ τὴ ρωτοῦσε. Δὲν ἦρθε ὁ Νίκος;

—Δὲν ἦρθε· εἶπε ἐκείνη. Μ' ἐγκατέλειψε... Γέλασαν. Κάτι συμπλήρωσε ὁ ζωγράφος καὶ πάλι γέλασαν δυνατά. Στάθηκαν ὄρθιοι πολλὴ ὥρα καὶ μιλοῦσαν, ὕστερα ἄρχισαν νὰ ἐξετάζουν τοὺς πίνακες μὲ τὴ σειρά.

Αὐτὸς στεκόταν μόνος μπροστὰ σὲ μιὰν ἀλλόκοτη ζωγραφιά: Σχήματα παράξενα, σώματα ἀκρωτηριασμένα, ζωηρὰ χρώματα. Κι ὅπως τὰ κοίταζε ἔτσι γιὰ πολλὴν ὥρα, ἄρχισαν νὰ περιστρέφονται μπρὸς στὰ μάτια του σὲ μιὰ δίνη ποὺ τοὔφερνε ζάλη. Καὶ ξάφνου πρόβαλε μὲς στὸν ἴλιγγο, μέσα σ' ἕναν κατακλυσμὸ βροχῆς, μιὰ κοπέλλα μὲ γαλάζιο ἀδιάβροχο κι ἅλικο μαντήλι δεμένο γύρω στὸ πρόσωπό της...

Συνῆλθε ἀπ' τὸ θόρυβο τῶν ἄλλων ποὺ πλησίαζαν. Ἔσκυψε τότε πάλι στὸν κατάλογο καὶ καμώθηκε πὼς διαβάζει. Ὕστερα πέρασε βιαστικὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς πίνακες καὶ τέλος στάθηκε ὄρθιος μπροστὰ στὸ μεγάλο παράθυρο. Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ἔνιωσε μέσα του μιὰν ἀπέραντη ἐρημιά. Προσπάθησε νὰ συλλογιστῆ γιατὶ κατέβηκε στούτη τὴν πόλη, γιατὶ ἀκολούθησε τὴν κυρία, γιατὶ βρέθηκε ἐδῶ μέσα καὶ τοῦ φάνηκαν ὅλα τόσο ἀκατανόητα.

Καθάρισε τὰ τζάμια κι ἔρριξε τὰ μάτια του ἔξω. Ἡ βροχὴ εἶχε σταματήσει ὁλότελα κι ἄστραφτε μονάχα κάπου μακριά.

Ἀπ' τὰ καλώδια καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ σύρματα κρέμονταν ἀστραφτερὲς χάντρες βροχῆς. Καὶ κάτω, στὸ φωτισμένο δρόμο εἶχε ἀρχίσει ἡ κίνηση.

Τότε ξανάκουσε πάλι μέσα του τὴν ἱκετευτικὴ φωνὴ κι ἀκούμπησε στὸ παγωμένο τζάμι τὸ μέτωπό του ποὺ ἔκαιγε.

Ἴλιγγος τὸν ἔπιανε νὰ κοιτάζη ἀπὸ κεῖ ψηλὰ τοὺς διαβάτες ποὺ πηγαινοέρχονταν. Ἕνα πλῆθος ἀπὸ εἰκόνες, ἄλλες λησμονημένες παραστάσεις ποὺ κρύβονταν στὸ βυθὸ τῆς ψυχῆς του κι ἄλλες δημιουργήματα τῶν πόθων του, στριφογυρνοῦσαν κι ἐξάλιζαν τὸ νοῦ του κι ἔκαναν τὰ μάτια του νὰ θολώνουν.

Καὶ σὲ μιὰ στιγμὴ τινάχτηκε, γύρισε πίσω κι ὥρμησε πρὸς τὴν ἔξοδο. Πιασμένος μὲ τὄνα του χέρι ἀπ' τὰ κάγκελα κατρακυλοῦσε στὴ μαρμάρινη σκάλα. Τὴν εἶδε. Ἡ ζωγραφιά της ἦταν μπροστὰ στὰ μάτια του καθὼς κατέβαινε ὁρμητικά. Κι ὅταν ἐβγῆκε στὸ δρόμο, τράβηξε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴ γωνία. Μὰ κανεὶς δὲ στεκόταν ἐκεῖ. Ξένοι μονάχα διαβάτες κι ἀδιάφοροι πηγαινοέρχονταν στὸ πεζοδρόμιο. Σταμάτησε λίγο δισταχτικός, ὕστερα ἔστριψε τὴ γωνία, ξαναγύρισε. Τίποτε. Καὶ μὴν ξαίροντας πιὰ ποῦ νὰ πάη, πῆρε στὴν τύχη ἕνα δρόμο καὶ περπάτησε πολὺ μὲς στὴ νύχτα.

Τὴν ἴδια ὥρα στὴν Ἔκθεση ἡ ξανθὴ κυρία, καθισμένη στὸν καναπέ, περίμενε ἀνυπόμονα τὸ ζωγράφο ποὺ εἶχε σηκωθῆ νὰ κλείση τὴν πόρτα. Μὲς στὸ θολό της μυαλὸ θυμήθηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸ παράξενο παιδὶ ποὺ ἔφυγε τόσο ξαφνικά. Καὶ χαμογέλασε διαφορούμενα, ἐνῶ ὁ ζωγράφος ἐχαμήλωνε τὸ φῶς.

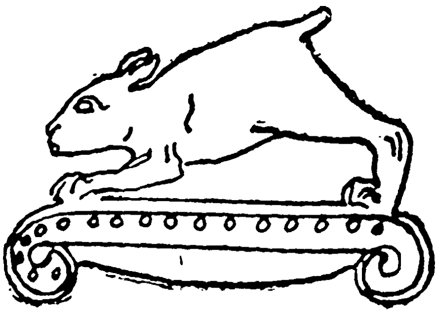

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

I

Σὲ περιμένω
μὲ τὴν σοφία τῶν ρυτίδων στὸ πρόσωπο,
τὶς ἀργυρένιες τρέσσες
στὸν ἔβενο τῆς κεφαλῆς μου,
τὴν ἐπιθυμία ἐρωτευμένης παρθένας
καὶ τὴ λαχτάρα τῶν πρώτων σκιρτημάτων τῆς νειότης.

II

Σοῦ προσφέρω τὴ γεύση τῆς γνώσης
μέσα στὸ δισκοπότηρο τῆς ὀδύνης.
Τὴν ἀμβροσία τῆς λογικῆς
μέσα στὸ κινέζικο βάζο τῆς πείρας
καὶ τὴν ὥριμην ὀπώρα τῆς ζωῆς
ἀποσταγμένη σὲ Ὑμηττοῦ κυψέλη.

III

Μὴ θελήσῃς νὰ συζητήσεις τὴν καλωσύνη
τῆς ὑποδοχῆς μου.
Ἡ προσμονή μου
τιτάνεια στὸ μεγαλεῖό της
δραματίζεται τὴ γαλήνη τῆς ὕπαρξής σου,
πίνει τὴν ἀνάσα τῆς ἠρεμίας σου
καὶ τὴν μυστικοπάθεια μιᾶς ὄμορφης
Ὑπερβασίας.

IV

Νοιώθω τὰ ρίγη σου.
Προσφέρω τὴ γλύκα καὶ νηνεμία σου
ΧΟΕΣ στὴν ἄνοιξη τοῦ ΧΤΕΣ
καὶ σὲ προσμένω...

UNA FURTINA LACRIMAE

Τῶδα νὰ βγαίνει σιγαλὰ
κι' ἀκόμα νὰ στεριώνει
κρουσιάλλι πάνω στῶν ματιῶν.
τοὺς ὄμορφους κανθούς.
Ὡσὰν δροσιὰ μοῦ φάνηκε
τῆς ἄνοιξης ν' ἁπλώνει
μαργαριτάρια ἀτέλειωτα
πάνω σὲ ροδανθούς.

Τῶδα νὰ βγαίνει κι' ἄνοιξα
σὰν λήκυθο τὰ χείλη
νὰ τὸ στεγνώσω πρόσχαρα
νὰ γιάνει σου ἡ πληγή.
Μ' ἀνάνθισεν ὁ πόθος σου
χρυσόθωρο ἀσφοδῆλι
καὶ δὲν θυμᾶμαι ἂν στέγνωσε
γιὰ στάλαξε στὴ γῆ . . .

Ἀνθοῦλα Α. Ζόλδερ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΩΣΤΑ ΖΗΛΕΜΕΝΟΥ

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΣΗ*

ΑΠ' ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΤΟΥ "ΑΘΗΝΑΙΟΝ"

Γ.'—Κοσμοθεωρία καὶ πίστη

Εἶναι —ὁμολογουμένως— ἕν' ἀπὸ τὰ δυσκολότερα ἀντικείμενα ἔρευνας ἡ κοσμοθεωρία καὶ ἡ πίστη τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Ἔχουν μιὰ τέτοια ρευστότητα στὸ νόημά τους καὶ παίρνουν —κάθε φορὰ— μιὰ τέτοια πρωτεϊκὴ μορφὴ ποὺ δύσκολο εἶναι καὶ νὰ τὶς σταθμίσεις τὶς ἔννοιες αὐτὲς ἀλλὰ καὶ νὰ τὶς ὑποτάξεις στὴ σκέψη σου ἀναλύοντάς τες. Σήμερα, ποὺ μύριες ὅσες αἰτίες εἶναι δυνατὸν νὰ ὑφάνουν αὐτὸ ποὺ λέμε «κοσμοθεωρία», καὶ ποὺ ἕνα σωρό, πάλι, αἰτίες εἶναι δυνατὸν νὰ γκρεμίσουν αὐτὸ ποὺ λέμε «πίστη», οἱ ἔννοιες αὐτές, εἶναι, περισσότερο ἀπὸ ὁ,ποιαδήποτε ἄλλη ἐποχή, ἔννοιες δυναμικές. Γιατὶ διαρκῶς ἐξελίσσονται, παραλλάσσουν καὶ ἀπαιτοῦν ποικίλα —κάθε φορὰ— κριτήρια γιὰ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴν ἑρμηνεία τους. Καὶ ἡ σημασία τους εἶν' ἀκόμα μεγαλύτερη ἂν θελήσουμε μὲ βάση αὐτὲς τὶς ἔννοιες νὰ ἐξετάσουμε τὴν ποίηση τῆς ἐποχῆς μας, τὴ θέση της, τὸν προορισμό της καὶ τὰ ἐπιτεύγματά της.

Ἕν' ἀπὸ τὰ ἐπίμαχα θέματα ποὺ διαχωρίζουν τοὺς ἐπιστήμονες ποὺ ἀσχολοῦνται εἰδικότερα μὲ τὴν κοινωνιολογία καὶ τὴν ψυχολογία εἶναι ἂν τὸ ἄτομο ἢ ἡ ὁμάδα ἔχει κοσμοθεωρία. Ἄλλοι παραδέχονται πὼς μόνο ἡ ὁμαδικὴ συνείδηση διαμορφώνει κοσμοθεωρητικὲς ἀπόψεις — Κράτος, κοινωνία, συλλογικὰ ὄργανα— καὶ πὼς τὸ ἄτομο δὲν ἔχει καμιὰ κοσμοθεωρία. Ἡ ἀτομικὴ ψυχολογία, ἐξάλλου, παραδέχεται πὼς τὸ ἄτομο, μὲ τὴν ἀνάλογη στάση του στὰ προβλήματα τῆς ζωῆς ποὺ τὸ ἀπασχολοῦν, διαμορφώνει μιὰ κοσμοθεωρία, τὴν κοσμοθεωρία του, πού, ἄλλοτε μὲν εἶναι αἰσιόδοξη καὶ ἄλλοτε ἔχει χαρακτῆρα ἀπαισιόδοξο. (*Paulsen*). Ὡστόσο, μ' ὅ,ποιες ἀπόψεις κι' ἂν ταχθοῦμε καὶ παραδεχθοῦμε πώς, εἴτε τὸ ἄτομο εἴτε ἡ ὁμάδα ἔχουν τὴν κοσμοθεωρία τους, παραμένει σὰν κοινὴ διαπίστωση ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔχει διαμορφώσει μίαν ἀπαισιόδοξη κοσμοθεωρία. Τὸ κοινωνικὸ πλαίσιο ποὺ τὸν ἀνάστησε παραμένει τόσο θριαμβικὰ μουντὸ καὶ οἱ ὁρίζοντες ποὺ τὸν κυκλώνουν καὶ τοῦ ὁροθετοῦν τὰ προβλήματα τῆς καθημερινότητας τόσο θολοί, ὥστε, νὰ εἶναι βέβαιο, πὼς οἱ ψυχὲς ποῦ ζοῦν σ' αὐτό, οἰκοδομώντας τὴ ζωή τους, νὰ φέρνουν μοιραῖα τὸ χρῶμα τῶν ἐξωτερικῶν συνθηκῶν. Τὸ δεδομένο ποὺ ἀποτελεῖ τὸ πρωτοκύτταρο μιᾶς δημιουργίας, ποὺ ἀποτελεῖ —ὅπως θὰ λέγαμε— τὴ σκηνογραφία ἑνὸς ἔργου, εἶναι τὸ πρῶτο ὑλικὸ ἀπ' ὅ,που, ἡ κάθε ἐποχή, δανείζεται τὰ πρῶτα συστατικά της. Κοσμοθεωρητικὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴ ζωή, τὴν ἠθική, τὴν ἐπιστήμη, τὸν πολιτισμὸ κλπ. μιᾶς κοινωνίας ποὺ ζύει καὶ κάθε γενιᾶς ποὺ ὁλοένα φαίνεται στὴν ἱστορία, ἐπηρεάζουν καὶ τὶς μέλλουσες, ὡς ἕνα σημεῖο, γενιὲς πού, πιστὲς στὰ «παραδομένα», συνεχίζουν τὴ ζωὴ τῶν πατέρων τους. Ὑπάρχει ὅμως ἕνα μεγάλο περιθώριο ἐλευθερίας ποὺ μποροῦν οἱ νέες γενιὲς ν' ἀπολυτρώνονται ἀπὸ τὸ «δεδομένο» καὶ νὰ προεχτείνουν τὴ ζωή τους ὡς ἐκεῖ ποὺ ἱκανοποιοῦνται οἱ ἀπαιτήσεις τους. Ἀκόμα περισσότερο, δυναμικοί, ἐξαιρετικοὶ παράγοντες ἐπιδροῦν ἀμεσότερα ὥστε ἡ ἀπολύτρωση νὰ εἶναι ἐπαναστατικότερη καὶ περισσότερο ἐχθρικὴ πρὸς τὰ χθεσινὰ πού, δικαιολογημένα, θεωροῦνται σὰν ξεπερασμένα. Οἱ δυναμικοὶ αὐτοὶ παράγοντες διαβρώνουν ἀλλὰ καὶ καλλιεργοῦν στὶς νέες ὑπάρξεις ἕνα νέο κλῖμα ποὺ εἶναι ἡ ἀπαίτηση τῆς σύγχρονης μ' αὐτὲς ἐποχῆς. Σήμερα, στὴ σύγχρονη ἐποχή μας, οἱ δυναμικοὶ αὐτοὶ παράγοντες ἐμφανίζονται μὲ μιὰ ἰδιάζουσα —πράγματι— μορφή. Γιαὐτὸ καὶ ἡ κοσμοθεωρία τῆς ἐποχῆς μας, ἡ σύγχρονη δηλ. ἀτομικὴ καὶ ὁμαδικὴ κοσμοθεωρία, εἶν' ἀπόλυτα διαποτισμένη μὲ τὸ ἄμεσο, τὸ καυτὸ κλῖμα τῆς ἐποχῆς καὶ μπορεῖ καὶ ἀντικειμενίζεται στὶς καταστάσεις ἐκεῖνες ποὺ πλειοψηφοῦν καὶ ἐλέγχουν τὴν χρονικὴ διάρκεια μιᾶς γενιᾶς, ὁλόκληρης τῆς γενιᾶς μας, τῆς σύγχρονης ἐποχῆς. Ἀφοῦ οἱ καταστάσεις αὐτὲς ποὺ πλανιῶνται σὰν χρονίζοντα φάσματα πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας κι' ἀπὸ τὶς σκέψεις μας περνᾶνε σὰν τρομαχτικὰ ὁράματα κόλασης, δὲν μποροῦν παρὰ νὰ προδικάζουν μιὰν ὁλότελα ἀπαισιόδοξη κοσμοθεωρία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Κι' ὡς τὸ ἔσχατο μόριο τῆς ὕπαρξής του, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, εἶναι διαβρωμένος κι' ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰ θολὰ κοιτάσματα τῆς ἐποχῆς του ποὺ τὰ ἐδημιούργησαν οἱ συνθῆκες

* Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους 54—55 σ. 931 καὶ τέλος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μιᾶς μόνιμης πιὰ ἀσυνεννοησίας τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀβεβαιότητα γιὰ τὸ αὔριο, ἡ πεσσιμιστικὴ ἐνατένιση τοῦ ἀπώτερου μέλλοντος, οἱ διαρκεῖς πολεμικοὶ σεισμοί, ἡ κατάρρευση κάθε «ἀξίας» κι' ἕνα σωρὸ ἄλλα παραπλήσια γεγονότα καὶ συνθῆκες, ἔχουν συνθέσει στὸ σύγχρονο ἄνθρωπο μιὰ κοσμοθεωρία μὲ ἀπόλυτη ταυτότητα καὶ ἀνταπόκριση πρὸς ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα. Καὶ ἡ κοσμοθεωρία αὐτὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου μοιραῖο εἶναι νὰ προεχτείνεται κι' ὡς τὴν πνευματικὴ δημιουργία, ἀφοῦ καὶ οἱ δημιουργοὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ζοῦν στὴν ἴδια κατάσταση —ἐντονότερα ἴσως— κι' ἀφοῦ ἀποτελοῦν κατ' ἐξοχὴν τὴν πιστότερη εἰκόνα μιᾶς ὁλόκληρης ἐποχῆς καὶ τὴν ἔκφρασή της. Ἡ ποίηση τῆς ἐποχῆς μας εἶναι θρεμμένη ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπαισιόδοξη κοσμοθεωρία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου καί, φυσικά, καὶ τῶν δημιουργῶν της.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἕνα πρόβλημα ποὺ εἶναι ἄμεσα προσδιορισμένο καὶ συνυφασμένο μὲ τὴν κοσμοθεωρία, εἶναι ἡ π ί σ τ η τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Ἔχει πίστη ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος; Σὲ τί πιστεύει; Ἡ ἀπάντησί μας στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι ὅτι, δ ὲ ν ὑ π ά ρ χ ε ι π ί σ τ η σ τ ὸ ν σ ύ γ χ ρ ο ν ο ἄ ν θ ρ ω π ο! Δὲν πιστεύει σὲ τίποτα. Οἱ ἴδιες πάντα καταστάσεις ποὺ ἔφεραν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο σιμότερα στὴ μοῖρα καὶ στὴν αὐτοσυνειδησία τῆς ὕπαρξής του —οἱ τρομαχτικοὶ ὀρυμαγδοί, ὁ ξεπεσμὸς τῆς καθαυτὸ ἀνθρώπινης ἀξίας, ἡ ἀψήφηση τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἔλλειψη σεβασμοῦ στὴν προσωπικότητα τοῦ πλαϊνοῦ μας, ἡ καταρράκωση τῶν «ἰδανικῶν» ποὺ μᾶς διατηροῦσαν μίαν ἠθικὴ ὑποχρέωση καὶ μᾶς παρενέβαλαν ἕνα σωρὸ κλιμακωτὰ στάδια ὡσότου ἐρευνήσουμε καὶ γνωριστοῦμε μὲ τοὺς ἄγνωστους αἰώνιους θεοὺς—γκρέμισαν αὐτὸ ποὺ λέμε πίστη.

Ἡ πίστη στὸ θεῖο, ἡ πίστη στὸν ἑαυτό μας, ἡ πίστη στὸν συνάνθρωπο, ἡ πίστη σὲ κάποια ἰδανικὰ καὶ στὶς ἰδέες, μ' ἕνα λόγο ἡ πίστη σὲ μιὰ ὑπερλογικὴ ἐγκαρτέρηση καὶ προσδοκία καὶ σὲ μιὰ ἠθικὴ ἀέναα ἀποζητούμενη γήϊνη ὀνειρόπλεχτη δεοντολογία, ἀνήκουν —κατὰ κανόνα— στὸ παρελθόν. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ξεστράτισε ἀπὸ τὴ μέση ὁδό. Οἱ πλατειὲς λαϊκὲς μᾶζες βρέθηκαν εἴτε στὸ βάθος τῆς κοινωνικοοικονομικῆς τους ζωῆς, εἴτε κατόρθωσαν μ' ἕναν πλασματικὸ τρόπο, στὴν κυκλικὴ διαδρομὴ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων, ν' ἀνέβθουν σ' ἕνα ἀνώτερο οἰκονομικὸ ἐπίπεδο ὅπου μπόρεσαν, μὲ τὰ μέσα τῆς τεχνικῆς, νὰ διαφοροποιήσουν τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους. Καὶ στὴν πρώτη περίπτωση ἡ μόνιμα δημιουργημένη μέσα τους κατάσταση ἐπαναστημένης ὀργῆς, καὶ στὴ δεύτερη, ἕνας ὑλικὸς —ἔστω καὶ φαινομενικός, γιαυτὸ καὶ εὔκολος— κίβδηλος καλοπορισμός, στάθηκε μιὰ πρώτιστη αἰτία γιὰ τὴ θανάσιμη πτώση τῆς πίστης τους ποὺ εἶχε κληροδοτηθεῖ σ' ἐποχὲς εἰρήνης καὶ ἀταραξίας. Μοιραῖο, λοιπόν, εἶναι ὅτι ἡ ἀνάδειξη τῆς σύγχρονης ἀνθρώπινης ψυχῆς ἀπὸ τὸ σάλο καὶ τοὺς σεισμοὺς πολλῶν μαζὶ γεγονότων, νὰ φέρει τὴ συθέμελη ἀναθεώρηση —καὶ γιαυτὸ ἀνατροπὴ— ὅλων τῶν ἀμυντικῶν ὁρμητηρίων του. Πιὸ συγκεκριμένα, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι κουράστηκε ἡ σύγχρονη ἀνθρώπινη ψυχὴ νὰ καρτεράει τὴν ἀπολύτρωσή της καὶ τὴν ὀμορφόπλαση τῆς ζωῆς της ἀπ' ὅ,τι δυνατὸ κι' ἐξευγενισμένο κρατοῦσε μέσα της. Ἄδειασαν οἱ φαρέτρες τῆς ψυχῆς τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ βέλη ποὺ μένουν μέσα μας ἐφεδρεία γιὰ νὰ ἐξοβελίζουν —ὅταν ἀπαιτηθεῖ— ἕνα σωρὸ φαῦλες κι' ἀνήθικες ἐρινύες ποὺ ζητᾶν νὰ παρασύρουν τὸ κάστρο τῆς ἀτομικῆς ζωῆς στὸ μηδέν, στὴν ἀτελεύτητη πτώση! Κουράστηκε νὰ καρτεράει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀμυνόμενος δίχως κανένα ἀποτέλεσμα. Γιαδτὸ καὶ πέρασε στὴν ἐπίθεση. Μάζεψε ὅ,τι μέσα του εἶχε οἰκοδομηθεῖ ἀπὸ τὸ περίσευμα τῆς εὐγένειας, καὶ μπῆκε στὴν πρώτη γραμμὴ γιὰ νὰ πολεμήσει. Κατέβηκε στὸ πεζοδρόμιο. Ἐκεῖ, μέσα στὴν πάλη, στὴν τύρβη καὶ στὴν πλάνη, νικήθηκε! Κι' ἔτσι, ἔμεινε ἡ ψυχή του ἄδεια καὶ μοναχή, νεκρὴ κι' ἀνήμπορη πιὰ ν' ἀντισταθεῖ σὲ κάθε εἴδους ἔξωθεν πίεση. Ἡ σκληρὴ ὠμότητα τοῦ πεζοδρομίου σύντριψε, μὲ τὸν πιὸ ἀδυσώπητο τρόπο, καὶ τὰ ἰδανικά του καὶ τὰ ὄνειρα, καὶ τὶς ἐλπίδες του καὶ τὴν πίστη σ' ὅ,τι τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικό. Σιγὰ—σιγά, διαβρωτικά, ἐδημιούργησε τὴν καινούργια κοσμοθεωρία του, στὴν ἀπαισιόδοξη, τὴν ἄφεγλη, τὴν τρεμοσάλευτη. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι δημιουργήθηκε ἕνας νέος τύπος ἀνθρώπου, ὁ σύντομος, ὁ κουραστικὰ πραχτικός, ὁ κατεργάρος, ὁ συναλλασσόμενος στὸ ποδάρι, ὁ ἀγωνιζόμενος γιὰ τὸ «τώρα» καὶ γιὰ τὸ σήμερα, «κι' ἔχει ὁ Θεὸς γι' αὔριο...». Γιαυτὸ καὶ ἡ τιμιότητα περνιέται γιὰ βλακεία! ὅπως θἄγραφε κι' ὁ Σαίξπηρ.

Ἀλλά, γιαυτὴ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἀξίας του, δὲ φταίει ὁ ἄνθρωπος, οἱ ἄνθρωποι φταῖνε. Δὲν φταίει ἡ ἀτομικὴ μονάδα ποὺ δὲν παύει νὰ παραπονιέται καθημερινά, φταίει τὸ μπουλοῦκι, οἱ πολλοί. Κι' ἂν ἀναλύσουμε τὶς συνθῆκες ποὺ διαμορφώθηκαν γιὰ νὰ τὸν κατανικήσουν ψυχικά, ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, θὰ δοῦμε πὼς πολλὲς συγκυρίες ἔχουν συμβάλλει σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Ἔχουν μάλιστα μιὰ τέτοια συνοχὴ κι' ἀλληλεξάρτηση ἀναμεταξύ τους, κι' ἔχουν τόσο πολὺ περιπλεχτεῖ, ὥστε, ὄχι μόνο νὰ γίνεται δύσκολη ἡ ἀνάλυσή τους καὶ ἡ δυναμικὴ καὶ χρονολογικὴ προτεραιότητά τους, ἀλλά, κυριώτατα, τὸ αἴτιο ἐμφανίζεται αἰτιατὸ καὶ τὸ αἰτιατὸ σὲ ξεγελάει γιὰ αἴτιο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πιὸ ἄνετα κατρακυλήσαμε «στοῦ κακοῦ τὴ σκάλα» ποὺ λέει κι' ὁ Παλαμᾶς.

Ἡ κοσμοθεωρία, λοιπόν, τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, εἶναι αἰτιολογικὰ προσδιορισμένη ἀπὸ τὴν πίστη του, ἀπὸ τὴν οὐσία καὶ τὸ βάθος της, ἀπὸ τὴν ἀξία ἢ τὴν ἀπαξία της.

Κοσμοθεωρία καὶ πίστη ἔχουν γίνει γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο—καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο γενικότερα — δυὸ ἀλληλοσυμπληρούμενες ἔννοιες, δυὸ σχήματα ποὺ τὸ ἕνα γεννάει τὸ ἄλλο καὶ τὸ συμπληρώνει.

Πίστη στὴ ζωή! Ποιὰ πίστη στὴ ζωὴ θέλεις νὰ ἔχει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ ζωή του δὲν ἀξίζει μιὰ δεκάρα; Ἡ καταρράκω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ση τῆς ἀξίας της φάνηκε καθαρότερα στὸν τελευταῖο πόλεμο. Κι' ἀπὸ τότε ὡς τὰ σήμερα, ἡ ἀξία ποὺ λέγεται ζωή, καθημερινὰ ταλαιπωρεῖται καὶ γκρεμίζεται, καθημερινὰ τὴν ἀρνοῦνται οἱ ἄνθρωποι ἐν ὀνόματι τῶν ἀνθρώπων! Τὸ πιὸ φτηνὸ πρᾶγμα ἔγινε ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου!

Ἔγινε ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ ἕνα καραβάνι ἀρριβιστικό, τυχοδιωκτικό, ἀρνητικὸ κι' ἀλλοπρόσαλο πού, κυνηγημένη καθὼς εἶναι ἀπὸ τοὺς ὑστερισμοὺς τῶν δύσκολων στιγμῶν, γίνεται καὶ ἡ ἴδια μιὰ ἐκδικήτρα. Ἕνας αἱμάτινος κύκλος δίχως δισταγμοὺς περιχαρακώνει τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο!

Ποιὰ πίστη στὴ ζωὴ θέλετε νὰ ἔχει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ὅταν καθημερινὰ κι' ἐξακολουθητικὰ γεύεται ὡς τὸ τέλος τὸ ποτήρι τῆς ἀρνησιᾶς; Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔζησε καὶ στέγνωσε καὶ ἔλπισε μέσα στὶς διαψεύσεις, ποιὰν ἐλπίδα θέλετε νάχει γιὰ τὸ μέλλον του καὶ ποιὰ τρυφερότητα θέλετε νὰ νιώσει γιὰ καθετὶ τὸ ἀνθρώπινο, αὐτὸς ὁ στεγνωμένος τοῦ πεζοδρομίου; Ἡ πίστη στὴ ζωή, προϋποθέτει ἕνα πλῆθος ἀπὸ ἐσωτερικὲς εὐφορίες καὶ ψυχικὲς αὐτάρκειες, μιὰ ψυχὴ βαθειὰ καὶ μιὰ καρδιὰ ποὺ νὰ χωράει τὴν ἀνθρωπότητα. Αὐτά, λείπουν ἀπὸ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο. Καὶ μαζί τους παράσυραν καὶ τὴν πίστη στὴ ζωή!..

Πολὺ χαρακτηριστικά, ἕνας σύγχρονος βαθὺς μελετητὴς κι' ἄξιος πνευματικός μας ἡγέτης, ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα βιβλία του ποὺ φέρνει τὸν τίτλο: «Ὁ στοχασμὸς καὶ ὁ λόγος», μιλάει μὲ τοῦτα τὰ λόγια γιὰ τὴν ἐποχή μας καὶ τὸν ἄνθρωπο: «Τὰ ὄνειρα πέφτουν στὰ πόδια μας καθὼς τὰ σκοτωμένα πουλιὰ καὶ μιὰ θλίψη ἀπέραντη καὶ μιὰ ἀτέλειωτη ἐρημιὰ ἐξουσιάζουν τὶς μέρες μας......

Ἡ καρδιά μας εἶν' ἕνα φέρετρο γεμάτο πεθαμένους Θεούς..... Ἂν ἐρημώθηκε τόσο φριχτὰ ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι γιατὶ ἀπελπισμένα πασκίσαμε νὰ τὴ σκοτώσουμε τὴν ποίηση μέσα μας. Καὶ σήμερα μᾶς τρομάζει τὸ θέαμα ἑνὸς κόσμου χωρὶς ποίηση, ἑνὸς κόσμου χωρὶς τραγούδι, ποὺ κοντανασαίνει σὰν τὴν ἀποκαμωμένη ἀτμομηχανή».

Πίστη στὰ ἰδανικά! Ἕνας ἄνθρωπος ποὺ ἀρνιέται τὴν ἀξία τῆς ζωῆς του, τὸν ναὸ τὸν ἴδιο, ποιὰ θρησκεία καὶ σὲ ποιὰν εἰκόνα θέλετε νὰ πιστεύει; Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ (ἀλήθεια, εἶναι σαγηνευτικὸ καὶ τὸ σήμερα νὰ τὸ κάνεις παραμύθι!!) οἱ ἐπιστήμονες ὅλου τοῦ κόσμου—καὶ εἰδικότερα οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὶς πολιτικοκοινωνικὲς ἐπιστῆμες—μάλωναν ποιὸ ἰδανικὸ νὰ πρατάξουν, ἀξιολογικὰ σὲ ποιὸ νὰ δώσουν προτεραιότητα! Καὶ γιὰ νὰ μὴ φαίνονται «ἀπόλυτοι» κι' «ἄγροικοι», «κοινῇ συναινέσει» ἀποφάσιζαν νὰ μὴ δίνουν ἀξιολογικὸ προβάδισμα σὲ κανένα ἰδανικό. Μονάχα παραδέχονταν πὼς κάθε ἐποχή, κάθε γενιά, ἐντελῶς παροδικὰ καὶ συμβατικά, ἔβαζε στὴν πρώτη σειρὰ τῶν αἰτημάτων της καὶ ἀπὸ ἕνα ἰδανικό. Ἐνῶ τὰ ἄλλα ἀκολουθοῦσαν! Πότε ἡ ἐλευθερία, πότε ἡ δικαιοσύνη, πότε ἡ ἰσότητα, πότε ἡ ἠθική, πότε ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, πότε ὁ ἐθνικισμός, πότε ἡ παγκόσμια συναδέλφωση ἔπαιρναν τὴν πρώτη θέση στὶς συνειδήσεις λαῶν καὶ ἀτόμων καὶ ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν κατίσχυσή τους. Σήμερα, κουράστηκαν πιὰ καὶ οἱ ἐπιστήμονες νὰ ξεγελοῦν τὸν ἑαυτό τους! Ἄλλωστε, εἶναι τόσο περιπεπλεγμένη ἡ κοινωνικὴ βαλυλωνία, τόσο ἀποπνικτὴ ἔχει γίνει ἡ πολιτικὴ δεοντολογία, τόσο αἰσχρὴ ἔχει γίνει ἡ δῆθεν «ἠθικὴ ποδηγέτηση», ποὺ δὲν ξέρεις τί ἐκφράζει τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τί ἀποτελεῖ ἀτομικὴ ἀπάτη ἐπιτηδείων. Γι' αὐτὸ κι' ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, στὴν πραγματικότητα, δὲν πιστεύει τίποτα, ὅλα τὰ βαρέθηκε γιατὶ τὸν γελάσανε. Ὅλα τὰ γεύτηκε ὄχι μὲ τὴν γνήσια γεύση καὶ μὲ τὴν οὐσιαστική τους ἀλήθεια, ἀλλ' ἀπὸ μιὰ σκοπιὰ συμβατικοτήτων καὶ ἐκχειρίας σκοπιμότητας. Ὅλα τὸν γέλασαν γιατὶ τὸν πούλησαν σὰν ἕνα σκεῦος!

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, σὲ μιὰ σκοπιὰ ἄφησε τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα καὶ τὶς δυνάμεις του καὶ τὰ νεῦρα του τεντωμένα, στὶς οἰκονομικὲς διεκδικήσεις. Σ' αὐτές, πίστεψε σὰν σὲ θεότητα, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Γιαυτὲς τὶς οἰκονομικές του διεκδικήσεις, εἶδε μέσ' ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτῶν τῶν οἰκονομικῶν διεκδικήσεων, τὸν συνάνθρωπότου λύκο. «*Homo hominis lupus*», ἐπαναλαμβάνουμε καὶ μεῖς σήμερα.

Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ἔμμονή, ἡ μονόπλευρη, τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου στὶς οἰκονομικὲς διεκδικήσεις ποὺ πραγματικὰ τὸν πονοῦν, δὲν στάθηκε ἱκανὴ νὰ λύσει κανένα ἀπὸ τὰ προβλήματά του, μήτε αὐτὸ τὸ οἰκονομικό. Γιὰ τὸν ἁπλούστατο λόγο ὅτι τὸ οἰκονομικὸ αἴτημα εἶναι συνυφασμένο μὲ ἄλλα αἰτήματα πού, ἀπὸ πρώτη ἄποψη ὁρώμενα δὲν ἔχουν βάση οἰκονομική. Γιατὸ λέμε πὼς τὸ πρόβλημα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, εἶναι πρόβλημα πρώτιστα ἀ ν θ ρ ω π ο κ ε ν τ ρ ι κ ό, ἠ θ ι κ ό, θὰ λέγαμε.

Ἕν' ἀπὸ τὰ παραδαρμένα ἀντικείμενα, στὶς ἀναζητήσεις τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, εἶναι τὸ πνευματικό. Καὶ κοντὰ μ' αὐτό, ἡ ποίηση. Ἰδιαίτερα ἡ ποίηση.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἔπαψε πιὰ ν' ἀσχολεῖται σοβαρὰ μὲ τὸ πνεῦμα. Δυὸ σημαντικότατοι λόγοι—ὁ ἕνας ἐσωτερικὸς καὶ ὁ ἄλλος ἐξωτερικός—ἔχουν βαθύτατα ἐπιδράσει στὴ διάθεσή του καὶ στὰ ἐνδιαφέροντά του γιὰ νὰ ἀσχοληθεῖ στὰ σοβαρὰ μὲ τὸ πνεῦμα. Ὁ ἐξωτερικὸς λόγος, ἀναφέρεται κυρίως στὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα ποὺ τοῦ δίνουν ἀμεσότερα καὶ ἀκοπότερα τὴν ψυχαγωγία ποὺ ζητάει ὕστερ' ἀπὸ τὸν κάματο τῆς ἡμέρας. Γιατί, ἂς μὴ ξεχνᾶμε, πὼς ὁ πολὺς κόσμος, ἀνέκαθεν, τὶς πνευματικὲς ἐνασχολήσεις, μόνο περιθωριακά, καὶ στὶς πιὸ αἰσιόδοξες προβλέψεις, τὶς βλέπουν, κάτι σὰν ψυχαγωγία, «ἔτσι... γιὰ νὰ σκοτώσουμε τὴν ὥρα». Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνο ὁ πολὺς κόσμος, οἱ πλατιὲς λαϊκὲς μάζες ὅπως θὰ λέγαμε, ποὺ βλέπουν ψυχαγωγικὰ τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια. Καὶ οἱ ἀσχολούμενοι, δυστυχῶς, βιοποριστικὰ μὲ τὴν ἐπιστήμη—γιατροὶ δικηγόροι κλπ.—δὲν βλέπουν — στὸ μεγαλύτερο σύνολο—τὴν βαθύτερη πνευματικὴ καλλιέργεια σὰν ἕνα ἀντικείμενο ἐνδιαφέροντος. Περιθωριακά, βιαστικά, στὶς νεκρὲς ὧρες, λίγο

ΠΑΝΕΠΙΣ... ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πρὶν ἀπὸ τὸ βραδυνὸ ὕπνο, ἕνα ρομάντσο, τὸ πολὺ ἕνα διήγημα ποὺ κρατάει σὲ 365 συνέχειες... Οἱ ἐξωτερικοί, λοιπὸν λόγοι ποὺ ἀποτράβηξαν ἀκόμα περισσότερο τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ βιβλίο, εἶναι ὁ κινηματόγραφος, ἡ ἐπιθεώρηση (τὸ θέατρο πρόζας εἶναι πνευματικὴ καλλιέργεια), ἡ τηλεόραση στὶς πιὸ προοδευμένες χῶρες, οἱ ἱππόδρομοι, ἡ ἐξέλιξη τῶν ποδοσφαιρικῶν ἀγώνων κ.ἄ. Ὅλ' αὐτά, ὅταν ὑπάρχουν τὰ οἰκονομικὰ μέσα, τραβοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου πού, ἀκόμα ἐντονότερα, ἡ ἑκάστοτε μόδα (μπουζούκια κλπ) τὸν σπρώχνει πρὸς τὴν εὔκολη διασκέδαση. Ἔτσι, τὰ βιβλία κλείσανε γιὰ πάντα τὶς σελίδες τους καί, ἢ πουλιοῦνται στὰ καροτσάκια ἀντὶ 10 δραχμῶν, ἢ τὰ παίρνουν μὲ τὴν ὀκὰ οἱ παλιατζῆδες, ἢ κιτρινίζουν λησμονημένα σὲ κάποιο σκονισμένο πατάρι... Ἡ εὐκολία καὶ ἡ πραχτικὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου, ἔγιναν σύστημα, νόμος...

Οἱ ἐσωτερικοὶ λόγοι, ὅμως, ποὺ περισσότερο ἀπὸ καθετὶ ἄλλο, συνεργοῦν στὸ ν' ἀποδιώχνουν τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ βιβλίο, ἀπὸ τὴ μελέτη, εἶναι ψυχολογικοί. Ἡ νευρικότητα καὶ ἡ ἔλλειψη ψυχικῆς ἠρεμίας ποὺ ἀποτελοῦν τὰ δυὸ μόνιμα χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα στὴν ψυχὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι ἀποφασιστικοὶ παράγοντες γιὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ βιβλίο. Ὁ ταλαιπωρημένος σύγχρονος ἄνθρωπος ἀρνιέται τὴν «πεθαμένη» ζωὴ ποὺ κρύβουν τὰ βιβλία. Δὲν ἔχει τὴ γαλήνη γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ πάνω σ' αὐτά, δὲν τὴν ζητάει, ἄλλωστε, τὴν ἄκαρπη αὐτὴ γαλήνη ποὺ δὲν ἔχει τίποτα τὸ θετικὸ—αὐτὸ πιστεύει—νὰ τοῦ προσφέρει. Τὸ πεζοδρόμιο ποὺ εἶναι γεμάτο αἰτήματα καὶ ἐνδεχόμενες πιθανὲς λύσεις σ' ἕνα σωρὸ προβλήματα, ταιριάζει περισσότερο μὲ τὴν ψυχή του, καὶ τὶς ἀνησυχίες του. Εἶναι μιὰ συνεχὴς πεζοπόρια μὲ μπερδεμένους δρόμους ἡ ζωὴ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Αὐτὸ τὸ ἐπικαιρικὸ στοιχεῖο ποὺ τὸ ζεῖ καὶ τὸ διαβάζει στὴν καθημερινή του ἐφημερίδα, δὲν τὸν ἀφήνει μιὰ στιγμή, στὶς ἀσθματικὲς ὧρες ποὺ ζοῦμε, γιὰ νὰ σκεφθεῖ ὅπως τὸ θέλει, γιὰ νὰ ὀνειρευθεῖ ὅπως τὸ αἰσθάνεται, γιὰ νὰ ξεχοφ;ει ἀπὸ τὸ ἄγχος. Τὸ καθημερινὸ τὸν συνέχει. Τὸ ἐποπτικὸ δὲν τὸ προλαμβάνει. Τὸ μελλοντικὸ δὲν τὸ πιστεύει ἀφοῦ δὲν τὸ κρατάει στὰ χέρια του...

Εἶν' ἀλήθεια πώς, κατὰ κανόνα, τὰ σημερινὰ ὅταν καταλαγιάζουν γίνονται ἀξιότερη τέχνη. Τότε ὑπάρχει ἡ ἐποπτεία, ἡ ψυχραιμία, ἡ δημιουργικὴ ὕφεση τοῦ ἰδεολογικοῦ πάθους, ἡ ὀρθὴ στάθμιση τῶν καταστάσεων. Καὶ τὰ ἔργα γίνονται πιὸ ξάστερα. Τὰ σύγχρονα μὲ μᾶς γεγονότα, αὐτὰ ποὺ ἀκόμα τὰ ζοῦμε, δὲν ἔγιναν τέχνη· δὲν πέρασαν ἄξια στὴν περιοχὴ τῆς Τέχνης. Γιατὶ ἀκόμα τὰ ζοῦμε, μᾶς πονᾶνε, μιλᾶμε μαζί τους, τὰ τροποποιοῦμε, τὰ ἐπηρεάζουμε, μᾶς ἐπηρεάζουν. Καὶ εἶναι τόσο δυνατὰ τὰ γεγονότα ποὺ μᾶς συνέχουν, εἶναι τόσο δυναμικὲς οἱ στιγμὲς ποὺ ζοῦμε ὥστε, θάπρεπε κάτι ἀνάλογο νὰ αἰσθανόμαστε καὶ στὸ βιβλίο. Αὐτό, δὲν ἔγινε ἀκόμα. Ἡ μαγεία τῆς Τέχνης δὲν ὑπόταξε τὴ μαγεία τῆς στιγμῆς! Γιαυτό, ἄλλωστε, ὅταν παρουσιάζονται μερικοὶ συγγραφεῖς γεννημένοι μὲ τὸ ἀσύγκριτο πάθος τῆς δημιουργίας ποὺ μποροῦν νὰ μπαίνουν περισσότερο στὸ πετσὶ καὶ στὸ πνεῦμα τῶν συγκαιρινῶν γεγονότων, εἶναι οἱ πιὸ πολυδιάβαστοι. Ἀπὸ μιὰ ἄποψη, λοιπόν, ἡ λιποταξία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου ἀπὸ τὶς περιοχὲς ποὺ παρουσιάζεται τὸ πνεῦμα, ὀφείλεται στ' ὅτι οἱ θεμελιακὲς γιὰ τὴν σύγχρονη ἱστορία μας ὧρες ποὺ ζοῦμε δὲν ἀναπληρώνονται καὶ δὲν καταξιώνονται ἀπὸ τὸν χαμηλὸ τόνο τῆς πνευματικῆς δημιουργίας. Τὸν τροχὸ τοῦ πνεύματος δὲν τὸν κίνησαν ἀκόμα τὰ δυνατὰ χέρια τῶν ἀληθινῶν δημιουργῶν. Σὲ μιὰν ἄλλη ἐποχὴ ποὺ τὰ γεγονότα δὲν θὰ μᾶς σφύριζαν τόσο δαιμονιακὰ στ' αὐτιά μας, οἱ χαμηλότερες σὲ ἔνταση πνευματικὲς δημιουργίες—ἴσως—νὰ εἶχαν κάποια πέραση. Αὐτές, ὅμως, οἱ ναρκισσευόμενες, οἱ πλαδαρές, οἱ γλυκερές, οἱ ὁμορφολουλουδισμένες, οἱ φαντασιόπληχτες σελίδες, ὄχι μόνον δὲν συγκινοῦν κανέναν, ἀλλὰ προκαλοῦν τὸν καγχασμὸ τοῦ ἀγωνιακοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Ἡ ἀγωνία μόνο στὴν ἀγωνία βρίσκει τὴ λύτρωση!

Οἱ συγγραφεῖς ποὺ στέκονται ἀγωνιακά, ποὺ γράφουν μέσα στὴν ἐποχή τους καὶ γιὰ τὴν ἐποχή τους—καὶ ποὺ ἀποτελοῦν γιὰ τὶς ἡμέρες μας μιὰν ἐλαχιστότατη μειοψηφία—εἶναι καὶ οἱ μόνοι ποὺ διαβάζονται. Ἀλλά, στὸ μεταξύ, ἔχει λιποταχτήσει ὁ ἀναγνώστης. Οἱ πολλὲς μετριότητες πῆραν στὸ λαιμό τους καὶ τὶς γνήσιες, τὶς ἀληθινὲς φωνὲς ποὺ παρουσιάστηκαν στὴν περιοχὴ τῆς γόνιμης πνευματικῆς δημιουργίας..

Ἡ ποίηση, εἶναι τὸ ἀτυχέστερο προϊὸν τῆς σύγχρονης πνευματικῆς ζωῆς. Αὐτὴ εἶναι ποὺ διαβάζεται ἐλαχιστότατα σήμερα. Ὅπως ἀναφέραμε καὶ σ' ἄλλες σελίδες αὐτοῦ τοῦ μελετήματος, οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Πάντως, σὰν ἀποτέλεσμα, κάνουμε τὴ διαπίστωση ὅτι, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ἔχει καταστρέψει ὅλες του τὶς προσβάσεις ποὺ θὰ τὸν ἔφερναν στὸ πνευματικὸ δημιούργημα. Ἡ πίστη του καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα ἔχει ἐλαττωθεῖ ὡς τὸ ἐλάχιστο. Κι' ἀπὸ τούτη τὴν ἄποψη —ἡ σημαντικότερη, ἄλλωστε, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς πὼς εἶναι—ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔχει ἀφήσει τὴν πίστη του μετέωρο στοὺς χίλιους ἀνέμους.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἀποξένωσής του αὐτῆς μὲ τὸ πνεῦμα, εἶναι καὶ ἡ ἠθική του εὐλυγισία. Καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις, ὁ ἠθικός του θάνατος. Τὰ γεγονότα ποὺ ἔχουν διαδραματισθεῖ τὰ τελευταῖα τοῦτα χρόνια μέσα στὸ χῶρο ὅπου ἀντρώθηκε ἡ γενιά μας, ἔχουν ἐκπορθήσει κυριολεχτικὰ τὶς κοσμοθεωρητικὲς ἠθικὲς ἀντιλήψεις τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Βρίσκεται, σήμερα, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, στὸ μεταίχμιο μιᾶς ἐποχῆς ποὺ οἱ ἠθικὲς ἀντιλήψεις θὰ τροποποιηθοῦν σὲ ἀξιοσήμαντο βαθμό. Ὡστόσο, σήμερα, ζεῖ δίχως ἠθικὲς κοσμοθεωρητικὲς ἀντιλήψεις γιατὶ μήτε τὸ παλιὸ τὸν ἱκανοποιεῖ καὶ μήτε τὸ καινούργιο ρίζωσε μέσα του. Ἡ συμπεριφορά του πρὸς τὸν παλαιὸ —μιὰ συμπεριφορά, ὁμολογουμένως, ἐχθρική— εἶναι ὡς ἕνα μεγάλο βαθμό, ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἠθικῆς ἀβεβαιότητας καὶ τῆς πνευματικῆς του ἄρνησης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εἶναι μιὰ πρωταρχικὴ ἔλλειψη παιδείας. «Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία». (Σολομών).

Ἡ κοσμοθεωρία, λοιπόν, τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου εἶναι ἕνα μέσο πρὸς ζωὴν ἀρκετὰ αἰωρούμενο. Ἀκριβῶς γιατὶ οἱ παράγοντες τῆς ψυχικῆς μόρφωσης ποὺ τὴν διαμορφώνουν, στάθηκαν τόσο ἀτροφικοί, τόσο κυμαινόμενοι, τόσο φοβερὰ πιεσμένοι γιὰ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὥστε νὰ δικαιολογεῖται καὶ ὁ ἀρνητικὸς καὶ ἀπαισιόδοξος χαρακτῆρας της. Μέσ' ἀπὸ τὸ πρῖσμα τῆς κοσμοθεωρίας του, ποὺ εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γενικότερα, ἕνα σύνολο συμπυκνωμένης δοξασίας καὶ ἀντίληψης γιὰ τὸν κόσμο του, εἶδε θολὰ τὶς καταστάσεις γιατὶ καὶ τέτοιες τοῦ παρουσιάστηκαν. Τὸ νόημα τῆς ζωῆς του μὲ τὰ κοιτάματα τῆς κοσμοθεωρίας του, πῆρε μιὰν ἄλλη μορφή. Ἐπιφανειακά, τοὐλάχιστον, ἔγινε ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀρνητὴς ἐνῶ στὸ βάθος του παράμεινε μιὰ ψυχὴ σὰν ἕνα γυαλὶ ραγισμένο ἀπὸ τὸν πόνο. Καὶ θέλει νὰ βγεῖ ἀπ' αὐτὴ τὴν ὀδύνη, ἀπὸ τὰ πλέγματα ποὺ τὸν ἔχουν διχτυώσει, ἀπὸ τὰ σφιχταγκαλιάσματα τοῦ πολυπρόσωπου θανάτου, ποὺ τὸν ριγοῦν καὶ τὸν φοβίζουν. Ἔγινε ἡ κοσμοθεωρία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου μιὰ ὀπτικὴ γωνία γιὰ τὸ καθόλου ἀντίκρυσμα τῆς δύσκολης ζωῆς του.

Ἡ πίστη του, προσδιορισμένη ἀπὸ τὴν κοσμοθεωρία του, βρέθηκε ρημαγμένη στὸ πεζοδρόμιο. Καὶ ἡ ποίηση, μιὰ ψυχικὴ κι' αὐτὴ λειτουργία καθὼς εἶναι μέσα στὴν περιοχὴ τοῦ πνεύματος, σπρώχτηκε καὶ βλαστημήθηκε σὰν ἕνα ἀποπαΐδι. Ἄλλωστε, πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ ἀρνητὴς σύγχρονος ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ περιπλανώμενος κοσμοθεωρητικά, αὐτὸς ὁ δίχως πίστη ἐρημίτης, νὰ σταθεῖ πιστὸς στὴν ποίηση; Κι' ὅταν μὲ τὸ φρόνημα τῶν παθῶν καὶ μὲ τὸ κατασίγασμα τῶν γεγονότων, μπορέσει ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος νὰ οἰκοδομήσει ἕνα νέο κοσμοθεώρημα γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ μπορέσει καὶ πάλι νὰ βρεῖ τὴν πίστη του καὶ τὰ ἰδανικά του, ἡ ποίηση, καὶ πάλι, ἀπὸ ἄποψη ἐνδιαφέροντος θὰ ἔρθει οὐραγός. Εἶναι γιατὶ ἡ περιοχή της καὶ τραχειὰ εἶναι καὶ πολὺ δύσβατη. Γιαυτὸ εἶναι καὶ ἡ ἀληθινότερη ἔκφραση τοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς τότε, ὅμως, —θάναι αὔριο; θάναι πότε;— θὰ πρέπει νὰ ἔχουν δημιουργηθεῖ τεχνικὰ καὶ ἰδεολογικὰ ὅλες οἱ προϋποθέσεις γιὰ νὰ ὑψωθεῖ ἡ ποίηση στὸ ἐπίπεδο ποὺ τῆς πρέπει. Νὰ γίνει συνείδηση πλατειὰ πὼς ἡ ποίηση δὲν εἶναι τὸ καταφύγιο τῶν ἀσπούδαχτων καὶ τῶν μικρόνοων μὲ τὶς πλούσιες περοῦκες καὶ τὶς μακρυὲς φαβορίτες γιὰ νὰ τοὺς μετροῦν τὴ βλακεία. Πρέπει νὰ γίνει συνείδηση πλατειὰ πὼς ἡ ποίηση εἶναι μιὰ συνειδητὴ σκέψη καὶ εὐθύνη, πὼς εἶναι μιὰ ἀποσταγμένη ζωὴ καὶ μιὰ χιλιοακριβοπληρωμένη πεῖρα ποὺ μπορεῖ καὶ θέλει νὰ ἔχει στὰ ἐνδιαφέροντά της τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, τὴ σύγχρονη ζωὴ καὶ τὸν πολιτισμό της.

Ἡ ποίηση, μπορεῖ νὰ βοηθήσει οὐσιαστικὰ στὴ συντομότερη ἀποτίναξη τῶν ἀβέβαιων κοσμοθεωρητικῶν ἀντιλήψεων τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Μπορεῖ καὶ θέλει νὰ ἐμφυσήσει στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο μιὰ πίστη γεροθεμένη κι' ἕνα βέβαιο σκοπό. Πρώτιστα ὅμως, νὰ τὰ κερδίσει ἡ ἴδια καὶ νὰ ὑψωθεῖ πάνω καὶ πέρ' ἀπὸ κεῖ ποὺ μᾶς τὴν παραδώσανε οἱ περασμένες γενιές.

«Πάντα μακύρτερα ν' ἀγναντέβουμε
πάντα ψηλότερα ν' ἀνεβαίνουμε»

ὅπως μᾶς τὄπε ὁ ποιητής...

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσ' ἀπὸ τρεῖς βασικὲς σκοπιὲς —ἡ κρίσιμη ὥρα τῆς ποίησης, αὐτοσυνείδηση καὶ μοῖρα, κοσμοθεωρία καὶ πίστη —θελήσαμε νὰ κοιτάξουμε τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὴν ποίηση στὴν ἐποχή μας. Εἴδαμε τὴ στάση τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου μπροστὰ στὸ πνευματικὸ πρόβλημα καὶ στὴν ποίηση εἰδικότερα. Αὐτά, ἀποτελοῦν ἕνα μέρος, μιὰ σκοπιά. Ἄπειρες εἶναι οἱ ὀπτικὲς γωνίες ποὺ μπορεῖ ὁ καθένας νὰ μελετήσει τὰ φλέγοντα σημερινὰ προβλήματά μας. Τὴν ποίηση, μιὰ κοινωνικὴ πράξη κι' αὐτὴ καθὼς εἶναι, δὲν θὰ πρέπει νὰ τὴν μελετᾶμε ξεκομένα ἀπὸ τὸ περιβάλλον της καὶ χωρὶς βαθύτερη ἀνάλυση καὶ ἑρμηνεία τῶν φορέων καὶ δημιουργῶν της. Οἱ ξερὰ «αἰσθητικὲς» καὶ «καλλιτεχνικὲς» ἑρμηνεῖες καὶ τοποθετήσεις ἔργων καὶ προβλημάτων σὲ τίποτα δὲν ὠφελοῦν. Φιλολογία χωρὶς ζωὴ εἶναι μιὰ στείρευση, μιὰ παλινωδία. Οἱ γενιές, βαδίζουν μπροστὰ ὅταν γνωρίζουν τὸν ἑαυτό τους. Καὶ τὸ πνεῦμα δημιουργεῖ συνειδητότερα ὅταν ἀναλυθεῖ κοινωνιολογικά, ψυχολογικὰ καὶ τελευταῖα «φιλολογικά». Ἡ σημερινὴ ζωὴ μὲ τὸ γοργό ρυθμό της, στέκεται μονάχα στὸ ὠφέλιμο, ποτὲ στὸ περιττό. Ἂς προσπαθοῦμε, λοιπόν, νὰ κάνουμε πάντα κάτι χρήσιμο. Ἀλλοιῶς, ἂς σιωπήσουμε, τοὐλάχιστον δὲ θὰ βλάψουμε κανέναν καὶ δὲ θὰ μᾶς βλαστημήσουν οἱ πολλοί.

Ἡ ποίηση στὴν ἐποχή μας εἶν' ἕνα δύσκολο πρᾶγμα. Εἶναι μιὰ ζωή! Ὅπως τὴν εἴδαμε νὰ ξετυλίγεται στὸ δοκίμιό μας τοῦτο, περνάει κι' αὐτὴ μιὰ κρίση, κρίση καλλιτεχνική, ἠθική, ἰδεολογική, πολιτιστική. Βρίσκεται στὴν κρίσιμη ὥρα της. Ἡ αὐτοσυνειδησία της καὶ ἡ μοῖρα τῆς προσφορᾶς της, πιστεύουμε πὼς θἀποβοῦν δημιουργικοὶ συντελεστὲς ποὺ θὰ τὴ λυτρώσουν ἀπὸ τὴν κρισιμότητά της. Ἡ παράλληλη γενικότερη ἀγωνιστικὴ πορεία τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου γιὰ νὰ ὑφάνει ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὴν κοσμοθεωρία του καὶ νὰ οἰκοδομήσει μὲ μόχθο καὶ συνείδηση τὴν πίστη του σ' ὅ,τι καλύτερο νομίζει, θὰ βοηθήσει καὶ τὴν ποίηση νὰ βρεῖ τὸ δρόμο της. Ἐνῷ, ἀντίστροφα, αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ ποίηση, μὲ τὴ δημιουργία της καὶ τὴν καταξίωσή της, μπορεῖ νὰ βοηθήσει τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο στὴ δύσκολη πορεία του.

Ἡ μοῖρα τῆς ποίησης, ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ στοχαζόμενου ἀνθρώπου, τέτοια στάθηκε γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σ' ΑΓΑΠΩ...

Σ' ἀγαπῶ ἐκστατικά,
σ' ἀγαπῶ σὰν τὰ μεγάλα πράγματα τῆς ζωῆς,
σὰν τὴ νυχτιὰ καὶ τὸν ἄνεμο,
σὰν τὸν μεγάλο τὸ θάνατο.
Σ' ἀγαπῶ σὰν τὶς ὧρες μου τῆς σιωπῆς,
σὰν τὸ μεγάλο ποὺ σέρνω μέσα μου Τίποτα.
Σὰν ἐτοῦτο τὸ ἄγνωστο ποὺ εἶναι ἡ ζωή,
σὰν τὴν ὀδύνη στὸν κόσμο τοῦτο νὰ βρίσκομαι.
Σὰν ὅλα τὰ πράγματα τὰ μικρὰ σ' ἀγαπῶ,
ἐσὺ τῆς ὕπαρξή μου φιλί,
ἄξονα ποὺ γύρω σου ἡ ζωή μου γυρνᾶ.

ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ

Τὰ χέρια σου σὰν τὸν λουλουδιασμένο οὐρανό,
ἡ ἀνάσα σου σὰν τὴν τρυφερὴ ἀπεραντοσύνη τοῦ ἀπείρου,
ἡ πνοή σου μιὰ πλατειὰ φτερούγα στὸν ἄνεμο,
τὰ μαλλιά σου μιὰ πλεξίδα ἀπὸ φῶς.
Ὑψώνομαι μὲς ἀπ' τὰ κύματα
τ' ὅραμά σου νὰ πιάσω,
ν' ἀνοίξουν οἱ ἑφτὰ οὐρανοὶ νὰ σὲ δῶ,
νὰ τρικυμίσω σὲ πελάγη ἀπὸ φῶς.
Νὰ κλείσω τὰ μάτια μου νὰ πεθάνω.

ΩΡΑ ΑΝΟΙΧΤΗ

Ὥρα ἀνοιχτή, ποὺ περνᾶς,
ὥρα ἁγιασμένη στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας·
σὲ νιώθω κι' ἀκόμα λέω δὲν πέθανα,
ἀκόμα ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο δὲ χάθηκα.
Μένει μιὰ ἐλπίδα ἀκόμα ζωῆς,
μένουν τὰ μύρια ἀστέρια ποὺ μὲ κυττοῦν,
μένει τῆς νύχτας τ' ἀγέρι κι' ἡ σιγαλιά.
Μ' ἀγγίζεις κι' ἀκόμα λέω δὲν πέθανα
κι' εἶμαι ἕνα ἀνοιχτὸ βιβλίο στὰ χέρια σου.
Δῶσε ταπεινὴ τὴ ζωή, στοὺς πιὸ ταπεινοὺς σιμὰ νὰ περάσω.

Ὄλγα Βότση

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΚΙΜΩΝΟΣ ΤΖΑΛΛΑ

ΑΚΙΝΔΥΝΗ ΜΑΧΗ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

'Αραιώναν, σιγά - σιγά, οἱ πελάτες τοῦ καφφενείου. Ζήτημα νὰ μείναμε τρεῖς-τέσσερες, στὴ μικρή, μισοσκότεινη σάλλα, ἐδῶ —ἐκεῖ μακρυὰ ὁ ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο, ἀκίνητοι, σχεδὸν ἐχθρικοί.

'Ανήμερα ἦταν Χριστουγένων καὶ τέτοιες μέρες εἶναι—ἀπὸ πανάρχαια χρόνια —τὸ σπῆτι, ἡ εὐτυχία τῆς οἰκογένειας, ποὺ εὐλογεῖ καὶ ἀναπαύει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔξω, ὑφαινόταν, ὅλο καὶ πιὸ πυκνὴ ἡ κρύα νύχτα καὶ ἡ ὁμίχλη. 'Απὸ τὰ δυὸ παράλληλα, θεόρατα τζαμωτὰ τοῦ καφφενείου, μεταγγιζόταν, λειψό, γεμᾶτο ἀγωνία, τὸ ἀντιφέγγισμα τῆς μέρας ποὺ ὑπέκυπτε. Στὴν ἀπέραντη ὅμως πλατεῖα, ὅπου εἶχαν κι' ὅλα ἀνάψει οἱ πρῶτες,χλωμές, γιρλάντες, τῶν ἠλεκτρικῶν, ὁλόκληρο ἕνα πλῆθος, σάλευε, ἀέναο, πολύβουο, συνεπαρμένο ἀπὸ μιὰ ξαφνική, μυστηριακὴ παρόρμησι ζωτικότητας. 'Απὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ τζαμωτοῦ, ἡ λίμνη καὶ τὰ χιονισμένα βουνά, ὁλάσπρα ἀκόμα (λὲς καὶ ἀνάβρυζαν δικό τους φῶς), μακρυνὰ καὶ ἐξαίσια, ἀποσυρόταν, σβύναν σιγά - σιγά, στὸ σούρουπο.

'Απὸ τὸ «ἰδιαίτερο», ἐρχόταν ἀργὰ καὶ κουρασμένα, ἠσυγχορδίες κάποιας κιθάρας— μιὰ παρέα, ποὺ ἀπ' τὸ μεσημέρι γλεντοῦσε ἐκεῖ καὶ καθυστεροῦσε, διστάζοντας νὰ βγεῖ στὸ κρύο, τέτοια ὥρα.

Κλείνω τὰ μάτια κουρασμένος. Μιὰ πλήξη, ἕνας σιγανὸς λήθαργος, κυκλώνει ὑπνωτικὰ τὴν ψυχή. Σὰν ἕνα ζῶο, νυστάζω γιὰ χειμέρια νάρκη.

Ξάφνου, ἕνα ἀργό, διστακτικὸ τρίξιμο τῆς πόρτας, μὲ κάνει νὰ γυρίσω τὸ κεφάλι μου. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μπῆκε, εἶναι γνωστός μου—ἕνας ἄνθρωπος ταπεινός, ἐργατικὸς ποὺ κάνει θελήματα καὶ ποὺ οἱ μάγγες καὶ οἱ λοῦστροι τῆς πλατείας, τοῦ κόλλησαν τὸ παρατσοῦκλι «πριζονιέρος», δηλαδὴ αἰχμάλωτος, γιατὶ τὸ 40 ἔπεσε αἰχμάλωτος στοὺς 'Ιταλούς. Μοῦ φαίνεται, σκέφτομαι μόνο γιὰ λίγο, παράξενο ποὺ τὸν βλέπω ἐδῶ, στὸ καφφενεῖο αὐτό, ὅπου συχνάζουν μόνο οἱ σοβαροὶ ἀστοί, πλούσιοι ἔμποροι, δικαστές. ποὺ συζητοῦν ἥσυχα, μετρημένα καὶ δὲν παίζουν τάβλι ἢ χαρτιά... Μπαίνοντας, ἔκλεισε μ' ἐπιμέλεια τὴν πόρτα καὶ βγάζοντας τὸ κασκέτο του, εἶπε ἥσυχα:

—Καλησπέρα σας.

Δὲν τοῦ ἀπάντησε κανένας, μὰ οὔτε κι' αὐτὸς τὸ περίμενε, ὁ χαιρετισμός του ἦταν σὰν ἀπὸ δικό του καθῆκον, ἀπὸ παληά του συνήθεια, νὰ χαιρετᾶ μόνο αὐτὸς καὶ νὰ μὴν περιμένει ἀπάντησι. Κάθησε στὸ ἀπέναντί μου τραπέζι καὶ παρήγγειλε τσάϊ. Φοράει τὸ μαῦρο, καινούργιο του κουστοῦμι, γραβάτα, λουστρίνια, ὅπως ταιριάζει στὴ γιορτινὴ μέρα. Μαζεμμένος προσεκτικὰ στὴν καρέκλα του, φαίνεται πιὸ κοντός, μὲ τὸ μεγάλο του κεφάλι.

Ὀκνά, κουρασμένα, τὸ γκαρσόνι τοῦ φέρνει τὸ τσάϊ του.

Μὲ ζέσι τότε, τὰ χοντρὰ χέρια τοῦ πριζονιέρου, παίρνουν τὴν τσαγέρα, γεμίζουν τὸ φλυτζάνι, ρίχνουν μέσα τὴ ζάχαρη, ανακατεύουν μὲ τὸ κουτάλι. Τὸ τσάϊ εἶναι ἕτοιμο. 'Ακουμπῶντας τοὺς ἀγκῶνες του στὸ μάρμαρο τοῦ τραπεζιοῦ, σηκώνει τὸ φλυτζάνι καὶ πίνει μιὰ—δυὸ γερὲς ρουφηξιὲς καὶ τὸ ξανακουμπάει στὸ μάρμαρο. Τρίβει εὐχαριστημένος τὶς παλάμες του. Καὶ ξαφνικά—ἐνῶ ἦταν δοσμένος ὁλόψυχα στὴ μικρή του αὐτὴ ἱεροτελεστία—γυρίζει τὸ κεφάλι του. 'Ανήσυχα τὰ γκρίζα του ματάκια, ψά-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χνουν, ἀνιχνεύουν τίς ἀνέκφραστες, μισοκρυμένες στὸ μισόφωτο, μάσκες τῶν ἀκίνητων πελατῶν, σὰν ἕτοιμα νὰ ζητήσουν συγγνώμη. Κανεὶς ὅμως δὲν τὸν προσέχει. Ἡσυχασμένος τεντώνει τεμπέλικα τὰ κοντά του πόδια—σὰν ἕνας σκύλος ποὺ λιάζεται—καὶ ξαναπίνει, μὲ ἀργότερο ρυθμό, τὸ τσάϊ του. Τὸν νοιώθω ζεστό, εὐχαριστημένο ἐκεῖ στὴν γωνιά του, μακάριο ποὺ τὸν τύλιξε προστατευτικὰ τὸ μισοσκόταδο τοῦ μαγαζιοῦ. Σίγουρος, στριφογυρίζει περίεργα τὸ κεφάλι του, μιὰ στὸ μέρος πέρα, ποὺ μόλις πρίν, φεγγοβολοῦσαν—χιμαιρικὴ ὀπτασία—τὰ βουνὰ καὶ ἡ λίμνη, μιὰ στὸ μέρος τῆς πλατείας, ὅπου τὸ ἄπειρο πλῆθος συνωστίζεται ἀχόρταγο καὶ ἀκούραστο, κατ' ἀπὸ τὰ φῶτα...

Κάποιος ἀπ' τὴν παρέα τοῦ«ἰδιαίτερου» ἔφυγε. Κλείνοντας τὴν πόρτα, μοῦστειλε ἕνα χαιρετισμὸ κι' ἕνα χαμόγελο, ὁλοπόρφυρος ἀπὸ τὴ ζέστη καὶ τὸ ἀλκοόλ, κι' ὕστερα χάθηκε στὸ σούρουπο. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ—ἐντελῶς ξαφνικὰ—ἀκούω τὸν πριζονιέρο:

—Χμ, λέει, δείχνοντας μὲ μιὰ κίνησι τοῦ κεφαλιοῦ του τὸν ἄνθρωπο ποὔφυγε: Οἱ τενόροι μας (ἤθελε νὰ πῆ οἱ τραγουδιστές) τῆς σήμερον! Δὲν ἀξίζουν πεντάρα. Ποῦεισαι καϋμένε Ζήση, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, τραγουδοῦσες κι' ἔφευγαν ἡ σκαλωσιὲς τῶν σπιτιῶν. Κρῖμα! Τὸν ἔφαγε τὸ οὖζο καὶ πέθανε χτίστης. Καροῦζος ἦταν... Τὸν θυμᾶστε κύριε;

Βλέπω ὅτι ἡ περιφρόνησι ποὺ χύθηκε στὸ πρόσωπό του εἶναι κάπως ἐπιτηδευμένη. Καὶ τὰ γαλάζια ματάκια του, εἶναι ἀνήσυχα. Θἄθελε πολύ, πολὺ νὰ τοῦ ἀπαντήσω.

Ἕνα ξαφνικὸ πεῖσμα, μιὰ μικρὴ κακία σπιθοβολάει μέσα μου: Ἄμ δὲ θὰ σοῦ κάνω τὸ κέφι...

Γρυλλίζω κάτι, ἀποστρέφοντας τὸ κεφάλι μου. Κυττάζω μιὰ ἔξω τὸ πλῆθος, μιὰ τὴ μισοσκότεινη αἴθουσα. Ὅλη μου ἡ στάση λέει: «Ἄσε με ἥσυχο».

Ἔγινε σιωπή. Ἀκουγόταν μόνο ἡ στάλες τῆς κιθάρας ποὺ σιγόκλαιγε κάτι (σὰν τὴν Μαϊλοῦ). Ὁ πριζονιέρος ἔσκυψε τὸ κεφάλι του στὸ φλυτζάνι, ξεροκαταπίνοντας μὲ ἀμηχανία. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μόνο, γιὰ ἕνα δευτερόλεπτο, ἅρπαξα τὰ μάτια του πάλι. Δὲν ἔδειχναν θυμὸ ἢ προσβολή. Ἦταν γεμᾶτα ὑποταγή. Καὶ ὅμως ἦταν μαζεμμένος στὸ καινούργιο του, μαῦρο κουστοῦμι, τίποτα δὲν εἶχε χάσει ἀπὸ τὴν ἀξιόπρεπη, τὴν ἀξιοσέβαστη στάση του.

Κάποιος πελάτης πάλι ἔφυγε, ὕστερα ἄλλος, ἄλλος. Μείναμε μόνο ἐμεῖς. Ὁ πριζονιέρος, ἐγὼ καὶ τὸ γκαρσόνι, ὄρθιο, ὑπνοβατικό, ἀνεξιχνίαστο μὲς τὸ μισοσκόταδο. Ἡ θλῖψι τῆς ὥρας καὶ τοῦ ἔρημου μαγαζιοῦ, λὲς καὶ στάλαζε ἐντός του ἀβουλία καὶ λήθαργο. Δὲν ἐννοοῦσε ν' ἀνάψη τὰ φῶτα (κι' οὔτε κανένας τὸ ζητοῦσε). Γιορτὴ ἦταν ἄλλωστε καὶ δὲν περιμέναν ἄλλους πελάτες—ἔξω ἀπὸ κανένα ἀργοπορημένο ξένο...

Τότε πάλι ὁ πριζονιέρος ἔκαμε μιὰ ἄλλη ἀπόπειρα:

—Τὸν θυμᾶστε τὸ Ζήση τὸ μακαρίτη κύριε; Θυμᾶστε τὴ φωνή του; Ποὺ νὰ λησμονήση κανεὶς τέτοια πράματα, ἄνοιγε τὸ στόμα του καὶ λὲς καὶ ἄγγελοι κυρίου κατέβαιναν στὴ γῆ. Ἡ φωνή του ἦταν πολὺ δυνατὴ μὰ καὶ πολὺ ὄμορφη—σπάνιο πράμα. Ψέμματα κύριε;

Μιλάει σοβαρά, ἀνάλογα μὲ τὸ κουστοῦμι του καὶ τὴ θέση τοῦ μαγαζιοῦ, νὰ λέει πράματα μὲ ἀξιώσεις, σὰν τίποτα νὰ μὴ εἶχε μεσολαβήσει μεταξύ μας. Μὰ ἡ οἰκειότητα τῆς ὁμιλίας του φαίνεταιψεύτικη καὶ στὰ διάφανα μάτια του, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ τοῦ κρύψουν τίποτα, βλέπω τὴν ἴδια ἀνησυχία ὅπως πρίν. Κάτι πιὸ σοβαρὸ τώρα. Μιὰ κρυφὴ ἀγωνία γι' ἀπάντησι.

Τὸ πεῖσμα μὲ κυριεύει βαθύτερα. Ἄλλως τε τὸ παιχνίδι ἀρχίζει νὰ μὲ θέλγει. Εἶναι μιὰ μικρή, ἀκίνδυνη μάχη.

Κάνω πὼς δὲν ἀκούω. Βυθίζω τὸ κεφάλι μου στὶς παλάμες μου κι ἀκολουθῶ τὴν ὕπαρξί μου: Σὰν ἕνα, νέο εὐκίνητο ζῶο, τινάζεται, μεθυσμένο ἀπὸ φῶς καὶ θερμότητα, στὰ λημέρια τοῦ καλοκαιριοῦ ποὺ πέρασε καὶ ποὺ κάποτε θαρθεῖ: Στὰ βουνὰ μὲ τὶς βουερές, γοητευτικὲς καταιγῖδες τοῦ Ἰούλη, στὴ γαλάζια λίμνη, στὶς ὀνειρώδεις μεταμεσονύχτιες ὧρες στὴν ἐρημικὴ Πολιτεία.

Ἀπὸ τὶς χαραμάδες τῶν δαχτύλων κυττάζω τὸν πριζονιέρο. Πίνει μιὰ γουλιὰ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τσάϊ, συγχυσμένος προσπαθῶντας νὰ κρύψει τὴν ὁλοφάνερη, στενοχώρια του. Μιὰ μικρὴ θλῖψι θόλωσε τὰ μάτια του.

Μὰ συνεχίζει, διστακτικώτερα, ἀναποφάσιστα ὅμως.

—Δὲν ξέρω κύριε, ἂν θυμᾶστε ἀκόμα καὶ τὶς καντάδες τοῦ Ζήση καὶ τῆς παρέας του, μὲ τὸν κουτσὸ τὸν Τάκη—φυσαρμόνικα μιὰ φορὰ κι' αὐτός. Ὁλόκληρο πιάνο κουβαλοῦσαν οἱ ἀθεόφοβοι, στ' ἁμάξι. Ποῦ τώρα τέτοια πράγματα. Ἄλλη ἐποχὴ τότε, σήκωνε τρέλλες. Τώρα εἶναι ὅλα μετρημένα, πολὺ μετρημένα...

Μὲ κυττάζει κατάματα. Ἡ ἀγωνία τῶν ματιῶν του ἔχει φτάσει στὸ κατακόρυφο. Συγκράτησα τὸ χαμόγελο ποὺ μοὺ ἐρχόνταν κι' εἶπα ξηρά:

—Δὲ θυμᾶμαι τίποτα. Τρέχα γύρευε τώρα...

—Μὰ θἄναι, εἶπε προσπαθῶντας νὰ πιαστεῖ ἔστω κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρνητικὴ μου κουβέντα, πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Δὲν μπορεῖ—κάτι πρέπει νὰ θυμᾶστε, ὅλη ἡ Πολιτεία μιλοῦσε γι' αὐτοὺς τὴν ἄλλη μέρα...

—Δὲν θυμᾶτε τίποτε, τίποτε, τὸν ἔκοψα μὲ πεῖσμα..

Μιὰ βαθειά, ἀπότομη λύπη παραμόρφωσε—γιὰ ἕνα μόνο δευτερόλεφτο—τὴν ἠρεμία τῶν χαρακτηριστικῶν των. Ἔσκυψε γοργὰ τὸ μεγάλο του κεφάλι, στὸ φλυτζάνι του, ὑποταγμένος καὶ δὲν ξαναμίλησε ἄλλο.

Αἰσθάνθηκα ἕνα ξαφνικὸ κέφι, ἕνα θρίαμβο κατακτητοῦ, χαιρέκακο κάπως.

Τὸ γκαρσόνι ἀργά, κινήθηκε στὸ διακόπτη. Ὥρα ἦταν πιὰ ν' ἀνάψει τὰ φῶτα.

—Μή... εἶπε παρακαλεστικὰ ὁ πριζονιέρος. Ἐλᾶτε πρῶτα νὰ σᾶς πληρώσω.

Βιαζόνταν τώρα νὰ φύγει. Φοβόταν, ντρεπόνταν τὸ φῶς. Τὶ ἔμεινε ἀπὸ τὴν προτερινὴ σιγουριὰ κι εὐτυχία;

Τὸ γκαρσόνι πῆρε τὰ χρήματα καὶ τὸ δίσκο. Ὁ πριζονιέρος σηκώθηκε. Στὸ μισοσκόταδο τὸν ἔνοιωσα, κλειστὸ στὸν ἑαυτό του, ὑποταγμένο—ὅπως ἦταν πάντα. Κούμπωσε τὸ παλτό του καὶ σηκώθηκε. Περνῶντας ἀπὸ μπρός μου κοντοστάθηκε, κρατῶνας τὸ κασκέτο του μπροστά, σὰ νἄκανε μιὰν ἐλαφρὴ ὑπόκλισι—καὶ χαμηλοβλέποντας εἶπε, ταπεινά, δίχως μνησικακία:

—Καληνύχτα σας, κύριε...

Ἔξω, κοντοστάθηκε στὰ φῶτα τοῦ μαγαζιοῦ. Ἔβαλε τὸ κασκέτο του, τὸ στερέωσε καὶ σήκωσε τὸ γιακά τοῦ παλτοῦ του. Μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες, τοὺς ὤμους κυρτούς, στάθηκε κάμποσο στὸν ἄνεμο καὶ στὸ κρύο, ἀβέβαιος, σὰ νὰ δίσταζε λιγάκι. Ὕστερα ξεκίνησε καὶ πάει, χάθηκε στὸ σκοτάδι.

Τὸ γκαρσόνι ἄναψε τὸ φῶς. Ἕνας ὁλάσπρος, φωτεινὸς καταρράχτης πλημμύρισε τὸ μαγαζί. Ὕστερα ἀργά, τελετουργικά, ἄρχισε νὰ σκουπίζει μὲ τὴν πετσέτα του τὸ μαρμάρινο τραπέζι τοῦ πριζονιέρου, κυττῶντας ἔξω ἀφηρεμένα. Καί, δίχως νὰ νοιώσω ἂν μιλοῦσε σὲ μένα, στὸν ἑαυτό του ἢ ἔτσι, στὸ κενό, εἶπε:

—Γιὰ ποῦ νὰ ξεκίνησε τέτοια ὥρα, ὁ φουκαρᾶς; Ἐδῶ ἦταν ἡσυχία, ζέστη. Καλλίτερα νὰ καθόταν ἀκόμα, μιὰ—δυὸ ὧρες...

Καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο, σὰν τότε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ τὄχε σκεφτεῖ:

—Δὲν ἔχει κανένα δικό του στὸν κόσμο. Ρημάδι...

Ἔγινε σιωπή, μόλις εἶχε πάψει καὶ ὁ σιγανὸς θρῆνος τῆς κιθάρας. Μιὰ πίκρα ξαφνικὴ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν ψυχή μου μὲ ἄπειρα πλοκάμια. Αἰσθάνθηκα δυστυχισμένος, ντροπιασμένος, ἔνοχος. Ἦταν τὸ ἴδιο αἴσθημα ποὺ ἔνοιωσα μικρός, ὅταν μιὰ μέρα χειμῶνα, μὲ μιὰ παράδοξη σκληρότητα εἶχα γκρεμίσει στὸ δάσος μιὰ μικρὴ φωλιὰ καὶ τὰ φτωχὰ πουλάκια πέσαν, ἀνυπεράσπιστα στὸ χιόνι...

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΝΑΤΕΝΙΣΗ ΣΤΟ ΠΝΕΥΜΑ

Γλυστράει κι ἀπόψε τὸ φεγγάρι
στὶς σοφὲς σελίδες τῶν προγόνων
ποὺ ματώνουν στὸ μόχθο μου.
Φλόγες ἀσημένιες, φλόγες κόκκινες
ὁ πόνος, ἡ θύμηση κι ὁ χρόνος.
Γυρίζω τὶς κιτρινισμένες σελίδες
κι οἱ φλόγες σβήνουν κι οἱ φλόγες ματώνουν
κι οἱ φλόγες σωπαίνουν.

Ἔλα πνεῦμα μου,
καὶ φώτισε τὸ δρόμο μου ὥς τ' ἄστρα,
καὶ δεῖξε μου τὸ δρόμο ὥς τ' ἄστρα
μ' ἐκείνη τὴ μυστικὴ χαρὰ
ποὺ θὰ μοῦ γνωρίσει τοὺς σοφοὺς
ποὺ θὰ μὲ φέρει κοντὰ στοὺς Θεούς!

Ὁ κόσμος γκρεμίστηκε
σὲ ἀσημένια ὄνειρα.
Οἱ ναοὶ σωριάστηκαν
στῆς σοφίας τὴ μνήμη.
Οἱ αἰῶνες ὑφαίνουν τὴν πορφυρένια χλαμύδα
ποὺ θὰ ντύσει τὴν πλάση
τὴν ἁρμονία, τὸ λ ό γ ο.

Ὀργώνω μὲ τὸν πόνο μου
τὴν προγονικὴ σοφία.
Ὀργώνω μὲ τὸ μόχθο μου
τὴ θλίψη τῆς γῆς
καὶ σπέρνω καρδιὲς
καὶ σπέρνω ὁλόλευκες ψυχὲς
ποὺ κρεμιοῦνται ἀπάνω τους
οἱ γαλαζένιοι οὐρανοί.

Μιὰ ἄνοιξη πέρασε δίπλα μου
μοῦ χαμογέλασε μ' ἐλπίδες
γιὰ τὸ παραμυθένιο ταξίδι,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Εἶδα τὰ πουλιὰ ποὺ σωπαίναν
εἶδα τὰ δέντρα ποὺ δὲν ἄνθιζαν.
Καὶ πάλαιψα πιότερο μὲ τὰ κύματα
γιὰ νὰ κερδίσω μιὰν εὐτυχία.
Καὶ πάλαιψα ναυαγὸς μὲ τὴ θύελλα
γιὰ ν' ἀποχτήσω μιὰ νίκη.
Καὶ ρούφηξα τὴν ἅλμη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου
γιὰ νὰ κερδίσω τὸν ἑαυτό μου.

Μιὰ νέα ἄνοιξη μὲ τὴ μουσικὴ τῆς αὐγῆς.
ξεδυαλύνει τὸ πνεῦμα π' ἀναζητάω
ἡνίοχο στοῦ ἥλιου τὸ φλογερὸ ἅρμα
ποὺ θερίζει τοὺς αἰθέρες.
Φλόγες κόκκινες σβήνουν
τὶς σελίδες τῶν προγονικῶν βιβλίων.
Εἶναι τόσα ποὺ ἀκόμη δὲν ἱστορήθηκαν.

Τ' ἅρμα τοῦ ἥλιου μᾶς ζυγώνει
καὶ στέλνει τὸ νικητήριο χαιρετισμό του
στὶς γκρίζες σκιὲς π' ἀργοδιαβαίνουν.

Πορευόμαστε...
Εἴμαστε τώρα πολὺ κοντὰ
στὸ πνεῦμα
ποὺ μᾶς ἀνοίγει διάπλατα
τὶς χρυσοστόλιστες θῦρες
γιὰ νὰ καθήσωμε στοῦ ἥλιου τὸ φλογισμένο ἅρμα
γιὰ νὰ μάθωμε πιὰ
ὅσα οἱ σοφοὶ δὲ μπόρεσαν νὰ ποῦν...

Βασ. Κραψίτης

ΑΠΑΛΟ ΜΟΤΙΒΟ

1
Ὕμνος προσευχῆς ἑσπερινῆς
τὸ νωθρὸ ἀργοσάλεμα τῶν φύλλων·
ἦχος νοσταλγίας μακρυνῆς
τὸ σιγομουρμούρισμα τῶν γρύλλων.

2
Στὸ γλυκὸ τὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ
γαληνεύουν οἱ στεγνές μου σκέψεις.
Ἔ! θολούρα τοῦ χαμένου νοῦ
σὲ παρακαλῶ μὴ μὲ παιδέψῃς!

3
Ἡ διπλῆ σειρὰ τὰ κυπαρίσσια
μὲς τὴ δύσι, δές! λυγνοχορεύουν.
Οἱ ψυχοῦλες φτερουρᾶν μὲς τὰ Ἠλύσια,
ποὺ οἱ τύψεις δὲν τὶς πιλατεύουν.

4
Ἡ νυχτιὰ πῶς παίζει ἐλαφρὰ
μὲ τὰ ρόδα ποῦν' μισανοιγμένα!
Παιχνιδίζουν χίλια μυστικὰ
στὴ καρδιά μου μέσα στοιβαγμένα!

Ἀπόστολος Γ. Σπυρόπουλος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ι. Β. ΓΚΑΙΤΕ

Η ΜΝΗΣΤΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

Ἡ περίφημη αὐτὴ μπαλλάντα γράφτηκε ἀπὸ τὸν Γκαῖτε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1797. Τὸ ἀνατριχιαστικὸ θέμα, τὸ τόσο ἀγαπητὸ στὴν πηγαία λαϊκὴ μοῦσα, —ἡ τόσο συνυφασμένη μὲ τὴν λαϊκὴ ψυχὴ πίστη ὅτι τὰ μεγάλα αἰσθήματα ἔχουν τὴν δύναμη νὰ καλοῦν τοὺς νεκροὺς στῶν ζωντανῶν τὸ πλάϊ—, τὸ δανείστηκε ὁ Γκαῖτε ἀπὸ ἕνα βιβλίο τοῦ Πραιτώριου —*Anthropodemus Plutonicus*, 1668—, ἀπὸ τὸ κεφάλαιο «περὶ νεκρῶν ἀνθρώπων». Μὰ ἡ μεγαλοφυΐα του ἔβαλε βάθος ἠθικὸ καὶ φρικιαστικὴ ἔνταση στὸ περιεχόμενο τοῦ μύθου. Τὸ τραχὺ καὶ ἀνεπεξέργαστο ὑλικὸ τοῦ ἀφελοῦς παλαιοῦ μυθογράφου τὸ ἔκαμε σύμβολο ἀθάνατο τοῦ ἔρωτα καὶ μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία ἐφανέρωσε τὴν ἀπέχθειά του γιὰ κάθε εἴδους μυστικισμὸ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴ ζωή. Γιαυτὸ μὲ τόσο φλογερὴ ἐπιμονὴ μᾶς χαράζει τὴ νίκη τοῦ ἑλληνικοῦ αἰσθησιασμοῦ. Ἔτσι τὸ ποίημα «ἡ μνηστὴ τῆς Κορίνθου» εἶναι ἕνα εἶδος «πιστεύω» τοῦ μεγάλου γερμανοῦ ποιητῆ.

1

Στὴν Κόρινθο εἶχε ἀπ' τὴν ἀρχαίαν Ἀθήνα ἐρθῆ
ἕνα παιδί, ποὺ ἐκεῖ δὲν γνώριζε κανένα.
Κάποιος ἀετός, πίντεχε, ἐκεῖ θὰ τοῦ βρεθῆ.
Ἦταν τὰ δυό τους σπίτια μὲ ξενία δεμένα,
καὶ παληά, κάποιον καιρό,
δυὸ παιδιά, κόρη καὶ γιὸ
τἆχαν μὲ ἀρραβῶνα ταχτικὸ ἑνωμένα.

2

Θἆναι καλόδεχτος στὸ σπίτι τὸ γνωστὸ
ἢ θὰ πληρώση τὴν ξενία τὴν ποθημένη;
Τὸ σπίτι του στοὺς θεοὺς ἀπόμεινε πιστό·
ἤτανε οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ καὶ βαφτισμένοι.
Ὅπου πίστη νέα φανῆ,
κάθε ἀγάπη φωτεινὴ
εἶναι ὡς χόρτο βλαβερὸ ξεριζωμένη.

3

Τὸ ξένο σπίτι σὲ ὕπνο εἶχε δοθῆ βαθύ·
πατέρας, κόρη· μόνο ἡ μάννα ξαγρυπνάει.
Καλοδέχεται αὐτὴ τὸν ξένο της ὀρθὴ
καὶ μέσ' στὸ δῶμα τὸ λαμπρότερο τὸν πάει.
Χωρὶς λέξη αὐτὸς νὰ πῆ,
τὸ κρασὶ καὶ τὴν τροφὴ
φέρνει πρόθυμα καὶ τὸν καλονυχτάει.

4

Μὰ δὲν ποθεῖ τὸ φαγητὸ οὔτε τὸ πιοτὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀπ' τὸ καλόβαλτο τραπέζι ποὺ αὐτὴ στρώνει.
Ἀπὸ τὸν κόπο τὸ κορμὶ δὲν στέκει ὀρθὸ
καὶ στὸ κρεββάτι δίχως νὰ γδυθῇ ξαπλώνει·
κι' εἶχε πιὰ ἀποκαρωθῇ,
ὅταν τὸ κατώφλι, ὀρθή,
μιὰ παράξενη μορφὴ τοῦ φανερώνει.

5

Γιατὶ μὲ λευκὸ πέπλο καὶ λευκὴ στολή,
στὸ ἀχνὸ τοῦ λύχνου φῶς, βλέπει νὰ μπαίνη
μιὰ κόρη ἀμιλητή, σεμνή· τὴν κεφαλὴ
ταινία χρυσῆ καὶ μαύρη σφιχτοδένει·
κι' ὡς ἐκείνη προχωρεῖ
φαίνεται σὰν ν' ἀπορῇ
καὶ σηκώνει τἄσπρο χέρι δειλιασμένη.

6

«Θὰ μ' ἔχουν, λέει, ξεγράψει πιὰ ἀπ' τὸ σπίτι αὐτό,
ἀφοῦ μαθαίνω τώρα μόνο γιὰ τὸν ξένο.
Μὲ κρατοῦν στἄραχλο κελλί μου τὸ κλειστό,
τέτοια πικρότατη ντροπὴ γιὰ νὰ ὑπομένω;
Ἄχ! κοιμήσου ἐσὺ γλυκὰ
σὲ στρωσίδια μαλακά,
κι' ἐγὼ ἐκεῖθε, ἀπ' ὅπου ἐκίνησα, πηγαίνω».

7

«Ἄχ! μὴ μ' ἀφήνεις, γλυκειὰ κόρη, λέει ὁ νιός,
κι' εὐθὺς ἀπὸ τὴν κλίνη βιαστικὰ ἐσηκώθη·
τῆς Δήμητρας, τοῦ Βάκχου εἶν' ἐδῶ ὁ καρπός,
μαζί σου τοῦ Ἔρωτα μπαίνουν δωμέσα οἱ πόθοι,
Δειλιασμένη εἶσαι καὶ ὠχρή·
μεῖνε ἐδῶ: σὲ καρτερεῖ
μιὰ χαρὰ ποὺ εἰς στοὺς θεοὺς μονάχα ἐδόθη».

8

«Στάσου μακρυά μου, τοῦ ἀποκρίθη, τὶ ἡ χαρὰ
μέσα στὰ στήθη αὐτὰ γιὰ πάντα ἔχει πεθάνει.
Ἀντίκρυσα τὸν ἥλιο γιὰ στερνὴ φορὰ
ὅταν τάμα ἡ μητέρα ἡ ἄγνωμη εἶχε κάνει,
τὸ κορίτσι τὸ σεμνὸ
νὰ δοθῇ στὸν οὐρανό,
τὴν ἀρρώστεια τὴν βαρειά της ἄν τῆς γιάνη.

9

Καὶ τἄλαλο μας σπίτι ἀπόμεινε ἀδειανὸ
σὰν τὸ πρόσχαρο σμάρι τῶν θεῶν σκορπάει.
Πατέρα ἀόρατο, ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
καὶ τὸν Γιό του, ποὺ ἐστήθη στὸν Σταυρό, τιμάει,
Κι' ὁ βωμός τους δὲν ζητᾶ
τροφαντὰ μόνο σφαχτά,
μὰ καρδιὲς ἀνθρώπινες ζητάει».

10

Κι' αὐτὸς ζυγιάζει κι' ἀναδεύει στὸ μυαλὸ
τὴν κάθε λέξη ποὺ ἀπ' τ' ἀχνό της χεῖλι βγαίνει
«Τί βλέπω, λέει, στὸ δῶμα αὐτὸ τὸ σιωπηλὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

μπροστά μου, ἀλήθεια, τώρα στέκει ἡ ἀγαπημένη;
"Αχ! δική μου ἐσὺ γενοῦ
γιατὶ ἡ χάρη τοῦ οὐρανοῦ
μὰ κι' ὁ λόγος τῶν γονιῶν μᾶς σφιχτοδένει».

11

«"Αχ! δὲν θὰ μ' ἔχεις, ὄχι, ἐσὺ πιστὴ ψυχή,
τί σ' ἔχουν στὴν μικρότερη ἀδελφή μου τάξει.
Στὴν ἀγκαλιά της σκέψου λίγο τὴν φτωχὴ
ποὺ εἰς τὸ βουβὸ κελλὶ γιὰ σένα ἔχει στενάξει.
Τὴν κοπέλλα τὴν ἁγνὴ
ποὺ γιὰ σὲ μόνο πονεῖ
ξανὰ ἡ γῆς ἡ ἀσβολερὴ θὰ τήνε κράξη».

12

«"Οχι! Μὰ αὐτὴ τὴ φλόγα ποὺ λαμπρὰ
τὸν 'Υμέναιο μοῦ φέρνει τώρα ἐδῶ μπροστά μου,
δὲν χάθηκες ἐσὺ γιὰ μὲ καὶ τὴ χαρά·
νύφη θὲ νὰ σὲ πάρω ἐγὼ στὰ γονικά μου.
"Αχ! γλυκειά μου μεῖνε ἐδῶ
θὰ γευτοῦμε ἐμεῖς οἱ δυὸ
τὸ ἀνεπάντεχο τραπέζι μας τοῦ γάμου».

13

Κι' ἀρραβῶνα τῆς πίστης τους οἱ δυὸ λαμπρὸ
συναλλάζουν· χρυσὸ τοῦ δίνει αὐτὴ γιορτάνι.
Κι' ἐκεῖνος κύπελλο τῆς χάρισε ἀργυρὸ
ποὺ τ' ὅμοιο του ποτὲ δὲν εἶχε ἡ τέχνη κάνει.
«Μὰ γιὰ μένα εἶναι πολὺ
τέτοιο δῶρο, λέει ἡ καλὴ
"Αχ! μιὰ τούφα τῶν μαλλιῶν σου ἐμὲ μοῦ φτάνει».

14

Καὶ τῶν πνευμάτων ἡ ὥρα ἡ σκοτεινὴ χτυπᾶ
καὶ μοιάζει πὼς ἀλλοιώτικη ζωὴ τῆς δίνει.
'Αχόρταγα τ' ἀχεῖλι τὸ ἄσπρο της ρουφᾶ
τὸ ρουμπινὶ κρασὶ ποὺ αὐτὸς τῆς χύνει.
Μὰ ἀπ' τὸν ἄρτο τὸν γλυκό,
ποὺ μὲ χέρι φιλικὸ
τῆς ἁπλώνει, οὔτε μπουκιὰ δὲν παίρνει ἐκείνη.

15

'Αχόρταγα ροφοῦσε ὁ νιὸς καθὼς αὐτὴ
τὸ δυνατὸ κρασί, ἀπ' τὴν κούπα τὴν γιομάτη.
Στὸ μυστικό τους δεῖπνο ἔρωτα ἀπαιτεῖ
τί ὁ πόθος τῆς ἀγάπης δέσμιο τὸν ἐκράτει·
Μὰ ὅσο κι' ἂν παρακαλεῖ
ἀντιστέκεται ἡ καλή,
ὥσπου κλαίοντας πέφτει ἐκεῖνος στὸ κρεββάτι.

16

Κι' εὐθὺς στοῦ νέου ξαπλώνει ἐκείνη τὸ πλευρό.
«"Αχ! σὲ παιδεύω τοὖπε τώρα ἐγὼ ἄθελά μου
Μὰ τὸ φριχτότατο ποὺ κρύβω μυστικὸ
θὰ μάθης 'γγίζοντας τὰ μέλη τὰ δικά μου.
Σὰν τὸ χιόνι τὴν αὐγὴ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἄσπρη, κρύα σὰν τὴ γῆ
εἶν' ἡ ἀγάπη σου τὴ νύχτα αὐτὴ τοῦ γάμου»

17

Μὲ χέρι δυνατὸ τὴν κόρη ἀδράζει εὐθὺς
τὶ τοῦ ἔρωτα τὸ πάθος τ' ἄγριο τὸν θερμαίνει.
«Στὴν ἀγκάλη μου μέσα ἐσὺ θὰ ζεσταθῆς
ἀκόμη κι' ἂν σὲ στέλνει ὁ τάφος πεθαμένη».
Ξεχειλᾶ ἡ ἀγάπη πιά,
πνοὲς σμίγουν σὲ φιλιά.
«Δὲν ζεστάθηκες ἀκόμη ἀγαπημένη;»

18

Κι' ἀγάπη τους τοὺς δένει πάντα πιὸ σφιχτά.
Ἡδονικὰ τὸ δάκρυ τους γλυκὸ κυλάει.
Ρουφοῦν ἀχόρταγα τὰ χείλη τὰ σμιχτά.
Μιὰ ψυχὴ μοιάζει καὶ τοὺς δυὸ νὰ κυβερνάει.
Λάγνα πύρα χλιαίνει, νὰ
τὸ αἷμα τὸ πηχτὸ ξανά·
μὰ ἡ καρδιὰ μέσα στὰ στήθη δὲ χτυπάει.

19

Ὡστόσο ἡ μάννα, τοῦ σπιτιοῦ ἡ καλοκυρά,
μεσονυχτὶς τὸ σπιτικό της φέρνει γύρα.
Ἀχοὺς παράξενους τῆς φέρνει ἡ σιγαλιά,
στέκει, ἀκουρμαίνεται ἀπόξω ἀπὸ τὴ θύρα.
Πνιχτὸ θρόϊσμα ἡ φωνή.
Γλυκὸς πόνος καὶ ἡδονὴ
φανερώνουν τῆς ἀγάπης τους τὴν πύρα.

20

Κι' ἀσάλευτη κοντὰ στὴ θύρα τὴν κλειστὴ
τὴν ντροπὴ γιὰ νὰ μάθη τοῦ σπιτιοῦ της μένει.
Ἔρωτα ἐπίσημοι ὅρκοι τῆς χτυποῦν τὸ αὐτί,
πόθου κι' ἀγάπης λόγια ἀκούει αὐτὴ θλιμμένη.
«Ἄκου, ὁ πετεινὸς ξυπνᾶ.
Αὔριο βράδυ ἔλα ξανὰ
στὴν ἀγκάλη τοῦ ἐραστὴ ποὺ σὲ προσμένει».

21

Πνίγεται ἡ μάννα ἀπ' τὸ κακό της, καὶ μὲ ὁρμὴ
τὴν θύρα σπρώχνει ἀπὸ τὸ δῶμα τὸ κλεισμένο.
«Ποιὰ σκύλα, κάτου ἀπ' τὴν δική μου τὴν σκεπή,
ἀδιάντροπα δωμέσα σμίγει μὲ τὸν ξένο;»
Μὰ ὡς στὴν κάμαρη εἶχε μπῆ,
στὴν θολὴν ἀναλαμπὴ
τὸ κορίτσι της θωρεῖ τὸ πεθαμένο.

22

Στὸ ἄκουσμα κάτου ἀπὸ τὸν πέπλο τὸν πυκνὸ
πασκίζει νὰ τὴν κρύψη τρέμοντας τὸ ἀγόρι,
νὰ τὴν σκεπάση μὲ τῆς κλίνης τὸ ὑφαντό:
μὰ φανερώνει ἐκείνη εὐθὺς τὸ ἀχνό της θῶρι,
καὶ μὲ ἰσκιώματος ὁρμὴ
στήνει ὁλόρθο τὸ κορμὶ
στὸ γαμήλιο της κρεββάτι ἀπάνου ἡ κόρη.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

23
«Άχ! μάννα, μάννα, λέει, μὲ ἀπόκοσμη λαλιὰ
τὴν ὄμορφη μου νύχτα τί μοὔχεις φτονήσει;
Μὲ βγάζεις μέσα ἀπ' τὴν ζεστὴν αὐτὴ φωλιά;
Τί; γιὰ ν' ἀπελπιστῶ μονάχα ἔχω ξυπνήσει:
Καὶ δὲν σοῦ 'ταν ἀρκετὸ
ποὺ σὲ σάβανο σφιχτὸ
μέσ' στὸν τάφο πρὶν τῆς ὥρας μ' ἔχεις κλείσει;

24
Καὶ τώρα ἐμὲ κάποιο κριτήριο πιὸ τρανὸ
ἔξω ἀπ' τὸ μνῆμα, βαρυσκέπαστο μὲ βγάνει.
Δὲν λογαριάζω τῶν παπάδων τὸ βραχνὸ
ψάλσιμο, τὶς εὐχές τους οὔτε τὸ λιβάνι
Άχ! ἁλάτι καὶ νερὸ
δὲν μαραίνουν στὸν ἀνθὸ
τὴν ἀγάπη, κι' οὔτε ἡ γῆς θὰ τὴν μαράνει.

25
Τὸν νέον αὐτὸ μοὔχατε τάξει ἕναν καιρὸ
ποὺ ἦταν ἀκόμη ὀρθοὶ βωμοὶ στὴν Ἀφροδίτη.
Μητέρα, ἐπάτησες τὸν ὅρκο τὸν ἱερό,
γιατὶ νόμος πικρὸς καὶ ξένος σοῦ τὸ ἐζήτει.
Ποιὸς θεὸς θὰ σπλαχνιστῇ
ὅποια μάννα θὰ ὁρκιστῇ
νἄχη ἀμόλευτη τὴν κόρη της στὸ σπίτι;

26
Γιὰ νὰ ξανάβρω τὸ χαμένο μου ἀγαθὸ
ὁ τάφος μου ὁ πικρὸς ἐδῶ μὲ στέλνει πάλι,
νὰ σμίξω μὲ τὸν ἄντρα τοῦτον ποὺ ποθῶ,
τὴν καρδιά του νὰ στίψω μέσ' στὴν κρύα μου ἀγκάλη.
Κι' ὅταν θὰ μοῦ γίνη αὐτὸ
ἄλλον πάλι θὰ ζητῶ
κι' ἀπὸ ἀγάπη θὰ τοὺς λυώνω ἀγάλι—ἀγάλι.

27
Ὄμορφο ἀγόρι, πιὸ πολὺ δὲν ζῆς ἐσύ.
Δωμέσα μέλλεται ἡ νιότη σου νὰ σβύση.
Τὴν ἁλυσίδα σοὔχω δώσει τὴ χρυσή,
μιὰ τούφα ἀπ' τὰ ὄμορφα μαλλιὰ μοὔχεις χαρίσει.
Κοίταξε τὰ καστανὰ
θὰ τὰ ἰδῆς ἐσὺ ξανὰ
ἐκεῖ κάτου· γιατὶ ἐδῶ θἄχουν ἀσπρίσει.

28
Ξύλα στεγνὰ μητέρα στῆσε θημωνιὰ
—χάρη στερνὴ ποὺ τὸ παιδί σου σοῦ ζητάει—
Βγάλε με ἀπ' τὴν στενὴ ποὺ κοίτομαι γωνιά,
στὴν φωτιὰ ρίξε τὴν καρδιά μου ποὺ πονάει.
Σὰν ἡ σπίθα πεταχτῇ
ἀπ' τὴν στάχτη τὴν καυτὴ
ἡ ψυχή μας στοὺς παληοὺς θεοὺς πετάει».

[Μεταφραστής: ΑΡΣ. ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΣ]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΝΑΧΩΡΗΣΗ - ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Στ' ἀμπέλια καὶ στὶς μπαμπακιὲς
ἀπόνα πορφυρὸ φτινόπωρο,
ζωγράφιζεν ἡ αὐγὴ ἕνα τοπίο.
Κι' ἐνῶ, πίσ' ἀπὸ τὴν ἀχλὺ τοῦ κάμπου,
κυνηγοῦσα στὴν ἄσφαλτο
ἕνα τρελλὸ λεωφορεῖο,
ἤθελα νὰ μαζώξω στὶς φοῦχτες μου
ὅλο ἐκεῖνο τὸ πρωΐ,
γιὰ νὰ τὸ πάω στὰ χτίρια τῆς πολιτείας.
Θὰ φάνταζεν ὄμορφα ἡ ζωή,
στὸ μόχτο καὶ στὶς βιτρίνες τῶν ἀνθρώπων,
κάτ' ἀπὸ τὰ χρώματα ἑνὸς φτινόπωρου.
'Αλλά, ὅταν ἦρθεν ἡ νύχτα,
ὅλοι χάθηκαν στὴ σκοτεινὴ σιωπή τους.
Κι' ὅταν ἔψαξα γιὰ τοὺς πίνακες,
δὲν ηὗρα τίποτ' ἔξὸν ἀπ' τὸν καπνὸ ἑνὸς τσιγάρου
ποὺ τυλιγόνταν ἡδονικὰ σὲ μιὰ καρέκλα.
Λυπήθηκα ποὔμειναν τὰ τοπία ἔρημα,
στὶς μπαμπακιές, ἐνῶ, στὰ χτίρια,
κάθονταν τώρα μιὰ ἡσυχία θλιμμμένη.

Δ. Κόκκινος

ΑΓΩΝΙΑ

Ὡς τώρα ἐλπίζαμε καὶ μεῖς, τὸ θᾶμα
πὼς θἄστεργε ν' αὐξήση μας τὴν πίστη.
Μὰ ἡ κάθε ἐλπίδα μας ἐθρυμματίστη
τώρα καὶ παρατείνεται τὸ δρᾶμα !

Τὸ δρᾶμα μας ποὺ ζοῦμε κι' ἀγαποῦμε,
συνείδησή μας ποὔχει πλέον γίνει·
ποὺ πάντα τῆς ὀδύνης τὸ λαγῆνι
γιομᾶτο μᾶς προσφέρει νὰ τὸ πιοῦμε.

Νὰ ξέραμε τοὐλάχιστο ποιὰ λύση
θὲ νἄχουμε σὰν τοῦτο θὰ τελειώση !
Νὰ ξέραμε καὶ πότε θὲ νὰ κλείση

γιὰ πάντα τῆς παράστασης ἡ αὐλαία !
Μ' ἀλλοίμονο! κι' αὐτὸ δὲν τὸ μποροῦμε.
Κι' εἶναι—γιὰ τὸ πῶς ζοῦμε—ν' ἀποροῦμε!

Θάνος Αὔρας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΑΚΗ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ*

IV

ΤΟ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟ ΒΙΩΜΑ

Ἕνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα βιώματα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὸ μεταφυσικὸ βίωμα. Ὁ κεραυνός, ποὺ πέφτει ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ πρόγονος, ποὺ ἐμφανίζεται στὸ ὄνειρο, καὶ ποὺ κάποτε τὸν βλέπουν κοντὰ στὸν τάφο ξυπνητοὶ οἱ ἄνθρωποι —εἴτε εἶναι ψευδαισθησία, ὅπως χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ θετικὴ ἐπιστήμη, εἴτε τὸ πραγματικὸ εἴδωλο τοῦ νεκροῦ, ὅπως ἄλλοι πιστεύουν— καὶ ἀκόμα ὡρισμένες διαισθήσεις καὶ προαισθήσεις δίνουν στὸν ἄνθρωπο τὴν ἐντύπωση, ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν τερματίζεται, ὅπως πράγματι δὲν τερματίζεται, στὸν κόσμο τῶν αἰσθήσεων. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω ἔρχεται στὸν προηγμένον ἄνθρωπο καὶ ἐπιβάλλεται σιγὰ—σιγὰ ἡ ἰδέα τοῦ καθήκοντος σὰν μιὰ ἰδέα ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦτο, σὰν μιὰ ἰδέα μεταφυσική. Ἐπίσης στὸν φιλοσοφικὰ σκεπτόμενο δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση, ὅτι ὁ κόσμος αὐτός, ποὺ μᾶς γίνεται χοντροκομμένα γνωστὸς διὰ τῶν αἰσθήσεων, ἔτσι, ὅπως μᾶς γίνεται γνωστός, δὲν δικαιολογεῖ οὔτε τὴν ἀρχή του οὔτε τὸ τέλος του. Οἱ φιλοσοφικὲς αὐτὲς διάνοιες γυρεύουν νὰ βροῦν τὴν ἀρχὴ τοῦ κόσμου, τὸ ἀμετάβλητο καὶ ἀναλλοίωτο, ποὺ κινεῖ καὶ μεταβάλλει τὰ κινούμενα καὶ μεταβλητά. Γυρεύουν καὶ τὸ τέλος του. Ζητοῦν νὰ βροῦν τὸ Α καὶ τὸ Ω. Ὁ αἰσθητὸς κόσμος φαντάζει σ' αὐτούς, σὰν νὰ ἀντιπροσωπεύῃ κάποια γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ἀλλ' ὄχι ὅλα τὰ γράμματα καὶ πρὸ παντὸς σὰν νὰ μὴν ἀντιπροσωπεύῃ τὸ πρῶτο καὶ τὸ τελευταῖο. Δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἀρχὴ οὔτε τὸ τέλος.

Ὅλες αὐτὲς οἱ περιπτώσεις, ποὺ προκαλοῦν λαχτάρες καὶ πόθους καὶ ἔμμονες σκέψεις, δημιουργοῦν τὸ μεταφυσικὸ βίωμα, ποὺ ἐμφανίζεται ἀπὸ τὴν πρώτη ἀρχὴ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σὰν βίωμα θρησκευτικό. Οἱ διάφοροι λαοὶ καὶ οἱ διάφοροι πολιτισμοὶ φαντάστηκαν τὴν πρώτη καὶ τὴν τελικὴ αἰτία τοῦ κόσμου διαφορετικά. Οἱ φιλόσοφοι ἐδημιούργησαν γιὰ λίγους ἐκλεκτοὺς ὀρθολογιστικὲς κοσμογονίες, ποὺ ἱκανοποιοῦν τὰ καλλιεργημένα πνεύματα. Στὴ βάση ὅμως ὅλων αὐτῶν τῶν συστημάτων καὶ τῶν θρησκειῶν ὁ ἴδιος φόβος τοῦ ἀόρατου, ἡ ἴδια πίστη στὸ ὑπεραισθητό, τὰ ἴδια συμπεράσματα γιὰ τὴν πρώτη αἰτία φοβίζουν ἢ γεμίζουν μὲ ἐλπίδες ἢ ἱκανοποιοῦν πνευματικὰ τὸν ἄνθρωπο. Στὸν ἄνθρωπο—κτῆνος, ποὺ λαχταράει γιὰ ὑλικὰ ἀγαθά, ἡ ἰδέα τοῦ θεοῦ ἢ τῶν θεῶν προκαλεῖ φόβο. Δὲν θέλει ἐκεῖνος τὴ θεία ἐπέμβαση οὔτε τὴν ἄλλη ζωή, γιατὶ φοβεῖται τὴν τιμωρία, ὅσο κι' ἂν τὸν φοβίζῃ ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου. Στὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ καλὰ συναισθήματα, ποὺ γυρεύει νὰ βρῇ δικαιοσύνη καὶ ἀγάπη καὶ τὴ βλέπει νὰ δίδεται ἀτελῶς στὸν κόσμο αὐτόν, ἡ ἰδέα τοῦ θεοῦ γεμίζει τὴν ψυχή του μὲ τὴν ἡλιόχαρη ἐλπίδα καὶ τοῦ γλυκαίνει τὴ ζωή. Αὐτὸς θέλει νὰ ὑπάρχῃ θεός. Καὶ ἐπειδὴ θέλει, δὲν δυσκολεύεται νὰ λατρέψῃ τὸ Ἀγαθὸ πνεῦμα,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου σελ. 1031.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

πού εἶναι ὁ ἀνώτερος κριτὴς τῶν πράξεών μας. Τέλος ὁ φιλόσοφος βλέπει τὴν θεότητα σὰν τὴν ἀρχικὴ μονάδα, στὴν ὁποία σβήνονται ὅλες οἱ ἀντιθέσεις τοῦ κόσμου, ποὺ μαζὶ μ' αὐτὲς —τὶς ἀντιθέσεις— μοιραῖα συνυπάρχει καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ κακοῦ.

Τὸ μεταφυσικὸ βίωμα εἶναι παγκόσμιο. Καὶ δημιουργεῖται ἀπὸ τὰ ἴδια περιστατικά, ποὺ ἐμφανίστηκαν καὶ στοὺς πρώτους ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ κληρονομεῖται σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὶς ἄπειρες γενεές, ποὺ ἔζησαν πρωτύτερά μας. Ἄθεοι δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι. Ἄθεοι ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς θετικοὺς ἐπιστήμονες, ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἑρμηνεύσουν ὀρθολογιστικὰ τὴν ὕπαρξη τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ κ' ἐκεῖνοι κατέχονται κατὰ βάθος ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ ὑπεραισθητοῦ. Καὶ οἱ βιογράφοι πολλῶν τέτοιων ἐπιστημόνων —ἐννοῶ τοὺς κορυφαίους ἐπιστήμονες ποὺ θὰ νόμιζε κανείς, ὅτι ἔχουν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ παρόμοια πράγματα— ἀναφέρουν συχνὰ μεταφυσικοὺς φόβους, ποὺ ἐφιαλτικὰ κυριαρχοῦσαν ὄχι μονάχα στὸ συναίσθημα, ἀλλὰ καὶ στὴ σκέψη τους ἀκόμα.

Τὸ μεταφυσικὸ βίωμα ἀσκεῖ κυριαρχικὴ ἐξουσία ἐπάνω μας, καὶ «λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ διανοίᾳ». Οἱ πιὸ μεγάλοι φανατισμοὶ καὶ οἱ πιὸ σκληροὶ συχνά πόλεμοι ὀφείλονται σὲ λόγους θρησκευτικούς. Δὲν συμφωνοῦμε πάντοτε μὲ τὸν ἠθικὸ κώδικα, ποὺ ἐπιβάλλει ἡ θρησκεία. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐμφανίζεται πολὺ ἀδύνατη γιὰ νὰ σηκώσῃ τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ, ποὺ τῆς ἐπιβάλλει ὁ ἠθικὸς κώδικας. Ἀλλὰ θὰ ἦταν ἀσέβεια νὰ ποῦμε, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποὺ διαπράττουν σφάλματα εἶναι ἀσεβεῖς. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ κάνουν λάθη, ἂν τὰ λάθη γίνωνται ἀσυνείδητα, τὰ διαπράττουν ἀπὸ ἄγνοια· κι' ἂν γίνωνται συνειδητά, τὰ διαπράττουν γιατ' εἶναι πολὺ ἄρρωστοι καὶ ἀνίκανοι νὰ κυριαρχήσουν στὰ νεῦρα τους ἢ στὸν ἐγωϊσμό τους παρὰ θεληματικὰ κακοί. Οἱ ἴδιοι ὅμως ἄνθρωποι σὲ ἐξαιρετικὲς στιγμὲς αἴρονται σὲ ὕψη ἠθικοῦ μεγαλείου, ποὺ μᾶς ἐκπλήσσει. Πῶς συμβαίνει αὐτό; Ἡ διεφθαρμένη ψυχὴ —ὅπως νομίζομε— πῶς μπόρεσε νὰ φτάσῃ ἐκεῖ ποὺ ἔφτασε; Κι' ὅμως ἔφτασε. Ἄς διαπιστώσωμε τὸ γεγονὸς καὶ ἀρκεῖ πρὸς τὸ παρὸν αὐτὴ ἡ διαπίστωση. Συχνὰ θὰ ἔχουμε συναντήσει περιπτώσεις, πού, διεφθαρμένοι τύποι στάθηκαν μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια μπροστὰ σὲ μιὰ ἀδύνατη ὕπαρξη, ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ θῦμα τους. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ ἐπεχείρησαν τὴν ἔξοδο τοῦ Μεσολογγιοῦ, δὲν κρατοῦσαν συναξάρια ἁγίων στὰ χέρια τους καὶ πιθανῶς πρὶν ἀπὸ τὸν «ξεσηκωμὸ» νὰ μάλωναν μεταξύ τους γιὰ μικροσυμφέροντα. Ἀλλὰ στὴν κρίσιμη ὥρα ἔδειξαν τί μποροῦσαν νὰ γίνουν. Οἱ ἀδύνατες γυναικοῦλες, ποὺ ἴσως ξεσυνερίζονταν ἡ μία τὴν ἄλλη γιὰ τὶς ὡραῖες πλεξοῦδες καὶ γιὰ τὰ μαῦρα μάτια, τὸν καιρὸ ποὺ δὲν πολεμοῦσαν οἱ ἄντρες τους, ἀλλ' εἶχαν ὅλοι μαζὶ χαρὲς καὶ πανηγύρια, ὅταν ἦρθε ἡ μεγάλη στιγμή, ἔσυραν στὸ Ζάλογγο τὸ χορὸ τοῦ θανάτου, κι' ἔγραψαν μὲ τὸν τραγικὸ χορό τους τὴν ἐνδοξότερη ἑλληνικὴ σελίδα τῆς ἱστορίας. Ἄς μὴ μᾶς παραξενεύουν λοιπὸν οἱ ἀντιθέσεις κι' ἄς προσπαθήσωμε νὰ ἀνακαλύψωμε στὴ ζωὴ τὴ δική μας καὶ τῶν συνανθρώπων μας τὸν ἄγνωστο ρυθμιστὴ τῆς ζωῆς μας, ποὺ σὲ ἄλλους —στοὺς ἁγίους— ἐμφανίζεται καθημερινά, καὶ σὲ ἄλλους, σ' ἐμᾶς τοὺς κοινοὺς θνητούς, φαίνεται συχνὰ σὰν νὰ κοιμᾶται γιὰ νὰ ξυπνήσῃ κάποτε καὶ νὰ μᾶς κάψῃ σὰν κεραυνός. Ἤ, ἂν δὲν μᾶς κάψῃ, τοὐλάχιστο γιὰ νὰ χαράξῃ τὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα θὰ ζήσωμε τὴν πνευματικὴ ζωή μας.

Ὁ «Μύρης» τοῦ Καβάφη εἶναι ἕνα χτυπητὸ παράδειγμα τῆς δύναμης καὶ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ μεταφυσικοῦ—θρησκευτικοῦ βιώματος. Στὴν κηδεία του πηγαίνει ὁ εἰδωλολάτρης φίλος του ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ὁ Μύρης ἦταν χριστιανὸς καὶ πέθανε τὸ 340 μ. Χ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια τότε εἶχε πληθυσμὸν ἀνάμικτον ἀπὸ εἰδωλολάτρες, χριστιανοὺς καὶ Ἰουδαίους. Καθὼς βλέπει τοὺς χριστιανοὺς ἱερεῖς καὶ ἀκούει τὴ χριστιανικὴ νεκρόσιμη ἀκολουθία, θυμᾶται μερικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς τοῦ Μύρη καὶ τελικὰ ἐκφράζει τοὺς φόβους του, μήπως ὁ Μύρης, ποὺ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὸν θεωροῦσε τόσο φίλο του, ἦταν πάντα ἕνας ξένος, γιατί ἦταν τόσο ξένο ἀπ' αὐτόν, τὸν εἰδωλολάτρη, τὸ θρησκευτικὸ βίωμα τοῦ Μύρη:

Γνωρίζαμε, βεβαίως, ποὺ ὁ Μύρης ἦταν χριστιανός.
Ἀπὸ τὴν πρώτην ὥρα τὸ γνωρίζαμε, ὅταν
πρόπερσι στὴν παρέα μας εἶχε μπῆ.
Μὰ ζοῦσεν ἀπολύτως σὰν κ' ἐμᾶς.
Ἀπ' ὅλους μας πιὸ ἔκδοτος στὲς ἡδονές·
σκορπώντας ἀφειδῶς τὸ χρῆμα του στὲς διασκεδάσεις.
Γιὰ τὴν ὑπόληψι τοῦ κόσμου ξένοιαστος,
ρίχνονταν πρόθυμα σὲ νύχτιες ρήξεις στὲς ὁδοὺς
ὅταν ἐτύχαινε ἡ παρέα μας
νὰ συναντήσῃ ἀντίθετη παρέα.
Ποτὲ γιὰ τὴ θρησκεία του δὲν μιλοῦσε.
Μάλιστα μιὰ φορὰ τὸν εἴπαμε
πὼς θὰ τὸν πάρουμε μαζὶ μας στὸ Σεράπιον.
Ὅμως σὰν νὰ δυσαρεστήθηκε
μ' αὐτόν μας τὸν ἀστεϊσμό: θυμοῦμαι τώρα.
Ἁ κι' ἄλλες δυὸ φορὲς τώρα στὸν νοῦ μου ἔρχονται.
Ὅταν στὸν Ποσειδῶνα κάμναμε σπονδές,
τραβήχτηκε ἀπ' τὸν κύκλο μας, κ' ἔστρεψε ἀλλοῦ τὸ βλέμμα.
Ὅταν ἐνθουσιασμένος ἕνας μας
εἶπεν, «Ἡ συντροφιά μας νἆναι ὑπὸ
τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ μεγάλου,
τοῦ πανωραίου Ἀπόλλωνος» — ψιθύρισεν ὁ Μύρης
(οἱ ἄλλοι δὲν ἄκουσαν) «τῇ ἐξαιρέσει ἐμοῦ».

Οἱ χριστιανοὶ ἱερεῖς μεγαλοφώνως
γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ νέου δέονταν—

. . . .

Κι' ἐξαίφνης μὲ κυρίευσε μιὰ ἀλλόκοτη
ἐντύπωσις. Ἀόριστα, αἰσθανόμουν
σὰν νάφευγεν ἀπὸ κοντά μου ὁ Μύρης·
αἰσθανόμουν ποὺ ἑνώθη, Χριστιανός,
μὲ τοὺς δικούς του, καὶ ποὺ γένομουν
ξ έ ν ο ς ἐ γ ώ, ξ έ ν ο ς π ο λ ύ· ἔνοιωθα κιόλα
μιὰ ἀμφιβολία νὰ μὲ σιμώνει: μήπως κ' εἶχα γελασθῇ
ἀπὸ τὸ πάθος μου, καὶ π ά ν τ α τοῦ ἤμουν ξένος.—
Πετάχθηκα ἔξω ἀπ' τὸ φρικτό τους σπίτι,
ἔφυγα γρήγορα πρὶν ἁρπαχθῇ, πρὶν ἀλλοιωθῇ
ἀπ' τὴ χριστιανοσύνη τους ἡ θύμηση τοῦ Μύρη.

(Μύρης· Ἀλεξάνδρεια τοῦ 340 μ. Χ.)

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ καταλάβαινε ὁ φίλος του πόσο ξώδερμα ἐγγίζουν τὴν βαθύτερη προσωπικότητά μας οἱ συμβατικὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς, τὰ καθημερινὰ ἐπεισόδια, ποὺ δὲν μᾶς ἀντιπροσωπεύουν ἀληθινά. Κάπου διαβάσαμε μιὰ ὄμορφη φράση. «Ἂν ἤξαιρε τὴν ὀμορφιά της ἡ ψυχή, θὰ τρελλαίνονταν ἀπὸ χαρά». Μέσα στὸ βοῦρκο, συχνά, ποὺ τὴν λερώνει, διατηρεῖ πάντα κάποια ἀνάμνηση τῆς ὀμορφιᾶς της καὶ γιὰ τὴν ἀνάμνηση αὐτὴ συντελεῖ κατὰ πολὺ μεγάλο μέρος τὸ θρησκευτικὸ — μεταφυσικὸ βίωμα.

Αὐτὸ τὸ βίωμα μᾶς τρέφει μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς δικαιοσύνης, ποὺ ἀμείβει καὶ τιμωρεῖ ἔπειτα, ἔκαμε τοὺς ἀρχαίους νὰ λατρέψουν τὴ θεὰ Θέμιδα καὶ νὰ περιγράψουν μὲ φρίκη τὶς τρομερὲς θεότητες, τὶς Ἐρινύες.

Ἡ δικαιοσύνη διαιρεῖται σὲ ἀνθρώπινη καὶ σὲ θεία· τὴν πρώτη τὴν ξέρει ὁ κόσμος ὅλος· εἶναι αὐτή, ποὺ τὴν ἐπιβάλλει ὁ νόμος καὶ τὸ ἔθιμο. Ἡ δεύτερη συνδέεται μὲ τὸ μεταφυσικὸ βίωμα. Οἱ ἄνθρωποι συνήθως πολὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸ ν' ἀγαποῦν τὴ δικαιοσύνη σὰν κάτι αὐτονόητο στὴ ζωή τους, σὰν κάτι ἀναφαίρετο ἀπὸ τὴν ὕπαρξή τους, σὰν ἰδιότητα τοῦ ἐγώ τους. Ἀλλὰ τὴν ἐπιθυμοῦν ἐνδόμυχα καὶ φοβοῦνται τὴν παρανομία. Ἂν δὲν μπορῇ κανεὶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος δίκαιος ἀπὸ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ἀγάπη πρὸς τὴ δικαιοσύνη, ὅμως αἰσθάνεται ἕνα δέος, ὅταν πρόκειται ν' ἀδικήση, γιατὶ φοβεῖται τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ. Μὲ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ συνδέεται ἡ θρησκευτικὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ φιλόσοφοι παραδέχονται ὅτι ἡ ἀντίληψη τῆς δικαιοσύνης καὶ γενικώτερα ἡ ἀντίληψη τοῦ καθήκοντος εἶναι ἀντίληψη μεταφυσική. Ὁ Ἐμμ. Κάντ θεωρεῖ τὴν ἀντίληψη τοῦ καθήκοντος σὰ φωνὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπόδειξη τῆς ὕπαρξής του.

Θὰ εἶναι παραδεισένια ἐκείνη ἡ ἐποχή, ποὺ οἱ ἄνθρωποι θ' ἀγαποῦν τὴ δικαιοσύνη, ὅπως τώρα ἀγαποῦν τὴ δροσιὰ τοῦ Ἀπρίλη καὶ τοῦ Μαγιοῦ τὰ λουλούδια καὶ θὰ πραγματοποιοῦν μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα τὴν ἀγάπη τους χωρὶς νὰ περιμένουν ἀμοιβὴ ἢ τιμωρία. Ἕως τότε θὰ ἰσχύη γιὰ τὴ δικαιοσύνη ἡ βιβλικὴ φράση: «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου» καὶ θὰ μελετοῦν οἱ ἄνθρωποι τὰ λάθη τους (δυσκολώτερα τὰ δικά τους καὶ εὐκολώτερα τῶν συνανθρώπων τους), γιὰ νὰ μάθουν, ἂν τὸ καλὸ ἀμείβεται καὶ τὸ κακὸ τιμωρεῖται.

Δὲν θὰ σταθοῦμε σὲ ποιήματα, ποὺ ἐπιφανειακὰ καὶ ρητορικὰ μιλοῦν γιὰ δικαιοσύνη, ἀλλὰ θὰ σταθοῦμε στὰ «Βήματα» τοῦ Καβάφη. Ὁ Ἀλεξαντρινὸς ποιητὴς δὲν χάνεται σὲ ρητορεῖες, ποὺ εἶναι δυνατὸ νὰ μᾶς κρατήσουν διστακτικούς, ἀλλὰ μᾶς παρουσιάζει σὲ λίγους ἐπιγραμματικοὺς στίχους τὸ θέμα μιᾶς τραγῳδίας, μᾶς δίνει τὰ κύρια χαρακτηριστικά της, τὸ βίωμα τοῦ τραγικοῦ ἥρωα μὲ τὰ μοιραῖα ἐπακόλουθα. Θὰ ἔφερνε κανεὶς τὴν ἀντίρρηση, ὅτι οἱ ἥρωες τῆς ἀθηναϊκῆς τραγωδίας κάνουν τὸ σφάλμα χωρὶς νὰ ἔχουν συνείδηση τοῦ κακοῦ ποὺ κάνουν, ἀλλ' ἔτσι ἀκριβῶς παρουσιάζει κι' ὁ Καβάφης τὸν Νέρωνα. Ὁ βασιλιὰς τῆς Ρώμης δὲν εἶναι βέβαια ἕνας Οἰδίπους, ποὺ ψάχνει νὰ βρῆ μὲ σταθερὸ πνεῦμα δικαιοσύνης τὸν ἄγνωστον ἐγκληματία, γιὰ ν' ἀποκαλυφθῇ στὸ τέλος, πὼς ὁ φταίχτης εἶν' αὐτὸς ὁ ἴδιος· οὔτε ἕνας Κρέων, ποὺ παραβλέπει τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς, γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὴ δικαιοσύνη τοῦ κράτους, ἀλλὰ κι' αὐτὸς (ὁ Νέρωνας) εἶναι ἕνας τραγικὸς ἥρωας ὅμοια μὲ τοὺς παραπάνω, γιατὶ κι' αὐτὸς παρανοεῖ μερικὰ πράγματα τῆς ζωῆς του. Πιστεύει πολὺ στὴν ὀμορφιά του, στὸ νεανικό του σφρῖγος καὶ ἀγνοεῖ τί θὰ 'πῆ συνείδηση. Ἡ συνείδηση εἶναι γιαὐτὸν κάτι ἀνύπαρκτο. Ἡ ἔλλειψη ἠθικῆς συνείδησης εἶναι ἕνα πνευματικὸ σφάλμα, ἕνα παραστράτημα, ποὺ θὰ ἐπισύρῃ τὴν ὀργὴ τῶν θεῶν:

> Σ' ἐβένινο κρεββάτι, στολισμένο
> μὲ κοραλλένιους ἀετούς, βαθειὰ κοιμᾶται
> ὁ Νέρων—ἀσυνείδητος, ἥσυχος, κ' εὐτυχής·
> ἀκμαῖος μὲς στὴν εὐρωστία τῆς σαρκός,
> καὶ τῆς νεότητος τ' ὡραῖο σφρῖγος.

Εἶναι ἀσυνείδητος ὁ Νέρωνας καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἥσυχος. Θὰ ἦταν πολὺ προτιμότερο νὰ εἶχε τὴν ἀνησυχία τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ αἰσθάνεται τὴν ἐνοχή του. Ἀλλ' ὁ Νέρωνας δὲν κατέχεται ἀπὸ τέτοια ἀνησυχία. Σὰν ὅλες οἱ ἐγκληματικὲς φύσεις εἶναι ἥσυχος καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἥσυχος εἶναι εὐτυχής. Εἶναι πολλοὶ πάνω στὴ γῆ ποὺ ἔχουν τὴν παραίσθηση μιᾶς τέτοιας εὐτυχίας. Ὁ Νέρωνας ἔχει καὶ κάποιους ἀκόμα λόγους νὰ εἶναι εὐτυχής: κοιμᾶται σὲ κρεββάτι στολισμένο μὲ κοραλλένιους ἀετούς, σύμβολα τῆς κοσμοκράτειρας Ρώμης, εἶναι ὁ κυρίαρχος τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ πολὺ γρήγορα θ' ἀποδειχθῇ, πώς, ὅταν δὲν κυριαρχῇ στὸν ἑαυτό του, ὅταν ἀγνοῇ τὶ εἶναι συνείδηση, βρίσκεται πραγματικὰ στὸ χάος:

> Ἀλλὰ στὴν αἴθουσα τὴν ἀλαβάστρινη, ποὺ κλείνει
> τῶν Ἀηνοβάρβων τὸ ἀρχαῖο λαράριο
> τί ἀνήσυχοι ποὺ εἶναι οἱ Λάρητές του.
> Τρέμουν οἱ σπιτικοὶ μικροὶ θεοὶ
> καὶ προσπαθοῦν τ' ἀσήμαντά των σώματα νὰ κρύψουν.
> Γιατὶ ἄκουσαν μιὰ ἀπαίσια βοή,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

θανάσιμη βοὴ τὴν σκάλα ν' ἀνεβαίνη·
βήματα σιδερένια ποὺ τραντάζουν τὰ σκαλιά.
Καὶ λιγοθυμισμένοι τώρα οἱ ἄθλιοι Λάρητες
μέσα στὸ βάθος τοῦ λαράριου χώνονται,
ὁ ἕνας τὸν ἄλλονα σκουντᾷ καὶ σκουντουφλᾷ,
ὁ ἕνας μικρὸς θεὸς πάνω στὸν ἄλλον πέφτει
γιατὶ κατάλαβαν τί εἶδους βοὴ εἶναι τούτη,
τἄνοιωσαν πιὰ τὰ βήματα τῶν Ἐρινύων.

Ὅ,τι εἶναι τὸ δικό μας εἰκονοστάσι, ἦταν πάνω—κάτω τὸ λαράριο τῶν Ρωμαίων, ὅπου ὑπῆρχαν τ' ἀγάλματα (συνήθως μικρὰ εἴδωλα) τῶν σπιτικῶν θεῶν. Οἱ σπιτικοὶ αὐτοὶ θεοί, οἱ θεοὶ τοῦ γένους τῶν Ἀηνοβάρβων, ἀπ' ὅπου κατάγονταν ὁ Νέρωνας, εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴ διαστροφή του. Οἱ θεοὶ τοῦ γένους εὐθύνονται γιὰ τὴν κληρονομικὴ ἐγκληματικότητα τοῦ Νέρωνα. Καὶ γι' αὐτὸ ἦρθε ἡ ὥρα νὰ λείψουν· ἦρθε ἡ ὥρα νὰ σταματήση ἡ λατρεία τους μαζὶ μὲ τὸ γένος τῶν Ἀηνοβάρβων. Μικροὶ θεοί, ποὺ ἡ δράση τους περιορίζονταν μέσα στὸ γένος ἦταν οἱ ἀρχαῖοι Λάρητες, ἀνίκανοι νὰ δράσουν πιὸ πέρα ἀπὸ τὸ γένος καὶ συχνὰ καλὰ ἢ κακὰ ἀνάλογα μὲ τὶς ἀρετὲς ἢ τὶς κακίες τοῦ γένους. Ἀπέναντι τους ὀρθώνονται οἱ τρομερὲς θεὲς τῆς τιμωρίας, οἱ Ἐρινύες, θεότητες τοῦ Ἅδη, ποὺ τὶς στέλνει ἡ θεὰ Δίκη, ποὺ τὴν ἀντιπροσωπεύουν. Οἱ Ἐρινύες εἶναι θεότητες παγκόσμιες, δυνάμες κοσμογονικὲς καὶ κοσμοχαλάστρες. Κι' ἔρχονται τὴν ὥρα ποὺ ὁ Νέρωνας κοιμᾶται «ἀσυνείδητος, ἥσυχος κι' εὐτυχής». Ἔτσι πραγματοποιεῖται τὸ βίωμα τῆς Δικαιοσύνης, βίωμα μεταφυσικό, ποὺ ἑρμηνεύεται μεταφυσικά. Ὁ Νέρωνας δὲν αὐτοκαταστρέφεται, ἀπὸ τὶς ἀνομίες του κατὰ τρόπο φυσικό, ἀλλὰ τὸν καταστρέφουν δυνάμεις θεϊκές.

***

Ἡ τάση νὰ προσεγγίσωμε τὸ ἀπόλυτο πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ εἶναι πηγὴ θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν ἐμπνεύσεων, ποὺ ἀνυψώνουν καὶ ἐξωραΐζουν τὴ ζωή μας. Ἡ ποίηση, ἡ μουσική, ὁ χορός, ἡ ἀρχιτεκτονική, ἡ ζωγραφική, οἱ τέχνες ὅλες ἔχουν ἀναπτυχθῆ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ θρησκευτικοῦ—μεταφυσικοῦ συναισθήματος. Τυχὸν ἀλλαγὴ στὶς ἀντιλήψεις γύρω ἀπὸ τὴ θρησκεία καὶ τὴ μεταφυσικὴ ἔφερε πάντοτε τρομερὴ ἀλλαγὴ καὶ στὶς καλὲς τέχνες. Ὁ ἀσκητισμὸς τοῦ Βυζαντίου ἔδωσε ἀφορμὴ στὴν ἀνάπτυξη τῆς Βυζαντινῆς τέχνης μὲ τὴν αὐστηρή, ἀσκητικὴ ἔκφραση. Ἡ λατρεία τοῦ κάλλους ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες προκάλεσε τὴν ἀνάπτυξη τοῦ κλασσικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ γενικὰ κάθε ἀνάταση τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πρὸς τὰ ἰδανικὰ καὶ τὰ αἰώνια βάδισε πάντοτε παράλληλα μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πολιτισμῶν. Τὸ πῶς συμβαίνουν οἱ θρησκευτικὲς ἀλλαγὲς δὲν εἶναι θέμα νὰ ἐξεταστῆ ἐδῶ. Ἀλλὰ γεγονὸς εἶναι ἡ καθολικὴ ἐπίδρασή του στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ τάση νὰ προσεγγίσωμε τὸ ἀπόλυτο ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἰδανικό. Ἡ ἴδια τάση ὠνομάστηκε ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ θεῖος πόθος, ἐπιθυμία, ἀγάπη τῆς θεότητας. Μὲ τὴ γνωστή του λυρικὴ μανία ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἀσκραίου» τραγουδάει τὸν θεῖο πόθο, τὸ ἰδανικό, καὶ μᾶς δείχνει τὴν ἐκστασιακή, τὴ βακχικὴ δύναμη ποὺ ἔχη νὰ μᾶς μεταμορφώνη:

Ἄγγιχτο, παρθένο
φῶς, καὶ σὲ προσμένω,
στό, σὰν κολασμένο,
σκοτάδι μου.

Πλάσμα ἢ πνεῦμα, χύσου,
δίψα ἢ ταραχή σου,
σώστρα εἶν' ἡ ψυχή σου
στὸν Ἅδη μου.

. . . .

Γιὰ τὰ αἰώνια γέννα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

κι' ὅσο φτερωμένα
ξεψυχᾶν γιὰ σένα
τὰ λόγια μου.

. . . .

Μύρια ἢ μιὰ εἶσαι, λέω,
θάλασσα καὶ πλέω
στὰ νερά σου, κλαίω
καὶ χάνομαι.

Κλαίω; Χάνομαι; Ὄχι·
σὰν τὸ πρωτοβρόχι,
γῆ ξερὴ ποὺ τὄχει
χαρούδι της,

μοῦ εἶσαι στὴν ἐρμιά μου
ξάφνισμα ἑνὸς γάμου
καὶ στὴν ἀγκαλιά μου
τραγούδι της.

Εἶμαι ὅπως μὲ ξπάρης,
ἥρωας, μαραζιάρης,
ἄχαρο μιᾶς χάρης
τὸ βλάστημα.

. . . .

Περνᾶς, χλόη κ' ἡ στράτα
σὰν ἀπὸ μοσχᾶτα
δροσεράνθια· νειᾶτα,
γεράματα

μ' ἐμὲ ἀδέρφια, τέρας!
ὅλα ἕνας αἰθέρας,
καὶ γλυκὰ μιᾶς μέρας
χαράματα.

Ἕνα χάδι σκάφτει
μιὰ ματιὰ ξανάφτει,
τὸ φιλὶ καὶ θάφτει,
μὰ τίποτε

κι' ἀπὸ 'κεῖ κ' ἐδῶ θε
κι' ἀπ' ἀλλοῦ, κι' ἀπ' ὅθε
σὰν ἐσέ, θεῖε πόθε
κι' ἀνείπωτε.

(Μεθῦστρες ρίμες) (1)

Ἡ φιλοσοφία τοῦ Παλαμᾶ, ὅπως βγαίνει ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἔργου του, εἶναι περίπου τούτη: Ἐλευθερία τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου ἀπόλυτη, γιατὶ μόνο μὲ τὴν ἐλευθερία ζυγίζεται ἡ ἁγνὴ προσήλωσή του σὲ κάθε τι, ποῦ εἶναι σχετικὸ μὲ τὴ ζωὴ καὶ μὲ τὸ θάνατο. Ὅπου ὑπάρχει ἐξαναγκασμός, ἐκεῖ τί λόγος μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ καλὸ καὶ ἀγαθό; Κανένας. Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος μόνο μὲ τὴ θέλησή του ὑποτάσσει τὸν ἑαυτό του στὴν ἰδέα τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἐξυπηρέτησης τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τὰ κράτη ἐπιβάλλουν νόμους, ἀλλ' ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ τὰ νόμιμα καὶ τοὺς νόμους τῶν κρατῶν. Ἐξετάζεται ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ὑποχρεώνεται ἀπὸ τὸ νόμο, μὲ ποιὸ μέτρο κρίνει καὶ μὲ ποιὰ ζυγαριὰ ζυγίζει τὰ πράγματα τῆς ζωῆς; Τὶ τὸν ξυπνάει ἀπὸ τὴν ἀδράνεια καὶ τί τὸν ἐνθουσιάζει; Ποιὸ πρᾶγμα τὸν κάνει ἥρωα ἢ μάρτυρα, φιλόσοφο ἢ ποιητή, κατακτητὴ ἢ ἐρημοσπίτη; Σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα ὁ Παλαμᾶς δίνει τὴν ἀπάντηση ὅτι εἶναι τὸ ἰδανικό, ἡ τάση νὰ προσεγγίσωμε τὸ

1. Περ. Νέα Γράμματα Α' 10, 1935.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἀπόλυτο. Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς σὲ κἄποια στιγμὴ δισταγμοῦ ρωτάει γιὰ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴν ἀξία τοῦ ἰδανικοῦ:

Μέσα σου ρέει τὸ διάφανο αἷμα
ἢ ὁ χυμὸς ὁ ἀνήμπορος νὰ σὲ ξυπνήση
ἀπὸ 'ναν ὕπνο δίχως μίλημα καὶ βλέμμα
σὲ μιᾶς ἀθόλωτης ζωῆς τ' ὡραῖο μεθύσι;
(Φοινικιά, στρ. 19)

Ἀλλ' ἂν ἀμφιβάλλη ὁ ποιητὴς γιὰ μιὰ στιγμὴ σχετικὰ μὲ τὴ ζωτικὴ δύναμη τοῦ ἰδανικοῦ, σὲ λίγο ζητεῖ νὰ σμίξουν οἱ δυὸ λαχτάρες, οἱ δυὸ φωνές, οἱ δυὸ μοῦσες, ἡ φτερωτὴ τ' ἀέρινου ἱστορία, πού εἶναι σὲ θέση νὰ διηγηθῇ τὸ ἰδανικό, μὲ τὸ μαρτυρικὸ παραμύθι τοῦ δυστυχισμένου ἀνθρώπου:

Πές μας τὴ φτερωτὴ τ' ἀέρινου ἱστορία,
τοῦ μαύρου θὰ σοῦ ποῦμε ἐμεῖς τὸ συναξάρι
κι' ἔλα νὰ τὰ ταιριάσουμε τὰ δυὸ στοιχεῖα,
τὴ δύναμη σου ἐσὺ μὲ τὴ δική μας χάρη.
(στρ. 35)

Ἔτσι φρονεῖ πὼς γίνεται πιὸ ἀντιληπτὸς καὶ ξανοίγεται πιὸ πραγματικὸς ὁ κόσμος ποὺ μᾶς περιβάλλει. Τὸ ἰδανικὸ τοῦ Παλαμᾶ δὲν εἶναι «αὐτὴ ἢ ἐκείνη» ἡ ἰδέα, ἀλλ' ἡ ψυχικὴ κατάσταση, ποὺ φτερώνει τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ὑψώνει πρὸς τοὺς κόσμους τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης. Γι' αὐτὸ ἡ «Φοινικιὰ» τοῦ Παλαμᾶ εἶναι

ἀπάντρευτη, ἄκαρπη κι' ἀξήγητη κι' ὡραία!
(στρ. 37)

Ὁμολογεῖ ὅτι σὲ παράξενη ὥρα

βουλήθη ὁ θεῖος κόσμος κ' ἔγινεν Ἰδέα
καὶ στὴ δική μας φανερώθηκε τὴ σκέψη.
(στρ. 37)

Γύρω της τὸ περιβόλι, ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου μοιάζει σὰν μιὰ τρίδιπλη ψυχὴ «συρτὴ καὶ φτερωτὴ καὶ ριζωμένη» (στρ. 15). Τὸ λάβωμα τοῦ ἰδανικοῦ, ὅπου λαβώση, εἶναι τὸ πιὸ σκληρὸ ἀπ' ὅλα. Γιατί, φαίνεται, εἶναι τὸ λάβωμα, ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο ν' ἀξιολογήση τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο. Τοῦ χαράσσει τὸ δρόμο τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Μολονότι ὅλο τὸ ποίημα τῆς «Φοινικιᾶς» τοῦ ἰδανικοῦ τὰ γνωρίσματα ἐξετάζει καὶ τραγουδεῖ, ὅμως οἱ κριτικοί, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Αἰμ. Χουρμούζιο, δυσκολεύτηκαν νὰ ἰδοῦν τὸ «θέμα» τοῦ Ὕμνου. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς τὸ λέει καθαρὰ καὶ δὲν ἀφήνει καμμιὰ ἀμφιβολία στὸν ἀναγνώστη. Γιατὶ ὁ ποιητής, (πρόσωπο πρῶτο), ἀποτείνεται διαρκῶς πρὸς τὴ Φοινικιά, δεύτερο πρόσωπο: κι' ἔτσι τὸ ποίημα μοιάζει μὲ μεγάλο μὲ ἀκροατὴ τὴ Φοινικιά. Λοιπὸν νὰ τί λέει ὁ ποιητὴς στὴ στροφὴ 14.

Σύγνεφο γίνε, μίλα μὲ τ' ἀραξοβόλι,
κορυδαλλοὺς καὶ λάλησε, Π ό θ ε μ ε γ ά λ ε,
καὶ ὑψώσου πρὸς ἀστέρινο, ἄλλο περιβόλι.
Ὅλη τὴ μουσικὴ μὲς στὴν ἀγάπη βάλε,
καὶ βάλε τῶν παιδιῶν τὴν ἀθωότητα ὅλη,
καὶ βάλε κι' ὅλη σου τὴν ὀμορφιά, καὶ πάλι
θάχης τὸν ἥσκιο τῆς ἀγάπης· ὄχι ἐκείνη·
ἐκείνη λάμπει, καίει, φωτίζει καὶ δὲ σβήνει.

Ὁ ποιητὴςς ἐδῶ δίνει ἕνα χαρακτηρισμὸ στὴ Φοινικιά, ποὺ δὲν ἀφήνει καμμιὰ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ συμβόλου. Τὴν ὀνομάζει μεγάλο Πόθο, μὲ κεφαλαῖο Π. Εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν πόθος, αὐτὸς ποὺ καλύπτει ὅλους. Αὐτὸς ποὺ

διαρκεῖ τείνει νὰ ὑψωθῇ σὲ κόσμο τελειότερο. Αὐτός, ποὺ κάτω ἀπὸ τὸν ἥσκιο του ζῇ ὁ ἀνθένιος κόσμος τῶν ἐμπνεύσεων καὶ τῶν ὀνείρων. Ἀλλὰ τὸ ἰδανικό, ποὺ δὲν ξαίρουμε ἂν εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἢ τὸ ἀκροβλάσταρο τῶν δικῶν μας ἐμπνεύσεων, καὶ τίποτε ἄλλο, βρίσκεται πολὺ χαμηλότερα ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ἀγάπη. Ἡ ἀγάπη ποὺ κρατεῖ στοὺς κόλπους του τὸ ἰδανικό, μ' ὅλη τὴν ἀθωότητα τῶν παιδιῶν καὶ μὲ ὅλη τὴ μουσικὴ τῆς Τέχνης εἶναι ὁ ἥσκιος τῆς ἀπόλυτης ἀγάπης. Μήπως τὸ ἰδανικὸ ποὺ εἶναι κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ τάση νὰ προσεγγίσωμε τὴν ἀλήθεια, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ ἴδιου φιλοσόφου δὲν εἶναι εἰκόνα της καὶ ἥσκιος της;

Ἂν καὶ ἡ Φοινικιὰ εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ μουσικώτερα ποιητικὰ ἔργα τοῦ Παλαμᾶ, ἂν ὄχι τὸ μουσικώτερο, ὅμως ὁ ποιητὴς δὲν νομίζει ὅτι ἡ ἰδέα τῆς Φοινικιᾶς, τὸ ἰδανικό, εἶναι φωνὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐξωραΐζει κι' ἐξευγενίζει τὴ ζωή μας ἀσφαλῶς. Μᾶς μαθαίνει τὴ φτερωτὴ τοῦ ἀέρινου ἱστορία, ἀλλ' ἡ Φοινικιὰ φαίνεται δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου πιὸ πολύ, παρὰ σὰν μίλημα τῶν οὐρανῶν. Κ' ἔρχεται ὁ ποιητὴς μὲ τὶς «μεθῦστρες ρίμες» τριάντα χρόνια καὶ πλέον ἀργότερα νὰ συμπληρώση τὸ νόημα τῆς «Φοινικιᾶς». Ἐδῶ δὲν εἶναι ὁ μεγάλος Πόθος, ἀλλ' ὁ θεῖος Πόθος. Κι' ἂν ἐκεῖ ἡ «Φοινικιὰ» ἦταν ἀπάντρευτη καὶ ἄκαρπη, ἐδῶ ὁ θεῖος Πόθος εἶναι ἀ ν έ κ φ ρ α σ τ ο ς «ἀνείπωτος». Ἡ λέξη ἔχει δυὸ σημασίες. Σημαίνει αὐτὸς ποὺ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ εἰπωθῇ καὶ σημαίνει ἀκόμα αὐτὸς ποὺ μένει μυστικός. Και οἱ δυὸ σημασίες ταιριάζουν στὴν περίπτωση τούτη, ἀλλὰ πιὸ πολὺ ἡ πρώτη.

Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Πόθος, ὁ ἕνας καὶ μοναδικὸς καὶ ἀνείπωτος, καθὼς κατεβαίνει σὰν εὐλογία στοὺς ἀνθρώπους, μοιάζει μὲ τὴ θάλασσα τὴ μία, ποὺ γίνεται μύριες θάλασσες. («μύρια ἡ μιὰ εἶσαι θάλασσα»). Αὐτὴ ἡ μικρὴ φρασούλα ἑρμηνεύει τὴν πρωτεϊκότητα τοῦ Παλαμᾶ, τὸ σταμάτημά του μπροστὰ σὲ κάθε καλὸ καὶ ὑψηλό, μπροστὰ σὲ ἰδέες καὶ μορφὲς ζωῆς πολλὲς φορὲς ἀντίθετες. Δὲν εἶχε τὴ γνώμη ὅτι ὁ τύπος, ἡ μορφή, ἔχει τὴν ἀξία, ἀλλ' ἐκεῖνο ποὺ θερμαίνει καὶ ζωοποιεῖ τὴν κάθε μορφή, ἐκεῖνο ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ χαρίζει ζωή. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἥρωας καὶ ὁ ἀγαθὸς σχετικὰ μὲ τὸν «ἀνείπωτο θεῖο πόθο;» Ἕνα ἄχαρο βλάσιημα, ταπεινὸ καὶ λιγοζώητο τῆς δικῆς του χάρης («ἄχαρο μιᾶς χάρης τὸ βλάστημα»).

Δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ ρωτήματα, δὲν ὑπάρχουν ἀμφιβολίες, ὅπως στὴ Φοινικιά. Τὰ πάντα λειώνουν στὸ φλογερὸ καμίνι τοῦ ἀνέκφραστου θείου πόθου, μεταμορφώνονται καὶ μεταμορφώνουν. Μήτε ἐξετάζεται ἀπὸ ποῦ ἔρχεται αὐτὸς ὁ πόθος. Ἔρχεται. Αὐτὸ ἀρκεῖ. Θέτοντας τὸ μεταφυσικὸ βίωμα πάνω σὲ καθαρῶς ψυχολογικὴ βάση ὁ Παλαμᾶς, μᾶς ἔδωκε μὲ τὲς «μεθῦστρες ρίμες» ὅλο τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς ἐννοίας του, χωρὶς νὰ διατρέξῃ φιλοσοφικὰ συστήματα καὶ χωρὶς νὰ χρειαστῇ νὰ μᾶς δείξῃ καμμιὰ μύηση σὲ Ἐλευσίνιες διδασκαλίες ὅπου ὁ ἴδιος ἄλλοτε χρειάστηκε νὰ καταφύγη.[1] Κι' ἂν ἐκεῖ, ἀφοῦ μυήθηκε στὰ μυστήρια τῆς Περσεφόνης κ' ἀπόχτησε τὴ γνώση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου γνώρισε τὴ γαλήνη τοῦ μύστη, ἐδῶ, στὶς «μεθῦστρες ρίμες» οὔτε σοφὸς εἶναι οὔτε τὴ γαλήνη γνωρίζει. Ἐδῶ εἶναι ἕνας ἁπλὸς τραγουδιστής. Ἁπλός, ἀλλ' ἐμπνευσμένος, ποὺ ζῇ μιὰ ἀνώτερη κατάσταση ζωῆς καὶ δὲν χρειάζεται νὰ διδαχθῇ γιατί, ἁπλούστατα, τὴν ζῇ τὴν ἀλήθεια ποὺ τραγουδεῖ. «Γνώση στὸν οὐρανὸ σημαίνει νὰ βλέπῃς· στὴ γῆ σημαίνει νὰ θυμᾶσαι (νὰ μαθαίνῃς)», εἶχε 'πεῖ ὁ Πίνδαρος.

(Σ υ ν ε χ ί ζ ε τ α ι)

1. Ἀσκραῖος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΥΓΗ

Ἔφυγα
σὰν κάτι ποὺ δὲν ὑπῆρξε ποτέ.

Ἄλλοτε
σβήναμε τὶς ἀποστάσεις
ἀτενίζοντας τὸ ἴδιο ἀστέρι . . .
Ἁπλώναμε
τὰ χέρια μας στὸν ἥλιο
νὰ θερίσωμε ἡλιαχτίδες
νὰ τὶς κρύψωμε βαθειὰ στὴν καρδιά μας.
Φιλούσαμε τὸν κόσμο
μὲ τὶς αὖρες
ποὺ γλυστροῦσαν
ἀπ' τὰ κόκκινα χείλη τῶν ὁριζόντων·
στοὺς ὁρίζοντες
ἁπλώναμε κορδέλλες
ὑφασμένες μὲ τρίλλιες «Ἀλληλούϊα».

Ἔτσι
νὰ χορέψουμε μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς γῆς
ντυνόμασταν
τὶς κινήσεις τῶν λουλουδιῶν.
Νὰ ζυμώσωμε τὴν ἀγάπη στὰ δάκτυλά μας
πλάθαμε μέσα μας τὴν καρδιὰ τῶν λουλουδιῶν·
πετούσαμε στίλβες στὰ μάτια μας
νὰ δακρύσωμε
τὴ δροσιὰ τῶν λουλουδιῶν.

Κι' ὅμως
ἔφυγα
σὰν κάτι ποὺ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ
καὶ σένα μέρος τ' οὐρανοῦ
μὲ συννεφένια πεντάγραμμα
τόνισα
τὸ παρελθὸν
στὴν πιὸ πικρὴ ἐλεγεία . . .

12—1—1957 *Γιάννης Καραβίδας*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΟΦΟΚΛΗ "ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ„

(στ. 863—910)

ΧΟ. Στ. α΄ Νἆμαι τῆς μοίρας σύντροφος καὶ νἄχω
σεβάσμια ἁγνότη σ' ἔργα μου καὶ λόγια
ποὺ οἱ ψηλοπάτητοι στεριώνουν νόμοι
γιοὶ τοῦ μονάκριβου Ὄλυμπου, τὸ φῶς τους
στὰ οὐράνια πλάτη ποὺ εἴδανε κι' ἡ φάρα
μήτε ἡ θνητὴ τοὺς γέννησε τοῦ ἀνθρώπου
μήτε κι' ἡ λησμονιὰ θὰ τοὺς κοιμίσει.
Ἀγέραστη πνοὴ κι' ἰσόθεην ἔχουν.

Ἀντ. α΄ Ἡ ἀποκοτιὰ τὸν τύραννον ἀντρώνει·
ἡ ἀποκοτιὰ ἄν γεμίσει μάταια μὲ ὅ,τι
μήτε καὶ δίκιο μήτε ὠφέλιμο εἶναι
ψηλάθε ὡς φτάσει, ἀπότομα στὴ Μοίρα
κλίνει καὶ πιὰ ἄχρηστο εἶναι της τὸ πόδι.
Στὸν πάγκαλον ἀγώνα, γιὰ τὴν πόλη
ποὺ ἐστήθη, ἀπ' τὸ Θεὸ τέλος γυρεύω
νὰ μὴ δώσει. Τὸ Θεὸ προστάτη νἄχω
στὸ μάκρος τῆς ζωῆς μου δὲ θὰ πάψω.

Στ. β΄ Κι' ὅποιος μὲ πρᾶξες καὶ μὲ λόγια ὁδεύει
περήφανα, ἄτρομος μπροστὰ στὴ Θεία
Νέμεση καὶ δὲν σέβεται τὶς ἅγιες
τῶν Θεῶν κατοικιὲς γιὰ τὸ χατῆρι
τῆς ἄσεμνης χλιδῆς, εἴθε νὰ λάβει
ἄραχνη μοῖρα ἄν τὸ σκοπὸ δὲ φτάνει
μὲ δίκιο κι' ἀπ' τὸ ἀνόσιο δὲ μακραίνει
ἤ, ἀνόητος, τὰ ἱερὰ μὲ χέρι ἀγγίζει.
Ποιὸς τάχα, ἄν ἔτσι γίνει, θὰ μπορέσει
τῶν λόγων τὶς σαϊτιὲς ἀπ' τὴν ψυχή του
μακρυὰ νὰ φέρνει; Τίμια ἄν ἦταν τοῦτα
μέρος νὰ παίρνω στὸ χορὸ ποιὸς λόγος;

Ἀντ. β. Καὶ στὸ ἱερὸ μάτι τῆς γῆς τὸ βῆμα
ποτὲ πιὰ ἀπὸ ντροπή μου δὲ θὰ φέρω
οὔτε στῆς Ἄβας τὸ ναὸ καὶ μήτε
στῆς Ὀλυμπίας, τὸ δάχτυλο ἄν δὲν δείχνει
ὅλων αὐτά. Μὰ ἐσύ, Δία, τὰ πάντα
ποὺ ὁρίζεις, ἄν μὲ δίκιο ἔτσι σὲ κράζουν
μακάρι ἀπ' τὴν ἀθάνατην ἀρχή σου
καὶ τὴ ματιά σου αὐτὸ νὰ μὴν ξεφύγει.
Τὶ ὅλοι οἱ χρησμοὶ ποὺ γιὰ τὸ Λάϊον ἔχει
δώσει ἡ Πυθία ρίχνονται στὴν ἄκρη
καὶ πουθενὰ πιὰ ὁ Φοῖβος δὲν τιμιέται.
Ἔγιναν οἱ θεϊκοὶ νόμοι συντρίμια.

[Μεταφρ. ΤΑΚΗΣ ΚΑΡΒΕΛΗΣ]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΙΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

—Μὲ τὸ παρὸν τεῦχος, ἡ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» εἰσέρχεται νικηφόρα στὸν ἕκτο χρόνο, ἐνῶ, ἐμπρός της, ἀνοίγεται κι' ἕνας ἀκόμη εὐρὺς ὁρίζων εὐγενικῶν ἐπιδιώξεων.

Κι' ὅπως ὅλοι μας γνωρίζομε τοὺς μόχθους καὶ τὶς θυσίες ποὺ ἐχρειάσθησαν ἕως ἐδῶ, ἔτσι πρέπει καὶ νὰ γνωρίζουμε τὶς νέες ἑκατόμβες, ποὺ θὰ χρειασθοῦν γιὰ νὰ προχωρήσουμε παραπέρα. Κι' ὅσο γιὰ τὰ ἐπιτελεσθέντα, ἀρκεῖ ἡ δικαίωσις τῆς ἐπιτυχίας. 'Αλλά, γιὰ τὸ χρέος μας πρὸς τὸ μέλλον τῆς «Η. Ε.», εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ ἀποκαλύψαμεν ὅτι, ἡ ἔκδοσις τῆς «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ» εἶναι πράγματι ἕνας ἀληθινὸς ἄθλος, ποὺ ἴσως πολλοὶ δὲν ὑποπτεύονται κἂν τὸ τρομακτικὸν τῆς ὁλκῆς του (προσεγγίζει τὶς 15.000 δρχ. μηνιαίως). Κι' εἶναι ἄφευκτη ἀνάγκη ν' ἀνακύψη, μέσ' ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτήν, ἡ ἡράκλειος χεὶρ τῆς συνεπείας μας, ποὺ θὰ κυλίση τὸν ὄγκον αὐτόν, στὴν ἀνηφορικὴ πορεία μας. Γι' αὐτὸ ἀνακύπτει ἀνέφικτος ἡ ἀνάγκη νὰ δείξωμεν ὅλοι μας κάθε δυνατὴ συνέπειαν ὡς παὸς τὰς ὑποχρεώσεις μας, ἀπέναντι στὴν πράγματι ἡρωϊκὴν προσπάθειαν τῆς «Η. Ε.», γιὰ ν' ἀρθοῦν ἔτσι καὶ οἱ ἀνυπέρβλητες ἀδυναμίες γιὰ νὰ δυνηθοῦμε νὰ χωρήσωμεν πλέον ἐξοπλισμένοι στὴν ἀνηφορικὴ πορεία μας. 'Εν ὀνόματι, λοιπόν, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴν «Η. Ε.», ἀπευθυνόμαστε πρὸς ὅλους μας.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ Η «ΞΕΝΙΑ»

Δὲ θὰ μιμηθοῦμε τὸν ἀνοίκειο τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο, ὁ ἀρθρογράφος τῆς «Ξενίας» καὶ Πρόεδρος τοῦ Ξενοδοχειακοῦ 'Επιμελητηρίου, ἐπικρίνοντας τὴ λύση ποὺ δόθηκε ἀπὸ τὸ Κράτος στὸ ζήτημα τοῦ τόπου προσεγγίσεως τοῦ Φέρρυ μπὼτ καὶ τῆς συνδέσεως τῆς 'Ελλάδος μὲ τὴν 'Ιταλία, ὑβρίζει στὸ τεῦχος της τοῦ Δεκεμβρίου π. ἔ, τοὺς Θεσπρωτοὺς εἰδικότερα, καὶ γενικότερα τοὺς 'Ηπειρῶτες, γράφοντας ὅτι οἱ ἀντίστοιχες περιοχὲς «...ὄχι μόνον δὲν παρουσιάζουν οὐδένα τουριστικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ... ἡ στοιχειώδης ἀποβαλκανοποίησίς των, ἀπαιτεῖ δεκάδας ἐτῶν προσπάθειες καὶ 350 τοὐλάχιστον ἑκατομμύρια...»' ἀλλὰ καὶ ὅτι «...ἡ προκριθεῖσα λύσις συνδέσεως τῆς 'Ελλάδος μὲ 'Ιταλίαν, ἀποτελεῖ τοὐλάχιστον πρόκλησιν ἢ τοὐλάχιστον ἐπὶ μέρους λύσιν, ἥτις μόνον κυνηγοὺς τσακαλιῶν, ἐντομολόγους ἢ χορογράφους ἀσχολουμένους μὲ τὰ Τσάμικα θὰ μποροῦσε νὰ ἐνδιαφέρη...». Οὔτε καὶ θὰ ἀντιπαρατηρήσουμε ὅτι, «πιέσεις», «ὕποπτα συμφέροντα» καὶ «ἀποπλανήσεις», εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἀρθρογράφος ἀποδίδει τὴν ἐπιτυχία τῆς λύσεως ποὺ δόθηκε, εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχουν καὶ πίσω ἀπὸ ὁποιαδήποτε πολεμική, ποὺ ἐπιφανειακὰ μονάχα μπορεῖ νὰ ἐμφανίζεται, σὰν προστάτρια τῆς τουριστικῆς ὑπολήψεως τῆς 'Ελλάδος.

Θὰ κατηγορήσουμε ὅμως τὸν ἀρθρογράφο γιὰ ἔλλειψη ψυχραιμίας καὶ νηφαλιότητος, στοιχεῖα ἀπαραίτητα γιὰ κάθε συζήτηση, καὶ γιά, ἀναγκαστικὸ ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ ἄρθρο του διαχωρισμὸ τῶν 'Ελληνικῶν χώρων καὶ κατοίκων τους, σὲ β α λ κ α ν ι κ ο ύ ς, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη— πῶς νὰ τοὺς ποῦμε;... — ε ὐ ρ ω π α ί ο υ ς, γιὰ τοὺς ὁποίους φαίνεται νὰ ἔχη τὴ γνώμη ὁ ἀρθρογράφος, ὅτι μόνον αὐτοὶ δικαιοῦνται τῆς στοργῆς καὶ τῆς μέριμνας τοῦ Κράτους, δίνοντας ἔτσι τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσουμε κι' ἐμεῖς γιὰ "Ελληνες προνομιούχους καὶ "Ελληνες... κατώτερης, τάχα, ποιότητας. —Δὲ θὰ τὸ κάνουμε ὅμως.

Δὲν ὑπάρχουν λοιπὸν—ἐκτὸς ἀπὸ «τσακάλια», καὶ «Τσάμικα»—ἄλλα τουριστικὰ ἐνδιαφέροντα, στὴν Πρέβεζα, στὴν "Αρτα, στὰ Γιάννινα!.. κι ἀπὸ κεῖ ξεκινώντας, στὸ Μέτσοβο, στὴ Θεσσαλία, τὴ Μακεδονία!. Οὔτε φυσικὲς καλλονές, οὔτε ἀρχαιότητες! μήτε ἀξιοθέατα, μήτε ἀξιομελέτητα!.. "Ολα αὐτά, τὰ συγκεντρώνουν μόνο οἱ περιοχὲς γιὰ τὶς ὁποῖες μιλεῖ ὁ ἀρθρογράφος; Καὶ μόνο αὐτὲς δικαιοῦνται νὰ δεχτοῦν τὰ ἑκατομμύρια τοῦ Κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ!.. "Ολοι οἱ ἄλλοι, εἶναι Βαλκανικοί!.. —"Ομως, κι' ἂν ἀκόμα ὅλες αὐτὲς οἱ ὕβρεις ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὸ στόμα ἑνὸς "Ελληνα γιὰ ἄλλους "Ελληνες, καὶ πού, αὐτὲς ἀκριβῶς εἶναι—κι ὄχι ἡ λύσις 'Ηγουμενίτσας— ποὺ ἀποτελοῦν, κι ἀπὸ τ ώ ρ α μάλιστα, μιὰ β έ β α ι η τ ο υ ρ ι σ τ ι κ ὴ δ υ σ φ ή μ η σ η τῆς 'Ελλάδας, κι ἂν αὐτὲς λοιπὸν εἶχαν στέρεες πραγματικὲς βάσεις, αὐτό, δὲν θὰ ἦταν τάχα λόγος, νὰ μεριμνήση μᾶλλον τὸ Κράτος νὰ ἀρθοῦν οἱ τυχὸν μειονεκτικότητες, ἀντὶ νὰ ἐγκαταλείψη —ὅπως προτείνεται— τὶς ἀντίστοιχες περιοχές, στὸ ἔλεος τοῦ 'Υψίστου καὶ στὶς θετικὰ καὶ ἀπὸ βήματος, ποὺ ἄλλη ἔπρεπε νὰ ἔχη τὴν

ἀποστολή, διαφημιστικὲς προσπάθειες,... ἀνυστερόβουλων καλοθελητῶν, ποὺ φροντίζουν, τάχα, γιὰ τὰ γενικὰ τοῦ Κράτους συμφέροντα κι ὄχι γιὰ τὰ στενότερα δικά τους; —Καὶ γιατὶ τάχα αὐτὸ τὸ ὕφος τὸ ὀργίλο καὶ ἀπαράδεκτο ὑβριστικό, ποὺ ἀφήνει τὴν ἐντύπωση προσπάθειας νὰ ἐμποδιστῇ —π ά σ ῃ θ υ σ ί ᾳ— ἡ τουριστικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Βορείας Ἑλλάδος;

Τουρισμὸς ἑνὸς τόπου, ἀπὸ τὴν ἐσωτερική του πλευρά, δὲν εἶναι μονάχα ἡ ἐκμετάλλευση τῶν ξένων καὶ τὸ γέμισμα τῆς σακούλας μας. Τουρισμὸς στὴ βαθύτερή του ἔννοια, σημαίνει κοινωνικὴ καὶ λαϊκὴ πρόοδο· καὶ δὲ γεννήθηκε ἀκόμα ὁ ἄνθρωπος, ὁποιαδήποτε κι ἂν αὐτὸς κατέχει θέση, ποὺ θὰ μπορέση νὰ ἐμποδίση τὴν κ ο ι ν ω ν ι κ ὴ καὶ λ α ϊ κ ὴ π ρ ό ο δ ο τῆς Ἠπείρου, χαρακτηρίζοντας τὶς ἀντίστοιχες προσπάθειες τῶν ἀντιπρόσωπών της, «ὕ π ο π τ α σ υ μ φ έ ρ ο ν τ α», «π ι έ σ ε ι ς» καὶ «ἀ π ο π λ α ν ή σ ε ι ς» τῆς Κυβερνήσεως.

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

*

ΕΥΡ. ΣΟΥΡΛΑΣ—Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ—Κ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

Τὸν περασμένο μῆνα τέσσερα ἐπίλεκτα στελέχη τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀπεχώρησαν ἀπὸ τὴν ἐνεργὸ ὑπηρεσία γιατὶ συμπλήρωσαν τὸν ὡρισμένο ἀπὸ τὸ νόμο χρόνο. Καὶ οἱ τέσσερες εἶναι Ἠπειρῶται. Ὁ πρῶτος, ἐκλεκτὸς συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας, ὁ κ. Εὐριπίδης Σούρλας, ὑπηρετοῦσε σ' ἕνα γυμνάσιο τῶν Ἀθηνῶν. Ἦταν ἕνας φωτισμένος φιλόλογος καὶ παιδαγωγὸς καὶ ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη διετέλεσε Διευθυντὴς τοῦ Πενταταξίου Διδασκαλείου Ἰωαννίνων. Στὴ θέση αὐτὴ ἔδειξε ὅλες τὶς ἱκανότητες ποὺ εἶχε, πέτυχε μιὰ ὑποδειγματικὴ ὀργάνωση τοῦ Ἱδρύματος ποὺ διηύθυνε καὶ ἐμόρφωσε ἑκατοντάδες δασκάλους πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους διακρίθηκαν κυτόπι καὶ σὰν ἐκπαιδευτικοὶ ἀλλὰ καὶ σὰν πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Ὁ κ. Σούρλας ἦταν ἀπὸ τοὺς λίγους ἀξίους τοῦ ὀνόματός των παιδαγωγούς κι' ἡ ἀποχώρησή του, γιατὶ διαφώνησε μὲ τὸ σύστημα τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, ἀπετέλεσε πλῆγμα γιὰ τὴν Παιδεία τῆς χώρας μας. Συνέχισε βέβαια νὰ ὑπηρετῇ ὡς καθηγητής, ἀλλὰ δὲν ἦταν ἡ καθηγεσία τὸ «κλῖμα» τοῦ κ. Σούρλα. Αὐτὸς ἦταν γεννημένος γιὰ πολὺ ἀνώτερα ἐπιτεύγματα. Ἀλλ' ἂν ἡ δρᾶσις ἀνεστάλη, ἡ φωνὴ δὲν ἔσβησε. Μὲ κάθε μέσο καὶ τρόπο καὶ ἀπὸ κάθε σκοπιὰ ὁ κ. Σούρλας ἐξακολούθησε νὰ δίνη τὸ «παρὼν» στὴν παιδαγωγικὴ κίνηση τοῦ τόπου μας καὶ νὰ διατυπώνη ὑπεύθυνη γνώμη σ' ἕνα πλῆθος προβλήματα ποὺ ἀνέκυψαν στὸν τομέα αὐτὸν τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ γνώμη του εἶχε πάντοτε τὴ σφραγίδα τῆς πλατειᾶς του μόρφωσης καὶ τῆς βαθειᾶς μελέτης τῶν ὅσων ἐπραγματεύετο. Πιστεύουμε πὼς καὶ μετὰ τὴν «ἀποστρατεία» του θὰ συνεχίσῃ νὰ γράφη καὶ νὰ διδάσκη τοὺς νεώτερους μὲ τὰ ἀποστάγματα τῆς τόσο πολύτιμης πείρας του.

—Ὁ κ. Γ. Παπανικολάου, ποὺ συμπλήρωσε καὶ αὐτὸς τὴν ἐκπαιδευτικὴ θητεία του, διετέλεσε ἐπὶ δεκαετηρίδες Γυμνασιάρχης τῆς γεραρᾶς Ζωσιμαίας Σχολῆς. Ἦταν ὁ ἐπισιημονικὰ κατηρτισμένος φιλόλογος, ἐμόρφωσε χιλιάδας νέων Ἠπειρωτῶν καὶ διακρίθηκε γιὰ τὶς διοικητικές του ἱκανότητες. Ἐπὶ τῆς γυμνασιαρχείας του ἡ Ζωσιμαία Σχολή, στάθηκε στὸ ὕψος ἑνὸς ἀληθινοῦ Προτύπου Γυμνασίου καὶ ὑψώθηκε στὸ ἐπίπεδο τῆς παληᾶς αἴγλης της. Ὁ κ. Παπανικολάου ἔχει ἀκόμα στὸ ἐνεργητικό του τὴν ἵδρυση τῆς νέας Ζωσιμαίας Σχολῆς γιὰ τὴν ὁποία τόσους κόπους καὶ φροντίδες κατέβαλε. Εἶναι κρῖμα γιατὶ ὁ πληθωρικὸς δυναμισμός του τερματίστηκε ἀπὸ ἕναν τύπο τοῦ νόμου. Γιατὶ εἶναι βέβαιο πὼς ὁ κ. Παπανικολάου εἶχε πολλὰ ἀκόμη νὰ προσφέρῃ στὴν ἐκπαίδευση τοῦ τόπου μας.

—Ὁ κ. Γ. Παπαγεωργίου, Γυμνασιάρχης τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Ἰωαννίνων, εἶναι ὁ ἐκπαιδευτικὸς τῆς ἀθορύβου ἐργασίας. Ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του γιὰ τὴ σπάνια φιλολογική του κατάρτιση—λίγοι ἔχουν τὴ μόρφωση τοῦ κ. Παπαγεωργίου—ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ προσόντα, τὰ ἀναγκαῖα σ' ἕναν ποὺ κατέχει ὑπεύθυνη θέση στὸν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οἱ καθηγηταὶ τοῦ Γυμνασίου Θηλέων καὶ οἱ μαθήτριες, γιὰ τὴ μόρφωση τῶν ὁποίων τόσους κόπους κατέβαλε, ὀργάνωσαν ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει ἐκ τῆς ὑπηρεσίας γιορτὴ μὲ τὴν ὁποία τὸν τίμησαν.

—Ὁ κ. Κων. Μπουκουβάλας, διετέλεσε ἐπὶ

ΚΩΝ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ... ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

40 καὶ πλέον ἔτη καθηγητὴς τῆς Τεχνικῶν τῆς Ζωσιμαίας Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας. Εἶναι ἡ ζωντανὴ παράδοση τοῦ ἀνωτέρου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ Ἱδρύματος τῆς Ἠπείρου καὶ ἡ συμβολή του στὴν εὔρυθμη λειτουργία του ἦταν μεγίστη. Χιλιάδες δασκάλους ἐμόρφωσε ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του καὶ ἡ πεῖρα του στάθηκε πολύτιμος ὁδηγὸς σὲ ἀπειρία περιπτώσεων. Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας κ. Δημητρίου Καραθανάση καὶ τοῦ διευθύνοντος κ. Ἰωάννου Κωτίτσα, ὀργανώθηκε πρὸς τιμήν του ἑορτὴ τὸν Ἰανουάριο ἐ. ἔ. κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξήρθη ἡ προσφορά του καὶ ἀναλύθηκε τὸ ἔργο του. Ἡ Ἀκαδημία στὴ γιορτή, αὐτὴ διὰ τοῦ Διευθυντοῦ της, τοῦ ἀπένειμε καὶ δίπλωμα γιὰ τὶς πολύτιμες ὑπηρεσίες του στὸ Ἵδρυμα.

Ι. Ν. Ν.

*

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν τελετῶν τῆς Ζωσ. Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἰωαννίνων τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ὡμίλησεν ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου ὁ Γεν. Ἐπιθεωρητὴς Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως κ. Κωνσταντῖνος Γιαννακόπουλος, ἀναπτύξας μὲ ἀρκετὴν σαφήνειαν καὶ ἐνάργειαν καὶ κατόπιν ἐπιμεμελημένης ἐπεξεργασίας τὸ θέμα: Τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς παρὰ Ἀριστοτέλει καὶ αἱ σύγχρονοι ψυχολογικαὶ ἀντιλήψεις.

Ὁ σκοπὸς τῆς διαλέξεως, τῆς διοργανωθείσης καὶ προαναγγελθείσης ὑπὸ τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας» ἐπέτυχε πλήρως. Δι' αὐτὸ δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰ θερμά μας συγχαρητήρια τόσον εἰς τὸ ὀργανῶσαν τὴν διάλεξιν Περιοδικόν, ὅσον καὶ τὸν ὁμιλητήν.

Ὁ σκοπὸς ὅμως μιᾶς διαλέξεως θὰ ἐπετυγχάνετο πληρέστερον ἐὰν μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁμιλίας, ἐπηκολούθει μία συζήτησις, ὅπως ἐνίοτε συμβαίνη κατὰ τὰς δημοσίας ὁμιλίας. Διότι κατ' αὐτὴν δι' ἐρωτήσεων τῶν ἀκροατῶν καὶ ἀπαντήσεων τοῦ ὁμιλητοῦ τῆς ἡμέρας θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πληρωθοῦν τὰ κενά, νὰ φωτισθοῦν πολλαὶ σκοτειναὶ πλευραὶ τοῦ ἀναπτυσσομένου προβλήματος καὶ τὸ ὅλον θέμα, ἐξετασθὲν ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις νὰ θεωρηθῇ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐξαντληθέν!

Πολλὰ θέματα λόγῳ τῆς εὐρύτητός των εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατον νὰ ἐξαντληθοῦν ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος μιᾶς ὥρας παρ' ὅλην τὴν ἐπιμελῆ προπαρασκευὴν των ὑπὸ τῶν ὁμιλητῶν. Κατὰ μείζονα λόγον τὸ εὐρύτατον πρόβλημα περὶ ψυχῆς.

Ὅπως ὁ ἴδιος ὁ ὁμιλητὴς ἐτόνισε κατὰ τὴν ὁμιλίαν του τὰ χρονικὰ ὅρια μιᾶς διαλέξεως δὲν ἐπιτρέπουν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ προβλήματος τῆς ψυχῆς, ὅπως τὸ ἐπεξειργάσθη ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος εἰς τὸ τρίτομον περὶ ψυχῆς ἔργον του.

Ἀλλὰ νομίζομεν ἡμεῖς, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη τὸ θέμα περὶ ψυχῆς ἀνεπτύσσετο πλήρως κατ' Ἀριστοτέλην, πάλι τοῦτο δὲν θὰ ἐξαντλῆτο. Διότι ἁπλούστατα ὁ Ἀριστοτέλης παρὰ τὸ τρίτομον ἔργον του περὶ ψυχῆς, δὲν τὸ ἐξαντλεῖ τὸ θέμα ἀλλὰ μόνον τὸ θίγει μόλις καὶ μετὰ βίας...

Ἐπειδὴ τὸ περὶ ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου θέμα ἀπησχόλησε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του ἐπὶ τῆς γῆς, τὸν ἀπασχολεῖ ἀκόμη καὶ θὰ τὸν ἀπασχολήσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον ὡς ἕνα ἄλυτον ἀκόμη καὶ πολυσυζητούμενον πρόβλημα, ὁ φίλτατος Διευθυντὴς τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας» μὲ προθυμίαν ἤνοιξε τὰς φιλοξένους στήλας τοῦ περιοδικοῦ του, κατόπιν, παρακλήσεώς μου, ἵνα ἀπευθυνθῶ δι' αὐτῶν πρὸς τὸν ὡς ἄνω ὁμιλητὴν καὶ διατυπώσω τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν εἰς τὸ μυαλό μου κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος περὶ ψυχῆς ὑπὸ τοῦ διακεκριμμένου ὁμιλητοῦ, παρακαλῶ δὲ τοῦτον θερμῶς ὅπως εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ ἀπαντήσῃ εἰς αὐτὰ διὰ τῶν ἰδίων φιλοξένων στηλῶν του, ἐλλείψει ἄλλου μέσου καὶ συζητήσεως.

Ὁ ὁμιλητὴς ἀνέφερε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι ὁ σταγειρίτης φιλόσοφος δὲν παραδέχεται ἄλλον κόσμον ἐκτὸς τοῦ κόσμου τοῦ ἐπιστητοῦ ἤτοι τοῦ κόσμου τῆς ὕλης. Μὲ ἄλλα λόγια δὲν παραδέχεται τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, τὸν ὁποῖον περιέγραψε καὶ ἐδίδαξεν ὁ διδάσκαλός του Πλάτων.

Α

Καὶ γεννᾶται τὸ εὔλογον ἐρώτημα: Ποῖος ἔχει δίκαιον; ὁ Ἀριστοτέλης ἢ ὁ Πλάτων;

Καὶ ἐὰν ἔχῃ δίκαιον ὁ Πλάτων ὅπως ἡμεῖς παραδεχόμεθα καὶ ὅπως ἡ χριστιανική μας θρησκεία παραδέχεται τοῦτο μὲ τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ κόσμου «τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων» τότε γεννῶνται περαιτέρω τὰ ἑξῆς συναφῆ ἐρωτήματα:

1) Ποία ἡ σχέσις τοῦ ἀοράτου κόσμου πρὸς τὸν ὁρατὸν τοιοῦτον; Καὶ τανάπαλιν.

2) Ὁ ἀόρατος κόσμος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ὁρατοῦ; Ἢ ὁ ὁρατὸς τοιοῦτος;

3) Πότε ἐδημιουργήθη ὁ ἀόρατος κόσμος ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ καὶ διατί;

4) Πότε ἐδημιουργήθη ὁ ὁρατὸς κόσμος καὶ διατί;

5) Οἱ δυὸ κόσμοι ἐδημιουργήθησαν συγχρόνως; Ἢ ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον;

6) Καὶ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ δυὸ κόσμοι ἐδημιουργήθησαν ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, τότε ποῖος κόσμος ἐδημιουργήθη τὸ πρῶτον; Ὕστερα ἀπὸ πόσον χρονικὸν διάστημα ἐδημιουργήθη ὁ δεύτερος κόσμος καὶ διατί;

Β

7) Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰδικώτερον εἰς ποῖον ἐκ τῶν δυὸ ὡς ἄνω κόσμων ἀνήκει; Εἰς τὸν κόσμον τῆς ὕλης τὸν θαυμασίως περιγραφέντα ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀριστοτέλην ἢ εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν τὸν θαυμασιώτερον περιγραφέντα ἀπὸ τὸν θεῖον Πλάτωνα;

8) Ὁ Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν ὅτι ὁ νοῦς εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀθάνατος ὅτι δηλ. ἐπιζεῖ τοῦ θανάτου τοῦ γηΐνου σώματος. Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Α. παραδέχεται ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐρωτᾶται περαιτέρω: Εἰς ποῖον χῶρον ζῇ περαιτέρω αὐτὸς ὁ νοῦς ἢ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ καὶ ὑπὸ ποίαν μορφήν; Ἀναφέρει τὶ περὶ τούτου ὁ Ἀριστοτέλης;

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

9) Ἀφοῦ ὁ Ἀριστοτέλης παραδέχεται ἐπιβίωσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἑνὸς ἀνεξαρτήτου ὄντος, παραδέχεται οὗτος καὶ προϋπαρξιν τῆς ψυχῆς; Ἤτοι, ἀνεξάρτητον ὕπαρξιν τῆς ψυχῆς πρὸ τῆς ἐνσαρκώσεώς της εἰς γήϊνον σῶμα;

Γ

Κατὰ Ἀριστοτέλην ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἠθικὴ τελειοποίησις. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἐξομοίωσις τῷ Θεῷ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ: Νὰ γίνωμεν τέκνα τέλεια ὡς ὁ πατήρ μας ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐπίσης κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ὁ Θεὸς εἶναι τὸ κινοῦν ἀκίνητον. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἰδέα τῆς καλωσύνης καὶ κατὰ Χριστὸν ὁ Θεὸς εἶναι ἀ γ ά π η.

10) Ὑπάρχει τρόπος νὰ συμβιβασθοῦν αἱ τρεῖς αὗται ἀπόψεις ἀναμεταξύ των; Ὁ Πλάτων μὲ τὴν ἰδέαν τῆς καλωσύνης ὡς Θεὸν προσεγγίζει κατὰ πολὺ τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὸ κινοῦν ὅμως ἀκίνητον τοῦ σταγειρίτου φιλοσόφου πῶς συμβιβάζεται μὲ τὸν Θεὸν τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας;

11) Ἀφοῦ ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ τελειοποίησίς της μέχρι τῆς ἐξομοιώσεώς της τῷ Θεῷ, εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν τὰς ἰδιότητας τοῦ θείου διὰ νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀπόκτησίν των καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν μετὰ τὴν ἀπόκτησίν των τὴν ἐξομοίωσίν μας μὲ τὸν Θεόν. Εἶναι ἑπομένως προφανὲς ὅτι, προτοῦ ἐξομοιωθῶμεν τῷ Θεῷ, ὀφείλομεν νὰ γνωρίσωμεν ποῖαι εἶναι αἱ ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐδῶ γεννῶνται εὐλόγως τὰ ἑξῆς ἐρωτήματα: Ποῖος εἶναι ὁ πραγματικὸς Θεός; Τὸ κινοῦν ἀκίνητον τοῦ Ἀριστοτέλους; Ἡ ἰδέα τῆς καλωσύνης τοῦ Πλάτωνος; Ἤ ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου μας;

12) Ποῖαι εἶναι αἱ ἰδιότητες τοῦ πραγματικοῦ Θεοῦ;

13) Πότε ἀποκτᾷ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τὰς θείας αὐτὰς ἰδιότητας καὶ τίνι τρόπῳ;

14) Διατί ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐφοδιάσθη ἀμέσως μὲ τὰς θείας ἰδιότητας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῆς γεννήσεώς της ἀλλὰ ἐδημιουργήθη ἀτελής;

Ὅπως θὰ ἀντιληφθῇ ὁ κ. Γενικὸς Ἐπιθεωρητής, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἀναγνώστης τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας, ἀναγινώσκων τὰ ὡς ἄνω τεθέντα ἐρωτήματά μου, τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν εὐρύτητα ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωσε ὁ μέγας Ἀριστοτέλης. Εἶναι πρόβλημα θρησκευτικόν, φιλοσοφικόν, κοσμογονικόν, μεταφυσικόν!

Διὰ νὰ κατανοηθῇ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις τὸ ἐξετάζει ἀπὸ βιολογικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀπόψεως μόνον. Πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ πρίγκηψ τῆς φιλοσοφίας ὅλων τῶν τόπων καὶ χρόνων, ὁ Πλάτων καθὼς καὶ τὰ διδάγματα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου μας.

Ὁ Ἀριστοτέλης ὅμως ἀπέναντι τῶν συγχρόνων ψυχολογικῶν ἀντιλήψεων ἀποτελεῖ σημαντικὴν πρόοδον. Ὁ ὁμιλητὴς τῆς παρελθούσης Κυριακῆς ἔκαμε μὲ πικρίαν τὴν θλιβερὰν διαπίστωσιν ὅτι ἡ σημερινὴ ψυχολογία ε ἶ ν α ι χ ω ρ ὶ ς ψ υ χ ή ν! Ἐνῶ ὁ Ἀριστοτέλης παρεδέχθη ἀ θ ά ν α τ ο ν ψ υ χ ὴ ν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ σύστασις ἐν τέλει τοῦ ὁμιλητοῦ, ὅπως ἐγκαταλείψωμεν τὰς ἄνευ ψυχῆς συγχρόνους ψυχολογικὰς ἀντιλήψεις καὶ ἀναζητήσωμεν τοὺς ἰδικούς μου ἀρχαίους κλασσικοὺς τοὺς διδάξαντας τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, εἶναι ἀπολύτως ὀρθὴ καὶ ἐνδείκνυται ὡς σκοπιμωτάτη κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τοῦ μηχανικοῦ ὑλισμοῦ, τῆς ἀθείας καὶ τῆς ἄνευ ψυχῆς ψυχολογίας!

Ἀλλὰ ποίους κλασσικούς; Τὸν Ἀριστοτέλην μόνον; Ὄχι. Τὸν Ἀριστοτέλην μαζὶ μὲ τὸν Πλάτωνα. Εἶναι πλάνη νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀναιρεῖ καὶ ἀντικρούει τὸν διδάσκαλόν του Πλάτωνα. Ὄχι μόνον δὲν τὸν ἀντικρούει ἀλλὰ τοὐναντίον τὸν συμπληρώνει κατὰ τὴν γνώμην τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν τῶν ἔργων τῶν δυὸ τούτων διανοητικῶν γιγάντων. Κατὰ τούτους ὁ μὲν Πλάτων περιέγραψε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης μὲ τὰ ὀξέα μάτια τοῦ γηΐνου σώματός του τὸν ὑλικὸν τοιοῦτον. Ἔτσι ὁ ἕνας συμπληρώνει τὸν ἄλλον. Καὶ οἱ δυὸ δὲ εἶναι αἱ δύο ὄψεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ νομίσματος· δίδυμοι πνευματικοὶ ἀδελφοὶ οἱ περιγράψαντες θαυμασίως τὴν ὅλην δημιουργίαν ἤτοι τὴν ὁρατὴν καὶ ἀόρατον!..

Τὰ διδάγματα τῶν δυὸ ὡς ἄνω μεγάλων κλασσικῶν μας παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν ἵνα λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον εἶναι στενώτατα συνδεδεμένον μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τοῦ πεπρωμένου αὐτοῦ καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν καὶ τὰ διδάγματα τῆς χριστιανικῆς πίστεώς μας περὶ τῆς ψυχῆς. Τότε καὶ μόνον θὰ ἤμεθα εἰς θέσιν νὰ σχηματίσωμεν μίαν ἰδέαν περὶ ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὀρθήν, πλήρη, περισσότερον ἀληθῆ καὶ ἀπόλυτον.

Ὄχι μὲ μίαν ψυχολογίαν χωρὶς ψυχὴν τὴν παραπλανοῦσαν καὶ τὴν ἄγουσαν εἰς σφαλεροὺς ὀλεθρίους δρόμους!

Ἀλλὰ μὲ μίαν ψυχολογίαν μὲ ἀ θ ά ν α τ ο ν ψ υ χ ὴ ν καὶ μὲ πανάγαθον, πάνσοφον καὶ παντοδύναμον Θεόν, ὅπως τὴν διδάσκῃ ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλάτων καὶ τὸ ἱερόν μας Εὐαγγέλιον!

ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΠΑΝΑΓΙΟΣ
Διδάκτωρ τοῦ Δικαίου
τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου

*

Η ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΚΑΙ Η ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Παράλληλα μὲ τὸ Κρατικὸν ἐνδιαφέρον, ποὺ ἐκδηλώνεται τὰ τελευταῖα χρόνια, γιὰ τὸ ξαναζωντάνεμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Χωριοῦ καὶ τὴν δημιουργία σ' αὐτό, ἀνέτων καὶ ἀποδοτικῶν ὅρων ἐργασίας, μὲ σκοπὸ τὸ σταμάτημα τοῦ ρεύματος τῆς ἀστυφιλίας καὶ τῆς μεταναστεύσεως, ἔγιναν καὶ ἀρκετὲς προσπάθειες ἀπὸ μέρους τῆς Ἰδιωτικῆς Πρωτοβουλίας μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία, μὲ τὴν «υἱοθέτησι» διαφόρων κατεστραμμένων, ἀκριτικῶν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

χωριῶν καὶ διάφορες παρόμοιες ἔμπρακτες ἐκδηλώσεις.

Παρ' ὅλες ὅμως αὐτὲς τὶς ἐνέργειές της, ἡ Ἰδιωτικὴ Πρωτοβουλία δὲν μπόρεσε μέχρι σήμερα ν' ἀξιοποιήση τὸ ἐνδιαφέρον της γιὰ τὴν Ὕπαιθρο, ἀπὸ ἔλλειψι συντονισμοῦ. Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν ἦλθε νὰ τὴν καλύψη τελευταία, τὸ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ» ἱδρυθὲν Κοινωφελὲς Σωματεῖον (ἀριθ. ἐγκρίσεως Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν 17514]1956), τοῦ ὁποίου ἡ δημιουργία ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον στὸ μεγάλον ἐνδιαφέρον καὶ τὴν πραγματικὴ ἀγάπη ποὺ αἰσθάνονται γιὰ τὸ πολυβασανισμένο Ἑλληνικὸ χωριὸ ἕνα πλῆθος διακεκριμμένων προσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας μέσα στὸ ὁποῖον μετέχει κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν τὸ Ἠπειρωτικὸν στοιχεῖον.

Μεταξὺ τῶν σκοπῶν τῆς «Ἑλληνικῆς Ἑνώσεως» πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει τὸ θέμα τῆς ὠργανωμένης Οἰκοβιοτεχνίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Λαϊκή μας Τέχνη, μὲ τὶς πολύπλευρες ἐκδηλώσεις της, θὰ μποροῦσε θαυμάσια, καλλιεργουμένη στοὺς τόπους ποὺ ἰδιαίτερα εὐδοκιμεῖ (καὶ συγκεκριμένα στὴν Ἤπειρον), νὰ ἀποτελέση γιὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ αὐτή, ἕνα σοβαρὸν ἐπικουρικὸ εἰσόδημα ἀργότερα δὲ μὲ τὴν διάθεσι τῶν ἐπιμελημένων προϊόντων της εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν θὰ ἀποβῆ καὶ ἕνας σημαντικώτατος συντελεστὴς ἀπὸ ἀπόψεως εἰσροῆς ξένου Συναλλάγματος γιὰ τὴν Ἐθνική μας Οἰκονομία.

Τὸ θέμα τοῦτο, ἀφορᾶ ἰδιαίτερα τὴν Ἤπειρον, διότι συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἑνώσεως, ἡ ἀρχὴ τῆς ὅλης προσπαθείας θὰ γίνη ἀπὸ τὴν Ἤπειρον καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὸν Νομὸν Ἰωαννίνων, ὅπου ἡ Λαϊκὴ Τέχνη εὑρίσκεται σήμερα σὲ ἱκανοποιητικὸ στάδιο. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἕνωσις θὰ συνεργασθῆ στενώτατα μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, τὰς Κρατικάς, Δημοτικὰς καὶ Κοινοτικὰς Ἀρχὰς καὶ κάθε Ὀργανισμὸν ποὺ ἔχει παρεμφερεῖς σκοπούς. Τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς Ἑνώσεως ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κάτωθι:

Πρόεδρος Τίνος Ρ. Σ. Μπαλάνος, α' ἀντιπρόεδρος Σπυρίδων Ζαρπαλᾶς, β' ἀντιπρόεδρος Μίνως Κυπριάδης, Γεν. Γραμματεὺς Γεώργιος Παπασπύρου, Ταμίας Ἀθανάσιος Τσεκούρας, Μέλη: Βασίλειος Χρήστου, Παῦλος Βρέλλης, Ἑλένη Γεωργαντῆ, Κων]νος Μπούγαλης, Θεόδωρος Πάσχος.

Τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς Ἑνώσεως πρόκειται νὰ συνέλθη εἰς πρώτην συνεδρίασιν κατὰ τὸ τέλος Φεβρουαρίου, ὁπότε καὶ θὰ ἀναπτυχθῆ τὸ ὅλον πρόγραμμα τοῦ Σωματείου καὶ θὰ καθορισθῆ ἰδιαίτερα ἡ ἔναρξίς του ἀπὸ τὴν Ἤπειρον.

Ἀναμένομεν λοιπὸν τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀξιέπαινης αὐτῆς πρωτοβουλίας ποὺ ἐνδιαφέρει εἰδικώτερα ὅλους τοὺς Ἠπειρώτας.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΑΜΟΣ

✶

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑ ΜΑΣ

Ταπεινὸ κι' ἀπέριττο —ὅπως σεμνὸς κι' ἀπέριττος ἦταν, στὴ ζωή του καὶ τὸ θάνατο, κι ὁ Νεομάρτυρας Ἅγιος Γεώργιος τῶν Γιαννίνων— παράμερο στέκει, στὸ ἄκρο τῆς πόλης καὶ τὸ σπήτι του, στὸ Ναΐσκο τοῦ ὁποίου οἱ εὐλαβικοὶ λάτρεις του, προσκυνοῦν τὴ μεγάλη εἰκόνα τοῦ Ἁγίου, τὴν ἱστορημένη μὲ φροντίδα τοῦ Ἱερομόναχου Χρύσανθου Λαϊνᾶ, δεκατρεῖς μόνον ἡμέρες μετὰ τὸν ἀπαγχονισμό του, καὶ ποὺ στὰ πόδια της διαβάζεται, σύντομο μὲν ἀλλὰ ἐπιγραμματικό, τὸ πρῶτο Συναξάρι τοῦ Νεομάρτυρα.

Θὰ ἦταν ἀνάρμοστο νὰ μιλούσαμε γιὰ τουριστικὴ ἀξιοποίηση τοῦ εὐλαβοῦς αὐτοῦ καὶ ταπεινοῦ εὐκτήριου οἴκου. Ὅμως θάπρεπε νὰ μελετηθῆ κάποιος τρόπος, οἱ πανέλληνες ἐπισκέπται τῶν Γιαννίνων —ἀλλά... γιατί ὄχι; κι οἱ ξένοι— νὰ περιλάμβαναν ἀνάμεσα στὰ ἐνδιαφέροντά τους, καὶ τὸ σπήτι ἑνὸς ταπεινοῦ κι' ἀγραμμάτου ἀγρότη, ποὺ μαρτύρησε ἀδίστακτα γιὰ τὴ θρησκεία του καὶ τὸν ἐθνισμό του. Θὰ εἶχαν ὅλοι αὐτοί, πολλὴ τὴν πνευματικὴ κι' ἐθνικὴ ὠφέλεια νὰ ἀποκομίσουν ἀπὸ τὸ προσκύνημά τους.

Δ. Σαλαμάγκας

✶

Ὁ ὀργανισμὸς εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἠπείρου ὡς ὑποαναπτύκτου περιοχῆς

Μέσα ἀπὸ τὶς καταστροφὲς καὶ τὰ ἐρείπια ποὺ προκάλεσε ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, ἀνέκυψε βαθυτάτη ἡ ἀνάγκη συνεργασίας μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν τόσον στὸν οἰκονομικόν, ὅσο καὶ στὸ πολιτικὸ τομέα.

Ἀπότοκος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ τῆς συνεργασίας ὑπῆρξεν ἡ ἵδρυσις τῆς Κοινοπραξίας Ἄνθρακος καὶ Χάλυβος, ἡ Κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ Ἀγορὰ καὶ ὁ Ὀργανισμὸς Οἰκονομικῆς Εὐρωπαϊκῆς Συνεργασίας (Ο.Ε.Ο.Σ.), στὸν ὁποῖον συμμετέχει καὶ ἡ Ἑλλάς.

Ὁ Ο.Ε.Ο.Σ. ἀποβλέπει κυρίως σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν καθυστερημένων οἰκονομικῶς Χωρῶν, διὰ τῆς ἐπενδύσεως κεφαλαίων εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν ὑποαναπτύκτους περιοχὰς εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀξιοποιηθοῦν αὗται πρὸς ὄφελος γενικώτερα ὅλων τῶν χωρῶν, ποὺ μετέχουν στὸν Ὀργανισμόν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἱδρύθη καὶ ὁ Εὐρωπαϊκὸς Ὀργανισμὸς Παραγωγικότητος, στὸν ὁποῖον ἐπίσης μετέχει ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος (ΕΛΚΕΠΑ).

Ἡ Ἑλλάς, ὡς μετέχουσα ἀμφοτέρων τῶν Ὀργανισμῶν αὐτῶν, προέκρινε ὡς ὑποανάπτυκτον περιοχὴν τὴν Ἤπειρον, δεδομένου ὅτι αὐτὴ οὐδόλως ἔχει ἀξιοποιήσει τοὺς πλουτοπαραγωγικοὺς της τομεῖς, ἔχει ὑποστεῖ δὲ λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων ἱκανὰς καταστροφάς, συντρέχουν δὲ ὅλες αἱ προϋποθέσεις διὰ τὴν παροχὴν εἰς αὐτὴν βοηθείας.

Οὕτω κατὰ τὸ δεύτερον ἑξάμηνον τοῦ 1956 ἀνηγγέλθη ὅτι ἀπεστάλη παρὰ τοῦ ΕΛΚΕΠΑ εἰς τὸν Ὀργανισμὸν Εὐρωπαϊκῆς Παραγωγικότητος ἡ σχετικὴ Μελέτη, ἐπληροφορήθημεν δὲ ὅτι πρόκειται νὰ διατεθοῦν διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἠπείρου 1.000.000 δολλάρια. Ταῦτα θὰ διατεθοῦν κατόπιν γνωματεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος καὶ τῶν ξένων ἐμπειρογνωμόνων,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

οἱ ὁποῖοι θὰ κληθοῦν παρ' αὐτοῦ. πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Αἱ περιοχαὶ αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιλεγοῦν εἰδικώτερον διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει νὰ ἀποτελοῦν Οἰκονομικὰς ἑνότητας, θὰ γίνουν δὲ ἐπενδύσεις κεφαλαίων εἰς διαφόρους παραγωγικοὺς κλάδους ὅπως λ. χ. τῆς Οἰκοτεχνίας, τῶν προτύπως λειτουργουσῶν γεωργικῶν καὶ Βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων κ. ἄ.

Ἡ πρόκρισις τῆς Ἠπείρου ὡς ὑποαναπτύκτου περιοχῆς ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως μίαν ἐπιτυχίαν καθὼς ἐπίσης καὶ δικαίωσιν τῶν θυσιῶν τοῦ Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος καθ' ὅλην τὴν ἀνώμαλον περίοδον τῆς ἀναταραχῆς τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐπακολουθήσαντος συμμοριτοπολέμου ὑπέστη τεραστίας καταστροφὰς καὶ ζημίας.

Ἀπομένει πλέον ἡ ἐπίσπευσις τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ Σχεδίου παροχῆς βοηθείας, ἰδιαίτερα δὲ τοῦ προγραμματισμοῦ (ὁ ὁποῖος θὰ ἀποτελέση καὶ τὴν πρώτην φάσιν, τῆς ἐφαρμογῆς τούτου ἐπομένης) καθ' ὅσον ἡ ἐπιλογὴ τῶν ὑπὸ χρηματοδότησιν παραγωγικῶν τομέων ἀποτελεῖ πρόβλημα ἐξόχως σοβαρὸν καὶ δύσκολον.

Ἐπ' αὐτοῦ πέραν τῶν συμβουλῶν καὶ ἀπόψεων τὰς ὁποίας θὰ διατυπώσουν οἱ ξένοι ἐμπειρογνώμονες ὀρθὸν θὰ εἶναι, πιστεύομεν, τὸ Ἑλληνικὸν Κέντρον Παραγωγικότητος, νὰ ἐξετάση καὶ τὰς ἀπόψεις τῶν ἁρμοδίων Κρατικῶν λειτουργῶν εἰς τὴν Ἤπειρον ὡς ἐπίσης καὶ τὰς τοιαύτας διακεκριμένων καὶ δυναμένων νὰ ἔχουν γνώμην ἰδιωτῶν Ἠπειρωτῶν.

Συγκεκριμένως πιστεύομεν ὅτι τὸ θέμα ἀναπτύξεως μιᾶς ὠργανωμένης, κατὰ πρότυπον τρόπον, οἰκοτεχνίας θὰ ἀποτελέση μίαν τῶν ἀσφαλεστέρων ἐπενδύσεων, ἐπὶ πλέον δὲ ἡ ἐνίσχυσις καὶ διαφόρων λοιπῶν πολιτιστικῶν καὶ πνευματικῶν ἐκδηλώσεων (αἱ ὁποῖες στηρίζονται σήμερον μόνον εἰς τὴν ἀκάματον ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν) θὰ συνεβάδιζεν ἁρμονικῶς μὲ τὸ ὅλον πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς Ἠπείρου. Εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ τελευταίου ὀρθὸν θὰ ἦτο τὸ ΕΔΚΕΠΑ νὰ ζητήση καὶ τὰς γνώμας ἐκείνων τῶν ἰδιωτῶν οἱ ὁποῖοι καταβάλλοντες ἀόκνους προσπαθείας, μὲ προσωπικὰς οἰκονομικὰς θυσίας συχνάκις προσπαθοῦν νὰ διατηροῦν ἄσβεστον τὴν δᾶδα τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν παραμελημένην αὐτὴν γωνίαν, ἡ ὁποία συνεισέφερεν τόσα εἰς τοὺς κοινοὺς Ἐθνικοὺς ἀγῶνας, καὶ τὰ Γράμματα καὶ ἀπεκλήθη εὐλόγως εὔανδρος διότι πράγματι τὸ ἤξιζεν καὶ τὸ ἀξίζει.

ΚΩΝ)ΝΟΣ ΧΡ. ΣΤΑΜΟΣ

***

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Νίκου Κοσμᾶ: *«Τὸ Ἠπειρωτικὸ Λαϊκὸ Σπίτι»*.

Στὴν προσπάθειά του ὁ κ. Κοσμᾶς νὰ ἱκανοποιήσει εὐρύτερες ἀνησυχίες του γύρω ἀπὸ τὸ ἱστορικολαογραφικὸ στοιχεῖο τοῦ τόπου μας, ἀνησυχίες ποὔναι κι ἑνὸς δασκάλου ἐκεῖ στὸ ἰδιαίτερό του ἔργο, σὰν θέλει νὰ τὸ συνδέει μ' ὅ,τι ἡ ἀξιολόγηση τῶν προβλημάτων του ἀπαιτεῖ, κάνει τὴν προσφορά του γιὰ μιὰ φορὰ ἀκόμα μὲ τὴν καθόλα ἐνδιαφέρουσα μελέτη του «Τὸ Ἠπειρωτικὸ Λαϊκὸ Σπίτι» σὲ ἀνάτυπο τῆς «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας» (Τ. 51-53).

Μὲ τὴ μελέτη τούτη ὁ κ. Κοσμᾶς προσθέτει ἀρκετὰ στοιχεῖα σ' ὅ,τι ὁ ἀρχιτέκτων Ἀριστοτέλης Ζάχος καὶ Κων)τῖνος Ἀθαν. Διαμάντης ἔχουν προσφέρει σὲ μελέτη τους σχετικὴ μὲ τὸ πρῶτο χτίσιμο τοῦ Ἠπειρωτικοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν προοδευτική του ἀλλαγὴ καὶ μεταρρύθμιση ποὺ ἔλαβε ὡς τὰ σήμερα.

Γιὰ κάθε ἰδιαίτερη ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ κατασκευὴ καὶ ἐκτέλεση τοῦ Ἠπειρωτικοῦ σπιτιοῦ δίνει ἐξηγήσεις ὀρθὲς ὁ κ. Κοσμᾶς, μιλάει γιὰ τοὺς ἰδιαίτερους τρόπους τῆς λαϊκῆς οἰκογένειας ποὺ ἀνάγκασαν τὴν κάθε μετατροπή του, ὥστε ὁ ἀναγνώστης, νὰ σχηματίζει πλήρη ἱστορικὴ γνώση γιὰ τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴ μορφὴ ποὺ πῆρε τὸ Ἠπειρωτικὸ Λαϊκὸ σπίτι.

Ἡ μελέτη τούτη τοῦ κ. Κοσμᾶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γενικό της ἐνδιαφέρο στὸ εὐρύτερο κοινό, παρουσιάζει καὶ τὸ ἰδιαίτερό της γιὰ τὸ παιδαγωγικὸ ἔργο τοῦ δασκάλου ἐκεῖ στὸ σχολειό, γιατὶ παρέχει πλούσιο περιεχόμενο σὰν πατριδογνωστικὴ ὕλη, κι' ἀποτελεῖ τέλεια βάση γιὰ τὸ μάθημα τῆς πατριδογνωσίας καὶ ἱστορικῆς γνώσης τοῦ παιδιοῦ.

Δεχόμαστε καὶ τούτη τὴ μελέτη, ὅπως κι ἄλλες, τοῦ ἐκλεκτοῦ συναδέλφου μας κ. Κοσμᾶ, σὰν μιὰ ἀντάξια πνευματικὴ προσφορά, καὶ δὲν ἔχομε παρὰ νὰ τὸν συγχαροῦμε ὁλόθερμα γιὰ τὴ ζωντάνια του, τὴν ἐρευνητική του θεώρηση μπρὸς τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ δασκάλου, καὶ τὴν ἀκούραστη προσπάθειά του γιὰ τὴ σωστὴ προσανατόλιση τοῦ σχολικοῦ ἔργου σ' ἄλλες βάσεις πλατύτερες, πιὸ διαπαιδαγωγικώτερες καὶ μορφωτικές.

ΦΩΤΗΣ Ι. ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ

*

Ἀντιγόνης Γαλανάκη-Βουρλέκη *«Πέρα ἀπ' τὰ σύνορα»*, στίχοι Ἀθήνα 1957.

Ἡ Ἀγάπη—τέσσερα ἀπὸ τὰ εἴκοσι ἑφτὰ τραγούδια της, τιτλοφοροῦνται Ἀγάπη—, ἡ πλατειὰ ἀγάπη σὲ ὅλες της τὶς μορφές, ποὺ ἀγκαλιάζει ὁλάκερη τὴ ζωή,

(...λίγη μοῦ εἶναι ἡ κάθε μέρα·
Ἔχω τόσα καὶ τόσα ν' ἀγαπήσω!
Τὸ δεντράκι ποὺ μεγαλώνει....
τὸ μυρμῆγκι ποὺ κουβαλάει τὸ σπόρο...
τὴν πασχαλιὰ ποὺ γυμνώνεται
ἀπ' τὰ φύλλα της...),

εἶναι τὸ κεντρικὸ μοτίβο τῆς νέας—τετάρτης κατὰ σειρὰ— Συλλογῆς τῆς γνωστῆς ποιήτριας τῆς Ἀθήνας, Ἀντιγόνης Γαλανάκη-Βουρλέκη:

Δίνω καὶ τὶς νύχτες μου,

συνεχίζει ἡ ποιήτρια στὸ ἴδιο της τραγούδι·

πίσω ἀπ' τὰ κλειστὰ βλέφαρα
τὰ μάτια μου κυττάζουν
ὅλα τὰ ὡραῖα ποὺ γεννιοῦνται καὶ πεθαίνουν.
Κυττάζουν τὴν Ἀγάπη·

Πρὸς τἄφταστα καὶ τὰ γαλάζια στρέφεται ἡ ψυχή της· καὶ ζηλεύει,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

τὸ περήφανο... γεράκι
που ταξιδεύει στὰ ψηλὰ κι ὡραῖα....
ποὺ τὸ παρομοιάζει,
σὰ μαύρη σαϊτιά, ρομφαία, ποὺ τρυπάει
τῆς Ἀττικῆς τὸ ἐξαίσιο ἀτλάζι...
Χαρταετὸ τὸν πόθο μου ὑψώνω,
καὶ κάνω εὐχὴ νὰ μπλέξῃ στὸ λαιμό του,
μαζί του στ' ἀνοιχτὰ νὰ ταξιδέψῃ...

Παντοτεινὴ ἔτσι Ἄνοιξη φουντώνει μέσα της, καὶ τὴ βλέπει, τὴν ἀναγγέλλει

κι ὅταν ἀκόμα εἶναι
ὑποψία γιὰ τοὺς ἄλλους... Σὲ κυττάζω σὰν πρώτη
[μέρα τῆς ζωῆς μου!... κι' εἶμαι
[ὅλη ἀναμονὴ κι' ἀνησυχία,
εἶμαι σὰν τὸ νέο πουλάρι,
ποὺ χτυπάει ἀνυπόμονα μὲ τὸ πόδι τὴ γῆ...
Ἐρημικὲ διαβάτη...

ἔγραφε κάποτε (Μνήμη αἰχμάλωτη), Ἀθήνα, 1953) ἡ ποιήτρια,

ἔλα καὶ πάλι νὰ δώσῃς
περιεχόμενο στὶς νεκρὲς ὧρες... — Ποῦ εἶναι
[τὸ χέρι
ποὺ θ' ἀκουμπήσῃ μαλακὰ
στὴν καλπάζουσα ψυχή;...

ἀναρωτιέται σήμερα·

ποὺ εἶναι τὸ χέρι
ποὺ θὰ δεθῆ στὸ δικό μου
γιὰ νὰ περάσουμε τὰ βουνὰ τῆς ἀγάπης;...
Ἡ ἀγάπη ἦρθε. Ὅμως...,
ἦρθε σὰν τὴ θύελλα
ποὺ πέφτει σὲ καλοκαιριάτικη μέρα.
Ξερίζωσε τὴ γαλήνη... Μάδησε τὴ χαρά... Φύτεψε
τὸν πόνο... Θόλωσε τὸ νοῦ... Ἔδιωξε
τὸν ὕπνο.. —Ἦρθε σὰν τὴ θύελλα,
καὶ δὲν ἔχω τόπο νὰ κρυφτῶ!..

κραυγάζει τώρα ὀδυνηρὰ ἡ ποιήτρια. Παρ' ὅλα αὐτά,

Εὐλογημένη ἡ ὥρα,

προσθέτει,

πούστειλα
τὸ φιλικό μου μήνυμα σὲ σένα
κι' ἔγινε τώρα καρπὸς ἐρωτικὸς
ποὺ τὸν κρατάω στὰ χέρια μου... —Τ' ἀσήμαντα

συνεχίζει,

γέμισαν ὀμορφιά·
τ' ἁπλᾶ, νόημα.
Γέμισε κι' ἡ καρδιά μου Ἀγάπη... Ξεχείλισε σὰν
τὸ φουσκωμένο ποτάμι
πού... χύνεται
στοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς δρόμους...

Ὅμως, ἀποκαλύπτει ἡ ποιήτρια,

Κύριε, ὁ πόνος μου ἀμέτρητος κι' ἀβάσταχτος.
Σὰν τ' ἄρρωστο τ' ἀγρίμι...
τ' ἀνήμπορο νὰ φτάσῃ
στό..., νεράκι τῆς πηγῆς.., κοίτουμαι κι' ἐγὼ
καὶ μονάχα νὰ στενάζω μοῦ μένει
σάν... ὁ πόθος, μονάχος ὀνειρεύεται,
μέσα στὰ σύνορα κλεισμένος.
σὰν τὸ ψάρι ποὺ κλείστηκε στὰ δίχτυα...—Κύριε,
μικρὴ καὶ ἡ καρδιὰ
γιὰ νὰ βαστάξῃ τὴν ὀμμορφιά!
Πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς ζωῆς μου,

ἀποκαλύπτει, συνεχίζονται ἡ ποιήτρια, βρίσκεται τώρα ὁ λυρικός της κόσμος· κι ἐκεῖ πιά,

ὑψώνεται προστακτικὴ ἡ χαρά,

μὲ τὴν ὁποία,

νοερὴ σκάλα μ' ἑνώνει
στὴν ἐξαίσια φυλακή μου.
Ὅμως,
Τὰ δῶρα τῆς καρδιᾶς, βαρειὰ μου εἶναι, καὶ
βιάζομαι νὰ τὰ πάρετε καλοί μου!.

Καὶ γι' αὐτὰ ἡ ποιήτρια, δὲ ζητάει καμμιὰ ἀμοιβή· δὲν τὴν ξέρει αὐτὴ τὴ λέξη, δὲν τὴ ζητάει. —Κι' εἶναι τόσο πλούσια τὰ δῶρα τῆς καρδιᾶς της:

—Στὴν καρδιά μου ἔκλεισα
τοὺς πόθους τῆς γῆς!
στὸ κορμί μου κατοίκησαν οἱ λαχτάρες τῶν
ἀνέμων, τῶν φεγγαριῶν, τῶν ἐρώτων. Ἀγαπῶ
τὴ ζωή, μ' ἐμπιστοσύνη καὶ πάθος· ἀγαπῶ
τὶς ἡλιόλουστες μέρες, καὶ τὶς συννεφιασμένες
καὶ τὶς ἄγριες· μιλάω, μὲ τὸν ἥλιο καὶ μὲ τὶς
νύχτες.—Σηκώνω τὸ κεφάλι,
νὰ μοῦ ραντίσῃ τὸ πρόσωπο ἡ βροχή. Ἀγαπῶ
τὴ ζωή, χωρὶς νὰ τῆς ζητήσω
τίποτε· χωρὶς νὰ παίρνω τίποτε.
Μὲ φτάνει μιὰ γωνιὰ τοῦ σπητιοῦ
μὲ τὰ χέρια μου γεμάτα ἀγάπη, γιὰ νὰ μοῦ εἶναι
ἡ ζωὴ ἀβάσταχτα ὡραία.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκειμενικὸ αὐτὸ τραγοῦδι, ἡ ποιήτρια, σὲ καλοδουλεμμένους ἐπίσης καὶ ρυθμικοὺς ἐλεύθερους στίχους, γελάει καὶ χαίρεται, τὴν Ἄνοιξη, κλαίει, τὸ Φθινόπωρο, ὀδύρεται, τὸ Χειμῶνα: (—Εἶναι βαρειὰ γιὰ τὴν καρδιὰ ἡ ὥρα, ποὺ πέφτει πένθιμα στὴ γῆ μας τὸ σκοτάδι· καὶ μοιάζει σὰν κραυγὴ πόνου, ὁ κρότος τῶν παράθυρων ποὺ σφαλοῦνε καὶ ἀφήνουν τὸ δρόμο μοναχὸ καὶ νοτισμένο). Τραγουδάει ἐπίσης τὴν Ἐφηβεία, τοὺς Νεκροὺς τῶν πολέμων, τὴν Ἐννάτη τοῦ Μπετχόβεν, τὸ Γυιό της, τὸ Μελτέμι, τὶς Λεῦκες, τὰ Μεσημέρια, τὸν Κορινθιακό. Σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ποιήματα, τραγουδάει ἐπίσης τὴν Ἐκάλη, σὲ στίχους ἔντονα φυσιολατρικούς.

Ἡ Ἀντιγόνη Γαλανάκη-Βουρλέκη, μὲ τὴ Συλλογή της αὐτή, μᾶς δίνει ἕνα βιβλίο γεμᾶτο λυρικὸ πάθος, καὶ μᾶς κάνει νὰ δονούμαστε κι ἐμεῖς ἀπὸ τοὺς κραδασμοὺς τῆς ἐξαίσιας εὐαισθησίας της.

Δ. Σαλαμάγκας

*

Σπύρου Κατσίμη: Ὁ «Νάρκισσος» (ποιήματα).

Στὶς ἄγριες καὶ στὶς τραχειὲς κραυγές, ποὺ ἐδημιούργησεν ἡ ἀνάγκη νὰ ἐπιζήσουμε καὶ ν' ἀνανεωθοῦμε στὸ χρόνο ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀπρόοπτη γέφυρα τῶν ἐπιτεύξεων καὶ τῶν τραγικῶν ἀπαγοητεύσεων τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, ἡ ἀθόρυβη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

προσφορὰ τοῦ κ. Σπ. Κατσίμη, εἶναι πράγματι μιὰν ἀνοιξιάτικη ὥρα, στὴ μαγεία τῶν κερκυραϊκῶν τοπίων. Κι' ὅλοι μας ἔχομε τὴν ψυχή μας ἀνοικτὴ γιὰ μιὰν ἀγκαλιὰ λουλούδια. Ματώνομε στὶς ἀντιξοότητες, στὶς ἀνεξέλεγκτες —ἂν θέλετε— ἀνησυχίες μας, ἐνῶ προσμένομε κι' ἐνῶ λαχταροῦμε τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ, ποὺ χρωματίζει τὶς ἥσυχες συνθέσεις τοῦ κ. Κατσίμη. Δὲν ἔχομε, στὴ συλλογή του, νὰ ψάξουμε, νὰ πασχίσουμε γιὰ τὸ τάλαντό του. 'Αναδύεται τόσο λαμπικαρισμένο μέσ' ἀπ' τὴν ἴδια του τὴ φωνή, ποὺ λίγο ἂν σκύψουμε κοντά, θὰ βροῦμε τὸ εἴδωλό μας, νὰ καθρεφτίζεται στὶς ἤρεμες πηγές του. Κι' εἶναι πολὺ ὄμορφα τὰ σκηνικὰ ποὺ ντύνουν τὸν ζεστὸ λυρισμὸ ἑνὸς κερκυραίου ποιητῆ, ὅταν μάλιστα κι' ὁ ἴδιος εἶναι προσωπικὰ ὥριμος. Κι' ὁ κ. Κατσίμης εἶναι, στὰ ποιήματά του, αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ χορδή, ποὺ πάλλει τὰ πιὸ ἀνθρώπινα βιώματα στὴν ἀτομικὴν ἐμπειρία τοῦ καθενός μας. Τὸν εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν ὡραίαν ἀνάπαυλα, στὴ σκληρή μας πορεία. Καὶ δὲν ἔχομε νὰ τοῦ προσφέρουμε παρὰ ἕνα πράγματι ἀσήμαντο νόμισμα, ἔναντι τῆς πλούσιας εἰσφορᾶς του, στὴν χρυσόγραμμη τράπεζα τοῦ ἀνθρώπινου δικαστηρίου τῆς κριτικῆς. 'Ο κ. Κατσίμης προσωπικὸς στὴν ποίησή του καὶ ὁλοκληρωμένος στὴν ἐκφραστική του ἀπόδοση, εἶναι μπροστά μας περιβλημένος μιὰ δικαίωση εὐλαβείας —ἕνα λευκὸ περιστέρι, ποὺ μᾶς φέρνει μιὰν ἀγκαλιὰν ἀνοιξιάτικης δωρεᾶς. Μονάχα ἡ τεχνοτροπία του —κι' αὐτὸ τὸ σημειώνομε μὲς ἀπ' τὴ δική του ποίηση— ἔχει ἀκόμη κάτι ἀπὸ τὴν ἐπιμονὴ τῆς διαφωνίας, στὰ πρωτοποριακὰ γράμματα, ἔτσι ποὺ οἱ εἰκόνες τοῦ ποιητῆ νὰ παθαίνουν ἀπὸ μοναχές τους. Κι' αὐτὸ γίνεται πιὸ πολὺ αἰσθητό, στὰ σημεῖα ἐκεῖνα —κι' εἶναι ἀρκετὰ— ὅπου οἱ ἐξάρσεις ζητοῦν περιθώρια ἐσωτερικῆς των συνοχῆς καὶ ἀνάπτυξης. Γιατί, ὁ κ. Κατσίμης, κατ' ἐξοχὴν λυρικὸς ποιητής, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴν πολλαπλασιάζεται ἐκεῖ ποὺ οἱ στίχοι του ζητοῦν χῶρο, ἁπλότητα γιὰ νὰ ὁλοκληρωθοῦν, ὅπως:

. . .φεύγεις νάρκισσε,
θέλεις
νὰ διαλαλήσεις
τὴ χαρὰ
ὁλογυρά σου,
νὰ φωνάξεις
ἀγάπη!
ἀγάπη!

Ὅμως! 'Εδῶ πρόκειται ὄχι γιὰ ἀξιολόγηση, ἀλλά, γιὰ τεχνικῆς φύσης καθαρὰ ὑπόδειξη. Κι' εἴμαστε βέβαιοι ὅτι, ὁ κ. Κατσίμης, μὲ τὴν εὐαισθησία ποὺ ἔχει καὶ μὲ τὴν ἁπαλότητα τῆς ποιητικῆς του καταγωγῆς, ἂν κάμει κάποια εὐεργετικὴ παραχώρηση στὸ «δόγμα» του, θὰ βοηθήσει πολὺ στὴν ἴδια του τὴν ποίηση. Κι' ἄς μᾶς συγχωρήσει ἐδῶ τὸ αἰχμηρὸν τῆς παρακλήσεώς μας, γιὰ τὶς ἀγαπημένες του ἀναπνοές, γιατὶ κι' ἐμεῖς, σ' αὐτές, ἔχομε κάτι κι' ὁ καθένας ἀπ' τὴν ἀνάγκη νὰ ζήσουμε, στὶς ἀνοιξιάτικες ὧρες. Εἶναι καθολικὴ ἡ ἀγάπη γιὰ κεῖνο ποὺ ἐκφράζει αὐτὸ ποὺ ὅλοι νοιώθουν πὼς εἶναι δικό τους. Εἴμαστε βέβαιοι πώς, ὁ κ. Κατσίμης, θὰ ξανάρθη, ἀπ' τὰ ἴδια τοπία ὅπου εἶναι οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι, οἱ ἴδιες ἄνοιξες καὶ τὰ ἴδια χαμόγελα τοῦ Θεοῦ στὰ μάτια τῶν ἀγγέλων, γιὰ νὰ μᾶς δώσει κι' ἄλλα ποιήματα. Καί, γι' αὐτό, μαζὶ μ' ἕνα θερμὸ σφίξιμο τοῦ χεριοῦ, εἴπαμε κι' αὐτὰ στὸν κ. Κατσίμη σὰν διψασμένοι ποὺ δίνουν στὰ χέρια του ἕνα ποτῆρι, γιὰ νερό.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΟΣ

*

Γιώργου Κοτζιούλα (*"Απαντα*). (Ποιήματα 1928—1942), ἔκδοση «Δίφρου» σ. 36+338, 'Αθ. 1956.

Σ' ἕναν πολυσέλιδο τόμο μὲ τὸν παραπάνω τίτλο συγκεντρώθηκαν ξανατυπωμένα πολλὰ κομμάτια ἀπὸ τὴν ποιητικὴ παραγωγὴ τοῦ μακαρίτη 'Ηπειρώτου ποιητοῦ Γιώργου Κοτζιούλα, ποὺ εἶχαν κατὰ καιροὺς ἐκδοθῆ σὲ συλλογὲς ἢ εἶχαν φιλοξενηθῆ σὲ περιοδικὰ τῆς πρωτεύουσας καὶ τῶν 'Επαρχιῶν. Συνηθίζεται μετὰ τὸ θάνατο ἑνὸς λογοτέχνη οἱ οἰκεῖοι του ἢ οἱ φίλοι καὶ συνεργάτες του νὰ παίρνουν αὐτὴ τὴ φροντίδα γιὰ τὴν ὁλικὴ προβολὴ τοῦ ἔργου του, πρᾶγμα ποὺ καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων διευκολύνει στὴ μελέτη καὶ τὴν ἀντικειμενικὴ ἐκτίμηση τοῦ κρινόμενου κάθε φορὰ ποιητοῦ ἢ πεζογράφου καὶ τὴν ὁριστικὴ τοποθέτηση στὰ Νεοελληνικὰ Γράμματα τοῦ πεθαμένου λογοτέχνη διευκολύνει. Γιὰ νὰ πραγματώνεται ὅμως αὐτὸς ὁ διπλὸς σκοπός, πρέπει ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἀναλάβουν τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἐργασίας αὐτῆς νὰ μὴν κάμουν μιὰ ἁπλὴ ἀνατύπωση ὅλων τῶν ἔργων τοῦ μακαρίτη, ἀλλὰ δίπλα στὴν παράθεση τῶν κειμένων νὰ παρατάξουν καὶ τὰ ἀπαραίτητα κριτικὰ σχόλια ἢ τὶς ἀναγκαῖες διασαφήσεις, ποὺ δείχνουν τὴ βαθμιαία του πορεία στὸ δρόμο τῆς Τέχνης.. Καὶ μάλιστα θάλεγα, ὅτι σκοπιμώτερο εἶναι οἱ παρατιθέμενες κριτικὲς νὰ μὴν εἶναι μονόπλευρες, (μόνον ἐγκωμιαστικὲς δηλαδή), ἀλλὰ νὰ περιέχουν καὶ τὶς ἀπόψεις τῶν ἀντιφρονούντων. Μόνον ἔτσι προάγεται ἡ πνευματικὴ ζωή. 'Αλλιῶς λιβανίζομε καὶ δὲν κρίνομε. Στὴν περίπτωση, ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, ἔχομε ἕναν ὄγκο ποιητικῆς παραγωγῆς, ποὺ περιλαβαίνει κομμάτια ἀξιόλογα, μερικὰ ἀρκετὰ δυνατὰ καὶ μὲ χαρακτηριστικὴ πρωτοτυπία, δυστυχῶς ὅμως φιγουράρουν στὴ συλλογὴ καὶ πολλὰ ποιητικὰ (πρωτόλεια, γραμμένα ἀπὸ τὸν ποιητὴ στὰ νεανικά του χρόνια, ποὺ ἔκανε τὰ πρῶτα βήματα στὴν ποίηση), ποὺ δὲν ἀντέχουν σὲ σοβαρὴ κριτική. Αὐτὰ κι ἂν παραλείπονταν, δὲν θάφερναν ζημιά. 'Εκτὸς ἂν μᾶς δέρνει ἕνας τέτοιος ναρκισσισμός, ὥστε νὰ θεωροῦμε κάθε ἀποκύημα τῆς φαντασίας μας ἀριστούργημα καὶ νὰ νομίζωμε σὰν ἀπώλεια γιὰ τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία τὴν περικοπὴ ἢ ἀποκήρυξη ἑνὸς τμήματος ἀπὸ τὸ ἔργο μας. Ὥστε πρῶτα σημειώνω τὴν ἀνισότητα, ποὺ διακρίνει τὰ ποιήματα τοῦ ἀξέχαστου συμπατριώτη μας, ποὺ ἀναλώθηκε στὴ θεραπεία τῶν Μουσῶν... Ὕστερα παρατηρῶ, ὅτι πετυχαίνει καλύτερα νὰ μᾶς συγκινήση ἐκεῖ ποὺ καταπιάνεται μὲ θέματα τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης ἠθογραφικά, (ὅπου ἀρέσκεται ὁ μακ. Κοτζ. νὰ παρεμβάλλη λίγη εἰρωνεία ἢ σάτιρα), γιατὶ στὰ τέτοια δίνεται εὐκαιρία νὰ ἐκδηλωθῆ πιὸ αὐθόρμητα καὶ εἰλικρινά. 'Εκεῖ ὅμως ποὺ τὴν ἔμπνευσή του τὴν δε-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

σμεύει ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς ἢ ἡ κοινωνιολογικὴ διάθεση, διακρίνομε τὴν πάλη, ποὺ κάνει ὁ ποιητὴς νὰ συνδυάση τὰ ἀσυμβίβαστα, τὴν αἰσθητικὴ δηλ. ὀμορφιὰ μὲ τὸ ἰδεολογικό του κήρυγμα. Καὶ μὲ λύπη διαπιστώνομε, ὅτι ὁ ποιητὴς Κοτζιούλας δὲν τὸ πετυχαίνει συχνὰ αὐτό. Σὲ μερικὰ μάλιστα ἔργα του, ποὺ εἶναι ἐξώφθαλμη ἡ θεραπεία τῆς πολιτικῆς σκοπιμότητας, ὁ ποιητικὸς τόνος του ξεπέφτει σὲ μιὰ ρηχὴ δεοντολογία. Εἶναι ἀτύχημα γιὰ τὴν ἠπειρωτικὴ ποίηση— ἔτσι τουλάχιστο νομίζει ὁ ὑποφαινόμενος— ὅτι ὁ Κοτζιούλας ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ γνήσιο καὶ ἄδολο σκοπὸ τῆς Τέχνης του, ἀπὸ τὸν καθαρὸ δηλαδὴ λυρισμό, γιὰ νὰ ὑπηρετήση μὲ τὸ τραγούδι του ἐφήμερες πολιτικοκοινωνικὲς θεωρίες, ποὺ συγκλόνισαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴ χώρα μας τὰ τελευταῖα χρόνια.. Ἡ Τέχνη βέβαια — καὶ προπάντων ἡ Ποίηση (-ἡ ἀληθινὴ καὶ μεγάλη) δὲν κλείνεται μέσα στὸ γυάλινο πύργο της οὔτε μένει ἀσυγκίνητη ἀπὸ τὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς της. Ἀπεναντίας ἔχει χρέος νὰ ἀγκαλιάζη τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ γίνεται θεραπαινίδα τῆς ἐπικαιρότητας, πρέπει νὰ βλέπη τὶς ἀλήθειες στὸ βάθος, *sub specie aeternitatis*, ὅπως ἔλεγαν οἱ Ρωμαῖοι. Ἄρα ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς διδάσκει ἢ κηρύχνει ἔμμεσα κι ὄχι ἀπὸ καθέδρας, σὰν νὰ θέλη νὰ προσηλυτίση τοὺς ἄλλους στὶς ἰδέες του. Ἀπὸ τὴν ἄποψη τούτη θεωρῶ ἀποτυχημένα τὰ ποιήματα ἐκεῖνα τοῦ Κοτζιούλα, ποὺ εἶναι σ' ἀρκετὸ μέρος τους χρωματισμένα ἀπὸ μιὰ ἔντονη πρόθεση κοινωνικοῦ κηρύγματος. Ἂς μὴ νομισθῆ, ὅτι θέλω νὰ βεβηλώσω τὴ μνήμη του μὲ τὶς ἐπιφυλάξεις μου αὐτές. Οἱ μεγάλες στερήσεις, ποὺ πέρασε στὰ μαθητικὰ καὶ φοιτητικά του χρόνια, (ἀλλὰ κι ἀργότερα), τοῦ ἄφησαν μιὰ πικρὴ ἀπόγευση τῆς ζωῆς, ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται ἀδικαιολόγητες οἱ διαμαρτυρίες τοῦ ποιητοῦ γιὰ τὴ μοῖρα τῶν ἀπόκληρων τῆς κοινωνίας, στοὺς ὁποίους ἀνῆκε κι ὁ ἴδιος. Πάντως ὅμως θέλαμε νὰ βλέπωμε στὰ ποιήματά του, ἀκόμα καὶ σ' ἐκεῖνα π' ἔχουν κοινωνικὸ θέμα, τὴν ἤρεμη καὶ συγκρατημένη ἐνατένιση τοῦ φιλοσοφημένου νοῦ κι ὄχι τὸ ξέσπασμα τῆς ὀργῆς, ποὺ φτάνει κάποτε στὴν ἀμετροέπεια.. Ἀλλ' εὐτυχῶς ὁ Κοτζ. —πιστὸς στὴν παραδοσιακὴ ποίηση ἀπὸ μορφολογικῆς ἀπόψεως— ἔχει νὰ μᾶς ἐπιδείξη καὶ ἀρκετὰ ἄρτια ἔργα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγροτικὴ καὶ τὴν ἀστικὴ ζωή, ποὺ θὰ ἐπιζήσουν καὶ θὰ περισώσουν τὴν μνήμη του ὡς Ἠπειρώτου ποιητοῦ.

Γ. Ρ.

*

Γιάννη Μπενέκου: «*Ἠπειρωτικὰ Διηγήματα*».

Δὲν φαίνεται ἀπὸ τό, μὲ τὸν πιὸ πάνω τίτλο, βιβλίο τοῦ Γιάννη Μπενέκου, πότε περίπου νὰ τυπώθηκε αὐτή του ἡ ἐργασία, μὰ πρέπει αὐτὸ νὰ ἔχη γίνει πρόσφατα. Τὰ «Ἠπειρώτικα διηγήματα» του, εἶναι ἕξη: Τὸ πρῶτο, «Στὶς διαταγές σας, Ἐκλαμπρότατε, ἀλλά...», εἶναι —ὅπως σημειώνει ὁ σ.— Α' Βραβεῖον διαγωνισμοῦ διηγήματος «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων»· τὸ «Στοιχειό» καὶ τὸ «Γέρο Τρίκκη», τὰ χαρήκαμε στὸ περιοδικὸ τῶν Γιαννίνων «Ἠπειρ. Γράμματα» (1944), καὶ τὸ «Μὴν εἴδεταν τὸ Ζῆκο μου;», στὰ «Ἠπειρωτικὰ» (1938) τοῦ Μιλτ. Οἰκονομίδη.

Ὁ Γιάννης Μπενέκος, ἦταν, κι' ἀπὸ τότε ἀκόμα, γνωστὸς στὰ Ἠπειρώτικα, καὶ γενικὰ «στὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, ἀπὸ ἀρκετὰ διηγήματα ποὺ δημοσίευσε στὸ περιοδικὸ τῆς Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ πρὸ παντὸς στὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα», κι' ἀπὸ κριτικές του ἐργασίες σὲ ἐπιφυλλίδες ἐφημερίδων τῆςΘεσσαλονίκης». (δὲς σχετ. «Ἠπειρ. Γράμματα», σελ. 146). Τὰ ἄλλα δυὸ διηγήματά του, εἶναι «Ὁ Ξερόβραχος» καὶ τὸ «Χτυπᾶτε, κορίτσια, τὶς καμπάνες».

Πολλὰ εἶναι τὰ χαρίσματα, δόκιμου διηγηματογράφου, ποὺ ἔχει κι' ἁπλώνει στὰ πεζά του ὁ Γιάννης Μπενέκος, καὶ συγκινεῖ ἀβίαστα τὸν ἀναγνώστη, μὲ τὸ στρωτὸ καὶ ζωντανό του ὕφος. —Ἐμεῖς ὅμως ἐδῶ, θὰ σταθοῦμε περισσότερο κι ἀπὸ μιὰ εἰδικὴ πλευρὰ— στὸ τελευταῖο ἀπ' αὐτά, (Χτυπᾶτε κ.τ.λ.), ὅπου ὁ σ., μὲ μορφὴ ἀφηγηματική, πλέκει τὰ κείμενά του, γύρω ἀπὸ μία στάση τοῦ χριστιανικοῦ στοιχείου τῶν Γιαννίνων, ποὺ φέρεται νὰ ἔχη ἀπ' αὐτοὺς ὀργανωθῆ, ἐκδηλωθῆ καὶ ἐπιτύχει —μὲ ἐπίθεση τους, διάρρηξη τῶν μπουντρουμιῶν κι ἀπελευθέρωση τῶν ἐκεῖ κρατούμενων ὁμόθρησκων τους— στὶς 6 Ἀπρίλη τοῦ 1807, ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία στὰ Γιάννινα κυβερνοῦσε τρομοκρατικὰ καὶ δυναστικὰ ὁ πολὺς κ' ἀμείλικτα σκληρὸς ἡγεμόνας τους, Ἀλῆ—Πασιᾶς ὁ Τεπελενλῆς. Σὲ ἐνίσχυση μάλιστα τῆς ἱστορικότητας τοῦ ἀφηγήματος, ὁ Γιάννης Μπενέκος, παραθέτει στὸ τέλος του, καὶ μιὰ «Ἐνθύμηση», «ποὺ τὴ διαβάζει κανένας —ὅπως ἰσχυρίζεται— ἀκόμα καὶ σήμερα (;), στὸ μέσα «ξώφυλλο» ἑνὸς παλιοῦ «Τριώδιου», «ποὺ βρίσκεται στὴν Ἐκκλησιὰ τοῦ Ἅη-Νικόλα (;) στὰ Γιάννινα». Τὸ σύνθημα τῆς ἐπιθέσης, τὸ ἔδωσαν, κατὰ τὸ σ. καὶ τὴν Ἐνθύμηση, κορίτσια τῶν Γιαννίνων, χτυπώντας, μόνες τους, τὶς καμπάνες, κωδωνοστάσιων ὅλων τῶν ναῶν τους

Πουθενά, μόλα ταῦτα, στὰ μέχρι σήμερα γνωστὰ ἱστορικὰ τοῦ Ἀλῆ—Πασιᾶ, δὲ σημειώνεται παρόμοιο περιστατικὸ —ποὺ ἄλλως τε, κι αὐτὸ καθ' ἑαυτό, παρουσιάζεται ἀπίθανο— κι' ἡ ἐνθύμηση ποὺ ἐπικαλεῖται ὁ σ., ὄχι μόνο δὲν ἔχει καταχωρηθῆ στὶς ἀντίστοιχες συλλογὲς (Ἀθηναγόρα, Σάρρου, Σούλη), τὶς δημοσιευμένες στὰ «Ἠπ. Χρονικά», ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὲς ἄλλες ἐνδείξεις, πιθανολογεῖται νὰ μὴν ἔχει γραφῆ τὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία φέρεται συνταγμένη. Θ' ἄπρεπε λοιπὸν —νομίζουμε— ὁ σ. τῶν «Ἠπειρωτικῶν Διηγημάτων», βοηθώντας ἔτσι τοὺς ἐρευνητὰς τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου, νὰ ἔδινε στὸ κείμενό του, ἀκριβέστερο κάπως ἐντοπισμὸ αὐτῆς τῆς—σημαντικῆς, ἐνδεχομένως— ἱστορικῆς πηγῆς, γιὰ τὸν οἰκεῖο ἔλεγχο.

Δ. ΣΑΔΑΜΑΓΚΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Η «ΗΠΕΙΡΩΤ. ΕΣΤΙΑ» ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

[Τὸ σωματεῖον «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία» Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις εἶναι σημαντικὴ διὰ τὴν Ἤπειρον, δι ἐπιστολῆς του, μᾶς καθιστᾶ γνωστὰς τὰς ἐνεργείας, εἰς τὰς ὁποίας προέβη διὰ τὴν ἵδρυσιν τοῦ τρίτου Πανεπιστημίου τῆς Χώρας εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων.

Εὐχαριστοῦντες καὶ συγχαίροντες τὴν συνεπώνυμον προσπάθειαν τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἠπειρωτῶν, παραθέτομεν κατωτέρω τὴν ἐν λόγῳ ἐπιστολήν, πρὸς γνῶσιν τῶν ἁπανταχοῦ συμπατριωτῶν μας, ἑνώνοντες καὶ ἡμεῖς τὴν φωνήν της Ἠπείρου διὰ τὴν ἐπιλογὴν τῆς ἀρχοντικῆς Μητροπόλεως τῶν νεοελληνικῶν χρόνων ὡς πρέποντος χώρου διὰ τὴν ἵδρυσιν Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ τονίζομεν, διὰ πολλοστὴν φοράν, ὅτι, καὶ ἀπὸ πρακτικῆς καὶ ἀπὸ Ἐθνικῆς ἀκόμη πλευρᾶς, τὰ Γιάννινα εἶναι ἡ ἀπολύτως ἐνδεικνυομένη πόλις, διὰ τὸ ὑπὸ ἵδρυσιν νέον Πανεπιστήμιον.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐδημοσιεύθη ἐσχάτως, ὅτι μελετᾶται ἡ ἵδρυσις τοῦ τρίτου Πανεπιστημίου εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἀνεγράφησαν ὀνόματα πόλεων, εἰς ἅς κρίνεται ἐνδεδειγμένον, ὅπως ἐγκατασταθῇ τοῦτο.

Οἱ ἁπανταχοῦ Ἠπειρῶται πιστεύομεν ὅτι κατὰ τὴν τελικὴν κρίσιν διὰ τὴν ἐκλογὴν τῆς ἕδρας τοῦ νέου Πανεπιστημίου, ἐφόσον ὁριστικῶς θὰ ἀποφασισθῇ ἡ ἵδρυσίς του θὰ πρυτανεύσῃ μόνον τὸ πνεῦμα τοῦ δικαίου καὶ τοῦ γενικοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος καὶ δὲν θὰ ἀγνοηθῇ ἡ ἰδιαιτέρα μας Πατρὶς καὶ ἱστορικὴ πρωτεύουσά της.

Ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην περιοχὴν ἡ Ἤπειρος κατ' ἐξοχὴν δικαιοῦται νὰ προτιμηθῇ ἐν προκειμένῳ λόγῳ τῆς ἀνεκτιμήτου προσφορᾶς της εἰς τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους καὶ δέον, ὅπως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παραμερισθῇ ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων, τὸ ὄνομα τῶν ὁποίων εἶναι ἀναγεγραμμένον μεταξὺ τῶν πρώτων καὶ λαμπροτέρων ἑλληνικῶν πόλεων ἐκτὸς ἄλλων διότι εἰς χρόνους κρισιμωτάτους διὰ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Ἔθνους μας ἀνεδείχθησαν τὸ «παιδευτήριον» ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἠπειρωτικὴ Ἑστία Θεσσαλονίκης ἀπευθύνει ἐκ μέρους τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ Ἠπειρωτῶν θερμὴν ἔκκλησιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, τὴν Ἀκαδημίαν, τὰ Πανεπιστήμια, τοὺς πολιτικοὺς καὶ πνευματικοὺς ἡγέτας καὶ τὸν τύπον καὶ παρακαλεῖ ὅπως ὁρισθῇ ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου ὡς ἕδρα τοῦ νέου Πανεπιστημίου. Θὰ ἀποδοθῇ οὕτω μικρὸν μέρος τοῦ ὀφειλομένου χρέους πρὸς τὴν γενέτειραν τῶν μεγάλων διδασκάλων τοῦ Γένους καὶ τῶν Ἐθνικῶν εὐεργετῶν, ἀλλὰ καὶ ἀξιολογωτάτη ἐν ταυτῷ ἐθνικὴ θὰ προκύψῃ ὠφέλεια ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς νέας πνευματικῆς ἑστίας εἰς τὸ πλέον ἐπίκαιρον σημεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Μετὰ πλείστης τιμῆς.

Ὁ Πρόεδρος καὶ ἀ. α. — *Ὁ Γεν. Γραμματεύς*

Χαρ. Μαστορίδης — *Δημ. Τσελεμέγκος*

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΛΑΣΣΙΚΟΥΣ

Ἀγαπητὴ «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία»

Εἰς τὴν θαυμασίαν ὁμιλίαν του περὶ τοῦ προβλήματος τῆς ψυχῆς παρ' Ἀριστοτέλει, ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως Ἠπείρου κ. Κ. Γιανακόπουλος ὑπεγράμμισεν ἐν τέλει τὴν ἀνάγκην τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τοὺς κλασσικούς, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ ἀντλήσωμεν πάσης φύσεως ψυχολογικὰ διδάγματα, πλεῖστα τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν τὰ βάθρα τῆς συγχρόνου ψυχολογίας.

Ἀλλ' ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τοὺς κλασσικοὺς εἶναι ἀναγκαία καὶ διὰ τὴν λύσιν πολλῶν ἄλλων προβλημάτων. Ἂς ἐξετάσωμεν π.χ. συνοπτικῶς τὸ ζήτημα τῆς ἀγωγῆς. Αἱ κατευθύνσεις τῆς ἀγωγῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἶναι διάφοροι καὶ καθορίζονται ἀπὸ τὰ ἐπικρατοῦντα ρεύματα καὶ τὴν κοσμοθεωρίαν τῆς ἐποχῆς. Ἡ κοσμοθεωρία αὐτὴ εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν ἀντιλήψεων εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ὑλικὰς καὶ πνευματικάς. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὰ ἰδανικά της, μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων διαπαιδαγωγοῦνται οἱ λαοί. Καὶ κάθε μία νομίζει πὼς δίδει τὰς τελειοτέρας λύσεις εἰς τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν ἄνθρωπον. Ἔρχεται ἐν τούτοις τὸ αὔριον νὰ γκρεμίσῃ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν καὶ νὰ στήσῃ μὲ ἐνθουσιασμὸν τὰ καινούργια ἰδανικά, τὰ ὁποῖα, μὲ τὴν σειράν των θὰ παραχωρήσουν τὴν θέσιν των εἰς ἄλλα. Ὑπάρχουν ὅμως ἐποχαὶ ποὺ τὰ ἰδανικά των δὲν ἔπαυσαν καὶ δὲν παύουν νὰ ἀποτελοῦν τὸ κέντρον καὶ τὸν ρυθμιστὴν τῶν ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν. Τοιαύτη κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴ εἶναι ἡ κλασσική. Ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἔχει συνταυτισθῆ μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς αἰωνιότητος. Τὸ κλασσικὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ φθαρῇ διότι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀνώτερον διὰ νὰ τὸ ἀντικαταστήσῃ, εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῶν ἀνθρωπίνων ἐκδηλώσεων. Εἶναι τὸ φῶς ποὺ συνειδητοποιεῖ τὴν πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν ὁδηγεῖ πρὸς τὸ ἀληθές, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν. Ὅσον καὶ ἂν ἐξακολουθῶμεν νὰ εἴμεθα ἐγωϊσταὶ ὑποχρεούμεθα πρὸς τὸ φῶς αὐτὸ νὰ ἀτενίζωμεν. Καὶ τὰ ἰδανικὰ τῆς ἐποχῆς μας, διὰ τὰ ὁποῖα καυχώμεθα, δὲν εἶναι παρὰ ἀπομίμησις ἑνὸς λαμπροῦ πρωτοτύπου. Ἂς ἐντοπίσωμεν τὸ θέμα μας εἰς τὴν ἀγωγὴν διὰ νὰ κατανοηθῇ τοῦτο καλύτερον. Τί ἐπιδιώκει ἡ σημερινὴ ἀγωγή; Ἁρμονικὴν ἀνάπτυξιν ὅλων τῶν δυνάμεων καὶ ἱκανοτήτων τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀτόμου διὰ τὴν ἐξυπηρέτησίν του ὡς ἀτόμου ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὡς μέλους τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἂν ἐξετάσωμεν τὰς κατευθύνσεις τῆς ἀγωγῆς τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς δὲν θὰ διαπιστώσωμεν ἀπόκλισιν ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες αὐτό, τὸ ὁποῖον βλέπομεν πραγματοποιούμενον εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ὁ ὁραματισμὸς καὶ ἡ σύλληψις τῆς τελείας ἁρμονίας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐκδηλωθοῦν καὶ εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς πολιτείας πρὸς ἀνωτεροποίησίν της, εἰς τὴν ἀγωγὴν δηλαδή. Καὶ ἡ κατεύθυνσις αὐτὴ εἶναι περισσότερον κοινωνιστική, παρὰ ἀτομική. Τὸ ἄτομον ζῇ καὶ κινεῖται ὡς οργα-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

νικὸν μέλος τοῦ συνόλου καὶ ὅταν δὲν προσφέρει τίποτε ἐκβάλλεται ἀπὸ αὐτό. Ἡ συγκρότησις τῶν σημερινῶν κοινωνιῶν ἀποβλέπει διὰ τῆς ἀγωγῆς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀτόμου, δὲν δύνανται ὅμως, λόγῳ τῆς ὑφῆς τῆς συστάσεώς των νὰ λάβουν τὰ μέτρα ἐκεῖνα ποὺ θὰ τὰς ἐξησφάλιζον ἀπὸ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἀτομικὰς ἐπιδράσεις. Ἡ ἰδεώδης κοινωνία τοῦ κράτους—πόλεως τῶν κλασσικῶν χρόνων ποτὲ δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ. Ὁ συνδυασμὸς τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συμφέροντος καὶ ἡ ἐναρμόνισις αὐτῶν—πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν ἐπιδιώκει ἡ σημερινὴ ἀγωγή—δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ λάβῃ τελειωτέραν ἔκφρασιν. Ὁ βίος τοῦ ἀρχαίου Ἀθηναίου π. χ. ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν δημόσιος. Πᾶσα δρᾶσις ἥτις, ὑπὸ τὴν στενωτέραν της ἔννοιαν, δὲν ἦτο πολιτική, ἦτο ἐξυπηρετικὴ τῆς Πολιτείας. Τοιουτοτρόπως ἐμορφώνετο καὶ τὸ ἄτομον. Διὰ τῆς πολιτείας καὶ διὰ τὴν πολιτείαν, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνῃ καὶ τὴν συντριβὴν τῆς ἀτομικότητος. Τὸ κλασσικὸν ἐπραγματοποίησεν τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἁρμονίαν. Θὰ ἦτο δὲ εὐχῆς ἔργον τοῦτο νὰ ἐγίνετο ἰδανικὸν τῆς κοινωνίας μας.

Δὲν διαφέρει λοιπὸν ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς τῆς σήμερον ἀπὸ τὸν τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα σημεῖα ὑπάρχει ἐπαφή. Ὡς γνωστὸν ἡ ἐπίδρασις τῆς ἀγωγῆς καὶ τὰ ἀποτελέσματά της παρὰ τὰς ἑκάστοτε ἀντιρρήσεις (Σοπενάουερ κ.λ.π.) δὲν εἶναι ἀπόλυτα, ἀλλὰ περιορίζονται ἀπὸ φραγμοὺς ποὺ πρέπει νὰ ὑπολογίζωνται, ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ τὴν κληρονομικότητα. Εἰς τὸν Πρωταγόραν ὁ Πλάτων θίγει καθαρὰ τὸ σπουδαῖον πρόβλημα τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ὁρίων τῆς ἀγωγῆς, τῆς κληρονομικότητος καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ἀγωγὴ εἶναι δυνατὴ κατ' ἀρχήν, οὐχὶ ὅμως ἀπόλυτος. Αἱ κληρονομικαὶ προδιαθέσεις ἀποτελοῦν ὀντότητα ἀναμφισβήτητον, τὴν ὕπαρξιν τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ παραβλέψῃ ἡ ἀγωγή. Ἐπίσης τὸ φυσικὸν περιβάλλον καὶ τὸ κοινωνικὸν περιεχόμενον μὲ τὰς ποικίλας ἐπιδράσεις των ἀποτελοῦν τὰς τοιαύτας ἢ τοιαύτας εὐκαιρίας τῆς ἀναπτύξεως τῶν κληρονομικῶν προδιαθέσεων καὶ τοὺς ρυθμιστὰς τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ ποιοῦ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Οἱ δύο αὐτοὶ παράγοντες συγκρουόμενοι ἀποτελοῦν τὴν συνισταμένην τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως. Οὕτως ἔθεσε τὸ ζήτημα ὁ Πλάτων καὶ οὕτω παραμένει μέχρι σήμερον.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς σχέσεις Κράτους καὶ Παιδείας οἱ κλασσικοὶ ἔδωσαν τὴν τελειοτέραν λύσιν. Ἡ πολιτεία εἶναι στενῶς συνυφασμένη μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς Παιδείας καὶ τἀνάπαλιν. Ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἡ κυρία δύναμις τῆς Πολιτείας, διὰ νὰ διαπλάσῃ αὐτὴ τὰ ἄτομα συμφώνως πρὸς τὰ ἰδανικά της. Τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν φροντίζουν νὰ πραγματοποιήσουν αἱ δημοκρατίαι τῆς Δύσεως καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν προσπαθοῦν νὰ χρησιμοποιήσουν ὡς μέσον τῆς προσαρμογῆς τοῦ ἀτομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἰδεώδους. Ἡ ἀνακολουθία εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ τὰς κατευθύνσεις τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἡ ἀνυπαρξία προγράμματος, προδίδουν ἔλλειψιν πολιτειακῶν ἰδεωδῶν, πρᾶγμα ποὺ ἀποβαίνει πρὸς ζημίαν καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῆς Πολιτείας. Τὸ θέμα τοῦτο εἶναι εὐρύτατον καὶ θὰ προσπαθήσωμεν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερον ἄλλοτε, ἐντοπίζοντες τοῦτο εἰς τὴν χώραν μας. Ἡ ἐπιστροφὴ λοιπὸν εἰς τοὺς κλασσικοὺς δὲν εἶναι σύνθημα χωρὶς περιεχόμενον. Εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας τοὐλάχιστον, ἀνάγκη ζωῆς καὶ ἡ ἀνάγκη αὐτὴ πρέπει μὲ κάθε τρόπον νὰ θεραπευθῇ.

Μὲ ἀγάπην
ΙΩΑΝ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΐΔΗΣ

***

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

—Τὸν Ἰανουάριο, καθὼς μπήκαμε στὸ 1957, ἡ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ κίνησις ὑπῆρξε περιωρισμένη. Στὰ Γιάννινα ἐδόθη ὑπὸ τῆς «Η. Ε.» μιὰ διάλεξις, εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ζωσιμαίας Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, ἡ ὁποία παρουσίαζε ὅμως ἐκτάκτως εἰδικὰ ἐνδιαφέρον καὶ ἐπιτυχίαν. Ὁμιλητὴς ἦτο ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως Ἠπείρου κ. Γιαννακόπουλος καὶ τὸ θέμα : «Τὸ πρόβλημα τῆς ψυχῆς παρ' Ἀριστοτέλει καὶ αἱ σύγχρονοι ψυχολογικαὶ ἀντιλήψεις». Ἡ διάλεξις ἐγένετο τὴν 27ην Ἰανουαρίου, τὸν δὲ ὁμιλητὴν ἐπρολόγησεν ὁ ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπιμελητὴς κ. Ι. Νικολαΐδης.

—Ἐπίσης, στὴν Ἄρτα, καὶ στὶς 27—1—57, ἐγένετο παιδαγωγικὴ ὁμιλία πρὸς γονεῖς καὶ κηδεμόνας ὑπὸ τοῦ δ)ντοῦ τοῦ 3ου Δημοτικοῦ Σχολείου κ. Κ. Λοιτσάρη, μὲ θέμα «Κατάλληλα καὶ ἀκατάλληλα θεάματα διὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν». Ἡ διάλεξις ἔλαβε χώραν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ 1ου Δημ. Σχολείου τῆς πόλεως Ἄρτης.

—Τέλος, ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς Ἠπείρου, ἔλαβον χώραν ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν πάσης φύσεως καὶ κλάσεως Ἐκπαιδευτικῶν καὶ πνευματικῶν Ἱδρυμάτων.

ΥΠΟΜΝΗΣΙΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ

— Ὑπενθυμίζεται προγενεστέρα μας παράκλησις πρὸς τοὺς κ. κ. συγγραφεῖς ὅτι ἐφ' ὅσον οὗτοι ἐπιθυμοῦν νὰ τύχουν τῆς δημοσιεύσεως κριτικῆς εἰς τὴν «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΝ ΕΣΤΙΑΝ» εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ἀποστέλουν ἀνὰ δύο (2) ἀντίτυπα τῶν πρὸς κριτικὴν ἔργων των, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν νὰ τοὺς ἐξυπηρετήσῃ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΙΩΑΝ. Γ. ΖΩΗ

Η ΜΙΚΤΗ ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΤΟ ΘΕΛΩΜΕΝ...

Ἡ λαμπρὰ νίκη τῆς ποδοσφαιρικῆς ὁμάδος τῆς «Ἐργατικῆς Θυέλλης» Ἰωαννίνων κατὰ τὸν ἀγῶνα της μὲ τὴν ὁμάδα τῆς «Ἐργατικῆς Ἑστίας» Ἀθηνῶν—Πειραιῶς ἐχαιρετίσθη ἐνθουσιωδῶς ἀπὸ τοὺς φιλάθλους μας. Καὶ δικαίως. Διότι κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτὴν οἱ Γιαννιῶται ποδοσφαιρισταὶ εὑρέθησαν ἀντιμέτωποι ἑνὸς ἰσχυροῦ συγκροτήματος τοῦ Κέντρου ἀποτελεσθέντος ἀπὸ γνωστοὺς διὰ τὴν τέχνην των παίκτας. Ἂν ἐν τούτοις καλοεξετάσωμεν τὰ πράγματα, θὰ ἴδωμεν ὅτι δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία τῶν ποδοσφαιριστῶν μας. Ὑπῆρξαν ἄλλαι ἀκόμη μεγαλύτεραι. Χαιρόμεθα καὶ ἡμεῖς διὰ τὸ τιμητικὸν διὰ τὴν πόλιν μας ἀποτέλεσμα. Χαιρόμεθα ὅμως περισσότερον διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ἐπιτυχίαν μιᾶς προσπαθείας ποὺ ἀπὸ ἐτῶν ἀνεπιτυχῶς κατεβάλλετο: Τὴν συγκρότησιν τῆς Μικτῆς. Ἡ Μικτὴ Ἰωαννίνων ἐσχηματίσθη κατὰ τρόπον ἁπλοῦν. Χωρὶς ἀτέρμονας διαπραγματεύσεις καὶ ἔριδας, χάρις εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου νὰ συσπειρώσῃ εἰς τὴν «Θύελλαν» ὅλους τοὺς ἐργαζομένους ποδοσφαιριστὰς τῆς πόλεώς μας. Δι' αὐτὸ κυρίως χαιρόμεθα, παρὰ διὰ τὸ σκὸρ ποὺ ἂν σήμερα εἶναι 3—2 αὔριον ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ . . . 2—3 ! Τὸ Ε.Κ.Ι. ἔκαμε μίαν καλὴν ἀρχὴν καὶ μολονότι ἄπειρον περὶ τὰ τοιαῦτα ἔδειξεν εἰς τούς . . . φωστῆρας τοῦ τοπικοῦ μας ἀθλητισμοῦ τὸν δρόμον ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουν. Δηλ. τὸν σχηματισμὸν μιᾶς Μονίμου Μικτῆς Ἰωαννίνων. Τὸ «ὑλικὸ» ὑπάρχει Λείπει ὅμως ἡ διάθεσις καὶ τάσις πρὸς συνεργασίαν. Ἐὰν ἡ σύμπνοια, ἡ εἰλικρίνεια, ἀλληλοκατανόησις καὶ ἡ συνεργασία ἐλάμβανον τὴν θέσιν ποὺ κατέχουν σήμερον αἱ ἔριδες, αἱ καχυποψίαι καὶ αἱ πλεῖσται ὅσαι μικρότητες θὰ ἐπιτυγχάνοντο πολὺ περισσότερα πράγματα ἀπὸ μίαν Μικτήν. Ἀλλ' εἴπομεν : Ἐ ά ν . . .

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ἐπισκοποῦντες τὴν ἀθλητικὴν κίνησιν τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου παραθέτομεν τὰ κυριώτερασυμβάντα κατὰ χρονολογικήν, ὡς πάντοτε, σειράν.

16η Ἰανουαρίου. Ὁ Ἠπειρώτης τερματοφύλαξ Τσανακτσῆς καταταγεὶς εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ, ἐπελέγη ὡς τερματοφύλαξ τῆς Ἐθνικῆς Ἐνόπλων Δυνάμεων.

18η Ἰανουαρίου. Ἡ «Ἐργατικὴ Θύελλα» Ἰωαννίνων ἐνισχυθεῖσα μὲ ἐργαζομένους ποδοσφαιριστὰς τῶν τριῶν ἄλλων Ἀθλητικῶν Σωματείων τῆς πόλεώς μας ἐνίκησε τὴν ὁμάδα τῆς «Ἐργατικῆς Ἑστίας» Ἀθηνῶν μὲ 3—2. Ὁ ἀγὼν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἐν πάσῃ ἐπισημότητι τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πολιούχου Ἰωαννίνων, ἀλλὰ λόγω τοῦ καιροῦ διεξήχθη τὴν πρωΐαν τῆς ἑπομένης, παρουσίᾳ ἀρκετῶν φιλάθλων. Ὁ ἀγὼν—ρεβὰνς θὰ δοθῇ εἰς Ἀθήνας ἐντὸς τῆς προσεχοῦς Ἀνοίξεως.

20η Ἰανουαρίου. Εἰς ἀγῶνα Κυπέλλου Ἑλλάδος διεξαχθέντα εἰς Ἰωάννινα, ὁ Ἀβέρωφ ἀπέκλεισε τὸν Παναμβρακικὸν Ἄρτης μὲ 3—1.

29η Ἰανουαρίου. Ὑπὸ τῆς «Ἐργατικῆς Θυέλλης» ἀνεκοινώθη ὅτι θὰ διοργανωθοῦν ὑπ' αὐτῆς κατὰ τὴν Ἄνοιξιν εἰς Ἰωάννινα ἀγῶνες στίβου εἰς τοὺς ὁποίους θὰ μετάσχουν καὶ ἀθληταὶ τῆς «Ἐργατικῆς Ἑστίας» Ἀθηνῶν.

—Ἡ ὁμὰς τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Ἰωαννίνων ἐνίκησε τὸν Α. Ο. Κολχίδος εἰς φιλικὸν ἀγῶνα μπάσκετ μὲ 34—32.

Τὸ πρωτάθλημα. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐματαιώθησαν, λόγῳ τῆς κακοκαιρίας, οἱ καθορισθέντες διὰ τὸν Ἰανουάριον ἀγῶνες Πρωταθλήματος Ἠπείρου. Τοιουτοτρόπως τὸ τέρμα—ἡ λῆξις—τῶν ἀγώνων τῆς κατηγορίας αὐτῆς μετατίθεται ἀκόμη μακρύτερον, μὲ κίνδυνον νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν περίοδον 1957—58 χωρὶς νὰ ἔχωμεν μέχρι τότε οὔτε Πρωταθλήτριαν οὔτε διαβαθμίσεις.

ΑΛΛΑ ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

2 Ἰανουαρίου : Ὀλυμπιακὸς Πειραιῶς—Μικτὴ Βουκουρεστίου 1—1.

8 Ἰανουαρίου : Μικτὴ Βουκουρεστίου— Παναθηναϊκὸς 2—1

11 Ἰανουαρίου: Σπάρταχ Τσεχοσλοβακίας—ΑΕΚ 2—2.

14 Ἰανουαρίου: Τὸ ρεκὸρ τοῦ Ρουμπάνη 4,50 ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ὁμοσπονδίας Στίβου ὡς Εὐρωπαϊκόν. Ἡ ἐπίδοσις τοῦ Φιλανδοῦ Λάντστροεμ 4,51 δὲν ἀνεγνωρίσθη τελικῶς ὡς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ἐπιτευχθεῖσα εἰς συνθήκας ἀντικανονικάς.

19 Ἰανουαρίου: Κατηρτίσθη ἡ Ἐθνικὴ νέων ποὺ θὰ παίξῃ μὲ τὴν Ἐθνικὴν Ἰσπανίας.

*

ΟΥΑΛΤΕΡ ΝΤΑΙΒΙΣ ὁ ἄρρωστος, ποὺ ἔγινε πρωταθλητὴς τοῦ κόσμου στὸ ἅλμα εἰς ὕψος.

Ποιὸς δὲν θὰ ἤθελε νὰ γνωρίσῃ τὸν Οὐῶλτερ Νταῖβις ὁ ὁποῖος ἄρρωστος ἀπὸ πολιομυελίτιδα στὰ ἐννέα του χρόνια ἔγινε πρωταθλητὴς τοῦ κόσμου στὰ 22; Εἶναι πράγματι μία ἀπὸ τῆς ὡραιότερες ἀθλητικὲς ἱστορίες ὁ Οὐῶλτερ Νταῖβις, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ πήδησε πιὸ ψηλὰ ἀπὸ ὅλους μὲ τὶς ἀτομικές του καὶ μόνο δυνάμεις, χωρὶς νὰ χρησιμοποιήσῃ δηλαδὴ κανένα βοηθητικὸ μέσο, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ ἅλμα ἐπὶ κοντῷ. Πρόκειται γιὰ μία ἱστορία, ὅπου ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου ἐπέτυχε τὴν πιὸ ἐντυπωσιακὴ νίκη ἐπάνω στὴ μεγαλύτερη ἀντιξοότητα.

Γιατὶ ὁ Οὐῶλτερ Νταῖβις, σὲ ἡλικία 9 χρόνων εἶχε προσβληθῆ ἀπὸ πολιομυελίτιδα καὶ ὅλοι πίστευαν πῶς ἦταν καταδικασμένος νὰ μείνῃ ἀνάπηρος σ' ὅλη του τὴ ζωή. Ὅμως αὐτός, ἀπὸ παιδάκι ἀκόμα, ἂν καὶ σακατεμένος, πίστευε στὴν ἐπιτυχία. Τὴν πρώτη του νίκη τὴν ἐπέτυχε, ὅταν σὲ λίγο καιρὸ ἄρχισε πάλι νὰ περπατάῃ. Ἔτσι, σιγὰ—σιγά, κατώρθωσε νὰ τρέχει καὶ νὰ παίζῃ μὲ τοὺς συμμαθητὰς καὶ τοὺς συνομιλήκους του. Οἱ κινήσεις του δὲν ἦταν βέβαια καὶ τόσο εὔκολες, ἀλλὰ ὁ Οὐῶλτερ ἦταν προικισμένος μὲ δυνατὴ θέλησι. Κάποια μέρα ἕνας προπονητὴς πρόσεξε τὸ μεγάλο ἀνάστημα καὶ τὸ λεπτὸ κορμί του καὶ τὸν κάλεσε νὰ παίξῃ μπάσκετ.

Ὁ Οὐῶλτερ ἀγάπησε μὲ πραγματικὴ λατρεία τὸ ὡραῖο αὐτὸ παιγνίδι, ποῦ καλλιεργεῖ τέλεια τὴν εὐλυγισία τοῦ κορμιοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα καὶ διακρίθηκε σ' αὐτὸ ἐξαιρετικά. Ἔτσι ἦλθε ἡ μέρα ποὺ ὁ προπονητὴς τοῦ Κολλεγίου ὅπου ἐσπούδαζε ὁ Νταῖβις τὸν ἔπεισε νὰ εἰδικευθῇ εἰς τὸ ἅλμα εἰς ὕψος, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὸ μπάσκετ.

Μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Φράνκ Ἄντερσον—αὐτὸ εἶναι τὰ ὄνομα τοῦ προπονητοῦ—ὁ Νταῖβις ἐπήδησε τὸ 1950 1,94 μ. καὶ ἀμέσως τὸν ἑπόμενο χρόνο πέρασε τὰ δύο μέτρα! Τὸ 1952 ἔγινε Ὀλυμπιονίκης μὲ ρεκὸρ 2,04 μ. Ἡ προπόνησίς του εἰς τὰ ἅλμα εἰς ὕψος εἶχε ἀρχίσει τὸ 1948

Ἀπὸ τὸ Ἐλσίνκι ὁ Νταῖβις γύρισε στὴν Ἀμερικὴ μὲ μιὰ ἔμμονη Ἰδέα: Νὰ κατακτήσῃ τὸ παγκόσμιο ρεκὸρ τοῦ ἅλματος εἰς ὕψος. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε τελειώσει τὶς σπουδές του καὶ τοῦ πρότειναν νὰ γίνῃ ἐπαγγελματίας παίκτης τοῦ Μπάσκετ.

Ἂν καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ ἦταν πολὺ δελεαστική, γιατὶ θὰ τοῦ ἀπέφερε μεγάλα κέρδη ὁ γιγαντιαῖος πρωταθλητὴς μὲ τὴν παιδικὴ καὶ ἀθλητικὴ ψυχή, ἀρνήθηκε γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ συνεχίσῃ τὶς προσπάθειες εἰς τὸ ἅλμα εἰς ὕψος καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρό του— νὰ καταρρίψῃ τὸ παγκόσμιο ρεκόρ.

Ἡ στάσις του αὐτὴ ἐκτιμήθηκε ἀπὸ ὡρισμένους πλουσίους φιλάθλους ποὺ τὸν προσέλαβαν σὲ μιὰ ἑταιρία πετρελαίων καὶ τὸν ἄφιναν ἐλεύθερο νὰ γυμνάζεται ὅσο θέλει.

Τότε γνωρίστηκε μ' ἕνα χοροδιδάσκαλο ἀπὸ τὴν νέαν Ὀρλεάνη ποὺ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴν ἀθλητική του ἐπίδοσι.

Ὁ Νταῖβις τοῦ ἐξήγησε ὅτι δὲν εἶχε κατορθώσει ἀκόμα, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀρρώστειας του, νὰ κατανικήσῃ μία δυσκαμψία τῶν ποδιῶν του, ἰδίως στὸ πέλμα, ποὺ τὸν ἐμπόδιζε στὴν ἐκτίναξι. Ὁ χοροδιδάσκαλος τὸν συνεβούλευσε νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ χορό· γιὰ νὰ κατανικήσῃ τὴν δυσκαμψία καὶ ὁ Οὐῶλτερ ἀκολούθησε τὴν συμβουλή του χωρὶς νὰ σταματήσῃ νὰ παίζῃ καὶ μπάσκετ καὶ προπονῆται στὸ ἀγαπημένο του ἀγώνισμα. Ἔτσι σὲ λίγο ἦταν ἕτοιμος γιὰ νὰ καταρρίψῃ τὸ παγκόσμιον ρεκόρ. Ὅμως ἡ τύχη δὲν τὸν ἐβοήθησε στὶς προσπαθειές του.

Ἡ μεγάλη ἡμέρα ἦταν ἡ 27η Ἰουνίου 1953. Στὸ Νταίητον τοῦ Ὀχάϊο γίνονταν ἀγῶνες γιὰ τὸ πρωτάθλημα τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ζέστη ἦταν ἀποπνικτικὴ ἀλλὰ ὁ Νταῖβις συνηθισμένος ἀπὸ τὸ Τέξας ἄρχισε μὲ κέφι τὸν ἀγῶνα. Οἱ ἀντίπαλοί του ὁ Σέλτον στὰ 2,02 μ. καὶ ὁ Χὼλ στὰ 2,05 μ. ἀποκλείσθηκαν.

Ὁ Νταῖβις εἶχε πηδήσει τὸ 2,07 μ. καὶ εἶχε κατακτήσει τὸν τίτλο τοῦ πρωταθλητοῦ τῆς Ἀμερικῆς ἀλλὰ αὐτὸ δὲν τοῦ ἦταν ἀρκετό. Ἔβαλε τὸν πῆχυ στὰ 2,12 μ. και ἄρχισε τὶς προσπάθειες γιὰ τὴν κατάρριψι τοῦ παγκοσμίου ρεκόρ, ποὺ κατεῖχε ἀπὸ τὸ 1941 ὁ Λέστερ Στήρς μὲ 2,108 μ. Στὴν πρώτη του προσπάθεια ὁ Νταῖβις ἔρριξε τὸν πῆχυ μὲ τὸ χέρι στὴν δεύτερη ἐπίσης, στὴν τρίτη ἡ τύχη τὸν εὐνόησε: Πέρασε πάνω ἀπὸ τὸν πῆχυ, ἐνῷ οἱ θεαταὶ παραληροῦσαν ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ στὶς κερκίδες. Μετὰ τὸν θρίαμβον ὁ Νταῖβις ἐγκατέλειψε τὸν ἀθλητισμὸ σὲ ἡλικία 23 χρόνων καὶ γύρισε στὴν πατρίδα του Τέξας ἔχοντας μαζί του τὸν πῆχυ ἀπὸ τὸ ἀλουμίνιο, πάνω ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατέρριψε τὸ παγκόσμιο ρεκόρ. Τώρα πιὰ δὲν ἀσχολεῖται παρὰ μὲ τὴν καρριέρα του εἰς τὴν Βιομηχανία.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴν ἀλύγιστη θέλησι ποῦ ἀπὸ ἄρρωστο κατώρθωσε, ὄχι μόνον νὰ γίνῃ καλὰ ἀλλὰ καὶ νὰ κατακτήσῃ τὸ ρεκὸρ τοῦ κόσμου εἰς τὸ ἅλμα εἰς ὕψος.

***

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κων. Σταμ., Σέρρας.—Σᾶς ἀπαντοῦμε ἰδιαιτέρως. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἀγάπην σας, στὴν προσπάθειάν μας. Ἐλάβαμε τὴν συνδρομὴν καὶ σᾶς ἐταχυδρομήσαμε τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν εἰς παραλαβήν σας. *Φωτ. Κατσ.*, *Βουλευτὴν Ἀθήνα.*—Εὐχαριστοῦμεν γιὰ τὸ εἰλικρινὲς ἐνδιαφέρον σας. Σᾶς ἀπαντοῦμε καὶ ἰδιαιτέρως. *Κων. Παπαμ.*, *Ἀθήνα.*—Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν ὑποδοχὴ ποὺ κάνατε στὴν «Η. Ε.». Ἔχομε τὴν αἰσιοδοξία νὰ σᾶς δηλώσουμε πώς, ἀπ' τὴν προσπάθειάν μας, εἶναι φυσικὸν νὰ ἐλπίζετε πολλά.

Πήραμε τή συνδρομή και σᾶς στείλαμε, δι' ἰδιαιτέρας μας, τήν σχετικήν ἀπόδειξιν. *Βασ. Γρηγ.* *'Αθήνας:* Εὐχαριστοῦμε, γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Σᾶς ἀπαντοῦμεν ἰδιαιτέρως. *Χρῆστον Δροσίνην* καὶ *Εὐθύμιον Ρίζον Κομοτινή:* Σᾶς σφίγγουμε τὸ χέρι γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὶς εὐχές σας. Κι' εἴμαστε βέβαιοι πὼς στὴν «Η. Ε.» θὰ δικαιωθῆ ἡ ἐκτίμησή σας γιὰ τὴν προσπάθειάν μας. Σᾶς ἐνεγράψαμε συνδρομητάς, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας. Γιὰ τ' ἄλλα ποὺ ἐνδιαφέρεσθε, θὰ σᾶς ἀπαντήσουμε ἰδιαιτέρως. *Σπυρ. Παπαγ., "Ανω—Καλεντίνη.* Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὶς εὐχές σας. 'Ενεργήσαμε κατὰ τὴν παραγγελίαν σας ἀπὸ 1.1.57, ἀλλὰ μήπως ἡ Ἰ. Μονὴ ἤθελε ἀπὸ πρίν; *Δ. Σταθ., Νίκαια.*—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς εὐχές σας. Σᾶς ἐστείλαμε τὰ τεύχη ποὺ ζητήσατε καὶ σᾶς ὑπενθυμίζομε γιὰ ὅ,τι μᾶς εἴπατε. *'Αρχιμ. Φ. Βιτ., Πρέβεζα.*—Σᾶς ἐγράψαμε ἰδιαιτέρως. *Ν. Πατσ., 'Αθήνα.*—Σᾶς στείλαμε τὸ 57ο τεῦχος τοῦ Περιοδικοῦ· ἡ μελέτη σας παραμένει στοὺς φακέλλους μας πρὸς χρησιμοποίηση ἐν καιρῷ. *Γ. Γκαρ., Λευκωσία.*—Σᾶς ἐγράψαμε καὶ σᾶς στείλαμε τὴ σχετικὴ ἀπόδειξη. *Η. Μπανταβ., Τρίκαλα.*—Σᾶς ἐγράψαμε ἰδιαιτέρως. Χ. *Μηλιώνην Δερβίζιανα.* 'Ελήφθησαν. Εὐχαριστοῦμε. *Γ. Οἰκονόμου, Τρίκαλα.*—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς εὐχές σας. Σᾶς ἀπαντοῦμε ἰδιαιτέρως. *Χαρ. Μαντ., Νεράϊδα.*—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Σᾶς γράψαμε ἰδιαιτέρως. *Thales Khett, Los Angeles.*—Σᾶς γράψαμε καὶ ἐνεργήσαμε τὰ προσήκοντα. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν ἐκτίμησίν σας στὴν «Η. Ε.» καὶ σᾶς σφίγγομε τὸ χέρι γιὰ τὸ ὑπέροχο ἠπειρωτικὸν φρόνημά σας· *Peter Pappas, Waterhouse.* — Σᾶς στείλαμε ὅτι ζητήσατε. *Α. Εὐθ. Κόνιτσα.* —Περιμένομε νὰ ἔλθητε στὰ Γιάννινα, γιὰ νὰ τὰ μιλήσουμε προσωπικῶς. Πάντως, δὲν θὰ πρέπει ν' ἀγνοεῖτε ὅτι ἡ «Η. Ε.» δὲν περιορίζεται μονάχα στὰ πλαίσια ἑνὸς τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος. *'Ηλ. Βασιλ., 'Αθήνα.* —Εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὴ συνεργασία σας καὶ σᾶς παρακαλοῦμε νὰ εἶσθε πιὸ τακτικός. 'Η «Η. Ε.» ἔχει ἀνάγκην αὐτῶν ποὺ τὴν δημιουργοῦν. *Δημ. Δουκ., Θεσσαλονίκη.* —Πήραμε καὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὸ ἔμβασμά σας καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμε. Περιμένετε τὴν σχετικὴν ἀπόδειξιν μας, μαζὶ μὲ τὴν ἀπόλυτον ἠθικὴν ἱκανοποίησιν τῆς «Η. Ε.» ἀπ' τὴν ἐκτίμησίν σας. *Σ. Καραντ., Θεσσαλονίκη.* — Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ ἀδελφικὸν ἐνδιαφέρον σας. Εἶσθε πάντοτε ἀνάμεσά μας. Σᾶς περιμένομε καὶ στὶς σελίδες μας. *Νικ. Πρωτοπ. Θεσσαλονίκη.*— Λυπούμαστε γιὰ τὸν τρόπον ποὺ ἀντιμετωπίζετε τὶς πνευματικὲς προσπάθειες, ὅταν αὐτές, γιὰ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλο λόγο, δὲν προσφέρουν τὴν ἀτομικὴν ἐξυπηρέτησιν. Σᾶς διεγράψαμε καὶ εὐχόμαστε καλλιτέραν μοῖραν. *Α.Σπυρόπ. "Αγναντα.*—Σᾶς ἐνεγράψαμε συνδρομητή. *Φ. Θεολ., 'Αθήνα.*—Σᾶς γράψαμε ἰδιαιτέρως καὶ ἐνεργήσαμε τὰ δέοντα. Εὐχαριστοῦμε θερμῶς διὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας καὶ σᾶς σφίγγομε τὸ χέρι γιὰ τὸ ἠπειρωτικὸν φρόνημά σας. *Χρ. Πασχ., Πειραιᾶ.* — Εὐχαριστοῦμε. 'Επρόκειτο περὶ λάθους καὶ προέβημεν εἰς τὰ δέοντα διὰ τὴν διόρθωσιν. *Σπ. Μπ., 'Αθήνα.*— 'Ενεργήσαμε τὰ προσήκοντα. *Σεργ. Σκιαδ, Ν. Σμύρνη.*—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνεργασία σας καὶ γιὰ τὴν ἠθικὴν συμπαράστασίν σας στὴν προσπάθειάν μας· Περιμένομεν δικαιολογημένως τὴν συνέχισιν. *'Ανθ.Ζόλδερ. 'Αγρίνιο.*—Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴν πλούσια συγκομιδήν σας. Εἴμαστε κι' ἐμεῖς πάντοτε στὴ διαθεσή σας. 'Ελάβαμε ὑπ' ὄψιν τὴν νέα σας διεύθυνσιν. *Βασ. Χρήστου, 'Αθήνας:* Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ θερμὴ χειραψία σας ἀγαπητέ μας φίλε. Τὸ ἐνδιαφέρον σας γιὰ τὴν «Η. Ε.» εἶναι καὶ μιὰ θετικὴ δικαίωσις στοὺς κόπους της καὶ μία τρανὴ προσφορὰ στὶς ἀποστολές της. Δὲν σᾶς ἀποκρύπτουμε ὅτι περιμένομε πάντοτε ἀπὸ σᾶς. Εἶστε πραγματικὰ ἕνα μεγάλο μας χέρι. 'Η μελέτη, γιὰ τὴν ὁποία ἐνδιαφέρεσθε, δημοσιεύεται εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος. *Βασ. Βετσόπ., 'Αθήνας:* 'Ελάβαμε καὶ τὴν ἐπιστολὴν καὶ τὰ ἐμβάσματά σας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολὺ καὶ σᾶς συγχαίρομε —κι' ἐμεῖς μὲ τὴν σειράν— γιὰ τὸ πολύτιμον ἐνδιαφέρον σας. 'Η ὑπόδειξίς σας ὑπῆρξε θετικὴ ἀφορμὴ μιᾶς ἀρχῆς. Στὸ ἀνὰ χεῖρας δημοσιεύομε σχετικὸν σημείωμά μας γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Νεομάρτυρος 'Αγ. Γεωργίου 'Ιωαννίνων. Περιμένετε ἰδιαιτέραν μας. *C. Spyropulos Elville. B. Congo.* 'Ο κ. Μᾶνος εἶναι στὴν 'Αμερική. 'Η διεύθυνσίς του εἶναι στὴ στήλη ἀλληγραφίας τοῦ τεύχους 51—52ον. *Γ. Χαντ., Δ. Σταθόπ., Κ. Μαντέλλον, Ν. Στουρνάρ, Κ. Διαμαντ., Φ. Παππᾶν, 'Αθήνας: Κ. Μέρτζιον Benezia, Bille Ell Kirk, U.S.A. Pr. Agency, Addis Abeba, Β. Χατζηπ. Θεσσ., Φιλ. Βιταλ., Πρέβεζα, 'Αντ. 'Ρώταν, "Εδεσσα, Ι. Μαννιτέλ., Τρίκαλα, Ν. Βένον, 'Ηγουμεν., Φανέλλα Στρ. Π. Τσσάνον, 'Ενταῦθα.* Εὐχαριστοῦμε κι' ἀντευχόμαστε ὁλόψυχα.

***

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

'Επιτροπεία: Ε. Γ. Κοτζιούλα, Μ. Αὐγέρη, Γ. Γουδέλη, Γ. Γρηγόρη, Κ. Καλατζῆ, Χ. Λαμπράκη, Ν. Λουκοπούλου, Λ. Νάκου, Μ. Παπαϊωάννου, Μ. Περάνθη, Α. Ρουσσοπούλου, Β. 'Ρώτα, Θ. Στεφάνου, Κ. Στούρνα, Σ. Χατζημιχελάκη: «Απαντα» Γ. Κοτζιούλα. (ποιήματα), 'Αθήνα 1956, Σχ. 8ον μεγ., Σελ. 340.

Π. Μελίτη: «Γιὰ ν' ἀνοίξη ὁ Δρόμος» 'Αθήνα, 1957, Σχ. 8ον μεγ., Σελ. 328 —Δοκίμιον περὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ πολιτισμοῦ —προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας— Γυναικείου φεμινισμοῦ— χριστιανικῆς ἀγωγῆς καὶ κοινωνίας— αἰτημάτων συγχρόνων ἀνθρώπων.

Μετάφρασις Γ. Βοσδέκη —"Εκδοσις «Ε.Σ.Ε.Β.», «Ἡ Νέα 'Αγωγή», 1956, Σχ. 8ον, Σελ. 164, ('Επιμέλεια: Ε. 'Αναγνωστοπούλου, Κ. Βοσταντζῆ, Χρ. Καρύδη, Γ. Μαυριᾶ, Π. Νικοδήμου) Πραγματεύεται περὶ τῆς παιδαγωγικῆς, ἐπὶ τῶν ἐπιστημονικῶν βάσεων τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ROGER COUSINET, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σορβόνης καὶ εἶναι ὁ πρῶτος τόμος μιᾶς συγχρονισμένης ὑπὸ Ἔκδοσιν Βασικῆς Παιδαγωγικῆς Βιβλιοθήκης.
Ἀντιγόνης Γαλανάκη—Βουρλέκη: «Πέρα ἀπ' τὰ Σύνορα» (ποιήματα), Ἀθήνα 1957, Σχ. 8ον μεγ. Σελ. 64.
Ι. Π. Κουτσοχέρα: «Ελληνικὲς Νύχτες», (ποιήματα) Ἀθῆναι 1956, Σχ. μεγ., Σελ. 54 (ἠριθμημένον) (Εἴκοσι ὥριμα λυρικὰ ποιήματα).
Πέτρου Δήμα:Ποιήματα τοῦ Φράνσις Ζάμ, Ἀγρίνιο, 1957, Σχ. 8ον, Σελ. 46.
Σπύρου Κατσίμη «Ὁ Νάρκισσος» (ποιήματα λυρικά), Κέρκυρα 1955, Σχ. 8ον μεγ., Σελ. 36.
Δ. Σαλαμάγκα: Μπαντῖδοι καὶ Καραμπέρηδες, σχῆμα 8ο, σελίδες 50, ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ Περιοδικὸ «Ἤπειρ. Ἑστία», Γιάννινα 1957.
—Τουριστικὸς Ὁδηγὸς Ἰωαννίνων, Μέρος Α.' Ἱστορία (Περιγράμματα, Ἀξιοθέατα, Βιβλιογραφία).—Κείμενα: Δ. Σαλαμάγκα Χάρτης (Ἰωαννίνων, κλ. 1: 12.500), Χάρη Μέξη. Ἔκδοση Περιοδικοῦ «Ἤπειρ. Ἑστία», Γιάννινα 1957.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ: «Φθιῶτις» 3ον, Λαμία, «Κρῖκος» 73ον, Λονδῖνον. «Σαλπίσματα Ὑγείας» 6ον, Ἀθῆναι. «Ξενία» 48—49ον Ἀθῆναι. «Ἐκλογὴ» 135ον — 136ον Ἀθῆναι. «Ἐθνικὴ Ἐπιθεώρ.» 114ον, Ἀθῆναι. «Βιομηχ. Ἐπιθεώρησις 226ον, Ἀθῆναι. «Ἀκτῖνες» 176ον —177ον Ἀθῆναι, «Τέμπη» 4ον, Λάρισσα. «Πυρσὸς» 24ον—25ον, Κων)πολις. «Ποντιακὴ Ἑστία 83ον—84ον, Θεσσ)νίκη «Σκοπιὰ» Δεκ. (24) (1—2—57) Ἀθῆναι, «Ὁ κόσμος τῆς Ἑλλάδος» 35ον, Ἀθῆναι. «Σχολικὰ Γράμματα», 1ον Ἰωάννινα. «Λογοτέχνης» 5ον Ἀθῆναι. «Ἑλληνισμὸς Ἐξωτερικοῦ 61ον —62ον Θεσσ)κη. «Σερραϊκὰ Γράμματα» 11ον, Σέρραι. «Ἐπιστημονικὸν Βῆμα τοῦ Διδασκάλου», 3ον—4ον, Ἀθῆναι. «Σχολεῖο καὶ Ζωὴ» 1ον, Ἀθῆναι». «Κυπριακὴ Σημαία», 1ον Πύργος—Ἠλείας. «Ἐκκλησία» 1ον—2ον (1957) Ἀθῆναι.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ: «Ἠπειρωτικὴ Φωνή», Ἀθῆναι Δ)νταί, Χρ. Λάμπρος—Κ. Νάκος. «Ἠπειρωτικὰ Νέα», Ἀθῆναι, Δ)ντής, Ζήσης Η. Μούλιος. «Βῆμα» Πρέβεζα, Δ)ντής, Νικήτας Ι. Τσουτσάνης. «Ὁ Λαός», Ἀγρίνιον, Δ)τὴς Θεόδ. Α. Λιαπῖκος «Πανηπ. Ἀγὼν» Ἀθῆναι, Δ)νταί, Χρ. Μιχέλης—Α. Λοξάκης, «Θεσπρωτικὸν Βῆμα» Ἠγουμενίτσα, Δ)τής, Δημ. Σαλούκας, «Νέα Καλιφόρνια», Ἅγιος Φραγκῖσκος (Ἀμερικῆς) Δ)ντὴς Ν. Σ. Δάλλας. «Ἠπειρωτικὸς Ἀγών», «Ἐθνικὸς Ἀγών», «Κῆρυξ», «Βορ. Ἤπειρος», «Ἠπειρωτ. Αἷμα»—Ἰωάννινα. «Φῶς» Κάϊρον, Δ)νταί, Δ. Νομικὸς—Δ. Κανάκης—Κ. Βονάρας «Ἑλληνικὴ Ἠχώ», Ἀθῆναι. «Ζαγορισιακὰ Νέα» Ἀθῆναι, Γ. Γκούζκουλας, Ἠπειρωτικὸν Μέλλον», Ἀθῆναι, Ἀθ. Γκογκώνης, «Ἐλεύθερος Λόγος» Ἄρτα, Δ)ντὴς Ι. Παπαβασιλείου, «Χριστιανικὴ Δημοκρατία» Ἀθῆναι, (ὄργανον ὁμωνύμου ὀργανώσεως), «Κερκυραϊκὰ Νέα», Ἰδρ. Κ. Δαφνῆς. «Ἀμερικανικὴ Ἐπιθεώρησις» Ἀθῆναι, (ὄργανον ἀμερικαν. ὑπηρεσίας πληροφοριῶν».

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ:

Στὴ σελ. 52, ὑποσ., στιχ. 7, ἀντὶ «34 στιχ. 10 καὶ 12», διόρθωσε: «σελ. 1015 τεύχ. Δεκεμβρίου 1956, στῖχ. 26 καὶ 28», (λέξεις τσακισμένο καὶ ντούπιες), στίχ. 16, «ἀντὶ 35 στίχ. 18 καὶ 20», διόρθωσε: «σελ. 1016, ἴδ. τεύχ., στίχ. 31».
—Στὴ σελ. 91 τὸ ὄνομα τοῦ Γυμνασιάρχου Θηλέων κ. Παπαγεωργίου ἐκ τυπογραφικοῦ λάθους ἀνεγράφη ὡς Γ. ἀντὶ τοῦ πραγματικοῦ Ἰωάννης.

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ Νόμῳ
Ἐκδόται: *Μιχαὴλ Χαρ. Μάνος—Δημοσθ. Κόκκινος* Χρηστοβασίλη 22
Προϊστάμενος Τυπογραφείου: *Πολυχρόνης Ι. Ντάγιος*, Χρηστοβασίλη 15

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ